Irina Airinei

Sortiţi să vadă

Tehnoredactare & coperta
Cristian Balint

Grafica de pe copertă
Jan Albu

Irina Airinei

Sortiţi să vadă

Bucureşti 2006

Motto:

„O imagine poate valora câteodată cât o mie de cuvinte, dar o mie de cuvinte nu pot valora cât imaginea care exprimă o idee.”

Dorin Suciu

I. O EDITURĂ, UN EDITOR

“Zone uriaşe ale producţiei editoriale nu sunt la noi acoperite de titluri”

• declară directorul Editurii RAO, Ovidiu Enculescu:

Directorul general al Grupului Editorial RAO este inginer geolog, absolvent al Universităţii Bucureşti. Din 1990, a înfiinţat şi coordonat mai multe edituri particulare. În 1993 a fondat Editura RAO pe care o conduce împreună cu soţia sa, Anca Enculescu.

Înfiinţată în toamna anului 1993, Editura RAO s-a axat, de la bun început, pe publicarea de traduceri din literatura universală. Cu timpul, activitatea editurii s-a amplificat şi diversificat, în prezent existând două mari compartimente: unul specializat în traduceri de ficţiune atât pentru copii, cât şi pentru adulţi, deopotrivă, autori clasici şi contemporani, iar celălalt care se ocupă de non-ficţiune şi, mai ales, de lucrări enciclopedice, clasificate pe domenii de vârstă. Planul editorial prevede apariţia a peste 200 de titluri noi pe an. Editura RAO este unul dintre cei mai activi actori pe piaţa de carte românească, având o cotă de piaţă estimată de aproximativ 20%.

“Nu există o criză a lecturii, producem prea puţină carte”

- Domnule director Ovidiu Enculescu, începuturile activităţii dumneavoastră de editor de succes se situează la începutul anilor ‘90. Proveniţi din afara ştiinţelor umaniste, sunteţi inginer. Cum a început şi a continuat „aventura” editorială care a făcut din RAO una din cele mai importante edituri din România, şi, pentru anumite sectoare ale producţiei editoriale, chiar cea mai importantă ?

- Editura există din 1993, anul acesta împlineşte 13 ani. E un copil, încă, la fel ca toate întreprinderile de acest gen din România. Chiar de la început am încercat să nu ne axăm doar pe un singur domeniu. În momentul în care sunt întrebat ce publicăm cu precădere, răspund: publicăm cărţi de ficţiune şi de non-ficţiune. În materie de ficţiune, am încercat să acoperim o plajă cât mai largă de genuri literare, mergând până la cărţile de mare succes comercial, dar fără să coborâm prea mult ştacheta. Au fost creionate, încă de la început, seriile RAO clasic, Opere XX, RAO contemporan, precum şi categoria intitulată “Succese internaţionale”. Am avut, de la început, în vedere şi segmentele de public. În funcţie de vârsta şi de cultura cititorilor am conturat unele serii: RAO pentru copii, RAO pentru tineri şi altele. În ceea ce priveşte non-ficţiunea, cartea de referinţă, există, în interiorul editurii noastre, categoria de enciclopedii tematice pentru copii. În acest sector am încercat să dezvoltăm producţia editorială în cercuri concentrice, de la vârstele cele mai mici până la alte paliere de vârstă. În acest demers ne-a fost alături, timp de 12 ani, Editura *Larousse*. Plecând de la portofoliul acesteia, ne-am construit şi noi portofoliul nostru. Dar, în afară de cooperarea cu *Larousse*, am promovat şi colaborări cu edituri din Spania, din Italia, din Anglia, din Statele Unite, din Germania. În perioada care a trecut, am publicat peste 1500 de titluri, am reuşit să vindem, în medie, anual, peste un milion de cărţi. În ceea ce priveşte cifra vânzărilor, deţinem primul loc pe piaţa naţională. Dimensiunile ei sunt modeste faţă de piaţa editorială a altor ţări occidentale. Se bănuieşte că dimensiunea financiară a pieţei româneşti este între 30 şi 50 de milioane de euro, anual, iar noi am acoperi cam 20% din

piaţă. Cu un număr de circa 200 de titluri noi pe an, probabil că ne situăm între primii jucători din spaţiul editorial românesc.

- Care sunt acele arii tematice care, cultivate sistematic, conferă coerenţa demersului dumneavoastră editorial?

- Încercăm să fim ceea ce se cheamă "o editură de familie", să acoperim întreaga arie de nevoie de cunoaştere, dar si de distracţie sau de relaxare. Absolut orice carte este utilă şi necesară. Eu cred că e bine să existe şi literatură mai uşoară, pentru publicul foarte larg. Dacă omul este atras de o carte, e foarte bine.

- Conform unei exprimări devenite loc comun, editorul este un formator de conştiinţe. Cât de adevărată sau cât de actuală este această afirmaţie?

- Publicând carte valoroasă, editorul, prin politica lui, contribuie şi el la formarea şi la educarea cititorilor: vorbim de valoarea produsului dar şi de toate celelalte atribuţii de calitate: privitoare la traducere, la tehnoredactare, la grafică... Încă de la început am încercat să asigurăm şi o formă corespunzătoare a produsului "carte".

- Există o criză a lecturii? Şi-au pierdut oamenii dorinţa de a citi?

- Nu cred nici în ceea ce s-a numit "o criză a lecturii". Cred că, mai degrabă, există o insuficienţă din partea producătorilor, din partea editorilor. Eu cred că, dacă am avea puterea să publicăm anual 2000 de titluri, ritmul de vânzare ar fi acelaşi, procentual, dar, în valori absolute, ar fi mult mai mare. Deci, dacă în loc de 5000 de titluri, la un tiraj mediu de 1000 de exemplare, în România ar creşte numărul de titluri şi tirajul mediu, lumea n-ar fi enervată de o abundenţă prea mare de carte. Sunt zone uriaşe neacoperite, nu există titluri, nici măcar de sămânţă pentru anumite plaje ale cunoaşterii. Cred că nevoia de lectură vizează atât zona culturii generale cât şi zona de specialitate. Este, pe de altă parte, sigur că publicul nu acceptă orice. Nu o să cumpere un roman prost, o carte de interes restrâns doar pentru că nu are altceva de cumpărat, dar dacă ar găsi în librării ceea ce-l interesează strict, ar cumpăra. Sunt numeroase "nişe" neacoperite, despre care nimeni nu ştie nimic. Ca să nu mai vorbim despre zone care sunt acoperite insuficient sau sunt acoperite prost. Cu producţia de dicţionare ne plasăm în sfera deplinei tragedii editoriale. Eu aş începe cu dicţionarele axate pe limbile principale,

domeniul fiind slab reprezentat, ca să nu vorbim despre limbile mai restrânse, mai mici ca importanţă, fie că discutăm despre ivrit, sau despre polonă, despre maghiară, turcă sau cehă. Câte limbi, atâtea nevoi... Atâta timp cât nu exista stive de cărţi care stau nevândute, atâta timp cât cartea se vinde, nu putem vorbi despre o criză a cărţii. Dar o vină avem: noi, românii, nu facem lucrurile cum trebuie. Aceasta fie pentru că nu ştim, fie pentru că nu putem, fie pentru că nu vrem. Cărţile nu se vând singure, ele trebuie însoţite de o activitate intensă de promovare.

- Care este părerea dumneavoastră despre desfiinţarea Târgului Bookarest şi înlocuirea lui cu salonul Bookfest?

- Orice proiect nou este o provocare. Faptul că editorii nu au reuşit încă să formeze o singură asociaţie profesională este încă o boală a copilăriei, o marcă negativă a tranziţiei. Bookfest a fost preluat de către Asociaţia Editorilor. Pe bună dreptate, Uniunea Editorilor din România s-a simţit puţin lezată. De ce asociaţia şi nu toată lumea? Asociaţia a donat in extremis, proiectul, în urma discuţiilor care au avut loc în cadrul unei noi structuri create prin schimbarea denumirii, Uniunea Editurilor din România care, de altfel, s-a şi unit cu mai multe asociaţii, cu Asociaţia distribuitorilor, a patronatului şi s-a format o federaţie. Probabil că, în momentul când va intra şi AER în această federaţie, se va ajunge la un grad de normalitate ceva mai mare. Că a donat proiectul e foarte bine, de la anul uniunea va organiza acest salon împreună cu asociaţia. Cred în utilitatea coagulării mişcărilor de editori. Măcar pentru faptul că piaţa este extrem de mică, de firavă, la 50 de milioane de euro anual, părerea mea este că se situează la cel mult 10% din cât ar trebui să fie. Ar trebui să crească până la un nivel de 500 de milioane şi nici aşa nu s-ar ajunge la o criză de supraproducţie, în nici un caz. Noi constatăm acum o subproducţie netă, certă chiar în condiţiile evidentei sărăcii a oamenilor, ale inexistenţei parţiale a structurilor de difuzare. Au început, pe de altă parte, să apară şi să se dezvolte noi canale de difuzare. Apar librării, apar lanţuri, apar jucători noi pe piaţă, supermarketurile contează din ce în ce mai mult şi difuzorii tradiţionali se reorganizează, sunt mulţi care dispar.

- Aţi găsit editori străini interesaţi de unele titluri de cărţi aparţinând scriitorilor români?

- Am făcut primii paşi pentru a facilita apariţia, în alte ţări, a unor autori ai noştri. De exemplu, e în curs de apariţie traducerea romanului lui Dinu Săraru, *Ciocoii vechi cu bodyguard*, în limba bulgară. Scriitorul Alex Mihai Stoenescu va face şi el, probabil, obiectul unui astfel de contract pentru o traducere în limba franceză. O carte editată de noi şi semnată de Virgil Măgureanu, *Declinul sau apoteoza puterii,* este în curs de apariţie în Germania. Sunt, momentan, eforturi timide, dar vor fi amplificate. Suntem atenţi la ce se întâmplă în alte ţări. De pildă, în Israel este o nevoie acută de carte în limba română, dar, din păcate, lanţul de difuzare de acolo nu vede un interes deosebit pentru aceasta. Editori din ţările din jurul nostru, din Ungaria, Polonia, sunt activi pe piaţa israeliană, au reprezentanţi acolo, ar trebui să facem şi noi mai mult în domeniul cărţii în limba română pentru cititorii israelieni şi pentru toţii românii din afara graniţelor. Dar, fie că e vorba de piaţa românească sau de străinătate, demersul nostru este unul de implicare: performanţa este un semn al respectului nostru faţă de cititori.

(Marţi, 4 aprilie 2006, Cronica Română)

În lumea cărţilor Editurii Compania

„Sunt primul sclav al acestei microîntreprinderi, sunt salahorul zero„ declară Adina Kenereş, directorul Editurii Compania

În Franţa, criticul Petru Romoşan a deţinut o galerie de artă. Adina Kenereş a lucrat în edituri franceze mari, medii şi mici, ultraspecializate. Revenind în ţară, la 30 septembrie 1998, după o absenţă de peste 10 ani, Adina Kenereş şi Petru Romoşan înfiinţează Editura Compania.

- **Care era proiectul de bază?**

- În `98 când am fondat editura, ne-am propus să ne ocupăm de cartea pentru copii, pentru că asta lipsea teribil. Am încercat să împingem bolovanul ăsta al iresponsabilităţii faţă de domeniul junior. Şi, din "nenorocire" pentru noi, primele cărţi pentru copii pe care le-am făcut, au mers foarte bine. Atunci a apărut ideea de a ne ocupa şi de domeniul cărţii pentru adulţi. În timp, în cei şapte ani de când ne jucăm cu editura, media a ajuns să fie de 30 de titluri originale pe an. Suntem o microîntreprindere, numărul maxim de salariaţi a fost de nouă, din care cinci se ocupă de gestiune, distribuţie şi contabilitate. Ceea ce înseamnă că, pe partea de creaţie editorială, eu, cel puţin, prestez o muncă fără week-end-uri, fără concedii, fără vacanţe şi am parte de un stres permanent pentru că, nu-i aşa, activăm în România...

- **Cum definiţi orientarea actuală a editurii?**

- Editura are un profil foarte marcat, istorie, document, recuperare, restituire de texte neglijate, de texte necunoscute sau de texte foarte cunoscute dar care au apărut numai în alte limbi, care interesează spaţiul românesc şi pe care le aducem în versiune românească la cunoştinţa publicului. Obsesia asta a documentului nu înseamnă altceva decât ancorare în real şi ieşirea dintr-o ficţiune programatică, onirică şi aproape recomandată ideologic sub comunism, iar singura serie de autori români contemporani pe care o avem include proză, dar în proza cu pricina, înainte de judecata asupra calităţii literare a creaţiei, încape judecata asupra a ceea ce oferă ea ca referinţă la o lume vie, adevărată şi apropiată de noi. Până şi calitatea documentară a prozei ne interesează şi urmărim restabilirea relaţiei autentice mult minţită in comunism, între politică şi cultură, căci între cele două nu există o prăpastie. Versantul celălalt îl reprezintă cartea pentru copii şi tineret ca şi pedagogia şcolară prin care să reorientăm un pic înclinaţia tradiţională românească spre acea lume care îi aşteaptă pe copiii noştri. În altă ordine de idei, colecţia ALTFEL găzduieşte eseuri, sinteze şi studii socio-umane adresate celor care au şi drag de carte şi curiozitatea de a înota în afara domeniului lor. În recreaţie servim şi literatura, dar noi ţinem la acest profil documentar şi i-am cerut până şi cărţii de ficţiune să respecte acest principiu.

- Unde vă situaţi în peisajul editorial românesc?

- Pofta de diversificare în România este foarte mare, tentaţia creşterii şi pe verticală şi pe orizontală este gigantică, francezul are o vorbă frumoasă, spune că omul are ochii mai mari decât pântecul, toată lumea ar mânca mai mult decât poate suporta stomacul. La micul număr de librării pe care îl are România, 336, preferăm să facem mult mai puţine titluri decât alte edituri, dar ceea ce facem, să facem bine.

- **Care sunt cele mai recente titluri apărute?**

- Cele mai noi produse ale noastre ilustrează spectrul domeniului istoriei, pe de o parte, iar pe de alta cartea pentru copii. Ultima apariţie este un volum de convorbiri al Laviniei Betea cu Ioana Berindei numit *Am făcut Jilava în pantofi de vară* care se cheamă aşa pentru că Ioana Berindei, soţia academicianului Dan Berindei a avut ghinionul să plătească tribut faptului că era fiica lui

Ioan Hudiţă, fruntaş ţărănist. Toată familia a fost azvârlită în închisoare, fără judecată. Doamna Berindei nu ştia că este însărcinată cu al doilea copil când a intrat în închisoare. Şi-a dus sarcina în puşcărie iar fetiţa care s-a născut acolo a mai stat 11 luni cu mama ei umblând dintr-o celulă în alta, totul e dincolo de dramatic, dar este o perioadă trăită cu un extraordinar echilibru. Se plătea, practic cu destinul, picând prost sub secera şi ciocanul clasei muncitoare. S-a plătit crunt pentru o aberaţie ideologică. Cartea e senzaţională pentru că doamna Berindei este o fiinţă fabuloasă, este absolventă de istorie şi vorbeşte aproape tipăribil. E un om demn şi rafinat, ceea ce ajută la transmiterea unui mesaj coerent către public, mai ales către tineri. E un om care nu cere nici o răzbunare, nu are nici un cont de reglat cu nimeni şi nici nu crede că aşa se poate merge mai departe, cu bâta, crede că se poate merge cu un adevăr şi o spune într-un mod convingător. Este o femeie de 1,50 m şi 40 de kg care a avut tăria unui munte şi care se prezintă şi astăzi cu aceeaşi demnitate. Iar doamna Lavinia Betea este cercetător şi profesor de psihologie socială şi politică, aproape că s-a specializat în istorie recentă, în forma asta de convorbiri, făcându-se cunoscută prin volumele de interviuri publicate cu Maurer, cu Bârlădeanu şi cu Corneliu Mănescu şi prin alte studii cum ar fi cel despre Lucreţiu Pătrăşcanu. Dar, până acum, a lăsat impresia că o interesează foştii demnitari comunişti care riscau să dispară şi noi să nu vedem partea lor de adevăr, punctul lor de vedere. O mărturie trebuia să existe. Or, iată că, aici, este vorba despre o victimă. Nimeni nu plânge în această carte, este un discurs foarte raţional şi îmbărbătător. Aşadar, se poate trece şi peste oroare. Vom organiza o întâlnire cu Lavinia Betea, cu Ioana Berindei joia viitoare, la Muzeul de Istorie, la 4 după-amiază, încercând să aflăm şi de la dânsele şi de la istorici adevăruri dureroase.

- **Dar în domeniul cărţii pentru copii?**

- Cea mai recentă carte pentru copii este o antologie realizată de Petru Romoşan. De vreo 30 de ani nu s-a mai făcut vreo antologie remarcabilă. De la începutul secolului XX şi până în perioada interbelică, producţia este uriaşă, o lume întreagă s-a învârtit în jurul copiilor, pe asta se baza normalitatea anilor `20-`30, în sensul recunoaşterii necesităţii investiţiei în copil cât e mic, pentru că nu numai şcoala trebuie să fie bună ci şi ceea ce i se oferă pentru a-i

forma o gândire critică, pentru sensibilitate şi aşa mai departe. Din anii `45 încoace au dispărut încăperi întregi de preocupări. Iată de pildă, am descoperit cu stupoare că Jules Verne pe care l-am citit pe vremea noastră era o aiureală, pentru că şi asupra lui se aplica o cenzură forte. Dispăruseră referinţe economice raţionale, tot ce se referea la investiţie, la etnii jenante din punctul de vedere al partidului comunist, tot ce se referea la Dumnezeu. Sunt texte clasice din care lipsesc zeci de pagini. Făcând confruntarea cu originalul, am fost şocaţi de-a dreptul. Petru Romoşan a citit munţi de literatură şi a sfârşit prin a face o alegere simfonică în care locurile de frunte sunt acordate campionilor literaturii pentru copii, care nu sunt foarte mulţi. Sunt recuperaţi, astfel, Otilia Cazimir şi Elena Farago, Topârceanu, Coşbuc, iar de la începutul anilor `60, Marcel Breslaşu care fusese îngropat de istorie. Literatura lui pentru copii este fenomenală. Această antologie este pe piaţă deja. Se cheamă ***Compania copiilor***, *Cele 100 de poeme ale copilăriei*. Începe cu fabuliştii, cu Anton Pann şi Donici şi se opreşte la Matei Vişniec. Ultimii antologaţi sunt Traian Coşovei, Florin Iaru şi Alexandru Muşina pe care noi îl ştim ca optzecist puţin protestatar care, pe lângă faptul că e un om de litere respectabil, are o editură la Braşov, Aula, face minuni în domeniul versului pentru copii.

- **Aţi iniţiat cronica Bucureştilor...**

- La capitolul restituiri istorice, într-o cadenţa de o carte sau două pe an, va fi, în continuare, servită, imaginea Bucureştilor. În anul care a trecut, am tipărit cronica Bucureştilor de la 1500 şi... până la 1947, antologie de texte cu peste 400 de fotografii şi cu inserturi de imagine alb-negru şi color, carte care venea după ***Bucureştii mahalalelor*** care a reprezentat o cotitură de 180 de grade în modul de a percepe oraşul, ca pe un loc plin de farmec şi de pitoresc căruia i se asociază şi mizerie şi delăsare şi foarte multe lucruri care ţin de partea noastră răsăriteană, pe care o tot negăm.

- **Aţi impus modelul scriiturii de artă...**

- Eu am lucrat în Franţa şi cu trusturi foarte mari, cu edituri medii şi cu edituri foarte mici. Într-un fel se lucrează la volum, într-o fabrică de cărţi şi altfel se lucrează într-o editură mică, unde se află împătimiţii cărţii. Eu chiar fac parte din această categorie. Aşa că eu mă prezint foarte năzuros drept *primul sclav al acestei edituri,* drept *salahorul zero*. Prieten mi-e directorul, dar asta nu înseamnă nimic.

În Franţa eu n-am văzut pe nimeni strălucind de fericire că e director. A fi şef de ceva înseamnă a fi apăsat de sarcini. Lumea fuge de scaunul ăsta, nu-l vânează nimeni, este o răspundere de competenţă dar este şi răspunderea morală, cărţile nu sunt hârtie moartă, cărţile sunt nişte animale vii, sunt ca oamenii, nici nu ştii până unde se poate mişca o fibră într-un om, uneori ajunge o frază să schimbe un destin, iar un curent de opinie, o linie de dezbatere care se lansează într-o carte poate să schimbe mersul unei societăţi. Unele cărţi de-ale noastre au schimbat ceva, s-au pus întrebări care de 50-60 de ani încoace stăteau pe limba tuturor, acum sunt cap de ziar, au devenit o banalitate. Titlul cărţii noastre "Boierii minţii" a devenit o sintagmă şi un punct de discuţie. Acum cuvântul mahalale are o altă valoare, o altă încărcătură. Nu poţi să dai drumul unei cărţi delicate fără ca ea să aibă aparatul critic necesar.

- **Ce vă doriţi acum?**

- Îmi doresc să editez carte bună şi să citesc o presă bună. Şi cred că este destul de mult pentru prezent.

(Luni, 6 martie 2006, Cronica Română)

Paralela 45 şi literatura română contemporană

- Paralela 45: o editură care a înregistrat performanţa de a oferi publicului, anul trecut, 400 de titluri noi în total. Una dintre trăsăturile dominante ale activităţii dumneavoastră este literatura română contemporană. Vreţi să explicaţia această opţiune?

- Editura Paralela 45 a căpătat, în timp, un soi de renume în spaţiul editorial românesc devenind cunoscută prin faptul că este editura care publică literatură română. Este foarte adevărat că, din 1997 şi până astăzi, sunt peste 350 de titluri semnate de tineri autori români publicate la Paralela 45. Într-o perioadă în care literatura română nu era publicată şi nimeni nu se gândea la o recanonizare a acesteia, ne-am îndeplinit această misie de a muta, în istoria literaturii române, accentul dinspre marea literatură clasică înspre literatura vie. Este firesc ca în orice ţară să existe această tendinţă, de a recepta, în primul rând, literatura care se creează în momentul respectiv. Ori, dacă noi am făcut acest lucru, l-am făcut crezând în literatura română cu toata tăria, iar anul acesta, începând din martie vom lansa pe toate canalele de presă un mic film al acestei experienţe, în prezenţa autorilor noştri, a cărţilor lor. Am alcătuit un portofoliu major în acest domeniu. Alături de acesta, coexistă, în cadrul editurii noastre, un alt spaţiu, cel al beletristicii străine unde sunt câteva chei pe care le-am creat pentru marile opere. Aşa s-a născut colecţia de capodopere a Paralelei 45 care anul acesta va readuce în librării câteva cărţi fundamentale, mă refer la o integrală lirică Rainer Maria Rilke aşa cum există doar în cultura mamă, în cea germană, unde era firesc sa existe, si iată că un

traducător, Mihail Nemeş, autorul noii traduceri a lui Faust care a apărut la sfârşitul anului trecut, a reuşit această performanţă, de a pune într-o capodoperă, ca ediţie critică, toată opera rilke-ană.

- **Ce evenimente vor mai marca anul editorial 2006?**

- Tot anul acesta vor apărea în noi ediţii, am speranţa, în aceleaşi condiţii grafice gândite de Romulus Vulpescu, Alfed Jarry, Ubu Roi şi Richard al treilea în co-traducere Romulus Vulpescu şi Ion Barbu. Într-o altă ordine editorială, există o colecţie *Ficţiune fără frontiere* care subsumează doi autori purtând acelaşi nume, Marie Nimier şi Roger Nimier; Marie Nimier fiind un autor francez contemporan, foarte în vogă. Am publicat chiar zilele acestea un roman de o mare fineţe autobiografică, romanul lui Nimier se cheamă *Copiii trişti,* autorul aparţinând aceleiaşi generaţii cu Anton Blandin sau Céline. Nimier face o alta literatură, venind dinspre romantism dar vehiculând şi ideile noului roman. Cartea despre Roger Nimier se cheamă *Regina tăcerii,* după supranumele pe care tatăl ei i-l dăduse în copilărie. O serie care continuă, a fraţilor Strugatski, poate cei mai bine primiţi autori din lumea SF-ului în care se înscrie, anul acesta, cel mai iubit roman al fraţilor Arcadie şi Boris Strugatski, *Piciul*. O serie Céline care începe cu *Interviu cu Profesorul Y,* în ciuda scandalurilor pe care le-a iscat eticheta antisemită a lui Céline, am crezut şi cred în continuare în valoarea literară care transcende apartenenţa politică sau doctrinară a autorului. Şi pentru a proba că nu avem de a face cu acest lucru, pe 28 februarie se va lansa, la Institutul Francez, în prezenţa Maiei Morgenstern şi a Simonei Popescu, unul dintre cele mai frumoase romane pe care le-am citit în ultima vreme, care are si un destin de carte special, un roman semnat de Irene Nemirovski, autoare de etnie evreiască, de naţionalitate ucrainiană, care se stabileşte în Franţa şi trăieşte toată drama anilor '40, romanul *Suita franceză*. Este o carte cu un destin special pentru că a apărut în 2004 în Franţa, la mai mult de 6 decenii din momentul în care a fost scrisă, călătorind, efectiv în valiza Irenei Nemirovski, ca un manuscris pe care s-au temut să-l deschidă. Am reuşit chiar eu traducerea acestei cărţi iar valabilitatea literaturii lui Nemirovski este completată de poveşti de un dramatism excepţional.

- **Revenind pe teritoriul literaturii române...**

- Nu pot lăsa la urma doua cărţi din registre diferite, o carte a academicianului Solomon Marcus, *Pornind de la un zâmbet* care, în maniera sa specifică de a face filozofie într-un mod accesibil, dezbate probleme de o actualitate teribilă începând de la media, de la tipul de comunicare jurnalistică şi terminând cu ecuaţiile matematice care închid în ele o întreagă filozofie. Spuneam că mai exista o carte din aceeaşi paradigmă, a unui om politic român, puţin uitat, Ioan Hudiţă fost ministru al agriculturii în anii '44-'45, provenind dintr-o familie aristocratică, volum îngrijit de academicianul Dan Berindei. Iar jurnalul lui Hudiţă acoperă primele zile de după '44. Se reevaluează, astfel, întreg procesul de sovietizare, de impunere a unui regim politic dictatorial în România. Un alt proiect ţine de publicarea, în premieră, în România, a unui autor francez Philippe de Soudre, cu o cotă importantă în lumea francofonă. romanul lui Philippe de Soudre apare bilingv, în română şi în franceză, dar, pentru prima dată în România. Am speranţa că acest lucru va fi de mare interes şi pentru prezenţa românească la Salon du Livre de la Paris, în martie, când vom lansa această carte, *Statul Internet, L` État Internet*. Pentru luna februarie am gândit un proiect care vine în completarea programului educaţional al editurii noastre. Avem un proiect care se cheamă *Reîndrăgosteşte-te citind* şi care a fost lansat pe 14 februarie, de ziua îndrăgostiţilor. Vrem să renaştem tentaţia de apropiere între oameni, a ideii de cuplu, de apropiere în familie, prin lectură. Ce poate să fie mai captivant decât cărţile colecţiei care se cheamă *Biblioteca erotică*, precum şi cărţile dintr-o altă colecţie a editurii, colecţia *Practic*, seria Sexualitate, sfaturi reale pentru armonizarea vieţii de cuplu. Printr-o încercare a noastră de fidelizare a cititorilor vom oferi un week-end la munte celui mai bun cititor al nostru, cuplului respectiv.

- Dispare Târgul Internaţional de Carte Bookarest?

- Ce se întâmplă, însă, în lumea editorială de astăzi? Se întâmplă un lucru surprinzător, în acelaşi timp foarte grav, dispare un târg de carte, poate cel mai important târg de carte din România, Bookarest, organizat de Fundaţia ARTEXPO şi avându-l ca manager pe Mihai Oroveanu şi se creează alt târg care, inevitabil, nu poate înlocui prestigiul acestuia şi nici nu-l poate prelua, Bookfest, creaţie a Asociatţei Editorilor din România, deşi Asociaţia Editorilor din România nu este singura asociaţie profesională care există în ţară, iar

acest lucru se întâmplă fără consultarea şi fără acordul, măcar formal, al celorlalte asociaţii din industria cărţii. Nu am decât a mă mira: acest târg care dădea României o cotă internaţională se pierde în favoarea unui proiect nou. Sper ca editorii din România să poată decide, cumva, într-un spirit democratic asupra proiectelor care privesc o întreagă industrie. Desfiinţarea este legată în mod direct de unul dintre finanţatorii Târgului Bookfest, Ministerul Culturii. Dacă Ministerul Culturii a cedat spaţiile în care se organiza târgul în arealul Teatrului Naţional Centrului Naţional al Dansului, Mihai Oroveanu nu mai poate face târgul în acest spaţiu.

(Vineri, 17 februarie 2006)

Cartea frumoasă de învăţătură a Editurii Niculescu
Un editor de succes: prof. univ. dr. Cristian Niculescu

- Domnule director Cristian Niculescu, activitatea grupului editorial actual, grup care vă poartă numele, începe în anul 1993. Evoluţia dumneavoastră profesională a pornit de la domeniul ştiinţelor exacte, ca licenţiat al Universităţii Politehnice din Bucureşti, specializat, ulterior, şi în management şi a continuat cu o „profesionalizare” la şase mari edituri germane . Care a fost contribuţia „şcolii editoriale germane” la punerea bazelor editurii pe care aţi creat-o? Ne puteţi vorbi despre importanţa acestei experienţe?

- Activitatea de succes am început-o în 1993. Dar, de fapt, imediat după revoluţie, în 1990, înfiinţasem deja o editură care se numea *Mondero*. La acea dată şi mult după aceea, au fost mulţi care au început o activitate editorială, în principal persoane din domeniul ştiinţelor exacte. Eu am avut şansa de a putea sta în Germania mai mulţi ani, unde am studiat la mama ei acasă, cum se spune, economia de piaţă, pregătindu-mă în paralel pentru a preda cursul de inginerie economică în limba germană la Universitatea Politehnica din Bucureşti. Contribuţia şcolii editoriale germane în formarea mea a fost foarte importantă. Am avut ocazia să fac practică atât în management cât şi în marketing, în distribuţie, în redacţie şi aşa mai departe, la edituri importante, printre primele şase-şapte care există, actualmente, în Germania. Este vorba de *Berthelsmann,* de *Fischer Verlag,* de *Springer,* de *Wissenschaftlichebuchgesellschaft*, de edituri

specializate în economie cum sunt *Hofmann,* edituri specializate pe limbi străine şi aşa mai departe. A fost o experienţă interesantă pe care o preţuiesc foarte mult şi care m-a făcut să găsesc, repede, „drumul critic" în activitatea editorială, în fond, drumul optim pentru maximizarea succesului şi minimizarea cheltuielii de efort.

- Încă de la înfiinţare, Editura Niculescu şi-a propus să încurajeze autorii români, selectaţi cu grijă din rândul unor personalităţi consacrate ale învăţământului, ştiinţei şi culturii naţionale: profesori universitari, cercetători ştiinţifici, scriitori. Importanţa unui asemenea editor într-un context general de improvizaţie continuă a textelor didactice fundamentale, este enormă. Ce importanţă acordaţi cărţii de învăţătură fundamentale, lucrului bine făcut în acest domeniu?

- Editura noastră şi-a propus să încurajeze, de-a lungul anilor, autorii români, personalităţile importante ale învăţământului, ştiinţei şi culturii naţionale. La ora actuală, nu există o uniune a autorilor din rândul personalităţilor consacrate ale învăţământului nostru. Uniunea Scriitorilor reprezintă şi exprimă interesele scriitorilor de beletristică. Nu avem, în ţara noastră, aşa cum există în alte ţări, o uniune care să reprezinte interesele profesorilor, învăţătorilor, cercetătorilor ştiinţifici. Cartea de învăţătură este o carte fundamentală care ne marchează şi ne-a marcat pe toţi în tot timpul formării noastre intelectuale. Şcoala românească a fost apreciată, stau mărturie rezultatele obţinute de olimpicii noştri internaţionali. Este necesară o altă poziţionare a autorităţilor române faţă de manualele şcolare. Insistându-se prea mult asupra criteriului „preţ", scade calitatea manualelor, calitatea cărţii de învăţătură. Am ajuns la adevărate recorduri negative dacă ne comparăm cu alte ţări. Dacă în Europa, un manual este plătit de stat cu 10 până la 14 euro, în Republica Moldova şi în Bulgaria cu 2 până la 3 euro, în România sunt manuale plătite chiar cu 0,3 euro. Această presiune continuă asupra preţului din partea Ministerului Educaţiei face ca tot accentul care ar trebui să fie pus pe calitate, să fie din ce în ce mai slab. La nivelul asociaţiilor editoriale am discutat acest lucru şi am găsit că există două soluţii: una va fi, probabil, nevoia de acquis comunitar şi în acest domeniu, ceea ce înseamnă o presiune a Uniunii Europene în perspectiva sumelor care trebuie acordate manualelor şcolare, acest lucru s-a întâmplat în Grecia, o a doua soluţie o reprezintă aplicarea

principiului descentralizării învăţământului şi acordării posibilităţii şcolilor, altor entităţi şcolare, să cumpere manualele la preţurile fixate de piaţă şi nu în mod arbitrar de o comisie sau alta de la Ministerul Educaţiei.

- Ariile dumneavoastră tematice pornesc de la cartea şcolară, lărgind puţin sfera, de la cursurile universitare şi continuă pe latura cărţii de referinţă cu dicţionare, atlase precum şi cu cartea de specialitate din domenii precum medicină, istorie, psihologie, educaţie, informatică, management, marketing, macroeconomie, şi altele. Care sunt punctele de interes ale publicului ţintă pe care le-aţi onorat prin demersul dumneavoastră editorial?

- Am împărţit paleta editorială a Grupului Niculescu, în 15 capitole. Unul dintre punctele centrale de interes îl reprezintă cărţile de învăţare a limbilor străine, dicţionare, cărţi de şcoală, lucrări de informatică, alte lucrări de specialitate. Avem mulţi abonaţi la clubul nostru de carte, avem multe persoane care comandă, lunar, prin poştă, cărţi din portofoliul nostru editorial, în special din aria non-fiction. De succes sunt dicţionarele, am cultivat o serie întreagă de autori români. Suntem deschişi către un demers în creştere în privinţa cărţii pentru copii, a cărţii de management, a cărţii de economie. Consider că tineretul este din ce în ce mai preocupat să descifreze tainele economiei de piaţă.

- Aţi iniţiat recent o colecţie de beletristică intitulată generic „Cartea de recitire”. Sunt autori contemporani de anvergură prinşi în acest proiect, ca de pildă Julia Glass, distinsă cu *National Book Award*, David Grossman, laureat al Premiului Sappir sau Lucia Etxebarria, deţinătoarea Premiului Nadal pe 1998. Puteţi să ne descrieţi pe larg acest proiect?

- Această colecţie nou-înfiinţată anul trecut cuprinde scriitori contemporani de mare succes, unii chiar tineri, distinşi cu premii însemnate în ţările lor şi se adresează tuturor acelora care vor să aibă contact cu fenomenul literar contemporan, cu literatura bună. Avem inaugurate încă două serii, *Biblioteca şcolarului,* cuprinzând cărţi de beletristică din programa şcolară, autori clasici, iar a doua serie se numeşte *Cartea de vacanţă* şi cuprinde clasici ai literaturii româneşti şi universale care trebuie să fie citiţi şi recitiţi de cât mai mulţi tineri.

- Care sunt deschiderile dumneavoastră externe, parteneriatele cu mari edituri şi ce ne puteţi dezvălui referitor la aceste cooperări, în perspectivă?

- Aceste parteneriate se traduc prin achiziţionarea de drepturi de autor sau coeditări ale anumitor opere. Aş enumera Editura *Klett* din Germania, o editură semnificativă din punctul de vedere al cărţii şcolare de limbi străine, Editura *Huber* din Műnchen, o editură specializată în învăţarea germanei în afara graniţelor Germaniei, Editura *Langenscheidt,* cu acelaşi profil, cealaltă editură *Huber* specializată în hărţi, atlase, de asemenea edituri din Franţa ca *Larousse, Gallimard, Nathan,* edituri din SUA, *Mc Grawhill* cu care realizăm cărţi de economie şi management şi altele.

- **Ce loc ocupaţi pe piaţa cărţii din România? Care este locul producţiei de carte din România comparativ cu producţia de carte din Europa, cantitativ şi calitativ vorbind?**

- Există 10-20 de edituri care, prin cifra de afaceri se situează în fruntea producţiei editoriale din România. Nu există o editură specializată pe un singur domeniu editorial. Fiecare încearcă să-şi găsească echilibrul pe această piaţă din perspectiva confruntării cu neseriozitatea unor parteneri din distribuţia de carte. Producţia de carte din România este de 2-3 ori mai mică decât în ţări dezvoltate din Europa în care cifra de afaceri în domeniu reprezintă cam 2-3 la mie din PIB, la noi, această cifră reprezintă cam 1 la mie din PIB. În viitorul apropiat, din punct de vedere cantitativ, producţia de carte din România se va dubla sau se va tripla.

- Există o criză a lecturii? Şi-au pierdut oamenii dorinţa de a citi?

- Nu cred că există o criză a lecturii. S-au făcut numeroase supoziţii privind bătălia care s-ar da între cartea tradiţională şi cartea electronică. S-au făcut speculaţii asupra influenţei internetului asupra tineretului, în legătură cu pierderea dorinţei de a citi. Acum 7 ani, la Târgul de Carte de la Frankfurt, era un mare pavilion de carte electronică. În timp, acest pavilion s-a redus continuu şi a ajuns ca anul trecut să dispară de tot. Fiecare editură are un departament de multimedia, face sau nu carte electronică pentru că s-a dovedit că ele nu folosesc decât în munca de cercetare ştiinţifică, dar şi în viitor, aşa cum coexistă televiziunea şi cinematograful după ce unii preziseseră moartea cinematografului după apariţia televiziunii, tot aşa cartea va

continua să existe în paralel cu internetul, va creşte dorinţa de a citi pe măsură ce puterea de cumpărare creşte. De aceea, la ora actuală, în occident, se pare că oamenii citesc mai mult în ultimii ani, la noi în ţară acest val nu a sosit încă dar sunt convins că nu ne va ocoli nicicum. Este loc în România pentru o producţie de carte mult mai mare. Piaţa de carte tinde să crească, ea se va dubla, sunt multe domenii editoriale care nu sunt acoperite de o producţie adecvată.

- Cum vedeţi desfiinţarea Târgului Bookarest, care ajunsese, în 2005, la cea de-a XIII-a ediţie, şi înlocuirea lui cu Salonul de carte Bookfest?

- În majoritatea ţărilor de tradiţie din vestul Europei există câte un singur târg mare. La noi s-au înfiinţat, după 89, două târguri importante: Târgul de carte Bookarest şi Târgul de carte Gaudeamus. După părerea mea e mult prea mult. Eu cred că în România este loc pentru un singur târg mare. Este timpul să ne dezbărăm de obiceiul de a vinde cărţi în timpul târgului. E timpul de a face ceea ce se face peste tot în lume, de a vinde drepturi de autor la târgurile de carte. La marile târguri internaţionale nu se permite vânzarea de carte decât în ultima după-amiază, sau deloc. Sper ca în curând să intrăm şi noi în această normalitate. La noi este încă nevoie şi de aceşti bani pentru editori, pentru a-şi putea întări poziţia pe piaţă. Eu cred că această discuţie legată de desfiinţarea Târgului Bookarest şi înlocuirea lui cu salonul de carte Bookfest va contribui la înlăturarea confuziei existente până acum. La ora actuală există vreo 6-7 organizaţii şi asociaţii editoriale şi sperăm ca Uniunea Editorilor din România să aducă o şansă în plus în vederea unificării mişcării editoriale de la noi. Disputa privind organizarea târgurilor tinde să se permanentizeze pentru interesul unuia sau altuia iar Uniunea ar putea să remedieze această situaţie. Sunt adeptul organizării unui singur târg mare în România.

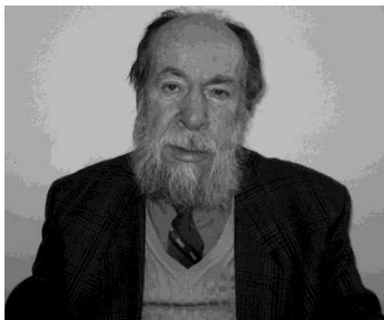
Georgeta Vîrtic, redactor-şef:

Aş vrea să aduc la lumină specificitatea muncii de redactor: pentru acesta, fiecare lucrare este un produs unic. Avem un colectiv format şi din oameni cu experienţă şi din oameni foarte tineri, foarte

dedicaţi muncii editoriale. Pentru editor, cel mai important lucru este gândul la cititor. Lui, în primul rând, îi suntem credincioşi, dorim să îi oferim o carte de bună calitate. Suntem foarte mândri de colecţia noastră de dicţionare, suntem mândri că oferim publicului carte utilitară şi de informare de valoare, suntem mândri că rezistăm cu cartea şcolară, domeniu în care lucrăm în condiţii din ce în ce mai grele, mai opresive. Redactorul, din păcate, are foarte puţin timp la dispoziţie pentru a elabora un manual şcolar, mai întâi din cauza calendarului de lucru impus pentru licitaţiile şi evaluările de manuale care îi lasă foarte puţin timp de la aprobarea programelor şi până la aprobarea de licitaţii şi de manuale. Dacă le-am oferi autorilor noştri mai mult timp de lucru, nu ar mai dispărea de pe piaţa cărţii autori valoroşi. Aici se lucrează în echipă, atmosfera de lucru este permanent creativă, există o bună comunicare între compartimente şi o susţinere reciprocă extraordinară. Oamenii din editură se văd şi se salută cu drag, sunt foarte multe zâmbete în Editura NICULESCU.

(Luni, 17 aprilie 2006, Cronica Română)

Scriitorul Ştefan Iureş, redactor-şef al Editurii „Hasefer”
”Ne propunem lărgirea tematicii literare şi publicistice”

- **Cu ce s-a prezentat în faţa publicului editura pe care o conduceţi?**

- La Salonul de carte Amplus, Editura „Hasefer” a venit cu producţii noi, cu un bogat sortiment de prelucrări, apt să acopere sfera întreagă de preocupări a oricărui om dornic de cunoaştere. La salonul de carte „Amplus” a avut loc lansarea volumului dedicat binecunoscutului pianist, muzician şi profesor de muzică, Dan Mizrahy. Cartea se intitulează *Aşa a fost*, având ca subtitlu *Exerciţii de memorie*. Este un volum masiv, autorul propunându-şi să treacă în revistă o activitate extrem de bogată, în special pe aceea de interpret al muzicii lui George Gershwin, cel mai important compozitor american din secolul XX, dar nu numai atât, ci şi sutele de personalităţi din lumea muzicală cu care Dan Mizrahy s-a intersectat în îndelungata şi fecunda sa activitate. Eu am fost redactorul acestei cărţi iar prefaţa o semnează muzicologul Grigore Constantinescu. Acesta spune, printre altele: „(...) o viaţă de om sub timpuri şi, totodată, o viaţă de artist care şi-a autentificat vocaţia prin muzică. Pentru mine, descoperirea lui Dan Mizrahy a venit dinspre muzică (...) şi a înflorit, treptat, ca o azalee fără sfârşit.”

- **Ce alte lansări au mai avut loc?**

- La acest salon de carte a mai avut loc lansarea unui alt volum, este vorba despre *Desluşirea sulurilor de la Marea Moartă* de Jonathan J. Campbell, un ilustru savant care a studiat la Aberdeen

şi la Oxford şi care predă la Bristol cursul de studii biblice. El este cel care a adus la zi sinteza studiilor consacrate sulurilor de la Marea Moartă, care, aşa cum s-a spus de multe ori, reprezintă marea descoperire a secolului XX, cele aproximativ 900 de fragmente ale textelor sacre aflate în cele 11 peşteri din jurul Mării Moarte. De asemenea, a avut loc şi lansarea albumului *Evreul în pictura modernă* de Claus Stephani, cu o ilustraţie bogată. Acestea sunt, extrem de succint configurate, câteva direcţii, câteva orizonturi pe care le oferim cititorilor noştri. Aş mai aminti că se află într-o fază avansată de lucru un roman al lui Sergiu Dan, *Unde începe noaptea*. Este o restituire, această scriere pe care Sergiu Dan a realizat-o imediat după încheierea celui de-al doilea război mondial cu imensul său cortegiu de suferinţe şi nedreptăţi. Cartea, deşi a fost editată atunci, nu a putut ajunge pe piaţă, a fost cenzurată şi oprită. Editura Hasefer îşi face un titlu de onoare prin gestul de a o aduce astăzi în mâinile şi în sufletele cititorilor români.

- Care sunt preocupările dumneavoastră de perspectivă?

- Ne preocupăm să lărgim aria de tematici şi de formule publicistice cu care susţinem oferta literară şi invit pe cei care cunosc producţia editurii noastre şi o apreciază ca şi pe cei care încă nu au venit către noi, să caute aceste lucrări care se doresc utile, pline de învăţăminte, frumoase ca obiect spiritual de înaltă clasă şi plăcute. La Salonul „Amplus”, a fost pentru prima dată creat standul dedicat minorităţilor, stand care a pus în valoare contribuţiile acestora la cultura română. Sper ca această iniţiativă frumoasă să fie continuată şi în cadrul târgurilor viitoare de carte.

(Marţi, 14 martie 2006, Cronica Română)

Proiect editorial unic: o deschidere aşteptată Invitatul nostru: Laurenţiu Nat, directorul Trustului editorial *Cartea Universitară*

- Cum şi când aţi apărut pe piaţa cărţii?

- Am început cu *Cartea Universitară*, editură care s-a dezvoltat extraordinar, ulterior a apărut Editura *Aldine* care are un specific de literatură şi Editura *Pepe Books,* cu specific de carte de copii. La ora actuală, trustul editorial *Cartea Universitară* publică circa 300 de titluri pe an. Există profesori străini şi români de prestigiu, membri ai Academiei Române care ni s-au alăturat şi fac parte din colegiul consultativ.

- Rolul principal al editorului ar trebui să fie acela de formator de conştiinţe. Cum se îmbină acest rol cu activitatea de selecţie a valorilor, cu orizontul de aşteptare al publicului larg?

- Titlurile pe care le publicăm sunt cărţi de învăţătură, care îmbogăţesc omul atât prin latura informativă cât şi prin cea formativă.

- Pornind de la pregătirea dumneavoastră complexă, medicină, filozofie şi administrarea afacerilor precum şi masteratul în managementul sanitar, cum şi-au dovedit utilitatea pe componentele activităţii editoriale aceste trei laturi ale formaţiei şi personalităţii dumneavoastră?

- Trustul editorial *Cartea Universitară* necesită cunoştinţele necesare administrării unei afaceri, avem o componentă editorială specializată pe medicină, ne ocupăm de domeniul filozofie, avem foarte multe lucrări apărute sau în proiect, patru publicaţii periodice internaţionale de filozofie. Revista *Linguistical and Philosophical Investigation* este prima cu care am început. Una dintre ele este pe

site-ul Universităţii din Virginia. Revistele noastre sunt cotate internaţional. Colaborăm cu profesori de la universităţi prestigioase din SUA, din Marea Britanie în realizarea lor. Sunt 5 profesori de la Oxford care fac parte din colegiu. Trebuie să ştii ce se discută în filozofia secolului al XXI-lea, care sunt temele.

În ceea ce priveşte partea medicală, noi avem o colecţie de atlase de foarte strictă specialitate, nişte lucrări de referinţă, unele referitoare la descoperiri unice la nivel mondial. Această colecţie de atlase medicale aparţine autorilor români contemporani. Acest lucru este valabil nu numai pentru *Cartea Universitară* care publică literatură ştiinţifică, dar şi pentru Editura *Aldine* deschisă autorilor români contemporani. Una dintre cele mai recente reuşite este cartea Adelei Simedrea, o autoare care promite. Ceea ce a reuşit până la vârsta ei de 18 ani este senzaţional.

- Care este proiectul actual cel mai important?

- Un proiect la care lucrăm acum şi pe care am început să-l punem în practică este să oferim autorilor români şansa de a publica în străinătate la edituri din Franţa şi din Marea Britanie, e vorba de o deschidere culturală pe care, până în momentul actual, România nu o are în nici un fel, e prima dată când o editură românească stabileşte un parteneriat cu cineva din afară, aşa încât valorile noastre să poată să beneficieze de circulaţia operelor, în special pe partea ştiinţifică. Pentru ca un cadru universitar să dobândească titlul de conferenţiar sau de profesor, se pune foarte mare accent pe relevanţa internaţională a lucrărilor, această deschidere pe care profesorii noştri o obţin extraordinar de greu, fără nici o legătură cu valoarea lucrărilor lor. În acest sens am găsit o posibilitate prin care să le acordăm accesul firesc pe care oameni cu poziţii similare din instituţii din occident îl au. E vorba de un parteneriat între edituri. Rezultatul este că ei pot să publice nu la noi ci la o editură din străinătate, exact cum ar publica la o editură românească. Avem parteneriate cu edituri din Marea Britanie şi din Franţa şi încercăm să extindem aria noastră de legături. Suntem în faza în care aceste parteneriate există, sunt funcţionale, se poate lucra, sunt deja mulţi autori români care doresc să participe. Este, credem noi, o deschidere aşteptată pentru cultura română.

(Luni, 27 februarie 2006, Cronica Română)

Ideea Europeană – o editură sabotată metodic de organismele administrative autohtone
De vorbă cu redactorul şef Aura Christi

Editura Ideea Europeană a fost înfiinţată acum trei ani. Fiind o tânără instituţie de cultură, a devenit rapid recognoscibilă în peisajul cultural şi editorial autohton, întrucât şi-a axat activitatea pe proiecte majore. Între aceste proiecte se situează vechea şi prestigioasa revistă naţională „Contemporanul”, autori-pilon ca, de pildă, Nietzsche, Rilke, Dostoievski, Tolstoi, Breban, Ianoşi.

Între titlurile cele mai prestigioase figurează: Nietzsche, ***Dincolo de bine şi de rău****; Nicolae Breban,* ***Fr. Nietzsche. Maxime comentate, Puterea nevăzută, Vinovaţi fără vină, Elegii parisiene;*** *Ion Ianoşi, Dostoievski şi Tolstoi · Poveste cu doi necunoscuţi, Dostoievski · Romanul unei drame; L. Tolstoi,* ***Jurnal,*** *2 vol., Rilke,* ***Ţvetaieva, Pasternak, Roman epistolar,*** *în traducerea Janinei Ianoşi; Aura Christi,* ***Celălalt versant, Marile jocuri;*** *Irina Petraş,* ***Despre moarte, feminitate şi alte eternităţi****; Petru Poantă,* ***Cercul de la Sibiu*** *şi altele.*

- Care ar fi provocările actuale pentru piaţa editorială din România?

- Provocarea majoră a pieţei editoriale din România e întoarcerea cu faţa către scriitorul român viu. Marea majoritate a editurilor, în frunte cu editurile-mamut (mă refer la cele mai notabile, *Humanitas, Paralela 45, Polirom*), au neglijat, cu câteva, în general cunoscute, excepţii, scriitorul român viu, care a fost, este şi va

rămâne, cu toate acestea, o instituţie. E drept că, în ultimul deceniu, scriitorul român trece printr-un con de umbră. Iar eforturile unor edituri, ca *Polirom* bunăoară, nu sunt întotdeauna bine gândite (deşi, nuanţez, această editură are colecţii de autori români, totuşi, se pot face lucruri mai interesante şi mai multe); şi când spun acest lucru, mă refer la campania de lansare a câtorva tineri condeieri nu tocmai reprezentativi, orchestrată de *Polirom* un pic exagerat. Cărţile celor câţiva tineri, unele dintre ele, se înscriu în siajul pornografiei. Păcat de energia investită. Păcat de efort (inclusiv de efortul financiar). Sper, totuşi, că lucrurile se vor aşeza pe făgaşul dorit.

- Cu ce dificultăţi vă confruntaţi?

- Lipsa suficientă a banilor. Ticăloasa lege a sponsorizării, care încurajează investiţia în fotbal în detrimentul sponsorizărilor faptelor culturale. Dificultăţile au dus la lansarea în circuitul mass media a unui ***Apel pentru salvarea culturii române vii,*** semnat, până la ora actuală, de circa 750 de personalităţi din România, Israel, Grecia, Germania, Franţa, Italia, Austria etc. (vezi detalii pe www.ideeaeuropeana.ro), ***Apel*** care a beneficiat de solidaritatea colegilor din presa vorbită şi scrisă din întreaga ţară. Autorităţile însă n-au reacţionat deocamdată la modul cuvenit. De pildă, actualul ministru al culturii, Adrian Iorgulescu continuă să susţină că, de fapt, cultura română beneficiază de foarte mulţi bani şi, mai nou, că „operatorii culturali" nu ştiu să facă proiecte. Se întâmplă ca proiectele făcute de noi să fie apreciate în străinătate. Nu acasă, aici, pe terenul nostru. Stranie situaţie, nu?

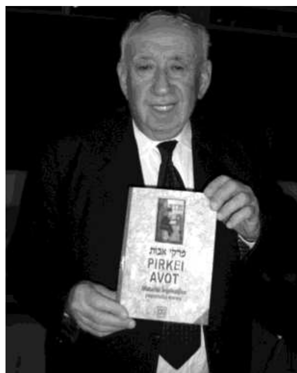
- Vorbiţi-ne despre realizările cele mai recente şi despre proiectele dumneavoastră.

- Editura ***Ideea Europeană*** pe care o reprezint împreună cu partenerul şi fratele meu, Andrei Potlog, e o tânără instituţie care îşi axează activitatea pe proiecte majore; şi când spun acest lucru, mă refer la nume ca bunăoară Dostoievski, Tolstoi, Nietzsche, Rilke, Breban, Ion Ianoşi. Sloganul instituţiei noastre – care reuneşte câteva instituţii sub aceeaşi cup**olă: *Fundaţia Culturală Ideea Europeană, Editura Ideea Europeană, EuroPress Group,*** revista ***Contemporanul***, care în 2006 a împlinit 125 de ani de la înfiinţare (şi care este sabotată metodic de organismele administrative autohtone) – este profesionalism, eficienţă, valoare. Citim împreună cu lectorii, colaboratorii noştri fideli care ne urmăresc de trei ani, revista noastră,

un podium naţional de real prestigiu, în formula lansată de romancierul Nicolae Breban, iată, de şaptesprezece ani. E mult? E puţin? Nu ştiu. Faptul de care sunt sigură e că încercăm să oferim tot ce avem mai bun. Mai valoros. Adică ne facem datoria. Aşa cum vom proceda şi în continuare. Chiar dacă, da, condiţiile nu rareori sunt, mai degrabă, ostile detectării, susţinerii şi promovării valorii reale, vii.

(decembrie, Cronica Română)

II. Corespondenţe din Israel
Sfaturile înţelepţilor...

Atmosferă însufleţită duminică, 19 decembrie, în ospitaliera Casă a Scriitorilor din Tel Aviv. Are loc lansarea volumului *Pirkei Avot - Sfaturile înţelepţilor poporului evreu,* a cărui tălmăcire (însoţită de ample comentarii ale unor personalităţi religioase) îi aparţine scriitorului Baruch Tercatin, lucrare apărută la Editura Hasefer a Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, condusă de prof. Al. Singer. Cartea se înscrie în seria de producţii ale aceluiaşi autor, îngrijite de editura sus-amintită. (*Din înţelepciunea Torei şi Hasidismului* şi *Dicţionar de personaje biblice* - acesta din urmă având-o coautoare pe Viorica Constantinescu.)

O seară deschisă de artişti care şi-au dat măsura valorii (ca în cazul pianistului Daniel Laor - de 15 ani - care a fost “cap de afiş” cu *Reflets dans l'eau* de Debussy - arătând, prin luminozitatea evoluţiei sale, că nu vârsta contează în artă); momente pline de încărcătura simbolică oferite de cantorul Haim Adler şi de actorul Felix Caroli, care ne-au oferit, într-o prima lectură, fragmente din învăţăturile cărţii lansate aici.

În cuvântul de deschidere, Marele Rabin al Comunităţilor Evreieşti din România, Menachem Hacohen a mulţumit lui Baruch Tercatin şi celor de la Hasefer pentru ideea binevenită de a edita lucrarea *Pirkei Avot* într-o nouă traducere, cu comentarii originale, spre folosul tuturor celor ce vorbesc limba română, dar nu stapânesc limba înţelepţilor.

“O comoară a cunoştinţelor iudaice ni se oferă aici. Noi, lectorii, vom avea satisfacţia că am înţeles un document antic de o mare actualitate”, a spus dr. Paul Leibovici în alocuţiunea sa.

Vicepreşedintele Asociaţiei Scriitorilor Israelieni de Limba Română, G. Mosari, a evocat câteva principii ale înţelepţilor, care stau la baza dreptului internaţional.

Preşedintele Asociaţiei Scriitorilor Israelieni de Limbă Română, Shaul Carmel, a transmis mesajul Dr. Alexandru Şafran, Marele Rabin al Genevei, fost Şef Rabin al României şi membru de onoare al Academiei Române, în care se spune că "acest Tratat prezintă lumina binefăcătoare a sfaturilor morale date de către înţelepţii poporului evreu, dar, mai cu seamă, învederează pilda personală, concretă, a aplicării de către ei înşişi a învăţăturii pe care o propovăduiesc".

(Miercuri, 22 decembrie 2004, Cronica Română)

Trei scriitori într-un suflet românesc

Versul, înţelepciunea, hazul...

Trei scriitori într-un singur suflet, trei faţete ale spiritului, trei ipostaze care prind viaţă pe coala albă din faţa mea... O coală albă pe care se poate recrea, de fiecare dată, o lume... Shaul Carmel este Versul... "Îngerul târziu", ca să împrumutăm titlul unui volum recent al domniei sale. Poetul israelian de limbă română mărturiseşte: "Am împlinit 50 de ani de la debutul meu literar sărbătorit în România de revista *Lumina* din Botoşani". Este laureat al Premiului Academiei Române pentru poezie "Mihai Eminescu", al Premiului Lucian Blaga precum şi al Premiului Consiliului Naţional UNESCO pentru cea mai bună carte de publicistică (împreună cu Ileana Cudalb, cu care a editat volumul *Ytzhak Rabin - Pacea şi-a ucis soldatul*). A mai fost premiat şi de Uniunea Scriitorilor din România şi de Uniunea Scriitorilor din Israel cu Premiul Tomer. Conduce Asociaţia Scriitorilor Israelieni de Limba Română, care a intrat în cel de-al patrulea deceniu de activitate. Cele peste 20 de titluri publicate au fost traduse şi în suedeză, germană şi franceză.

Înţelepciunea - sau cărţile lui Baruch Tercatin... Un autor plecat din Iaşi, dar cu sufletul rămas acolo... A semnat, ani de-a rândul, rubrica *Pericope* în ziarul *Viaţa noastră* iar, în prezent, este preşedinte de onoare al publicaţiei *Ultima oră.*

Din înţelepciunea Torei şi a Hasidismului, apărută în două ediţii la Editura HASEFER, *Dicţionar de personaje biblice şi reprezentarea lor în artă* - publicată în colaborare cu Viorica Constantinescu – cu 2.400 de personaje biblice din Vechiul Testament, precum şi *PIRKEI AVOT - Sfaturile Înţelepţilor poporului evreu,* care cuprinde sfaturi comentate şi interpretate de autor şi de personalităţi religioase binecunoscute.

Hazul... o punte între suflete, un pod între Bacău, Bucureşti şi Tel Aviv. De la izvoare şi până în Ţara Sfântă, G. Mosari trăieşte această legătură nevăzută, dar statornică... *Cutia cu tablete, Vorbe în*

pustiu, Luna pe pământ sau *Capul calendar* sunt doar câteva dintre titlurile volumelor pe care ni le dăruieşte, descreţindu-ne frunţile cu zâmbete călătoare, *Zâmbete de turist*... În rubrica sa, *Lumea pe dos* din cotidianul *Ultima oră*, Mosari face o critică savuroasă a actualităţii...

(Vineri, 24 decembrie 2004, Cronica Română)

Pasărea Profet: Ruth Ben Zwi

De la stânga la dreapta: RUTH BEN-ZWI, E.S. RODICA GORDON şi mama domniei sale

Joi, 23 decembrie, Casa Scriitorilor din Tel Aviv a găzduit o nouă întâlnire a iubitorilor de muzică, cu ocazia lansării impresionantului volum de articole şi studii *TEMPUS FUGIT-Scrieri despre muzică şi muzicieni,* semnat de Ruth Guttman Ben-Zwi. O sală plină de prieteni, melomani, cititori fideli ai cronicilor muzicale publicate de-a lungul câtorva decenii în ziare israeliene de prestigiu, dar şi scrierile despre muzică şi muzicieni editate de autoare în limba română de-a lungul celei de-a doua jumătăţi a secolului al XX-lea, începând cu textele publicate în C*ontemporanul* sau difuzate la Radio Bucureşti în anii studenţiei, sub pseudonimul Raluca Ioanid. Paul Dukas, Emanoil Elenescu, David Oistrah, Aaron Copland sunt doar câteva dintre personalităţile evocate în cronicile sale din acea perioadă.

"Scrierile ce urmează se ocupă de raporturile dintre opere şi prezentarea lor, consemnându-le în mod jurnalistic, pe înţelesul marelui public. Ele se referă la muzica vie şi încearcă să redea onest fascinantele relaţii ale triunghiului compozitor-interpret-auditor sau creator-executant-contemplator.

În viaţa de concert israeliană, triunghiul acesta este deosebit de activ şi interactiv. Perspectiva timpului arată că microcosmosul nostru agitat reflectă fidel preocupările preponderente ale vieţii de concert mondiale."- observă autoarea în prefaţa lucrării.

Cartea lui Ruth Ben-Zwi constituie un tezaur de impresii şi aprecieri dăruite marelui public într-o caligrafie rafinată, cu volute

subtile şi încondeieri entuziaste, pline de nerv, ardente, într-un ritm ascendent, care-ţi taie răsuflarea, făcându-te să parcurgi până la ultimul cuvânt, strigăt sau şoaptă, fiecare articol, original, memorabil, în felul său. De la elita muzicienilor din generaţia vârstnică şi până la tinerii care au evoluat pe scenele de concert din Israel, de la compozitori consacraţi şi până la tineri muzicieni şi creaţii noi, de ultimă oră, toate acestea le putem întâlni prin pagini ce vorbesc despre frumos.

O seară în care s-au transmis mesaje de felicitare primite de la prieteni ai muzicii precum dr. Alexandru Şafran, mare Rabin al Genevei, generalul Mihai Ionescu, preşedintele Comitetului Român pentru Cercetarea Holocaustului, prof.univ.dr. Grigore Constantinescu... Şi chiar un mesaj de familie, de la fiica ei, Thea, care se încheia în cheie umoristică: “Creativă precum eşti / Tot mereu întinereşti.” Inimile noaste au bătut în jurul “Păsării Profet” care a cântat, toată viaţa ei, frumosul: Ruth Ben Zwi.

(Vineri, 31 decembrie 2004, Cronica Română)

„Revista Familiei”
în cel de-al patrulea deceniu de existenţă

În spatele fiecărui articol publicat în *Revista Familiei* pulsează o inimă. În spatele fiecărui flux de cuvinte - o armonie înnăscută a limbii prin care bănuieşti scriitori si gazetari plecaţi de pe plaiurile dulcelui grai moldovenesc.

În cele 50 de pagini ale sale, revista română cu cea mai îndelungată tradiţie din Israel (a împlinit 38 de ani) oferă cititorilor pagini de creaţie originală, noutăţi ştiinţifice, întâmplări inedite sau senzaţionale din întreaga lume. Este vorba despre un magazin ilustrat, un săptămânal care conţine rubrici atractive, pe toate gusturile: povestiri, proză umoristică, noutăţi din lumea cinematografului şi multe altele. “Revista ocoleşte politica...”, precizează directorul de onoare al publicaţiei, scriitorul şi umoristul G. Mosari. Citām din cel mai recent număr al revistei aflate sub conducerea gazetarului I. Aurescu: revista oglindeşte momente inedite, precum cel al revederii dintre regele Juan Carlos şi Simeon al Bulgariei, cuprinde un articol despre noul rege al Cambodgiei - un tânăr cu o cultură şi aptitudini deosebite (pentru arte coregrafice si cinematografie), “năzbâtii din marea ţară democratică de peste Ocean, povestiri biblice, sfaturi practice, răspunsuri la scrisori “de la inimă la inimă”...

Sub acest impuls stă, de fapt, demersul editorial al revistei, publicaţie deschisă cititorilor care trăiesc şi simt în limba română. La mulţi ani, creatori de spiritualitate românească în Ţara Sfântă!

(Marţi, 4 ianuarie 2005, Cronica Română)

Tinereţea fără bătrâneţe a lui I. Aurescu

De vorbă cu decanul de vârstă al presei israeliene de limbă română

- **Impresionaţi de tinereţea spirituală de care daţi dovadă prin activitatea dumneavoastră susţinută, v-aş întreba cum aţi debutat?**

- Am început să activez ca ziarist încă de la vârsta de 18 ani. Anul acesta am împlinit 77 ani de gazetărie în România şi în Israel. Am început activitatea în România, ţara natală. Nu se poate dispensa cineva de ţara natală: mama. Pe la vârsta de 18 ani, am avut un profesor de limba română, Petre Haneş, care, citindu-mi o teză, mi-a spus: tu vei fi ziarist. Şi aşa a fost.

- **Din ce oraş aţi plecat?**

- Din Bucureşti, dar liceul l-am făcut la Iaşi. Profeţia acestui minunat profesor s-a adeverit şi, la puţină vreme după aceea am început să practic ziaristica. Am început timid, ca secretar al unei ziariste cunoscute. Apoi, încet, încet am avut şi activitate editorială şi jurnalistică în România.

- La ce ziare aţi lucrat şi cum v-aţi diversificat activitatea?

- Ziarul la care am îndeplinit funcţia principală a fost *Tempo*: am fost secretar general de redacţie. Am mai colaborat la *Facla,* la *Prezentul* – „ţineam" cronica juridică. Pe urmă am simţit nevoia să înfiinţez, eu însumi, un trust de presă. Am lansat pe piaţă mai multe reviste, apăreau cam câte trei reviste pe săptămână. Erau reviste de divertisment, printre care aş vrea să amintesc **Jocul nostru**-magazin care s-a bucurat de un mare succes. După război, nu s-a mai putut face nimic. Prin anii '60 am fost numit şef al serviciului de presă al cinematografiei. În 1965 am plecat în Israel. Ajuns aici, la vârsta de

55 de ani, vârstă la care nu te mai angajează nimeni, nu am avut ce face decât să creez ceva propriu. Şi am creat *Revista Familiei* care, de atunci, apare săptămânal, în fiecare luni dimineaţa, cu toate greutăţile pe care le întâmpină o publicaţie, mai ales când nu are subsidii.

- ***Revista Familiei* împlineşte 40 de ani de existenţă. Aţi întâmpinat perioade mai grele?**

- Foarte mari. Am fost ameninţat cu puşcăria, cu poliţia, cu tribunalele, de oameni care vedeau cu ochi răi activitatea mea. Am răzbit prin toate, am înlăturat toate greutăţile, am dovedit peste tot nevinovăţia mea. Şi revista a mers mai departe. Cititorii habar nu aveau prin câte greutăţi am trecut.

- **Aveţi cititori în toată ţara, în tot Israelul?**

- Da, în toată ţara. Şi în România. Se expediază revista şi în Canada şi în Australia. E prezentă pe piaţa presei. În Israel sunt vreo mie cinci sute de puncte de difuzare. Avem un public care ne telefonează la redacţie şi ne felicită pentru ceea ce facem şi ne întreabă „ce s-a întâmplat?" în cazul în care revista nu ajunge la timp.

- **Ce specific are revista?**

- Revista are specific literar şi de divertisment. Nu politică. Nici un fel de politică în toţi aceşti 40 de ani. Nici măcar numirea unui om politic nu pătrunde în paginile revistei. Şi mulţi cititori s-au declarat mulţumiţi de acest lucru pentru că sunt sătui de politică. La noi găsesc literatură, umor, sfaturi culinare, medicale, dar, în special, literatură.

- **De atenţia căror colaboratori v-aţi bucurat în toţi aceşti ani?**

- Am avut mulţi colaboratori, ziarişti veniţi din ţară pe care i-am angajat imediat. Mulţi, din păcate, au dispărut dintre noi. Printre colaboratorii actuali pot s-o citez pe Ella Rind din Canada, pe Sorin Cunea de la München, pe Alexandru Andy din Tel Aviv. Unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai noştri, directorul de onoare al revistei este scriitorul şi avocatul G. Mosari. Avem prieteni scriitori care publică la noi, printre care Shaul Carmel care nu mai are nevoie de nici o prezentare.

- **Sunteţi aici alături de soţia şi de fiica dumneavoastră. Sunteţi şi bunic?**

- Chiar şi stră...

- **Şi cum vă simţiţi ca străbunic?**

- Tânăr.

- **Aţi mai fost în România?**

- De multe ori. De fiecare dată am stat câte 4-5 săptămâni, am prieteni buni. Acum aştept aici un director de editură din Bucureşti.

- **Ce înseamnă sărbătorile româneşti pentru dumneavoastră?**

- Le consemnăm şi le sărbătorim în acelaşi timp. Suntem întotdeauna la curent cu noutăţile din România. Am fost zguduiţi aflând despre nenorocirile care s-au abătut asupra ţării, despre inundaţii. Ne pare bine când vedem semne de revenire a ţării la normal. Dorim o viaţă mai bună românilor pe care-i iubim.

- **Mulţumesc mult şi vă doresc, ca Moise, să trăiţi 120 de ani de viaţă.**

- Mulţumesc şi eu şi vă rog să menţineţi legăturile cu noi.

- **Promit. Mă puteţi număra printre prietenii dumneavoastră.**

(interviu acordat
pentru Radio România Cultural, ianuarie 2005)

Umorul, dragostea mea...

Cel mai “al lui” îi este lui Mosari simţul măsurii... Căci, în jocurile sale de cuvinte, circul lumii în care lacrimile dau în râs alcătuiesc o adevărată lume pe dos, cu care el, blândul autor ne face capul calendar zâmbind a râde, ca un autentic şi etern voiajor care a văzut şi a auzit multe...

El înşiră vorbe de duh, convingându-ne că luna este pe Pământ, dar numai pentru cei care ştiu să o primească în dar... El scrie despre vecini, despre micile bucurii ale vieţii, despre surprize, despre bacşiş, despre reclamaţii, despre gura lumii, despre blonde, despre vodcă, avioane şi loterie...

Din micul oraş mare, cochetul Holon, Mosari nu aruncă vorbe în pustiu ci creionează o fină satiră politică, parcă făcându-ne cu ochiul: à bon entendeur, salut!

Printr-o întâmplare nedorită trăită de mine într-un oficiu al Poştei israeliene, unde am dat cu capul de pragul de sus al birocraţiei, constat cu uimire că funcţionărimea lor nu e mai bună ca a noastră, punând lumea pe drumuri de-a surda, cu eternii ochelari de cal cu care, parcă, s-a născut. Că bine zici, prietene Mosari, în satira ta din volumul *Vorbe în pustiu*, intitulată *Funcţionari*: “(...) *Ce înseamnă funcţionar public profitor? Se poate traduce cam astfel: după ce a căpătat angajare definitivă, ceea ce-i asigură salariu, concediu, bonusuri, mese plătite simbolic, gratuităţi anumite legate de profesie, individul - public -, spre a obţine cât mai mulţi bani, intră în hora celor care declanşează greve ori de câte ori îi trece prin cap, transformă activitatea lui într-un mijloc de a*

"stoarce" de la stat cât mai mult posibil, chiar dacă nu dă nimic în schimb. Dar o latură foarte gravă a funcţionarului public priveşte relaţiile cu cetăţenii: rezolvă problemele lor după bunul plac, îi poartă pe drumuri, îi desconsideră. Bineînţeles că se provoacă pierderi de timp şi de bani celor ce au nevoie de serviciile instituţiilor publice şi, astfel, se loveşte în prestigiul unităţii respective. De multe ori cauţi un funcţionar de care ai nevoie luni întregi, dar nu-l găseşti fiindcă azi are zi liberă, mâine pleacă la "perfecţionare", poimâine e în concediu, răspoimâine nu vine la lucru căci aplică sancţiuni... La unele instituţii, salariaţii publici nu răspund nici măcar la telefon; o placă pusă la centrala telefonică îţi transmite pe fond muzical mulţumirile instituţiei că ai telefonat, dar cum funcţionarii sunt supra-ocupaţi, nu ţi se poate răspunde. Obrăznicia merge atât de departe încât la unele instituţii nu se permite accesul publicului, nu se primesc telefoane, totul se rezolvă prin poştă. Un răspuns la o scrisoare îl primeşti după un an! Nu exagerez deloc, deţin o groază de exemple concrete, de aceea spun că funcţionarii publici (deci - unii, dar mulţi) au un regim privilegiat faţă de cei particulari, care nu numai că nu pot beneficia de avantajele celor "de stat", dar dacă nu lucrează bine, patronii se descotorosesc de ei repede. Deci salariaţii publici tronează, funcţionarii particulari funcţionează!

Când se vor pune lucrurile la punct? La noi în ţară, reclamaţiile se rezolvă numai de Paşte. De Paştele... cailor!".

Dragă Mosari, mi-ai luat vorba din gură... Aferim!

(Miercuri, 5 ianuarie 2005, Cronica Română)

III. Vederi din *Ţara Făgăduită*

Haifa văzută de pe Carmel

Haifa văzută de pe coasta leneşă a muntelui Carmel oferă ochilor uimiţi o perspectivă de neuitat. Priveşti de pe promenadă, de sus, ţărmul care mărgineşte golful, până departe, pe o limbă de pământ, un oraş strălucitor de alb, de modern şi de deschis spre albastrul senin al Mediteranei, spre port. De pe îngusta fâşie de coastă dintre Mediterana şi colina Carmelului, Haifa s-a întins pe pantele line ale muntelui, într-o spirală a unei arhitecturi din ce în ce mai elegante, spre culme, de la Hadar Ha-Karmel, cartier rezidenţial aflat la poalele muntelui şi până sus, la Centrul Carmel, cu cele mai atrăgătoare case şi magazine.

Undeva, aproape de ţărm, o clădire în formă de corabie cu pânze decupează, cu vârful catargului, seninul infinit al cerului de decembrie - cât de mângâietoare şi blânde sunt iernile în Ţara

Făgăduinţei - luându-şi, parcă, elan, pentru o călătorie spre larg. De oriunde ai privi Grădinile Baha'i, de jos, de pe Shderot Ha-Tsiyonut sau de sus, de pe platoul muntelui, remarci geometria aranjamentelor florale, exuberanţa esenţelor tropicale, jocurile coloristice studiate care încadrează armonios Altarul Bab cu domul său aurit şi coloanele în stil corintic. Aici odihneşte fondatorul religiei Baha'i care îi recunoaşte pe Moise, Hristos, Buddha şi Mohamed drept mesageri trimişi de Dumnezeu pe Pământ în diverse colţuri ale lumii, toţi propovăduind o filosofie similară. Mirza Ali Mohamed a plătit cu viaţa îndrăzneala sa, fiind executat public în 1850. Coborând de pe promenadă, ajungem în Carmelul Francez, district rezidentţal bordat de un promontoriu unde se afla Mănăstirea Carmelita, centrul mondial al Ordinului Carmelit. De la mănăstire, pe o potecă discretă, cobori la Peştera lui Ilie, acolo unde profetul a stat şi a meditat, în secolul al IX-lea î.Hr., înainte de întâlnirea sa cu adulatorii lui Baal. Cerându-le preoţilor păgâni să aprindă un foc de jertfă pentru a-şi dovedi puterea, aceştia nu au reuşit. Cu ajutorul Domnului, Ilie a aprins flăcările, instantaneu. Martor la eveniment, Ahab, regele evreu, a respins, din acel moment, păgânismul, masacrându-i pe adulatorii lui Baal de pe cursul râului Kishon. Se spune, chiar, că, în această peşteră s-ar fi adăpostit şi Sfânta Familie în drumul de întoarcere din Egipt.

Coborând din Centrul Carmel cu singurul metrou din Israel, Carmelitul, admirăm acest tren special care circulă prin tunelul săpat în stâncă până la nivelul mării, trăgând un alt tren care urcă panta abruptă, în acelaşi timp. În partea de jos, aproape de port, eternul bazar gălăgios, un cartier vechi arab, cu case tradiţionale din piatră albă, presărat cu geamii şi minarete, cu fântâni susurând agale la umbra palmierilor şi cu inscripţii aurii, unduind în razele soarelui. Un turn cu creneluri dantelate prin care transpare albastrul cerului este - culmea - un siloz - poate singurul siloz plin de poezie pe care l-am văzut vreodată. Oamenii mişună surâzători, bronzaţi, calzi precum învăluitoarea zi de decembrie mediteranean, şi, de peste tot, răzbat arome amestecate, partea de jos a oraşului fiind, în fapt, un cartier vechi, cosmopolit, cu restaurante tradiţionale reprezentând toate cele patru puncte cardinale. Gustând popularele shish kebab, shishlik şi una din salatele tradiţionale simţi ceva din aromele vii, amestecate şi îmbietoare ale locului. Ne luăm adio de la Haifa, oraşul al cărui aer

pur de munte întâlneşte briza mării, exclamând, prin vocea poetului Shaul Carmel: *Binecuvântat/ Fii,/ Milostivule, / Că m-ai lăsat/ Să intru/ În Ţara Făgăduită*.

(Sâmbătă, 8 ianuarie 2005, Cronica Română)

În drum spre Mormântul Sfânt...

La poalele cetăţii vechi a Ierusalimului, privim din pragul Bisericii Tuturor Naţiunilor spre Muntele Măslinilor, şi ne rotim privirile, apoi, spre zidul masiv al vechii cetăţi, cu Poarta Milei sau Poarta de Aur în faţă, pe unde a intrat Mântuitorul în cetate, singura poartă închisă şi care se va deschide atunci când Mesia îi va conduce pe cei înviaţi din morţi, în cetate, revenind pe Pământ pentru a ne mântui .

Undeva, aproape, Grădina Ghetsimani cu măslinii săi străvechi, de 2000 de ani, evocă locul unde Iisus a fost vândut.

A fi în Ierusalim de Crăciun, când, la Biserica Sfântului Mormânt se ţin slujbe de către toate comunităţile creştine reprezentate aici, nu este puţin lucru. În această zi mare, în jurul Golgotei unde a avut loc răstignirea, ecourile incantaţiilor se întrepătrund, mirosurile de smirnă şi de tămâie se amestecă...Este un

loc al rememorării...să ne întoarcem pe drumul Golgotei pentru a reface, pas cu pas, calea îngustă care se înşiruie printre zidurile alburii şi atât de apropiate, desenând labirintul şerpuit al unui bazar oriental animat şi pestriţ.

Nu se ştie dacă pe lespezile cu care este podită Via Dolorosa a păşit Iisus acum 2000 de ani, căci există un drum mult mai vechi îngropat sub pământ. Dar , se spune, acesta a fost sensul şi traseul suferinţei care începe de la Poarta Leilor situată în Cartierul Musulman. Pe uriaşele dale de piatră, din perioada romană, ar fi călcat Iisus cu apostolii săi. Cele 14 Popasuri ale Crucii se înşiruie în locurile cele mai neobişnuite. Primul Popas al Crucii unde Iisus a fost condamnat se află, în mod neaşteptat, în curtea Şcolii Umariyah, o şcoală de băieţi, musulmană. Deosebit de încărcată de o aură divină sunt Capela Condamnării şi Biserica Biciuirii. Aici, Iisus a fost pedepsit şi i s-a pus coroana de spini. Toate popasurile sunt marcate cu plăcuţe şi biserici care reamintesc căderile şi suferinţele Mântuitorului. Al şaselea Popas se află la Casa Sfintei Veronica, unde aceasta i-a şters faţa cu voalul ei. Al optulea Popas, de pildă, este situat în faţa Bisericii Sf. Haralambie construite pe locul unde Iisus le-a spus bocitoarelor: “Nu plângeţi pentru mine, plângeţi pentru Ierusalim !” Popasurile următoare se află chiar în incinta Sfântului Mormânt...

Treptele din dreapta duc spre Golgota. Mai sunt încă trei popasuri importante, acolo unde Iisus a fost dezbrăcat de veşminte, locul unde a fost ţintuit pe cruce, înălţarea Crucii şi coborârea trupului lui Hristos de pe Cruce. Popasul al paisprezecelea se află sub Sfântul Mormânt. Cavoul, piatra care a fost mutată miraculos din faţa intrării, locul înmormântării precum şi cavoul adiacent al lui Iosif din Arimateea.

Mulţimea de oameni veniţi din toată lumea, iluminaţi prin rugăciune, la marea slujbă de Crăciun, merge în pelerinaj la Sfântul Mormânt retrăind, cu vii emoţii, Patimile Mântuitorului. Atmosfera este încinsă de iubire, sufletul lumii s-a adunat într-o lacrimă...

(Luni, 10 ianuarie 2005, Cronica Română)

La pas spre Marea Moartă...

Iarna, drumul spre Marea Moartă este o plăcere. Clima este blândă, cu o temperatură trecând puţin peste 21 – 22 de grade, soarele este mângâietor iar peisajul de munţi deşertici şi roşiatici care ne înconjoară este fabulos. Situată la 400 de metri sub nivelul mării, într-o falie geologică ducând până în estul Africii, Marea Moartă este cel mai jos bazin maritim de pe glob, iar peisajul este sterp, dar pare plin de viaţă. Şi asta numai în imaginaţia noastră. Parcă vezi primii pelerini creştini care au venit aici, miraţi de lipsa de viaţă a locurilor.

Apa conţine 40 de grame de săruri la sută, are aspectul şi consistenţa unui ulei puţin mai diluat, iar corpul pluteşte la suprafaţă ca un dop.

Chiar şi iarna, sub razele ocrotitoare ale astrului zilei, vizitatori îndrăgostiţi de peisajul marţian specific locului se scaldă în apa călduţă amar de sărată, bleu verzui, a acestei întinderi lichide atât de speciale numite, în limba profeţilor, *Yam ha melah.*

Regiunea deşertică întinsă între dealurile Iudeei şi Marea Moartă era¸ în trecut, o regiune hermitică, a profeţilor şi a răzvrătiţilor împotriva ocupanţilor de tot felul. David s-a ascuns aici de Saul. Hasmoneenii s-au refugiat aici din calea forţelor duşmane greco-siriene. Iisus s-a retras în deşert pentru a medita, iar esenienii au alcătuit aici o comunitate care a rezistat mult timp în faţa Romei expansioniste.

Drumul nostru trece prin Kibbutzul Ein Gedi, o mare de flori roşii şi ciclam, de cactuşi înfloriţi exuberant, râzând parcă de înălţimile roşiatice ale deşertului înconjurător. O oază binecuvântată de Dumnezeu, cu plantaţii de palmieri, citrice, struguri, un paradis al fructelor şi florilor exotice unde mâna omului, însufleţită de credinţă şi dragoste, a făcut minuni... Un loc cântat şi în Cântarea Cântărilor într-un verset de neuitat: *Iubitul meu e ciorchinele de ienupăr din Enghedi, de la vii cules...* Acest paradis terestru atât de multicolor şi de parfumat dăruit sufletului vizitatorului obosit de praful roşu al înălţimilor biblice din jurul Mării Moarte priveşte, de la o altitudine medie, spre ţărmul celălalt al Yam ha melah, ţărm care aparţine Iordaniei. Pe ţărm este Ein Gedi Spa, o staţiune familiară, cochetă, ca o fotografie veche, de epocă, din albumul bunicilor.

Şoseaua şerpuieşte între colinele roşiatice şi Marea Sărată (ca să traducem denumirea ei din ivrit), iar la orizont se profilează, deodată, o stâncă imensă, cu un platou deasupra, în aceleaşi nuanţe cu cele ale deşertului înconjurător : Masada. Fortăreaţa lui Irod cuprindea un palat magnific, băi romane cu un ingenios sistem de încălzire, depozite şi cisterne uriaşe. Urcând la pas pe Poteca Şarpelui, bucuria panoramei care ţi se oferă este incomparabilă.

În anul '70 după Hristos, zeloţii (un grup de evrei rebeli) au rezistat, murind până la unul, în faţa asediului Legiunii a Zecea Romane. Masada este, după Zidul Plângerii, al doilea loc de pelerinaj din Israel. Simbolul libertăţii cucerite aici prin moarte rezistă şi azi: recruţii depun jurământul militar în această fortăreaţă, strigând: "Masada nu va mai cădea!" Un jurământ însufleţitor pentru tinerii acestui popor întreprinzător care a ştiut să scoată apă din piatră şi să

creeze o lume civilizată şi de o halucinantă modernitate, în respectul tradiţiei şi religiei, în plin deşert...

(Miercuri, 12 ianuarie 2005, Cronica Română)

Hoinărind pe "Dealul Primăverii"

O plimbare prin Tel Aviv (însemnând, în ebraică, Dealul Primăverii) îţi evocă exuberanta nuntă dintre trecutul plin de umbre învăluitoare şi viaţa nouă, tinerească, plină de lumină a metropolei de azi... Trecutul este marcat de denumiri de străzi (Allenby - generalul britanic care a eliberat oraşul de turci în 1917, Dizengoff- cel dintâi primar al urbei, în ordine cronologică, Bialik, poetul naţional al Israelului, Rotschild, Ytzhak Rabin, regele George şi alţii), Muzeul Israelului cu Pavilionul său de etnografie iudaică în special...

Dar trecutul trăieşte încă în toată splendoarea lui încremenită în piatra gălbuie a aşezărilor arabe din Yafo. Căci, se spune, aici e locul unde a început totul...După potop, cel mai tânăr dintre fiii lui Noe, Iafet, a găsit un deal plăcut deasupra unui golf şi s-a stabilit acolo, numind locul "Yafo" (în ebraică "frumos"). Au trecut pe aici egiptenii, Alexandru cel Mare, Irod, Richard Coeur de Lion, Napoleon, oştirea otomană, fiecare transformând, într-o oarecare măsură, oraşul. Vechiul Yafo a devenit, în zilele noastre, o colonie de artişti, el găzduieşte galerii de artă, ateliere, magazine de profil precum şi fermecătoare cluburi şi restaurante cu specific local. Hoinărind pe cheiul vechiului port, simţi pulsul liniştit al aşezării în ritmul legănat al paşilor patronilor de restaurante şi de mici magazine

de artizanat, mai toţi arabi. Turnul vechi din centru, al cărui orologiu bate încă ora unui trecut fără leac, este înconjurat de geamii şi minarete. Seara, în clarobscurul unei brize triste, poţi auzi muezinul...La restaurantul din turnul de pe mare, Taboun gustăm cele mai delicioase şi neaşteptate feluri pescăreşti, din fructele mării, ascultând şi privind nemărginirea atât de albastră a Mediteranei...

Revenim pe strada Neve în Tel-Aviv-ul atât de însufleţit...Se spune că Ierusalimul gândeşte, Haifa munceşte, iar Tel-Aviv-ul se distrează...Să simţi viaţa şi tinereţea acestui oraş cât mai aproape de miezul nopţii este chiar un privilegiu...Pe arterele principale ale oraşului, Rotschild, Allenby, Ibn Gabirol se află cafenele care rivalizează, prin farmecul, intimitatea şi personalitatea fiecăreia, cu cafenelele pariziene. Putem sta toată noaptea de vorbă cu prietenii, cu o delicioasă cană de Irish Coffee în faţă,

în moderna Arcafé, pe Rotschild, sau la Café Tamar pe Sheinkin, o cafenea boemă aşezată sub crengile unor arbori impunători. Cercul de prieteni este românesc, sunt prieteni care te fac să te simţi acasă, doar pentru că gândesc, simt şi suferă de dor pe româneşte. Sau pe Dizengoff, la un croissant şi un cappuccino, cât e noaptea de lungă, după un spectacol excentric urmărit în limba ţării, unde, chiar dacă nu am înţeles discursul, am receptat mesajul subliminal al limbajelor non-verbale, în faimosul Teatru Ha-Bimah de aici. Unde este aşteptată, în februarie, trupa Teatrului Naţional din Bucureşti, în frunte cu maestrul Beligan, într-o unică reprezentaţie a *Egoistului* lui Jean Anouilh. Vor mai juca, aici, Carmen Stănescu, Damian Crâşmaru, Mihai Fotino şi alţi monştri sacri ai scenei româneşti, iar biletele s-au vândut deja...

Este suficient să stai afară, la o masă şi să admiri spectacolul nopţii. Trecătorii sunt veseli, iar plimbările, atât de plăcute "iarna", în aerul proaspăt al nopţii, devin chiar un prilej de bucurie...

Şi tot într-o noapte am părăsit Tel-Aviv-ul, decolând de pe vastul aeroport Ben Gurion, cu o cursă regulată a companiei El-Al şi admirând, de sus, constelaţia fosforescentă a metropolei israeliene de la Mediterana. La bună vedere, prieteni !

(Joi, 13 ianuarie 2005, Cronica Română)

IV. PORTRET DE SCRIITOR

IV. PORTRET DE SCRIITOR

România: pluralitate şi multiculturalism

În dialog cu profesorul şi scriitorul Carol Iancu

„Astăzi, dacă ţara mea natală nu-mi este şi o patrie, îmi este cel puţin o matrie care niciodată nu m-a părăsit.”

„Sunt născut într-un orăşel din nordul Moldovei, într-o familie modestă, unde aspectele religioase contau mult. Diploma de maturitate am luat-o la Liceul ***Costache Negruzzi*** *din Iaşi. După ce am părăsit definitiv ţara mea natală, la vârsta de 17 ani, la Universitatea Ebraică din Ierusalim, am urmat studii de istorie generală, de istorie evreiască, de limba şi literatura franceză, de psihologie şi pedagogie. Titlul de* ***Master of Arts*** *cu menţiunea* ***magna cum laude*** *şi redactarea unei lucrări despre Charles Péguy mi-au permis obţinerea unei burse de studii acordate de guvernul francez. Am beneficiat de o primire excepţională la Universitatea Paul Valéry din Montpellier unde mi-am început cariera universitară, preocupat de pasionanta cercetare a istoriei evreilor din România, care mi-a pus două probleme : statutul evreilor şi drepturile minorităţilor.”* (Din discursul ţinut cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, la 8 noiembrie 2005).

Carol Iancu este şeful catedrei de istorie contemporană la Universitatea Paul Valéry – Montpellier III. Este autorul unor lucrări consacrate istoriei evreilor români precum şi relaţiilor internaţionale. Din volumele apărute în limba română cităm: **Lupta internaţională pentru emanciparea evreilor din România,** *vol. 1 (1913-1919), vol. 2 (1919-1939),* ***Miturile fondatoare ale antisemitismului - din Antichitate până in zilele noastre şi Bleichroeder şi Crémieux****, Editura Hasefer şi* ***Shoah în România. Evreii în timpul regimului Antonescu,*** *Editura Polirom.*

- Sunteţi din nou în România cu prilejul acestei duble lansări...

- La Librăria Cărtureşti a avut loc marţi, 16 mai, lansarea volumelor mele ***Miturile fondatoare ale antisemitismului*** şi ***Bleichroeder şi Crémieux*** în care este vorba despre istoria evreilor din România şi despre alte subiecte conexe cum ar fi relaţiile dintre evrei şi creştini, miturile fondatoare ale antisemitismului, studiu sintetic care merge din antichitate până în zilele noastre.

- Cum aţi scris *Miturile fondatoare*?

- Această carte are o anumită istorie. Cu câţiva ani în urmă, un negaţionist în Franţa, Roger Garaudy a publicat un volum intitulat ***Miturile fondatoare ale politicii israeliene***. Dintr-un anumit punct de vedere, acest volum este un răspuns dat acestui pamflet negaţionist, cartea mea fiind o lucrare ştiinţifică având la bază o documentare serioasă. Ceea ce mi s-a părut important este de a percepe acest fenomen pe termen foarte lung în perspectiva miturilor sale fondatoare. Aceste mituri se perpetuează de la o epocă la alta şi de la o civilizaţie la alta. Un lucru foarte curios este legenda sângelui ritual sau legenda omorului ritual. Primii care au suferit de această acuză au fost creştinii în antichitate. Erau acuzaţi de greci că ar folosi sânge omenesc pentru ritualurile lor religioase. Regăsim această acuză din Evul Mediu până în contemporaneitate. Se credea că, în special înaintea Paştelui, evreii ar avea nevoie de sânge omenesc, pentru a fabrica pasca, azima iar această credinţă s-a înrădăcinat. Chiar Papa a emis o serie întreagă de bule pontificale prin care spunea că aceste lucruri nu sunt adevărate. Dar această legendă s-a

menţinut până azi. Miturile sunt lucruri false în care oamenii cred. Legenda omorului ritual din Evul Mediu a avut consecinţe teribile: pogromuri împotriva evreilor. Acuzaţiile de omor ritual s-au înrădăcinat în Balcani şi în Ţările Române. Niciodată, până la conflictul israeliano-arab din Orient, această acuză nu apărea în lumea musulmană. Totuşi, din cauza confruntărilor din Orientul Apropiat şi Mijlociu, o regăsim şi în Islam. Un ministru arab a scris o carte care se intitulează ***La Matza de Sion (Pasca de Sion)*** în care spune că evreii nu au nevoie de sânge creştin ca să fabrice azima de Paşte ci de sânge „omenesc", prin care el se referea la arabii care, în majoritatea lor sunt musulmani. Iată un mit care s-a transferat de la civilizaţia creştin europeană spre o civilizaţie musulmano-mediteraneană. Un alt mit: conspiraţia mondială.. Astăzi, din cauza conflictului din Orientul Apropiat şi Mijlociu nu se mai spune complotul evreiesc mondial, se spune complotul sionist mondial iniţiat pentru a distruge creştinismul. Statul Israel ar intenţiona să-şi impună hegemonia peste tot în Orient. Este vorba, în special de cel mai mare fals din istorie care se numeşte ***Protocoalele înţelepţilor Sionului***.

- **De când există aceste mituri?**

- Ura faţă de evrei are istoria cea mai îndelungată. Pentru a o exprima se utilizează tot felul de termeni: antiiudaism, antisemitism, iudeofobie, rasism, xenofobie şi aşa mai departe. „Antisemistismul" apare, pentru prima dată ca atare în anii '80 ai secolului al XIX-lea, în cartea unui pamfletar german care se numea Wilhelm Marr, intitulată ***Victoria iudaismului asupra germanismului***. El utilizează pentru prima dată cuvântul „Antisemitismus". Asistăm la o anumită mutaţie şi, într-adevăr, antiiudaismului clasic i s-a adăugat rasismul contemporan. Biserica creştină a fost antisemită din punct de vedere religios, nu din punct de vedere rasial. Un evreu care se boteza putea deveni preot. În biserica catolică putea deveni episcop, arhiepiscop, cardinal, papă, au fost chiar doi papi de origine evreiască. În Spania medievală avem o excepţie importantă numită „puritatea sângelui", „limpiezza di sangre", la un moment dat nu exista ideea rasială, ci un fel de protorasism. Nu putem spune că în antichitate sau în Evul Mediu exista antisemitism, ci antiiudaism. Dar fenomenul apăruse în perioada precreştină. E vorba de ostilitatea unor mari imperii politeiste faţă de o minoritate monoteistă care aduce ceva nou din

punct de vedere religios, şi anume credinţa într-un Dumnezeu care este pretutindeni prezent şi nicăieri materializat. Dumnezeu care este spirit. Poporul evreu este primul popor monoteist. Din iudaism se va naşte, apoi, creştinismul şi apoi o a treia mare religie monoteistă, Islamul. Dar acest fenomen de ostilitate faţă de evrei nu a existat peste tot. Nu s-a manifestat în China, în India ci doar în două tipuri de civilizaţii, în creştinism şi în Islam.

- **Care ar fi miturile pe care se bazează antisemitismul contemporan?**

- Mitul că evreii ar descinde din leproşi, fiind astfel, stigmatizaţi. E vorba de o idee protorasistă. Această ostilitate faţă de o minoritate monoteistă apare şi la anumiţi polemişti greci şi romani. Asistăm şi la naşterea unor mituri grozave şi atunci când creştinismul a devenit religie de stat, evreii fiind marginalizaţi şi persecutaţi pentru religia lor diferită. Cel mai teribil mit este expresia „poporul deicid". A-l omorî pe Dumnezeu este un concept metafizic grotesc. Alt mit este mitul poporului necredincios. În religia catolică, până în anii '60 ai secolului al XX-lea exista o rugăciune "Oremus et pro perfidis Judaeis". Adică să ne rugăm pentru "evreii...perfidis". „Să ne rugăm şi pentru evreii necredincioşi", expresie care, din păcate, s-a tradus „evreii perfizi"şi ce consecinţe a avut acest lucru... Este o exagerare, pentru că evreii sunt cei care cred în Dumnezeul unic. Cât rău au făcut această acuză şi acest mit... Datorită unui istoric francez, Jules Isaac şi datorită intervenţiei fostului Mare Rabin al României, Alexandru Şafran, la Silsberg, în Elveţia, în 1947, s-a analizat cum s-a ajuns la Shoah (Holocaust) şi s-a spus că învăţământul creştin trebuie schimbat pentru ca tineretul să afle cine sunt evreii în sens pozitiv nu în sens negativ cum s-a transmis din generaţie în generaţie.

De la conspiraţia mondială evreiască vom ajunge la mituri mai moderne care se vor menţine până în secolul al XX-lea. Unul dintre ele spune că dispersiunea evreilor în lume apare ca o pedeapsă divină pentru răstignirea lui Iisus Hristos. Dar când Iisus apare în istorie, diaspora evreiască exista de şapte secole. Deci nu poţi să spui că evreii au fost împrăştiaţi în lume ca o vină că l-ar fi răstignit pe El. Şi, în sfârşit, ultimul mit antic care s-a menţinut este „iudaismul degenerat". În loc să se prezinte faptul că în antichitate existau mai multe curente religioase, fariseii, saduceii, esenienii, acestea sunt

prezentate ca secte. Astfel se denaturează sensul... Şi alte şi alte mituri cum ar fi evreul demoniac, în Evul Mediu sau prezentarea mitică a iudaismului şi a creştinismului. În catedrale şi biserici catolice din occident vedem reprezentarea sinagogii şi a bisericii. Ecclesia este o femeie frumoasă cu o diademă şi cu un sceptru, având o privire deschisă şi sinagoga este o femeie cu ochii acoperiţi, care reprezintă legea cea veche care nu merge. Va apărea şi termenul „iudeofobie”, evreii fiind resimţiţi ca un element de alteritate.

- **Cum se ajunge la manipularea, în scopuri politice, a acestor mituri?**

- În secolul al XIX-lea apare ideea de rasă, apar ştiinţe noi: antropologia istorică, darwinismul social, genetica, lingvistica, statistica. O parte din aceste ştiinţe au fost folosite pentru a-i marginaliza pe evrei. Rasismul însuşi este un mit. Vi-l citez aici pe Einstein care, când a fost forţat să părăsească Germania, a trebuit să completeze un formular în care apărea întrebarea: cărei rase îi aparţineţi? Iar el a răspuns: speciei umane. Momentul teribil este acela în care ideea de rasă se transformă în rasism, în stigmat. Iată de ce, la Auschwitz, naziştii au omorât creştini, pastori protestanţi sau călugăriţe catolice. Pentru că aveau bunici de origine evreiască. Ajungem la epoca noastră, la ***Protocoalele înţelepţilor Sionului***. Este cel mai renumit fals din istorie, inventat de Ohrana, poliţia secretă ţaristă, pentru a motiva astfel marile probleme sociale care frământau imperiul rus: ideea că şefii evreilor, rabinii lor s-ar fi reunit şi ar fi pus la cale să cucerească lumea: fie prin revoluţia bolşevică, fie prin forţa aurului. Din păcate pentru Ohrana, s-a descoperit că acesta este un fals. Antiiudaismul se va transforma în antisemitism şi antisemitismul în antisionism.

- **Cum interpretaţi negarea Holocaustului?**

- Ca o formă de manifestare a antisemitismului. Eu, ca istoric folosesc termenul „Shoah” şi nu cuvântul „Holocaust” pentru că acesta are şi un sens metafizic: „ardere de tot a unei victime”. Aici a fost voinţa unui stat puternic de a distruge un întreg popor. Dacă erai născut evreu erai deja condamnat la moarte.

- **Cum aţi rezuma mesajul cărţii?**

- Cartea are o menire demonstrativă şi una pedagogică. Este o sinteză asupra pericolului de a crede în anumite aserţiuni complet

false. Soluţia este învăţământul stimei şi nu al dispreţului, prin cunoaştere.

- **Care ar fi elementele de noutate ale volumului *Bleichroeder şi Crémieux***?

- În urmă cu câţiva ani, la Paris, am descoperit o serie de scrisori inedite ale lui Gershon von Bleichroeder, bancherul lui Bismarck care a avut un mare rol în istoria Germaniei. Celălalt este o personalitate franceză, evreu de origine, ministru al justiţiei în guvernul de la 1848, din Franţa şi care a contribuit la eliberarea negrilor din coloniile franceze. România a fost recunoscută ca stat la Congresul din 1878 de la Berlin. Aceste două personalităţi au corespondat şi s-au manifestat la Congresul de la Berlin în favoarea coreligionarilor lor din România, unde exista o comunitate evreiască importantă, înrădăcinată de mai multe sute de ani şi care s-a bucurat de o mare toleranţă şi o primire frumoasă din partea românilor. În 1848, revoluţionarii au cerut drepturi şi pentru evreii noştri. Lupta pentru emancipare a evreilor din România începe în 1848. Crémieux a spus în Parlamentul României: „Mă adresez dumneavoastră şi vă rog să faceţi pentru coreligionarii mei ceea ce am făcut eu pentru negrii din coloniile franceze din Africa.” Elementele extremiste s-au împotrivit acordării drepturilor cetăţeneşti evreilor şi atunci s-a votat un articol teribil în Constituţia României care spunea următorul lucru: „Orice străin poate deveni român dacă este creştin.” Marile organizaţii internaţionale vor cere guvernanţilor români să li se dea evreilor drepturi cetăţeneşti. Congresul de la Berlin se încheie cu recunoaşterea ţărilor din Balcani, cu condiţia ca să li se recunoască drepturile de cetăţenie tuturor locuitorilor. Rezistenţa extremiştilor, combinată cu alte probleme, precum cea a liniei ferate Varciorova - Bucureşti - Buzău - Brăila - Galaţi - Tecuci - Roman şi Tecuci - Bârlad, (în care Bleichroeder a intervenit energic, în sprijinul continuării lucrărilor, la cererea lui Bismarck) au dus la tergiversarea rezolvării problemei evreieşti. În ciuda eforturilor celor doi protagonişti ai cărţii, problema încetăţenirii evreilor tot nu s-a rezolvat. Erau peste 270 000 de evrei care au trebuit să aştepte până la sfârşitul primului război mondial ca, în sfârşit, să fie recunoscuţi drept cetăţeni. Ei au luptat pentru România, dar statutul lor era acela de străini nesupuşi unei protecţii străine. Bunicul meu a murit ca erou la Mărăşeşti fiind considerat „un străin nesupus unei protecţii

străine” deşi provenea dintr-o familie cu străvechi rădăcini în Moldova. Este paradoxal faptul că tocmai România care a primit evreii încă din secolul al XVI-lea, a fost unul din ultimele state care le-a acordat cetăţenie. Această carte interesează diplomaţia europeană, e vorba de relaţiile internaţionale şi despre lupta pentru drepturile omului.

- **Cum pot fi schimbate aceste rezistenţe**?

- Am încercat să reconstitui istoria Shoah-ului în România. Peste 90 la sută din evreii din Moldova, Muntenia, Transilvania de Sud au rămas în viaţă, dar în Basarabia, Bucovina şi Transnistria, situaţia evreilor a fost mult mai dramatică. Mă bucur că astăzi se prezintă în şcoala românească situaţia reală. România transmite Europei un mesaj extraordinar, prin funcţionarea Universităţii Babes-Bolyai care are 19 facultăţi cu limba de predare română, 16 facultăţi cu predare în limba maghiară, 10 în germană şi două departamente de studii ebraice. România dă un exemplu de pluralitate şi multiculturalism. Ca profesor responsabil al doctoratelor privind istoria religiilor, conduc o serie întreagă de teze şi mă bucur că o serie de studenţi din România vin la noi pe baza acordurilor dintre Universitatea din Montpellier şi Universitatea din Bucureşti, Universitatea din Cluj şi Universitatea din Iaşi. În cursurile mele România este mereu prezentă şi nu-mi uit niciodată ţara mea de origine. Astăzi, dacă ţara mea natală nu-mi este şi o patrie, îmi este cel puţin o ***matrie*** care niciodată nu m-a părăsit.

(Joi, 25 mai 2006, Cronica Română)

De la suflet la suflet cu Ileana Vulpescu

• *Arta conversaţiei, Arta Grafică, 1994*
• *Candidaţii la fericire, Editura Tempus, 2002*
• *Carnetul din port-hart: Editura Eminescu, 1996*
• *Rămas-bun: Cartea Românească, 1975*
• *Rămas-bun casei părinteşti: Arta Grafică, 1990*
• *Sărută pământul acesta, Cartea Românească, 1987*
• *Viaţa nemaipomenită a marelui Gargantua, tatăl lui Pantagruel şi Uimitoarea viaţă a lui Pantagruel, fiul uriaşului Gargantua/ticluite odinioară de François Rabelais; povestite pentru copii de Ileana şi Romulus Vulpescu, Editura Tineretului, 1968*

De-amor, de-amar, de inimă albastră. Cel mai recent roman al Ilenei Vulpescu este o punte, desigur, spre următoarea carte. „*Nu toate experienţele duc la descoperiri. Toate îmbogăţesc, însă, cunoaşterea.*" - spunea scriitoarea. „*Viaţa e alcătuită din şesuri, din văi, din piscuri, altfel spus, din platitudine şi din rutină, din deprimare şi din bucurie. Viaţa se compune din ţevi sparte, din robinete care curg, din tencuieli coşcovite, din plase pe care la cari de la piaţă, din rufe pe care le speli, din coate-n tramvai, dar şi din Bach şi din Beethoven, din Shakespeare şi din Tolstoi. Din Eminescu şi din Blaga, din Michelangelo şi din Ţuculescu. Totul e viaţă. Noi trăim dureri şi bucurii, dar mai presus de ele trăim viaţa. Ceva sacru, a cărui raţiune finală n-o cunoaştem sau încă n-o cunoaştem.*" (Ileana Vulpescu)

- Cu ce gânduri aţi oferit cititorilor cel mai recent roman publicat anul trecut?

- Cartea se numeşte *De-amor, de-amar, de inima albastră* şi a apărut în anul 2005 la o editură din Ploieşti, numită Tempus. Este o carte cu nişte personaje dintre care unele au vârsta mea, altele sunt mai bătrâne decât mine; iar acţiunea cărţii porneşte prin 1950 şi se termină în zilele noastre.

E o perioadă despre care nu se poate spune că a fost una de fericire în viaţa oamenilor şi, de fapt, nici nu ştiu dacă există vreo perioadă de fericire totală pentru cineva...depinde mult pe ce palier te-a situat viaţa. De unde porneşti. Personajul principal feminin este o fiică de ţăran, cu mama analfabetă, numai taică-său ştie să se iscălească şi să citească; romanul urmăreşte evoluţia acestei persoane din 1944, de la vârsta de 12 ani, fiind născut în 1932 şi după aceea, modul în care această persoană reuşeşte să se strecoare în viaţă cum, de fapt, foarte mulţi dintre noi ne strecurăm; ne-am strecurat într-o epocă, ne strecurăm şi în celelalte pentru că despre foarte puţini oameni se poate spune că trăiesc aşa cum şi-ar fi dorit, ei, mai degrabă trăiesc o viaţă aşa cum au putut s-o trăiască. Ceea ce se poate spune despre trecut, despre prezent şi despre viitor. Aşadar, o viaţă obişnuită a unor oameni într-o anumită epocă: nu este viaţa unor victime, ci a unor oameni care trăiesc normal atât cît pot să-şi permită într-o vreme anormală. Or, am ajuns la concluzia că, de fapt, vorba unei bătrâne ardelence: „Apoi, mamă, n-o fo niciodată să nu fie cumva."

- Ce alte conotaţii mai daţi romanului dumneavoastră?

- De fiecare dată urmez sfatul unui mare romancier american care spunea aşa: „Menirea unui roman? Să povestească." Eu povestesc, pur şi simplu. Nu-mi propun să conving pe nimeni de nimic, nu-mi propun să fac o emblemă, un stindard din ceea ce spun, ci să spun sincer ce cred despre nişte personaje pe care mi le-am închipuit eu pornind de la o viaţă reală, o viaţă pe care eu am trăit-o şi, iată, în privinţa peisajului social nu este nimic inventat, este adevărul adevărat, este realitatea-realitate şi oamenii aceştia din carte trăiesc cum trăiesc foarte mulţi oameni. Personajele mele încearcă să ducă o viaţă cinstită, cumpătată, să nu facă rău nimănui. ***Principiul cel mai important în viaţă este să trăieşti şi să laşi şi pe alţii să trăiască***.

- Din ce v-aţi inspirat?

- Din viaţa reală. Mi-am dat osteneala să respect epoca în care se petrece un lucru iar personajele să fie credibile. Cu cât se recunosc mai mulţi oameni în ceea ce ai scris tu, cu atât înseamnă că eşti mai aproape de atingerea scopului. De fapt, cel mai important lucru este să comunici; sufletul tău, autor, cu sufletul cititorului. Eu trebuie să mă depărtez de personajele cu care am „coabitat" în cartea recentă ca să poată să apară alte personaje la orizont. Pentru mine ele sînt vii; trebuie să treacă o vreme în care să mă depărtez de ele.

- Ce aveţi pe masa de lucru?

- Cartea pe care o scriu acum porneşte cu personaje care apar înainte de primul război mondial şi ajung până după 1990; iar ultimul personaj ajunge chiar până în zilele noastre. Este o viaţă obişnuită a unor oameni obişnuiţi care trec şi prin regimul capitalist de dinaintea celui de-al doilea război mondial, trăiesc şi comunismul şi trăiesc şi ceea ce numim noi reformă şi tranziţie... Ceva mai debusolant pentru om, ceva mai dezolant, mai lipsit de speranţă ca acum nu s-a trăit, cred, niciodată. În timpul comunismului aveai o speranţă că se va schimba ceva. Dar acum ce să speri? Personajele mele sunt oameni obişnuiţi, lucizi, nu aspiră la ţeluri măreţe, sînt nişte oameni care îşi câştigă pâinea. Oameni care înţeleg viaţa ca pe o desfăşurare de lucruri fireşti.

- Lucian Pricop, directorul Editurii Paralela 45, mi-a dezvăluit apropierea unui eveniment, lansarea unei noi ediţii a unei faimoase opere a laureatului cu Premiul Nobel, Juan Ramón Jiménez.

- Va reapărea o carte superbă a lui Juan Ramón Jiménez, *Platero y yo, Platero si cu mine,* Platero fiind un măgăruş argintiu; şi, tot foarte curând, încă o carte de Simone de Beauvoir, *Les belles images, Imagini frumoase,* iar tălmăcirea lor în limba română îmi aparţine. *Platero y yo* este cea mai frumoasă carte pe care am tradus-o vreodată şi una dintre cele mai frumoase cărţi pe care le-am citit. Prima data, Platero, tradus de mine, a apărut în revista „Secolul XX" cu o prezentare a marelui hispanist Andrei Ionescu. El va actualiza această prezentare pentru Editura. "Paralela 45" . Jiménez îşi povesteşte aventurile lui andaluze, în peregrinările cu măgăruşul lui argintiu. E o carte destinată copiilor, dar este o carte de o frumuseţe extraordinară care, de fapt, se adresează, într-un alt registru, şi adulţilor. Este o ediţie bilingvă. Secretul este ca textul să curgă în

limba în care l-ai tradus ca şi cum ar fi fost scris în această limbă. Adică, în afară de lucrurile de civilizaţie, de anumite obiecte, localităţi, obiceiuri care apar, să nu se simtă că este o traducere. În proză trebuie să urmăreşti ritmul limbii scriitorului, să-i respecţi modulaţiile frazei, să pricepi acel ritm al frazei din care traduci.

- Care este specificul limbii lui Jiménez?

- Scriitura lui este de o frumuseţe, de o puritate, de o simplitate totală, ca toate marile cărţi care vor să transmită ceva.

- Care este menirea traducătorului?

- În cazul scriitorului în general, nu doar al tălmăcitorului, care este şi el un creator, importantă este ***arta de a transmite***.

(Marţi, 28 martie 2006, Cronica Română)

Privind pe *Fereastra de la Veneţia* cu Silvia Kerim

Silvia Kerim a realizat musical-uri inspirate din marea literatură pentru copii: ***Marry Poppins, Micuţa Dorothy, Frumoasa din Pădurea Adormită, Gulliver în Ţara Piticilor****, aflate şi azi în repertoriile teatrelor din întreaga ţară. Între anii 1996 si 1997 a realizat serialul de televiziune* ***Căsuţa cu poveşti****. Este autoarea unor scenarii radiofonice pentru copii preluate de Electrecord. Între 1972 si 1983 a colaborat, în calitate de producător delegat, la casele de filme, cu Mircea Veroiu, Mircea Daneliuc, Sergiu Nicolaescu şi alţii.*

A fost distinsă cu Premiul Uniunii Scriitorilor la categoria Literatură pentru copii şi tineret, 1990. Premiul "Emil Gârleanu", acordat de Centrul Internaţional Ecumenic în 1995, medalia de bronz pentru merite culturale excepţionale acordată de Academia "Carpatica" în 1998. Volumul ***Vedere din Parfumerie*** *a primit premiul Uniunii Scriitorilor în 1999. I s-au decernat titlul de "Femeia anului 2004" de către Institutul Bibliografic American şi Ordinul "Meritul Cultural" în grad de Cavaler.*

Silvia Kerim s-a născut într-un Bucureşti plin de grădini umbroase, de parcuri care îmbiau la visare, într-un oraş cu palate şi case boiereşti şi negustoreşti, seducător pentru călători şi artişti, iar viaţa i s-a rânduit într-un cartier specific Bucureştilor anilor interbelici, la intersecţia unor străzi vechi şi pline de flori, de la Popa Nan la Mântuleasa, prin Anton Pann, strada Parfumului, Traian, Labirint, pe caldarâmul cărora mai poţi ghici paşii celor ce le-au locuit: un Anton Pann, un Ion Ghica, un Ionel Teodoreanu, un Ilarie Voronca, un Isac Peltz, un Nicolae Cajal şi atâţia alţii.

Străvechea "Parfumerie", casa plină de melancolie de pe strada Parfumului, casa Silviei Kerim, clădită la 1847, mai strecoară şi azi, prin frontoanele sale, umbrele şi luminile apusului, culorile inconfundabile ale unor imagini din trecut, pe fundalul clopotelor legănate, de sărbători, la Biserica Lucaci, la Sfânta Vineri sau la Ceauş Radu... Între zidurile "Parfumeriei" a scris peste 20 de volume de literatură memorialistică şi carte de copii, scenarii de filme, musical-uri, îndrăgitul serial de televiziune "Căsuţa cu poveşti", tălmăciri alese din marea literatură a lumii... A fost una din stelele unei promoţii de aur a Facultăţii de Limbi Străine, alături de Irina Mavrodin, Paul Miclău, Modest Morariu şi Mircea Ivănescu.

- Ce v-a făcut să reveniţi la Veneţia, doamnă Silvia Kerim?

- Retrăirea acestui miracol s-a datorat invitaţiei care mi-a fost făcută de directorul Institutului Român de Cultură şi Cercetare Umanistică de la Veneţia de a-mi lansa, în faţa unui public select, două cărţi la care ţin foarte mult: ***Fereastra de la Veneţia*** şi ***Vedere din Parfumerie*****.** Pentru cine nu le-a citit, aş menţiona faptul că: ***Fereastra de la Veneţia*** a apărut într-o primă ediţie la Editura Sport-Turism (singura care, la vremea aceea, dat fiind "specificul" ei, a "îndrăznit" să o publice, tăind - ce-i drept - câte ceva din manuscris). Cartea evocă - în stilul unui jurnal autobiografic, copilăria mea petrecută în Bucureştii interbelici, adică într-o capitală pe drept cuvânt numită "Micul Paris", ea fiind un fel de privire nostalgică spre un trecut condamnat să nu se mai întoarcă vreodată. Nici ca bunăstare, nici ca respect pentru valorile numite religie, cultură, dragoste de muncă, de tradiţie...

- E de înţeles de ce aţi spus că doar acea editură aflată mai puţin în atenţia cenzurii comuniste a putut publica această carte care evocă un mod de viaţă normal, ferit de rigorile unui regim totalitar... Ştiu că, la vremea ei, cartea a avut un mare succes de critică şi de public...

- Într-adevăr! A fost publicată în 1983 în 24.000 de exemplare şi s-a epuizat în vreo trei săptămâni... Explicaţia acestui real succes stă, cred, şi în faptul că, în paginile cărţii - peste 200 - cititorul de atunci şi de acum, cartea fiind apărută în ediţia a treia la Editura Minerva, poate întâlni mari personalităţi ale culturii româneşti şi

universale pe care le-am cunoscut la Bucureşti şi în lume şi cu care am stat de vorbă pe îndelete...

- Am aflat că acolo, în Italia, au avut un şi mai mare succes evocările unor personalităţi italiene, prezente în cartea dvs. precum Fellini, Mastroianni, Sophia Loren, Vittorio de Sica... Ori marele poet italian, laureat al Premiului Nobel pentru literatură, Salvatore Quasimodo...

- Chiar aşa a şi fost. Evocările acestea au stârnit un îmbucurător interes... Cât priveşte *Vedere din Parfumerie*, ea a apărut într-o primă ediţie - în 1997, în 1998 a fost premiată de Uniunea Scriitorilor, iar acum se află la a cincea ediţie dacă socotesc şi cele doua traduceri în limba engleză... Este tot un "jurnal autobiografic"... După cum au afirmat unii reputaţi critici şi oameni de cultură - cartea poate fi socotită "un document istoric privind ultimii ani de teroare din vremea lui Ceauşescu"... Am scris zeci de pagini despre demolările masive începute în 1984 şi continuate până în ziua de 21 decembrie 1989, despre faptul că Dumnezeu a salvat, o dată cu Revoluţia, o bună parte dintre bisericile Bucureştilor de lovitura de moarte aplicată în anii, Spitalul Brâncovenesc... Despre toate aceste nenorociri şi încă despre multe altele care au atras distrugerea unor destine, sinucideri, moartea năprasnică a unor oameni nevinovaţi care şi-au văzut căminul distrus de buldozer în doar câteva ore, am scris în această carte care, prin intermediul românilor risipiţi în multe colţuri ale pământului, a făcut "ocolul lumii "ajungând chiar şi în Africa de Sud...

- Era firesc, aşadar, interesul pentru cele două cărţi ale dumneavoastră, manifestat atât de Institutul Cultural Român de la Veneţia, cât şi de publicul care v-a urmărit prelegerea.

- Acum, dacă-mi permiteţi, daţi-mi voie să vă spun câte ceva despre Veneţia şi despre gazdele mele. În 828, San Marco devine patronul Veneţiei. De aici încolo începe o etapă plină de glorie dar şi de amarnice înfrângeri... Pe drapelul veneţian se vor înşira nativi precum Marco Polo, Casanova, Vivaldi, Vasco da Gama, Domenico Grimani, Tintoretto, Tizian, Caravaggio şi alţii, până în zilele noastre... Cum să nu fi copleşit de emoţie după ce, o dată coborât din vaporetto, ajungi pe Strada Nuova şi te afli în faţa acelei minunate clădiri de pe la sfârşitul secolului al XIV-lea, numită Palazzo Correr...

- Un palat cumpărat de Nicolae Iorga în anul 1930, din banii Ministerului Culturii, pe care-l conducea, dar şi din alte donaţii...

- Aşa este. Permiteţi-mi să profit de bunăvoinţa profesorului Ioan Aurel Pop - directorul acestui extraordinar institut care face mult atât pentru cultura românească, pentru slujitorii ei cât şi pentru studenţii care vor să-şi aprofundeze cunoştinţele în magnificele biblioteci veneţiene. Iată ce mi-a mărturisit: "*Sunt aici din anul 2003 de parcă ar fi fost ieri. Sunt istoric medievist, dar predau şi paleografie latină medievală la Universitatea "Babes-Bolyai" din Cluj, am fost şi visiting profesor în Statele Unite, în Franţa, în Ungaria... În prezent sunt profesor asociat, aici, la Universitatea Ca Foscari - un context cu totul si cu totul special... Desigur, nici acest palat în care se află institutul nostru nu face excepţie de la grandoarea Veneţiei. Un loc binecuvântat ca, de altfel, toată Italia, pentru că - se ştie - aproximativ 60% din patrimoniul cultural al omenirii, recunoscut ca atare de UNESCO, se află în Italia. A fi aici, în palatul cumpărat de Nicolae Iorga, pentru România, e un privilegiu pentru un medievist ca mine. Iorga era, pe atunci, directorul Institutului de Studii Sud-Est Europene înfiinţat chiar de el... El considera că, la Veneţia ar trebui să vină cât mai mulţi tineri români studioşi pentru a se împărtăşi din valorile culturii universale concentrate aici... Între anii 1928-'30, cu bugetul pe vreo cinci ani al institutului pe care-l conducea, cu donaţii din partea Băncii Naţionale, din partea Casei Regale şi a unor oameni cu dare de mână şi cu iubire de cultură şi de ţară, Iorga a cumpărat apartament cu apartament din acest edificiu, de la an la an. În 1930, Iorga cumpărase pentru România aproape tot acest palat, o adevărată bijuterie. Între 1930-1940, a funcţionat ca institut de cercetare şi de cultură, aşa cum şi-a dorit Iorga. Fiecare venire a lui la Palazzo Correr era o mare sărbătoare. Aici a existat o colecţie de costume româneşti, de covoare, de cărţi... După cel de-al doilea război mondial comuniştii au vrut să vândă palatul. N-au reuşit, din fericire! Numai că, o parte din comorile de aici s-au risipit... Din 1966 palatul a rămas în părăsire... Prin 1988 era cât pe ce să-l pierdem, întrucât Primăria Veneţiei a făcut o reclamaţie către Ambasada României de la Roma, că palatul e în paragină şi că bucăţi din clădire cad peste trecători... A fost restaurat superficial.*

Apoi a venit Revoluţia... După 1990 s-au reluat lucrările cu o altă echipă... A fost o "cârpeală", noroc că, între timp s-au mai făcut îmbunătăţiri... Palatul ăsta trebuie să trăiască!!!", îmi spune profesorul cu aerul şi zâmbetul unui grădinar îndrăgostit de nepreţuita grădină pe care o îngrijeşte.

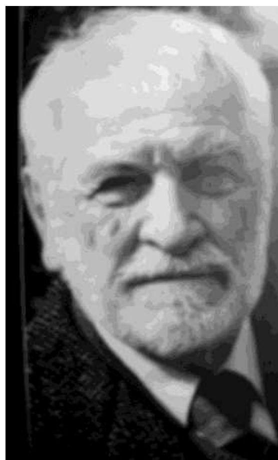
- Ştiu că v-aţi plimbat prin palat, iar ghid v-a fost tot domnul director Ioan Aurel Pop, cel mai tânăr membru al Academiei Române.

- Da, aşa este. Profesorul Pop este nu numai cel mai tânăr academician român, dar poate fi oricând confundat cu studenţii bursieri români care vin la institut ca într-o catedrală unde pot studia, într-o linişte absolută, comorile culturale ale lumii. Am întârziat la etaj, unde sunt superbe saloane cu plafoane pictate în stil baroc şi neoclasic, ancadramente de ferestre din marmură italiană, sculptate pe la 1580... Am atins, cu teama ca nu cumva să se "destrame" , uşi de lemn cu furnir de pe la 1700... Profesorul îmi spunea: "*E păcat să vii pe-aici, fără să ştii despre ce e vorba"*... În palat există, într-o mică sală de baie, un mozaic superb în care culorile dominante, albastru, roşu şi alb, poartă patina timpului. Timpul ăsta înseamnă peste 300 de ani de când această bijuterie este călcată de paşii mai grăbiţi sau mai leneşi ai vizitatorilor... Am văzut şi o bibliotecă impresionantă, cu cărţi legate în piele, unele aduse aici chiar de Nicolae Iorga. Din păcate, piesele de mobilier s-au pierdut. Există, în schimb, somptuoase fotolii, canapele aparţinând muzeului Peleş, aflate în custodie şi foarte bine ocrotite aici, la institut... Sălile de expoziţie sunt foarte frumoase, ca şi salonul unde se ţin conferinţele, recitalurile de poezie şi de muzică. "Credeţi-mă, aceste săli se numără printre cele mai frumoase din Veneţia", mi-a mărturisit profesorul. Uşile deasupra cărora flutură drapelele României şi Italiei, sunt deschise de dimineaţa până seara. Muzica românească ori cea a lui Mozart sau a veneţianului Vivaldi, răsună doar atât cât să te îmbie să treci pragul şi să vezi ce comori ascunde acest institut de cultură. Să fii părtaş la valoroasele activităţi care se desfăşoară aici, organizate de directorul Ioan Aurel Pop împreună cu mica, dar atât de preţioasa lui echipă de profesionişti (în frunte cu doamna Monica Joiţa), o echipă care îndeplineşte, zi de zi, dorinţa cu valoare de crez a lui Nicolae Iorga. "*Acest palat trebuie să servească tinerilor (bursieri - n.n.) pentru a-şi matura vocaţia lor de intelectuali".* Iorga

şi-a mai dorit cu ardoare: *"Să vină tinerii cu o părticică din România şi să ducă acasă, cu ei, o părticică din Veneţia"...* Şi iată că am avut şi eu acest privilegiu: am adus cu mine o bucăţică din Veneţia despre care - cine ştie? - poate că voi scrie o carte...

(Joi, 8 iunie 2006, Cronica Română)

Un om şi un român: Raoul Şorban

Profesorul Raoul Şorban, o legendă vie. Omul - roman, omul-bibliotecă. După cum scria regretatul Adrian Riza în postfaţa cărţii „Invazie de stafii" a Profesorului, „Să-l înfăţişezi unui necunoscut pe Raoul Şorban, este o imposibilitate. Mai întâi, pentru că viaţa lui încape cât pe zece vieţi, să le zicem, normale. Mai apoi, pentru că, de-a lungul ei, el a fost luat, pe rând şi împreună, pictor, critic de artă, istoric, scriitor, profesor universitar, om politic. Dar ce n-a fost Raoul Şorban? Personaj polimorf, paradoxal, cu un neastâmpăr al implicării şi cu o curiozitate de cunoaştere cu totul în afara obişnuitului."

*Raoul Şorban a primit titlul de „Drept între Popoare" acordat de Institutul Memorial Yad Vashem fiindcă a salvat, în vremea Holocaustului, evrei ameninţaţi cu moartea pe teritoriile româneşti ocupate de Budapesta şi le-a făcut potecă spre partea de Românie care mai rămăsese vie pe hartă unde aceştia s-au bucurat de grija şi de iubirea poporului român. „**Am devenit român în legitimă apărare atunci când ideea de român a fost pusă la îndoială**", mărturiseşte Profesorul. În dialogurile cu Raoul Şorban consemnate de Constantin Mustaţă în cartea apărută în 2002, pe vremea când Profesorul împlinea 90 de ani, a fost evocată şi perioada petrecută în unica cetate a copilăriei, casa părintească din Dej, perioadă zguduită pe neaşteptate de tragicul accident al dispariţiei tatălui domniei sale, compozitorul Guilelm Şorban, autorul multor lieduri îndrăgite precum „Mai am un singur dor", „Pe lângă plopii fără soţ, „Numai una" şi a prelucrării unei melodii populare româneşti care a inspirat imnul statului Israel.*

- Ce reprezintă pentru Profesorul Şorban, Stoiana, casa familiei ? Ce nu s-a schimbat la Stoiana?

- Foarte mult reprezintă pentru mine Stoiana. Multă lume, localnici, m-au întrebat: ce nu s-a schimbat? Ce ai căutat şi ce ai regăsit ? Şi am răspuns greu, dar până la urmă am spus adevărul: ceea ce nu s-a schimbat la Stoiana este cântecul păsărilor. Păsările cântă exact cum au cântat în anii tinereţii mele. În rest, totul este alterat de vreme, de accidentele prin care a trecut locul. Eram într-o zi pe uliţă...trece un om cu o căruţă trasă de un cal, se opreşte şi vine la mine, îşi scoate clopul şi zice, cuviincios: „Domnule, eu ştiu cine eşti: eşti feciorul Şorbănoaiei. No, da eu cine sunt.?" „Domnule", răspund, „eu nu te-am văzut în viaţa mea, dar un lucru ştiu: cine a fost tatăl dumitale." „No, da cine?" Zic: „Şilip. Tu eşti ori Todor, ori Vasile, că erau doi, cam de aceeaşi vârstă." „Tulai, Doamne, de unde ştii?" –mă întreabă omul. „Ochii dumitale-îi spun- sunt identici cu ai tatălui dumitale"...

- În aceleaşi dialoguri consemnate de Constatin Mustaţă, vorbeaţi despre o carte-sinteză, în pregătire, care cuprindea scrieri despre Tonitza, Aurel Papp, Vida Geza, Ter Borch, Frans Hals, Pallady, precum şi monografia *Halassy, o viaţă de artist.* Ce se-aude în legătură cu această carte pe care aţi pregătit-o în laboratorul de creaţie de la Stoiana?

- Am pregătit un volum care e gata şi care se intitulează *Sortiţi să vadă.* Şi am revenit la profesia mea: eu sunt istoric de artă. Sunt cuprinse aici aproximativ 15 profiluri de creatori şi români şi unguri şi nemţi şi olandezi. Cartea e gata, nu ştiu dacă o să o tipărească cineva. Deoarece cu editura din Cluj cu care mă înţelesesem, s-a întâmplat un lucru foarte interesant: mi s-a spus aşa: *„*Domnule Şorban, noi îţi tipărim cartea dacă găseşti un sponsor care să vină cu 50-60 de milioane de lei*".* Da, am găsit un sponsor. Când am rezolvat problema, s-a ridicat pretenţia la 80-100 milioane de lei. Şi am obţinut acordul Ministerului Culturii, ministru era Răzvan Theodorescu care s-a angajat să finanţeze volumul, plătind hârtia. Dar totul s-a petrecut prea uşor. Eu am obţinut 50 de milioane de lei într-o zi, am reuşit apoi să obţin 80 de milioane de lei într-o altă zi şi atunci au cerut 400 de milioane de lei. Şi le-am spus că, după părerea mea, eu ştiind ce înseamnă banul, pentru că îl câştig foarte greu: „Atâta nu merită.*"* Şi nu am mai făcut nici un demers să fac rost de

bani. Era o carte care putea fi tipărită şi cu reproduceri şi fără reproduceri. Pentru că, în cazul cărţii de artă, contează foarte mult ilustraţia. Specialiştii, însă, nu au neapărat nevoie de ilustraţie, au nevoie de părerile tale. Cartea aceasta e gata. Nu cred că voi reuşi să o tipăresc. Nu mai înţeleg politica editorială. Titlul nu e original, nu e al meu. Este dintr-o poezie a lui Goethe. E un destin să vezi. În general vedem, dar ceea ce vedem nu interesează. Sunt, însă, oameni *sortiţi să vadă*, să vadă până la esenţă şi chiar dincolo de ea. Văd dincolo de aparenţe. Există o viziune a cărţii care îşi găseşte confirmarea în abordările monografice. Cel mai mare editorial al meu a fost o carte despre pictorul olandez Ter Borch. Când am făcut propunerea amicului meu Modest Murariu, a acceptat imediat. Ştiţi în câte exemplare s-a vândut „Ter Borch”? În 80 000. S-a vândut tradus în ruseşte, s-a vândut nemţeşte, englezeşte, franţuzeşte şi româneşte. Foarte multe s-au vândut în lumea lui Ter Borch, în Olanda. Aşadar m-am ocupat de Halassy, de Ter Borch, de Frans Hals, mă ocup de Friedrich von Bőrges, nu ştiu dacă mai trăieşte, de mai multe luni nu am schimbat cu el nici o vorbă, sunt o serie de oameni pe care îi ştiu pe dinăuntru, ei , bine, există ceva care îi leagă: este acest dar imperativ, o poruncă: să vadă.

- **Conceptul cărţii, menirea de a vedea...**

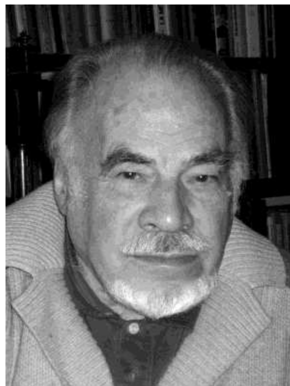
- Nu se poate altfel. Repet, e un vers dintr-o poezie a lui Goethe. M-am întâlnit cu această poezie când am scris monografia despre Pallady. Să rezum mesajul cărţii. La acest artist de care m-am ocupat eu, *există ceva care transpune arta în domeniul destinului.*

Adrian Riza mai scria despre Profesorul Şorban: „*Şi totuşi, silit să spun, în câteva cuvinte, cine e Raoul Şorban, aş putea, reducându-i la esenţă viaţa şi zbuciumul, s-o fac: Raoul Şorban* ***este un om şi este un român****. Şi cum zicea Eminescu, cu asta, punctum.”*

(Sâmbătă, 18 februarie 2006, Cronica Română)

„Principala racilă a societăţii noastre este distrugerea sentimentului naţional”

Interviu cu academicianul Dan Berindei

“Darul istoricului este a face din trecut o şansă de a îmbogăţi prezentul şi acad. Dan Berindei a contribuit la reintegrarea trecutului în istoria noastră vie”. (acad. ***Gheorghe Vlăduţescu)***

„Dan Berindei a trecut, împreună cu doamna Ioana Berindei, prin multe tragedii şi a reuşit să-şi păstreze firea bună, prietenoasă, deschisă, zâmbitoare. Într-un fel, s-a răzbunat pe istorie prin lucrările sale şi aceasta este ieşirea cea mai frumoasă pentru un intelectual. Descendent al unei familii boiereşti, acad. Dan Berindei, recăpătându-şi drepturile acordate de lege, le-a donat, în întregime, Academiei Române.” (acad. ***Eugen Simion)***

„În personalitatea sa este evidentă pilda generaţiilor de boieri patrioţi pentru care, înaintea interesului personal, a stat mereu binele ţării”. (acad. ***Răzvan Theodorescu)***

S-a născut la 3 noiembrie 1923 la Bucureşti. A lucrat în cercetare, din 1946 şi până în mai 1990, la Institutul de Studii şi Cercetări Balcanice şi la Institutul de Istorie "N.Iorga". Din 1990 este profesor asociat la Facultatea de Istorie din Bucureşti. Din1992 devine membru titular al Academiei Române. Este preşedintele Secţiei de Ştiinţe Istorice şi Arheologie şi preşedinte al Comisiei de heraldică, genealogie şi sigilografie a Academiei Române. A

publicat peste 500 lucrări ştiinţifice, din care peste 50 de cărţi, referitoare la evoluţiile istorice din secolele XVIII-XX, atât din istoria României cât şi din cea universală, interesându-l domeniile istoriei relaţiilor internaţionale, istoriei culturii, istoriei socia1-politice şi altele.

- **Domnule academician Dan Berindei, care ar fi rezonanţa, în societatea românească, a Tratatului de Istoria Românilor, realizat în cadrul Academiei Române şi ajuns acum la volumul al IX-lea, volum pe care l-aţi şi coordonat, şi care ar fi semnificaţia sa mai largă? Este vorba despre o reaşezare a valorilor, o recuperare a unei matrici identitare? În ce ar consta deschiderea spre istoria vie, istoria trăită?**

- *Tratatul de Istoria Românilor* a răspuns unei necesităţi a istoriei noastre pe care Academia Română s-a considerat datoare să o împlinească. Trăim, în fond, într-o confuzie destul de mare privind cei 50 de ani de dictatură de care ne-am despărţit şi în ceea ce priveşte istoriografia, suntem puşi în faţa unor semne de întrebare. Este timpul să decantăm ceea ce a fost bun în această perioadă şi ceea ce ar trebui să fie înlăturat. Trebuie să mărturisesc că bagajul de informaţie istorică şi de înfăţişare a trecutului, pe care l-am prezentat spre sfârşitul celui de-al doilea mileniu, era, în bună măsură, valabil. Istoricii serioşi, foloseau, prin forţa împrejurărilor, citarea unor „clasici" ai vremurilor acelora, dar, apoi, făceau cum ştiau ei. Îmi aduc aminte de profesorul Giurescu: punea un citat al unui „clasic" foarte contemporan şi de noi toţi ştiut în acei ani, chiar lângă titlu, iar după ce deschideai cartea, nu vedeai mare deosebire între ceea ce scrisese el în 1935 sau '36 faţă de ceea ce scria el prin anii '70. Oricum, trebuia făcută o desţelenire, o revenire la realitate şi cred că acest lucru s-a reuşit, cu preocuparea constantă pentru echilibru şi pentru un demers ştiinţific. Tratatul nu este o carte polemică şi nu este o carte politică. Este o operă ştiinţifică, răspunzând unei necesităţi şi încercând să expună, pe temeiul izvoarelor, trecutul, aşa cum a fost. Sigur că elaborarea nu a fost simplă, mai ales cu cât ne apropiem mai mult de istoria recentă. Tratatul a mai avut menirea de a folosi tot ceea ce istoriografia română şi mai ales cea modernă a descoperit şi a consemnat. El este o sinteză, însoţită de o vastă bibliografie, care poate să constituie un îndrumar pentru adâncirea

anumitor aspecte. În această sinteză am căutat să furnizăm un tablou cât mai complex al vieţii sociale, politice, al vieţii culturale, al dezvoltării economiei, al societăţii în general şi să transmitem cititorilor şi imaginea unui proces istoric în treptată ascensiune. Am realizat 8 volume în 9 tomuri care se încheie la 6 septembrie 1940, momentul abdicării regelui Carol al II-lea. În clipa de faţă, sper ca, în maximum o lună, volumul 9 care corespunde perioadei 6 septembrie '40- 30 decembrie 1947 să ajungă în tipar. Volumul se află în faza finală şi în câteva săptămâni va pleca la Editura Enciclopedică pentru a vedea lumina tiparului. Iată, vom ajunge chiar în preajma „perioadei roşii”. Volumul 10 va cuprinde etapa 30 decembrie '47 - 29 decembrie 1989. Sigur că acest volum la care se lucrează ridică foarte multe probleme de informaţie, nu toate izvoarele perioadei respective sunt cunoscute. Este destul să amintesc, de pildă, noutăţile care apar aproape în fiecare an în urma cercetărilor care se fac în Rusia, unde, adesea, se găsesc cheile unor evenimente care s-au petrecut aici. Oricum, vrem să realizăm un volum echilibrat pe care nu-l vrem polemic şi în care să prezentăm rezultanta unei epoci pe toate planurile, evidenţiind aspectele negative, dar şi acele planuri în care mersul înainte nu a fost întrerupt.

- Ce urmează?

- Urmează apoi volumul 11 care va acoperi etapa 22 decembrie 1989 ca punct de plecare şi până azi. Această perioadă este şi mai complicată decât perioada anterioară pentru că actorii sunt în viaţă, sunt în activitate politică şi fiecare va pretinde să fie pe primul plan. Istoricul are datoria să pună pe fiecare la locul pe care trebuie să-l ocupe în procesul istoric. Sperăm ca atmosfera generală în societatea noastră să nu mai fie aşa de încrâncenată astfel încât acest volum să fie acceptat de toată lumea. Toate problemele le abordăm de pe poziţia omului de ştiinţă, a istoricului care are în vedere documentele care îi stau la dispoziţie.

- Cum sunt discutate în Tratat unele puncte fierbinţi, cum ar fi problema Tezaurului?

- Există procesul verbal de predare a tezaurului, există inventare, totul este binecunoscut. În general nu se neagă existenţa predării tezaurului, dar apare ideea compensaţiei. Aici intrăm pe un tărâm care nu mai este cel al istoricului, ci al diplomatului. În *Tratat* vorbim despre toate aceste probleme istorice, la locul lor. Nu mai

suntem în situaţia în care am fost în anii 1965-'66 când volumul 5 din Istoria României a murit pentru că nu se putea trata problema Basarabiei „aşa cum se cuvenea”.

- Care ar mai fi, în opinia dumneavoastră, punctele cele mai fierbinţi din Tratat?

- Noi încercăm să le tratăm într-o manieră ştiinţifică. Chiar în volumul 9, de pildă, mareşalul Antonescu este prezentat şi în înfăţişarea sa negativă, dar se vor accepta şi unele măsuri pozitive din timpul guvernării sale peste care nu se poate trece, în primul rând faptul că România a continuat să existe şi, practic, nu a fost ocupată, noi nu am simţit armata germană cum am simţit, după aceea, prezenţa armatei sovietice. Au fost nişte deosebiri, sigur că e foarte complicat şi aici trebuie foarte mult echilibru pentru a nu părea părtinitori.

- Cum trataţi problema evreiască din vremea lui Antonescu?

- Evident, cu instrumente ştiinţifice, cu dovezi palpabile, cu cifrele privind victimele şi aşa mai departe, iar problema este pusă într-un cadru internaţional.

- Pregătiţi şi o ediţie internaţională?

- Se află într-o pregătire avansată o sinteză masivă a *Tratatului* care va fi tipărită în engleză şi în franceză. Pentru străinătate este foarte necesară o asemenea lucrare. Dar costul traducerilor este mare pentru că este vorba despre un număr însemnat de pagini. Pentru *Tratat*, într-o primă fază, nu am avut nici un sprijin, a fost foarte greu, dar apoi s-a înţeles importanţa acestui demers iar guvernele şi parlamentele care s-au succedat ne-au acordat un ajutor material cu care am putut să-l ducem la bun sfârşit .

- Care este menirea de căpătâi a Academiei Române?

- Cele 14 secţii ale Academiei care corespund celor 14 domenii fundamentale ale ştiinţei abordează proiecte, unele de însemnătate prioritară, nu doar pentru Academie ci şi pentru ţară şi, unele chiar şi pentru umanitate, aşadar în ceea ce priveşte progresul ştiinţei, Academia are un rol foarte important. Ea rămâne ceea ce a fost din prima zi: cel mai înalt for al naţiunii române. Are un rol naţional de priveghere a mersului naţiunii. De aceea Academia a luat atitudine în probleme cum ar fi Roşia Montana, în problema Fundaţiei Gojdu, în problema aşa-zisei limbi moldoveneşti şi altele.

Ce s-a întâmplat cu Gojdu este un scandal. O fundaţie care a sprijinit peste 1500 de bursieri, 1500 de oameni au fost formaţi graţie acesteia şi tu să renunţi la tot, să pleci de la zero?! Cum de la zero, când tu acolo ai un capital uriaş? Parlamentul a respins această „înţelegere”. Academia nu face politică, politica rămâne la poarta Academiei. De altfel, acum la sărbătorirea celor 140 de ani de existenţă ai Academiei am avut o satisfacţie văzând că au fost prezenţi atât preşedintele în funcţie cât şi ceilalţi doi foşti preşedinţi, cei care au condus România după '89. Este o instituţie naţională, un factor de solidaritate a naţiunii în ciuda vremurilor destul de încurcate pe care le trăim în această tranziţie nesfârşită. Academia a mai luat poziţie în problema doctoratului mai ales că, la un moment dat au fost lezate drepturile Academiei de a organiza doctorate. Sunt convins că cele mai bune doctorate se pot organiza în cadrul Academiei şi al institutelor ei care au ca menire cercetarea. Problema doctoratului este foarte încurcată, pentru că, din păcate, noi am acceptat numaidecât Programul de la Bologna care nu este adoptat de ţări din Uniunea Europeană, ca Franţa, de pildă. După părerea mea, mai ales în ceea ce priveşte doctoratul, acest program este departe de a corespunde necesităţilor societăţii noastre. Un doctorat nu poate fi improvizat ascultând timp de un an nişte cursuri făcute mai bine sau mai prost şi, după aceea să aduni materialul şi să redactezi o teză cu un termen precis de predare.

- Un alt punct fierbinte: chestiunea restituirii proprietăţilor Academiei Române. În ce stadiu vă aflaţi?

- Ni s-au restituit, într-adevăr, printr-o hotărâre a Parlamentului, toate bunurile, inclusiv clădirile, inclusiv pădurile. Dar, după ce ai baza legală, urmează o bătălie cumplită, pe plan local, pentru fiecare loc, pentru fiecare casă, pentru fiecare obiectiv. Ceea ce s-a obţinut până în clipa de faţă sunt aproape 6000 de hectare de pământ arabil, restituit cu titluri. Este o suprafaţă lângă Călăraşi de câteva mii de hectare şi aceste loturi comasate pot deveni rentabile. Dar după ce le-ai căpătat, ele trebuie exploatate. Până în '47, Academia avea un număr de ferme care nu mai există. Pornim de la zero şi până atunci există soluţia arendării care aduce venituri infime faţă de rentabilitatea reală a pământului. Eu am făcut prima donaţie agricolă de după '44: o suprafaţă de teren arabil de 50 de hectare şi 10 hectare de pădure în Teleorman. Voi întregi donaţia

pentru că mi se vor mai restitui încă 20 de hectare de pădure. În privinţa pădurii există o donaţie a surorilor Maican în judeţul Buzău, aproape tot Penteleul a fost donat Academiei, e vorba de mii de hectare de pădure. Henri Coandă şi-a donat casa Academiei. Aceasta se află pe fostul Bulevard Ana Ipătescu. În clipa de faţă acolo este o ambasadă care plăteşte o sumă enormă, dar nu Academiei. Aceste bogăţii există dar nu le putem folosi. Am organizat o fundaţie prin care vom găsi soluţiile pentru a recupera bunurile Academiei şi a le pune în valoare. Sala Dalles e a noastră. Terenul ne-a fost donat de soţia lui Dalles, iar sala a fost construită de Academie. Nu am putut să o recuperăm. Gusti avea o idee : peste Sala Dalles să se clădească, în stil american, un spaţiu de birouri care să fie închiriat. Sau aşezămintele Brătianu, tot ce este acolo, clădiri, terenul de acolo, ne-a fost donat de Eliza Brătianu şi, din momentul donaţiei, nu am putut intra acolo. De asemenea, Accademia di Romania: Academia Română este proprietarul acesteia dar nu are fonduri să o întreţină. Prin anii '90 s-a făcut un fel de parteneriat între Academie şi Ministerul de Externe. În fapt, parteneriatul a funcţionat un timp şi apoi nu a mai funcţionat. Noi l-am propus pe Dan Hăulică director dar, în fapt, nu s-a făcut nimic şi mi-e teamă că nu se va face nimic. Acolo ar trebui să fie directori numiţi de Academie cum a fost Pârvan, cum a fost Lambrino, trebuie să existe o conducere ştiinţifică, oameni de meserie care îi pot îndruma pe tinerii bursieri trimişi la studii. Să ne gândim cine au fost bursieri la Roma: Radu Vulpe, Emil Condurache, Mihai Berza, G. Călinescu, Ştefan Pascu. În total, în cei douăzeci şi ceva de ani de bună funcţionare a fost un mănunchi de elite formate acolo. Începând cu anii '20 şi terminând în '46. Repet, e foarte greu ţii cârma când eşti ruda săracă şi când ai buzunarele goale.

- Aţi afirmat cândva că, pentru dumneavoastră, Academia este „o patrie mică”...

- Viaţa mea a fost legată de Academie. Din vara lui '48 am funcţionat în cadrul institutelor Academiei. Pentru ca apoi, în 1991 să ajung chiar în Academie. În afară de aceasta m-a preocupat trecutul Academiei şi, de aceea, recent, am publicat ***Istoria Academiei Române.***

- Modelul după care s-au format institutele Academiei Române, a fost el un model sovietic?

- Nu, o parte dintre ele existau în 1948 şi au fost „alocate" Academiei, cum ar fi Institutul de Istorie, actualmente „Iorga", Institutul de Istorie Universală, Institutul de Istorie Naţională a lui Constantin C. Giurescu, Institutul de Studii şi Cercetări Balcanice al lui Victor Papacostea. La care s-au mai adăugat un număr de institute nou înfiinţate. Din 1975, s-a dus o politică represivă împotriva Academiei, institutele au fost luate şi s-a interzis primirea de noi membri în Academie, din 1974 şi până în 1990 nu a mai intrat nimeni în Academie cu excepţia lui Nicolae Ceauşescu în 1986 ca membru de onoare. Institutele de cercetare erau marginalizate. În 1990, institutele au cerut revenirea la Academie. Apartenenţa institutelor la Academie este una firească, după modelul Suediei, Austriei, ţări care nu au avut nici o legătură cu sistemul comunist.

- De ce suferă societatea română de azi?

- Principala racilă a societăţii noastre, pe toate planurile, este distrugerea sentimentului naţional. Una este intrarea în Europa, să fii cetăţean al lumii şi alta este să-ţi dai seama că patria este încă o noţiune viabilă şi va mai fi încă multe generaţii de acum încolo, vrem sau nu vrem, uită-te la englezi care cu încăpăţânare refuză să circule pe dreapta, care-şi păstrează unităţile de măsură, care-şi păstrează tradiţia lor, prin toţi porii, uită-te la francezi care rămân, înainte de orice, francezi, germanii care sunt, înainte de toate, germani, iată, americanii, cea mai tânără naţiune, o naţiune amalgam, uniţi printr-un sentiment foarte puternic de solidaritate, ca dovadă modul cum s-au comportat la 11 septembrie...***Dorim cu toţii integrarea României în structurile europene, dar această integrare nu trebuie să însemne un abandon al propriei identităţi***. Această intrare în Europa nu este un bal, nu este o nuntă fericită, ne aşteaptă o concurenţă foarte dură la nivelul marilor puteri pentru a ne găsi un loc cât mai bun. Suntem datori să apărăm acest loc nu să cedăm numai de dragul unor iluzii. Cred că racila principală în acest lucru constă. Dacă îi întrebi pe tineri, unii dintre ei se uită cu multă ironie şi li se pare că sunt probleme desuete. Patria este o realitate, dacă n-o mai recunoşti, nu mai există. Dar ca să existe, ea trebuie să fie formată din cetăţeni care să aibă sentimentul apartenenţei la ea. Sunt un patriot şi mărturisesc aceasta azi când mulţi se uită urât când vorbeşti de patrie, dar ***pentru mine patria este totul***. Patria există

dincolo de orice. Aşa am crezut, aşa cred şi astăzi şi o s-o spun până la sfârşitul vieţii mele.

(Miercuri, 3 mai 2006, Cronica Română)

„După intrarea noastră în Uniunea Europeană vom fi mai mulţumiţi că suntem români”

Un interviu cu directorul Institutului Român de Cultură şi Cercetare Umanistică de la Veneţia, academicianul Ioan Aurel Pop.

„Să vină tinerii cu o părticică din România şi să ducă, acasă, cu ei, o părticică din Veneţia.” Acesta era, în anul 1930, visul ardent al lui Nicolae Iorga, un vis pe care şi l-a văzut împlinit. Este aceasta o invitaţie la o ispititoare călătorie imaginară în Cetatea Dogilor, important centru cultural al Europei, în cuprinsul căreia, o părticică este românească. Această părticică o reprezintă Institutul Român de Cultură şi Cercetare Umanistică. Ghid ne va fi academicianul Ioan Aurel Pop.

- **Dintre statele sud-est europene, numai Grecia mai deţine un asemenea aşezământ de studii bizantine şi post bizantine comparabil cu Institutul Cultural Român din inima Veneţiei amplasat într-un frumos palat. Ce aţi putea să ne spuneţi în legătură cu această apropiere de cultura bizantină, în legătură cu aceste amintiri istorice pe care le evocă Veneţia şi institutul în sine?**

- E adevărat, numai Grecia mai are un aşezământ cultural, ceva mai vechi şi mai prestigios decât al nostru, în Serenissima,

dintre toate ţările central şi est-europene. România este, astfel, o ţară privilegiată, pentru că, graţie eforturilor unor oameni de cultură şi în primul rând mulţumită viziunii largi pe care a avut-o Nicolae Iorga în ceea ce priveşte cultura europeană şi universală, iată că statul român este proprietarul unui palat excepţional, monument istoric şi de arhitectură, construit în jurul anilor 1500. Palazzo Correr care poartă numele unei familii de mare faimă în cultura occidentală, veneţiană, familie care, în Veneţia este extrem de cunoscută fie şi prin muzeele Correr care împodobesc piaţa San Marco, cele mai prestigioase muzee din Serenissima, şi prin faptul că a dat lumii creştine chiar un Papă. Suntem privilegiaţi alături de greci pentru că reprezentăm cultura de nuanţă bizantină în cel mai bizantin oraş al Occidentului. Veneţia respiră întreaga atmosferă a Bizanţului de sute de ani pentru că a fost sub influenţa artei bizantine. De fiecare dată mă emoţionez când văd, într-un muzeu, un portret, o creaţie sub care scrie: „ autor necunoscut din şcoala veneto-bizantină". Veneţienii au învăţat de la Bizanţ nu numai arta mozaicului ci şi, în parte, arta picturii şi au reuşit să îmbine această artă extraordinară cu ceea ce se cunoştea în Occident şi cu ceea ce a adus Renaşterea. Noi purtăm acest suflu deosebit al lumii răsăritene în acest oraş care este pregătit să respire atmosfera răsăritului. În cele circa 200 de biserici pe care le numără Serenissima, nu există aproape nici una fără icoane bizantine, fără planul de cruce greacă, fără urme ale iconostasului, am descoperit vreo 4-5 lăcaşe de cult occidentale, catolice care au urme de iconostas de odinioară, fără urmele Bizanţului, fără frumoasele cupole care provin din lumea răsăriteană europeană. De aceea spun că suntem privilegiaţi.

- **Ca şi Accademia di Romania din Roma, Institutul Român de Cultură şi Cercetare Umanistică din Veneţia reprezintă un excepţional focar de cultură românească, visul împlinit al ilustrului intelectual de talie europeană Nicolae Iorga. Să poposim la Palazzo Correr de pe Strada Nuova şi vă propunem să ne fiţi ghid.**

- În anul 1930, după eforturi susţinute, marele nostru istoric a reuşit să deschidă porţile acestui institut care a devenit focarul de cultură românească în Veneţia. A cumpărat acest palat ale cărui temelii au fost puse la finele secolului al XV-lea şi care are o faţadă de o frumuseţe deosebită, iar holurile sale, încăperile sale mai au încă

ancadramente din marmură de pe la 1500-1550. Două dintre încăperi mai poartă urmele picturii din secolele al XVII-lea, al XVIII-lea, creaţia unor maeştri italieni. E un privilegiu să fii aici. Sunt emoţionat când avem oaspeţi în acest palat, porţile palatului sunt deschise când avem expoziţii, ceea ce se întâmplă aproape tot timpul. De câte ori intră străinii, sunt impresionaţi. Nu le vine să creadă că această minunăţie aparţine României. Dacă spui cuiva că acest oraş are 70 de mii de locuitori stabili, nu-i vine să creadă.

- **Mulţi turişti vin la institut?**

- Foarte mulţi turişti, Veneţia fiind un oraş al turismului, aflat, permanent, în sărbătoare. Zilnic, vin între 150 000 şi 200 000 de turişti. Dintre toate institutele culturale ale României, eu cred că este cel mai vizitat. Turiştii vin şi admiră toate minunăţiile pe care le pot vedea aici, în Palazzo Correr. Vizitatorii pot discuta şi cu bursierii statului român, foarte buni cunoscători, deopotrivă, ai culturilor română şi italiană, vorbitori de italiană, aşa că, din acest punct de vedere, avem buni mesageri ai culturii.

- **Ştim că aveţi o echipă strălucită, aveţi suficienţi oameni pentru a fi ghizi pentru aceşti turişti?**

- Nu, suficienţi oameni nu sunt niciodată în acest lăcaş de cultură pe care am vrut să-l păstrăm viu, după cei 40 de ani de epocă comunistă în care au stat lacăte pe uşa institutului. Am vrut să-l transformăm într-o instituţie vie în care să pulseze zilnic activitatea noastră. Bursierii care au fost şi sunt, sunt excepţionali. Mă gândesc, de pildă, la profesorul Cristian Luca, el şi-a susţinut un doctorat excepţional la Bucureşti cu tema „Veneţia şi Ţările Române în secolul al XVII-lea" iar comisia formată şi din români şi din italieni i-a acordat distincţia *Summa cum laude.*

- **Până în anul 1940 institutul a avut importante colecţii de costume populare româneşti, covoare, cărţi. După război aproape toate s-au risipit.**

- Institutul era chiar să fie vândut. Spre fericirea noastră, palatul a rămas intact, şi, din 1992, institutul a fost redat menirii sale iniţiale, aceea de instituţie de cultură, gazdă a cercetătorilor, iar din 1999, graţie şi profesorului Marian Papahagi şi a altor oameni de cultură, viaţa institutului pulsează intens iar studenţii Universităţii Ca Foscari vin să studieze aici limba şi cultura românească.

- **Ce comori de artă şi cultură oferă acum institutul celor care vin să-l viziteze şi celor care vin să studieze aici.?**

- Oferă comori de arhitectură prin el însuşi. Este admirabil şi este absolut necesară deschiderea porţilor sale pentru a fi cunoscut. Începe să fie o prezenţă activă în lumea culturală a Serenissimei şi a nordului Italiei. În bibliotecă, s-a reuşit, prin eforturile făcute de oamenii de cultură la începutul anilor '90, recuperarea unei mici părţi a bibliotecii lui Nicolae Iorga, ediţii ale operei marelui cărturar, cărţi aduse de el care au fost descoperite, în parte, în pivniţele Accademiei di Romania din Roma. Am reuşit să aducem câteva sute de volume din colecţia lui Nicolae Iorga. În ultimii 3 ani am avut, în medie, cam 14-15 studenţi pe promoţie. Mulţi ajung buni traducători. Unii se îndrăgostesc de cultura românească şi îmi face plăcere să vă spun că frecventează şi cursurile de vară ale universităţilor româneşti.

- **Care sunt roadele culturale ale activităţii institutului de până acum?**

- Cele 7 volume ale Annuariului Institutului care au apărut, volumul al optulea fiind în pregătire, cele trei numere din suplimentul Annuariului, Quaderni della Casa Romena, volumul al patrulea al Caietelor Casei Române, rodul unui simpozion realizat anul trecut în colaborare cu Universitatea Ca Foscari care ne-a donat 2000 de euro pentru a putea tipări, în condiţii bune, cel de-al patrulea număr al caietelor Casei Române. Toate aceste numere au apărut în marile limbi de circulaţie, se găsesc în biblioteci mari, în universităţi aşa că efigia institutului nostru este cunoscută în toată lumea academică interesată în cercetări de istoria artei, arheologie, filologie clasică, filologie modernă şi chiar în lumea artistică. Institutul, de-a lungul vremii, a reuşit să creeze o frumoasă pinacotecă graţie personalităţilor care au trecut pe aici şi care au avut expoziţii dar şi graţie bursierilor artişti care, la plecare, au lăsat din operele lor instituţiei care i-a găzduit mai bine de doi ani.

- **Trebuie să vorbim şi despre conferinţele pe care le ţineţi la institut...**

- E adevărat, pentru că e o instituţie academică, de cercetare şi care creşte tineri în domeniile acestea frumoase ale umanismului, ţinem conferinţe din timp în timp care au o paletă foarte largă, de la prezentarea unor lucrări despre Europa Centrală şi România apărute în limba italiană şi până la prezentarea unor lucrări traduse în limba

română din patrimoniul culturii italiene, dar şi seri culturale care se referă la teme erudite sau seri de muzică românească. Sunt o mulţime de artişti italieni care ne solicită găzduire pentru că sălile noastre de expoziţii se situează între primele săli din Veneţia ca frumuseţe, ca prestigiu, ca aşezare. Biblioteca este căutată. Institutul este foarte bine situat. Noi, graţie lui Iorga, suntem „pe strada mare”.

- **Aţi putea să vorbiţi despre proiectele dumneavoastră?**

- Împreună cu bursierii care au trecut pe aici, cercetăm arhivele Serenissimei unde am descoperit sute de documente inedite referitoare la ţările noastre între secolele XIV-XVII. Ne-am propus ca, împreună cu aceşti bursieri, să edităm câteva volume de documente şi să elaborăm monografii în legătură cu temele excepţionale care ne stau în faţă. Vreau să spun că, nici despre românii faimoşi care au trecut pe aici, de-a lungul vremii, nu se ştie încă totul. De la Ioan Ţamblac pe care l-a trimis Ştefan cel Mare ca sol, unchiul soţiei sale din neamul Paleologilor care a făcut o impresie specială aici, la Petru Cercel care a stat într-un palat veneţian nu departe de institut şi unde ar trebui să punem o placă comemorativă, domni din secolul al VII-lea începând de la Radu Mihnea, continuând cu Cantacuzinii, cu Brâncoveanu care a ţinut o parte din averile lui tezaurizate în faimoasa bancă a Veneţiei, Zecca. Am oraganizat conferinţe ţinute de profesorii Paul Cornea, Mircea Anghelescu, profesorul Irimia de la Iaşi despre romanticii români la Veneţia, şi despre artiştii şi scriitorii din epoca interbelică, excepţionali ca valoare care au venit „să-şi matureze vocaţia” după cum spunea Nicolae Iorga. Ei au dus cu ei o parte din farmecul Veneţiei şi au şi lăsat aici amintirea unei Românii culturale care, la 1930, de pildă, avea o suprafaţă egală aproape cu a Italiei şi făcea parte din concertul marilor naţiuni europene respectate şi respectabile.

- **Ceea ce sperăm să se întâmple şi în următorii ani, o dată cu intrarea în Uniunea Europeană. Lucraţi în prezent la o sinteză de istorie a României care urmează să apară la Viena.**

- Un grup de istorici din România şi Austria pregătim un astfel de volum care sper ca în acest an să apară. Eu am făcut doar partea de istorie medievală.

- **Cum se face promovarea valorilor culturale româneşti în Italia?**

- Căile sunt variate. Există o direcţie recentă de promovare elitară. Pentru publicul european este bine să venim, însă, şi cu lucruri mai accesibile, chiar cu ajutorul parohiilor, de exemplu. Cred că trebuie cultivate toate căile. Publicul larg trebuie întâmpinat şi sensibilizat pentru nişte valori româneşti perene. Iar noi nu trebuie să avem nici un complex.

- **Care va fi soarta institutului după ce dumneavoastră veţi preda mandatul unei alte personalităţi culturale româneşti?**

- Soarta institutului va fi una foarte bună graţie acestui gir al Academiei Române. Pe de altă parte eu mă voi întoarce în universitate unde mă aşteaptă cercetările, mă aşteaptă studenţii, doctoranzii cu care am început foarte frumoase colaborări, teme de cercetare excepţionale iar lucrul acesta cu tinerii te menţine tânăr şi te face să vezi viitorul în culori mai puţin pesimiste. După intrarea noastră în Uniunea Europeană vom fi mai mulţumiţi că suntem români.

(Irina Airinei, Marius Grozea,
vineri, 21 iulie 2006, Cronica Română)

Când o mare naţiune îţi cade la inimă, trebuie neapărat să faci ceva pentru ea”

Interviu cu istoricul şi publicistul Mihai Pelin

***Mihai Pelin** s-a născut la 25 august 1940, la Cernăuţi.*
Absolvent al Facultăţii de Filozofie din Bucureşti. Fost membru al Uniunii Scriitorilor, la care a renunţat în iulie 2005, deoarece instituţia se afla, după cum însuşi mărturiseşte, într-o vădită stare de agonie. Ziarist.

A publicat volumele: ***Redactori şi pianişti (1967); Inaderenţa (1968); Mioriţa nu s-a născut lângă stele (1973); Căderea Plevnei (1977); Şa pierdută pe mare (1983); Speranţa (1984); Requiem pentru Convenţia de la Geneva (ed. I - 1988, Veneţia; ed. II - 1996, Bucureşti); Epistolarul infernului (1993); Sionişti sub anchetă (1993); Legendă şi adevăr (1994); Culisele spionajului românesc (1997); Miza războiului (1998); Operaţiunile Melita şi Eterul, Istoria Europei Libere prin documente de securitate (1999); Artur - Dosarul Ion Caraion (2001); Iluziile lui Iuliu Maniu (2 vol, 2001-2002); Opisul emigraţiei politice (2002); Genii si analfabeţi (2002); Un veac de spionaj, contraspionaj şi poliţie politică (2003); Italieni, vă ordon, treceţi Prutul (2003); SIE & SRI - Trecutul nu se prescrie (2004); Deceniul prăbuşirilor 1940-1950, Vieţile pictorilor, sculptorilor şi arhitecţilor români între legionari şi stalinişti (2005); Diplomaţie de război, România-Italia 1939-1945 (2005); Raidul escadrei trădate (2005); Marele rapt regal (2006).***

Luni, 29 mai, Ambasada Italiei la Bucureşti a găzduit ceremonia decernării Ordinului Stelei Solidarităţii Italiene în grad de comandor (commendatore) reputatului publicist şi istoric al lumii moderne, Mihai Pelin. Decorarea a avut loc la iniţiativa fostului ambasador al Italiei la Bucureşti, Stefano Ronca, a cărui propunere a fost însuşită, prin semnarea decretului, la 7 ianuarie 2006, de către preşedintele Carlo Azeglio Ciampi. Distincţia şi titlul i-au fost atribuite pentru publicarea a două volume de o mare importanţă documentară şi istorică referitoare la relaţiile româno-italiene: "Italieni, vă ordon, treceţi Prutul" şi "Diplomaţie de război (1939-1945)".

- Preocuparea dumneavoastră pentru relaţiile istorice româno - italiene s-a concretizat în numeroasele scrieri, articole şi volume, ca rezultat al multor ani de cercetări în Arhivele Militare din România şi nu numai. Cum a început această pasionantă cercetare a relaţiilor româno-italiene din perioada celui de-al doilea război mondial?

- În 1986 am plecat în Italia la invitaţia unei fundaţii de la Milano de a colabora la elaborarea unor studii istorice. În prealabil, studiasem în arhivele militare româneşti documentele referitoare la situaţia militarilor italieni surprinşi de căderea lui Mussolini la Bucureşti şi la condiţia existenţei în România, timp de aproape un an, a două legaţii peninsulare: una rămasă credincioasă regelui şi autorităţilor din sudul Italiei şi alta înfiinţată ad hoc de Republica de la Salo. O activitate pasionantă care m-a dus la descoperiri de mare semnificaţie atât pentru români, cât şi pentru italieni. Atunci când o mare naţiune îţi cade la inimă, trebuie neapărat să faci ceva pentru ea. Într-o asemenea situaţie nu se poate vorbi de iubire platonică, mai ales când o naţiune sau alta te îndatorează până peste urechi, cum mi s-a întâmplat mie însumi, în '40, când germanii m-au scos de sub ocupaţia sovietică instalată la Cernăuţi, în Bucovina de Nord, unde abia mă născusem. Pentru ei am scris prima mea carte referitoare la problematica prizonierilor de război, *Requiem pentru Convenţia de la Geneva*, apărută în 1988, la Milano. Şi cred că m-am achitat de o datorie. În primii ani '80, când am ajuns să cunosc, prin intermediul arhivelor militare de la Bucureşti nenorocirile traversate de militarii italieni în România din anii războiului, nu datoram Italiei nimic.

Numai începând din 1986, trăind între hotarele ei, m-am simţit obligat s-o tratez cu o fireasca recunoştinţă: veneam din România lui Ceauşescu şi abia acolo, la Veneţia şi Milano, încercam, pentru prima dată, senzaţia că respir şi mă mişc într-un stat normal. Normal din toate punctele de vedere, pornind de la porumbeii din magnificul peisaj veneţian şi până la armele scurte ale carabinierilor desfăşuraţi într-un baraj antitero la nord de Treviso.

În perioada 1987-1992 am editat la Veneţia trei volume masive de reconstituiri şi documente civile şi militare din anii participării României la cel de-al doilea război mondial şi am colaborat cu serviciul specializat al Crucii Roşii Germane (Suchdienst) pentru lămurirea destinului a circa 1.600 de militari germani capturaţi de Armata română în toamna lui 1944 şi confiscaţi abuziv de sovietici.

- Cine v-a sprijinit pe parcursul cercetărilor? La ce foruri aţi apelat pentru vasta muncă de documentare?

- La Milano am intrat în contact cu asociaţiile foştilor prizonieri italieni şi cu Claudio Sommaruga, cercetător al episoadelor triste traversate de compatrioţii săi în anii războiului mondial. Apoi cu colonelul Sergio Pelagalli, în prezent profesor la Scuola Militare dell' Esercito din Milano. De asemenea, am colaborat îndeaproape cu ziaristul Lino Pellegrini, prezent în România în 1941, când Corpul Expediţionar Italian în Rusia a intrat în luptă. Astfel am reuşit să public în cotidianul *Il Giornale* mai multe articole care au ajutat, şi ele, la revelarea adevărului istoric privind prizonierii de război italieni internaţi în România până în martie 1945 când au fost confiscaţi de armata sovietică, împotriva voinţei autorităţilor româneşti. La Biblioteca Sormani şi în fondurile documentare ale Universităţii de stat de la Milano am făcut cercetări privind modul în care românii au fost văzuţi de Italia în acea vreme.

- Şi totuşi, cum s-au născut cele mai recente cărţi ale dumneavoastră?

- Procesul elaborării lor a fost unul lung şi laborios. La baza lor stau şi cele cinci volume ale Cărţii Albe a Securităţii referitoare la perioada 1944-1978. Mai călătorisem şi până atunci prin străinătate, şi prin Orient, şi prin Occident, dar niciodată nu am trăit un sentiment mai acut de reconfortare a inimii şi a spiritului decât în Italia. Din acest sentiment de recunoştinţă s-a născut şi cartea

Italieni, vă ordon, treceţi Prutul . Am încercat să combin, în cuprinderea ei, rezultatele cercetărilor mele din arhivele civile si militare din România cu mărturiile italienilor trecuţi prin infernul războiului şi al prizonieratului şi cu literatura exactă şi seacă a celor ce s-au ocupat de Italia acestui subiect. In cele mai multe cazuri, confirmându-se reciproc, sursele se şi completează! Numai în raport cu unele situaţii, destul de rare, datele din arhivele româneşti contrazic memorialistica şi literatura istorică a italienilor. Nu din alte motive, ci doar datorită faptului că, orice s-ar spune, memoria umană a fost şi rămâne o materie deosebit de friabilă, iar cei care nu au trăit epoca, nu o pot reconstitui în toate nuanţele ei. Sper ca această carte să aducă o oarecare lumină într-un domeniu în care istoriografia italiană rămâne frecvent confuză, derutată de diverse mărturii care se bat cap în cap. De exemplu, căpitanul de fregată Giovanni Ciccolo, care se împrietenise cu ruşii, nu putea împărtăşi aceleaşi păreri cu locotenentul Renato Cepparo, care se simte şi azi tras pe sfoară şi, în cele din urmă, trădat de Legaţia Italiei de la Bucureşti. Comentând asemenea discrepanţe şi contradicţii, nu am uzat decât de argumente dictate de bunul simţ. Numai istoricii italieni, totuşi, ar fi în măsură să emită verdicte finale într-o chestiune atât de spinoasă. Volumul *Italieni, vă ordon, treceţi Prutul* este o reconstituire a participării celor două ţări la război şi a ceea ce s-a întâmplat pe teritoriul românesc după ce ARMIR (Armata Italiana din Rusia) s-a retras din ostilităţi. *Diplomaţie de război (1939-1945)* reprezintă o antologie de texte memorialistice ale diplomaţilor italieni acreditaţi, în timpul războiului, în România. Ansamblul memorialistic pe care îl prezentăm cititorilor în acest volum dovedeşte că România, într-o perioadă tulbure şi deosebit de periculoasă a istoriei sale, a avut prieteni importanţi şi devotaţi printre italieni. În amintirile lor, aceştia nu ne-au privit de sus, nu s-au întrecut în a ne da lecţii şi, chiar atunci când au înţeles mai puţin din ceea ce se întâmplă în această ţară, ne-au tratat cu obiectivitate şi nu o dată cu o compasiune stenică. Dacă Europa postbelică ar fi fost guvernată de un regim de normalitate, viitorul imediat al relaţiilor italo-române, din ultimii ani '40 şi din anii '50, ar fi beneficiat de o platformă de decolare optimă.

- Ce alte lucrări aşteaptă să vadă lumina tiparului?

- Recent, am reconstituit şi un moment delicat din existenţa Legaţiei Italiei la Bucureşti în perioada instaurării regimului comunist, în cartea *Legaţia italiană sub asediu*, aflată, deocamdată, în manuscris şi pe care am oferit-o spre lectură Excelenţei Sale domnului Daniele Mancini, ambasadorul Italiei la Bucureşti. În prezent, pregătesc o reconstituire a itinerarelor unor ziarişti italieni de marcă în România în anii războiului, însoţită de o antologie a articolelor acestora cu valoare documentară.

- **Cu ce sentiment aţi receptat această recunoaştere a meritelor dumneavoastră?**

- Aş vrea să amintesc aici un moment de mare bucurie, poate la fel de mare ca şi acela pe care îl încerc acum. Cu câţiva ani în urma am reuşit să obţin de la guvernul român decorarea post-mortem cu ordinul Steaua României în grad de cavaler, a medicului militar italian Enrico Reginato. În 1942-'43, el însuşi prizonier, Enrico Reginato a salvat de la moarte sute de militari români, italieni şi germani în lagărul sovietic de prizonieri de la Oranki. Un gest care niciodată nu va recompensa tot ceea ce Italia mi-a oferit, dar un gest pe care l-am simţit şi trăit profund. Atunci când o mare naţiune îţi cade la inimă, trebuie neapărat să faci ceva pentru ea. Într-o asemenea situaţie nu se poate vorbi de iubire platonică, mai ales când o naţiune sau alta te îndatorează până peste urechi, cum mi s-a întâmplat mie însumi. Numai începând din 1986, trăind între hotarele ei, m-am simţit obligat s-o tratez cu o firească recunoştinţă: veneam din România lui Ceauşescu şi abia acolo, la Veneţia şi Milano, încercam pentru prima data senzaţia că respir şi mă mişc într-un stat normal.

(1 iunie 2006, Cronica Română)

Privind prin lentilele viitorului...

...cu maestrul literaturii de anticipaţie, scriitorul Ion Hobana

Scriitorul, criticul literar şi teoreticianul literaturii de anticipaţie, autor de literatură S.F, s-a născut pe 25 ianuarie, 1931. Este licenţiat în Litere cu o teză despre science-fiction, prima de acest fel din România. Debutează în 1956 cu povestirea "Glasul mării". În 1963 si 1988 publică volumele de povestiri "Oameni şi stele" şi "Un fel de spaţiu". În 1974 scrie versiunea teatrală a "Omului invizibil" de H.G.Wells. Apoi apar "Viitorul a început ieri" (1966), "Imaginile posibilului" (1968), "Vârsta de aur a anticipaţiei românesti" (1969)-(pentru care a obţinut premiul Uniunii Scriitorilor şi premiul special "Europa SF"-Trieste, 1972), "Maeştrii anticipaţiei clasice" (1975), "Science fiction. Autori, cărţi, idei I" (1983), (premiul Uniunii Scriitorilor), "Literatura de anticipaţie. Autori, cărţi, idei II" (1986), Monografia "Douăzeci de mii de pagini în căutarea lui Jules Verne" (1979) (premiul Uniunii Scriitorilor şi premiul "Europa Special" -Stresa , 1980, lucrare tradusă în italiană şi publicată de Editrice Nord din Milano în 1981), "Jules Verne in România?" (1992), "H.G.Wells" (1996). Publică "OZN-o sfidare pentru raţiunea umană"(1971), în colaborare cu Julien Weverbergh, "OZN-uri în Est şi în Vest" (1972)(2 volume). Volumul dedicat cazurilor OZN din Uniunea Sovietică şi din Europa de Est a fost tradus în Olanda, Anglia, Statele Unite, Franţa şi Argentina. In 1993 publică "Enigme pe cerul istoriei". Tot în colaborare cu Julien Weverbergh a publicat în

Belgia lucrarea "Triumful visătorilor" (1991), un elogiu celor care au prefigurat în opere de ficţiune realizările viitoare ale ştiinţei şi tehnicii.

Este preşedintele Asociaţiei pentru Studiul Fenomenelor Aerospaţiale Neidentificate

Pentru întreaga sa activitate pe tărâmul SF a fost distins cu Marele Premiu al Ministerului Artei şi Culturii din Polonia (1974) şi cu Premiul Harrison decernat de World SF (Brighton, 1984). Povestirea "Emisiune nocturnă" a fost premiată de Conferinţa Europeană SF (Fayence, 1985).

- **De unde ideea acestei noi provocări a Editurii Minerva, colecţia de literatură de anticipaţie cu care aţi cucerit inimile cititorilor?**

- Editura Minerva a acceptat propunerea mea de a declanşa, pe termen lung, o operaţie privind literatura de acest gen. Este vorba despre colecţia intitulată ***Ion Hobana prezintă maeştrii anticipaţiei clasice...*** Am situat-o, în timp, până la cel de-al doilea război mondial, considerând că, după aceea, intrăm în perioada modernă a acestei literaturi. Debutul ei, cred, datează de pe la începutul secolului al XIX-lea, cel dintâi autor care poate fi socotit autor de anticipaţie fiind marele scriitor american Edgar Allan Poe. Am şi inaugurat colecţia cu volumul de povestiri intitulat, după titlul uneia dintre ele, ***Scurtă discuţie cu o mumie.*** Aici autorul îşi imaginează cum un locuitor al Egiptului faraonic este readus la viaţă, din starea de mumie şi are o discuţie cu câţiva oameni de la mijlocul secolului al XIX-lea în care compară diversele realizări ale trecutului şi prezentului. Concluzia lui Poe, critic acerb al realităţilor timpului său, fiind că, de fapt, în Egiptul faraonic existau multe dintre lucrurile cu care se mândreau contemporanii lui atribuindu-le, în mod fals, epocii contemporane lor. A urmat apoi, într-o linie cronologică, foarte cunoscutul roman al lui Robert Luis Stevenson, ***Straniul caz al Dr. Jekyll şi al domnului Hyde.*** Este una dintre piesele de rezistenţă ale colecţiei şi, în acelaşi timp, un roman care s-a bucurat de un succes extraordinar. Poate că ar fi bine să medităm asupra straniului destin al unor scriitori şi al unor opere ale lor. Stevenson nu şi-ar fi imaginat niciodată că posteritatea lui literară se va datora

mai ales acestui roman despre care am vorbit şi, de asemenea, ***Comorii din insulă.*** El credea că va rămâne mai ales cu marile lui romane sociale, istorice şi iată că azi este cunoscut publicului mai ales prin aceste două romane mereu reeditate şi care au apărut în nenumărate ţări, în nenumărate traduceri. Un alt exemplu ilustru: Herbert George Wells care anul acesta va fi omagiat. S-a născut în 1866 şi a murit în 1946. Iată, aşadar, două date care consună pentru toamna acestui an. Ei, bine, acest mare scriitor nu şi-ar fi imaginat nici el că va rămâne mai ales pentru romanele de science-fiction pe care le-a scris în prima parte a carierei sale, când era încă un autor tânăr. El credea că va rămâne cu romanele lui realist-critice gen Dickens sau cu viziunea lui realistă asupra viitorului. Al treilea roman pe care l-am publicat a fost ***Omul cu urechea ruptă*** al lui Edmond About, un autor aproape uitat astăzi dar care a inaugurat, astfel, o foarte interesantă linie de abordare a literaturii SF şi anume omul care vine din trecut şi se confruntă cu unele realităţi cu care îi este foarte greu să se adapteze. Este o temă abordată foarte pe larg în literatura SF şi ceea e este interesant este că el a ştiut să-i dea o coloratură realistă, a ştiut să vadă că, într-adevăr, aşa cum spune şi eroul lui, un colonel din armata napoleoniană care a îngheţat în Rusia şi a fost readus la viaţă mult mai târziu : „Dacă nu trăieşti în timpul tău, nu mai are rost să mai trăieşti, tocmai din cauza acestor dificultăţi de adaptare la noile realităţi.”

- **Ideea inadaptabilităţii omului în contexte complet străine reprezintă un topos al literaturii de anticipaţie?**

- Aceeaşi idee apare şi la Emilio Salgari, un autor italian din opera căruia am tălmăcit, pentru marele public, ***Minunile anului 2000.*** Este un volum interesant nu atât pentru anticipaţiile tehnico-ştiinţifice pe care le-ar cuprinde, ci, mai ales, pentru aceeaşi idee a dificultăţii de adaptare. Cei doi eroi ai lui care adorm şi se trezesc după 100 de ani, după mai mult timp decât colonelul lui About, uluiţi de tot ceea ce văd în jur şi glorificând spiritul inventiv al urmaşilor lor, nu se pot adapta vieţii care este, pentru ei, mult prea rapidă, mult prea intensă, mult prea încărcată de electricitate. Într-un fel, Salgari a prevăzut stresul nostru cotidian. Iată ce poate să facă literatura de anticipaţie chiar atunci când nu este semnată de unul dintre corifeii ei cum ar fi Wells sau Jules Verne. Romanul lui Salgari a apărut în 1907.

- **Din operele corifeilor literaturii de anticipaţie ne-aţi oferit faţete inedite...**

- Într-adevăr, ca în cazul lui Jules Verne care anul trecut a fost omagiat cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la trecerea lui în lumea personajelor sale. Am tălmăcit un volum de povestiri intitulat ***O dramă în văzduh*****,** după titlul uneia dintre ele, tom care cuprinde câteva povestiri extrem de interesante. Noi îl cunoaştem pe Jules Verne mai ales ca autor de romane despre călătoriile extraordinare, dar el este şi un foarte interesant autor de proză scurtă, foarte variată, de la povestiri cu un caracter quasi-reportericesc până la povestiri cu un impact filozofic deosebit, trecând printr-o satiră foarte amuzantă, ***O fantezie a doctorului Ox*****.**

- **Există o punte între utopie şi anticipaţie?**

- Ca membru al Asociaţiei Internaţionale pentru Studiul Utopiilor, m-am ocupat de revalorificarea unora dintre textele vechi şi foarte vechi în care utopiştii descriau viziunea lor asupra prefacerilor necesare societăţii şi individului. Am ţinut o conferinţă în care vorbeam despre omul de mâine în viziunea literaturii utopice şi a literaturii SF. Aş propune să vedem impactul acestor viziuni ale utopiştilor din trecut şi modul în care viziunile lor despre viitor s-au adeverit.

- **Sunt preocupaţi scriitorii acestui tip de literatură de crearea unor profiluri psihologice specifice?**

- În prezent, utopia nu mai este la modă, cea care i-a luat locul este tocmai literatura SF în care scriitorul îşi imaginează impactul evoluţiei tehnico-ştiinţifice asupra evoluţiei omului şi a societăţii. Vârfurile acestei literaturi sunt preocupate de psihologia omului în situaţii extreme. Cum este, de pildă, Karinthy Frigyes, un clasic al literaturii maghiare cunoscut mai ales pentru lucrările sale cu caracter umoristic. A fost tradus şi la noi cu o seamă de lucrări purtând această amprentă, a umorului, el fiind şi autorul a două microromane - ***Călătorie în Faremido*** şi ***Capillaria*** în care îşi imaginează două noi călătorii ale lui Gulliver, cunoscutul erou al lui Swift. În cadrul microromanelor sale, prezintă, cu umor, o lume de pe altă planetă, o lume a roboţilor inteligenţi, uneori mai inteligenţi decât oamenii, iar, pe de altă parte, o lume subacvatică în care Gulliver ajunge în cea de-a doua călătorie, o lume în care femeile

stăpânesc totul. Al şaptelea volum al colecţiei este semnat de Jack London, cunoscut mai ales pentru ***Colţ Alb,*** pentru ***Povestiri din Mările Sudului***, pentru ***Martin Eden.*** Dar el este un autor de science-fiction de foarte bună calitate. În volumul ***Ciuma stacojie*** sunt câteva povestiri absolut remarcabile şi aş recomanda, mai ales, ultima povestire intitulată ***Cel Roşu,*** o parabolă de o mare profunzime, referitoare la această relaţie a omului cu o posibilă inteligenţă extraterestră. ***Oraşele scufundate,*** semnat de Felix Aderca, este un roman care a apărut întâi în foileton într-o revistă, iar apoi, în volum, în 1936 şi care este comparabil cu lucrurile cele mai interesante apărute în perioada respectivă, peste hotare. Romanul s-a bucurat de o foarte bună primire în ***Istoria Literaturii Române*** a lui Călinescu, pentru că este un roman de o mare fantezie în care, aşa cum spuneam, Aderca încearcă să schiţeze şi o psihologie a oamenilor care au ajuns într-o situaţie-limită, nevoiţi să trăiască pe fundul oceanelor, în aceste oraşe scufundate, ca nişte cochilii de sticlă în care se dezvoltă relaţii cu totul deosebite între indivizi şi colectivităţi.

- **Care este mesajul major, dincolo de litera cărţii, al acestei colecţii fanion a literaturii SF?**

- Unul din scopurile pe care le-am urmărit a fost acela de a arăta cititorilor modul în care literatura de anticipaţie a constituit, încă de la începuturile ei, un stimulent al gândirii şi al imaginaţiei, un ferment în ceea ce priveşte prefacerea moravurilor, a mentalităţilor. Punem la îndemâna cititorilor câteva dintre operele reprezentative ale acestui gen, dorind să îi şi atragem spre această literatură prin care putem vedea, de fapt, viitorul.

(Luni, 5 iunie 2006, Cronica Română)

O viaţă trăită, o viaţă visată

De vorbă cu scriitorul, universitarul şi editorul Romul Munteanu

Cartea lui Romul Munteanu, O viaţă trăită, o viaţă visată, apărută la Editura Libra, în 2001, carte care include două lucrări cu caracter diferit, va fi continuată cu un ultim volum, dar şi cel mai important, cum spune autorul, aflat sub tipar tot la Editura Libra. Scriindu-şi memoriile, autorul nu a dorit să realizeze o operă literară. Sunt file de viaţa, cuvinte în care singurătatea şi drama gânditorului şi filozofului răzbat şi ne emoţionează.

Născut la Călanul Mic, Hunedoara, la 18 martie 1926, este licenţiat al Facultăţii de Litere din Cluj în 1950. Funcţionează ca preparator şi asistent în cadrul aceleiaşi facultăţi. Din 1956 este lector în cadrul Facultăţii de Litere a Universităţii Bucureşti. Din 1957 până în 1961 conduce un lectorat de limba şi literatura română în Germania. După susţinerea doctoratului devine conferenţiar apoi, din 1976, profesor la catedra de literatură universală a Facultăţii de Litere din Bucureşti.

Opere:

Bertolt Brecht. Editura pentru Literatură Universală, 1966

Noul roman francez. EPLU, 1968

Noul roman francez : preludii la o poetică a antiromanului Bucureşti, Univers, 1973

Farsa tragică, Bucureşti, Univers, 1970

Literatura europeană în epoca Luminilor., Ed. Enciclopedică, 1971

Profiluri literare. Buc., Univers, 1972 Cartea românească pe meridianele globului. Buc., 1973 Jurnal de cărţi. Vol. I-II. Buc., Albatros, 1973, 1979 şi altele.

- Mulţi intelectuali sunt de părere că traducerile din literatura universală, publicate de Editura Univers pe care aţi condus-o înainte de `89, au ţinut conectată conştiinţa publică din România, la realităţile din alte ţări, în contextul posibilităţilor minime ale populaţiei de a se informa...

- Eu am reuşit să aflu care sunt nevoile publicului. Mai ales datorită studenţilor. Lucrând cu ei, mi-am dat seama ce cărţi erau traduse în limba română şi ce cărţi nu erau publicate încă şi de care era mare nevoie să fie tălmăcite şi în limba noastră. Şi aşa am început un enorm şi foarte ambiţios program de traduceri, de la cărţi relativ clasice din secolul al XIX-lea până la opere de la începutul secolului al XX-lea. Apoi am ajuns la Noul Roman Francez, la noua critică şi aşa, scriitori dificili ca, de pildă, Michel Butor sau Nathalie Sarraute, Claude Simon sau Alain Robe-Grillet aveau aici tiraje mai mari ca în Franţa. La noi, setea de carte era aşa de mare încât, atunci când veneau scriitorii francezi, erau uimiţi de popularitatea de care se bucurau.

- Care sunt efectele deschiderii actuale ale culturii române spre economia de piaţă?

- Nu cred ca rabatul care se face astăzi cărţii de profit este prea mare. Circulă şi cărţi bune, lansate de multe edituri. Avem foarte multe traduceri care pot satisface cele mai înalte exigenţe.

- Spuneaţi cândva: "Memoriile mele nu sunt literatură ci acte de confesiune şi justificare a unei vieţi trăite în singurătate ca un spectacol public, adesea scandalos, absurd şi dramatic, un demers prin care autorul s-a eliberat de complexe." Ce înseamnă să-ţi scrii memoriile?

- Este scriitura care, la ora actuală mă pasionează cel mai mult, şi de mai multe decenii. Volumul al doilea urmează să-l tipăresc anul acesta, când, la 18 martie, voi împlini 80 de ani, volum pe care îl voi lansa joi, 16 martie, la Muzeul Literaturii Române.

Primul a fost bine primit de critică şi faptul acesta m-a încurajat. Poate şi din cauză că eu nu am ascuns nimic din viaţa mea. Nu am încercat sa-mi pudrez existenţa cu farmece deosebite şi cu atracţii speciale, m-am înfăţişat în zilele mele bune şi urâte, în momente de tristeţe şi melancolie, de disperare dar şi de satisfacţie, de dragoste dar şi de singurătate. Acest al doilea volum de memorii sper să fie la fel de bine primit de public, deşi dinamica lui interioară am impresia că va fi mai mică, fiindcă este lipsit de un dramatism atât de mare ca volumul anterior. Aici poate că accentul a fost prea mult pus pe faptul că, în aceşti ani, eu mi-am pierdut vederea. Nu trebuie să adaug pentru nimeni, cred, ce şoc înseamnă asta pentru cineva care a fost obişnuit să citească zilnic zeci de pagini şi, dintr-o dată, dintr-o casă căptuşită cu cărţi pe toţi pereţii şi pe toate rafturile, trebuie să îi aleagă cineva titlurile de care mai are nevoie. Al doilea volum este opera confesivă cu care şi închei şi căreia îi şi acord cea mai mare importanţă în această etapă a vieţii mele fiindcă, orice aş spune, de la o anumită vârstă, omul îmbătrânind, se apropie mai mult de sinele lui. Încearcă să se cunoască mai profund, dar se şi dezvăluie.

- **În primul volum aţi vorbit despre dumneavoastră în trei ipostaze: prima, aceea de scriitor, a doua de editor şi a treia de profesor. În al doilea volum despre ce ipostază veţi vorbi?**

- Despre scriitorul şi profesorul pensionar.

- **Este un demers interior, o autoreflecţie, o coborâre în adâncimi, înţeleg...**

- Este o coborâre în adâncimea mea pe care nu o fac cu plăcere, dar care se impune prin vârsta pe care o am. Fie că sunt pagini blânde, fie că sunt pagini triste, fie că, uneori, sunt pagini de-a dreptul amare.

- **Şi v-aţi gândit şi la un titlu care să semnifice esenţa cărţii?**

- M-am gândit. Este un titlu legat de starea mea de acum, de orb în Marea Trecere. Anotimpul orb.

- **Asta îmi aduce aminte de Blaga.**

- Şi mie. Dar nu pot să-l evit. De scriitori m-am apropiat şi cu plăcere, dar şi cu dezgust. N-aş putea spune că toţi autorii despre care am scris, mi-au plăcut. Dar sarcina criticului nu este să aleagă numai scriitorii care îi plac. El trebuie sa înfăţişeze o epocă în toata amploarea ei şi cu toate aspectele sale agreabile sau dezagreabile.

Am evocat satul în care m-am născut, Călanul mic, am privit pe geamul imaginar al casei mele din care se vedea liliacul de grădină, am simţit dorinţa să stau în acelaşi loc ca în adolescenţă şi, într-un fel, să-mi iau adio de la sat în felul acesta. În acest volum scriu şi pagini foarte dure despre mine însumi, despre vremea în care mă dedasem alcoolului, când stăteam prea mult cu unii prieteni la restaurantul Uniunii Scriitorilor sau la Capşa. În acest mod ne destindeam noi, ne vărsam lacrimile unii pe alţii, dar şi scriam, scriam mult.

- **Evocaţi aici şi scriitori...**

- Vor fi şi portrete, vor fi şi cronici despre cărţi, pe care le-am scris în aceşti ani şi pe care încă nu le-am publicat. Sunt pagini de cronici privitoare la poeţii şi romancierii care mi-au plăcut sau nu. În general, pe cei criticaţi nu am vrut să-i neg, să-i distrug. Pentru că literatura nu se face aşa, dar nici critica. Am ales scriitori ale căror texte m-au incitat. Unul este Mircea Dinescu. Am scris despre el cu însufleţire, poate cu prea mult patetism. Unii erau agasaţi, supăraţi că folosesc prea mult superlative la aprecierea lui. Eu cred, însă, că erau potrivite pentru...

- Pentru *Proprietarul de poduri*.

- Exact. Poezia lui a înnoit lirica românească. Acest stil a dat roade şi asupra altora. Acum, poetul s-a dezabuzat, este un proprietar de moşii mai degrabă decât de poduri imaginare. Scrie pamflete, câteodată amare, dar frumoase, virulente, care plac printr-o alta notă lirică a scrisului său. Dar pentru mine, Dinescu a rămas cel din tinereţe. Liricul acela confesiv, trubadurul acela fără pereche de odinioară. În martie, când voi avea 80 de ani pe muchie, voi lansa partea a doua a memoriilor, cu care cred că mă voi şi opri, Fiindcă în ultima parte, amintirile sunt prea intime, prea personale, prea amare ca să mai fie scrise, nu cred ca e cazul să dezgust cititorii prin acele trăiri viscerale pe care le-am avut. Aş vrea, mai degrabă, să-i las cu o imagine mai senină despre mine, omul, scriitorul, criticul şi profesorul care am fost.

- **Cei care vă apreciază opera, cred, sunt doritori să vă cunoască în toate aspectele vieţii dumneavoastră interioare.**

- Studiul psihanalizei s-a întors şi asupra mea. M-am psihanalizat şi pe mine şi eseurile mele critice sunt uneori văzute din

acest punct de vedere. Sunt stări sufleteşti pe care încerc să le motivez prin spirit psihanalitic şi cred că am reuşit sa fac acest lucru.

- **Într-un articol spuneaţi că telefonul sună din ce în ce mai rar.**

- Deşi pare de necrezut, este, totuşi, adevărat. Nu mă mai caută nici prietenii apropiaţi, nici cei mai îndepărtaţi. Nu mă mai caută aproape nimeni. Mai tinerii mei prieteni de la Editura Univers, Denisa Comănescu şi Mircea Dinescu nu mai vin, au promis dar nu au mai venit. Mi-a făcut o surpriză foarte plăcută Ileana Indrieş, fost redactor la Univers şi care s-a strămutat în Suedia, mi-a făcut o vizită cu fiica ei. Sunt la o vârstă când nu mai prezint interes. Şi eu înţeleg acest fenomen, mi se pare chiar firesc. De aceea, convorbirile cu prietenii sunt extrem de rare. Nu este un abandon. Nu mă consider uitat, dar mă consider judecat dintr-o perspectivă care ţine de vârsta mea de astăzi.

(Joi, 2 martie 2006, Cronica Română)

Revistele literare - victimele noii revoluţii culturale din România

Interviu cu scriitorul Augustin Buzura

- **Ce mai faceţi, domnule academician? Ce vă preocupă cel mai mult în aceste zile?**

- De la o anumită vârstă cam toate sunt urgente şi foarte urgente. Nu-i prea liniştitor să ştii că înaintea ta nu mai există nici o generaţie şi că sunt multe de făcut într-un timp scurt a cărui trecere o simţi cu întreaga fiinţă. Ar mai fi şi atacurile sistematice împotriva acestei vârste susţinute din diverse motive de către câţiva cetăţeni care n-au avut cu ce ieşi în faţă, decât cu proprii ani, cu carnetul vreunui partid sau asmuţiţi de către cei în slujba cărora se află. Dar aceste atacuri nu mă interesează, nu pot să le bag în seamă, deoarece răspunzi singur pentru fiecare cuvânt scris sau rostit în orice moment al vieţii tale. Eşti, până la urmă, ceea ce ai scris, astfel că nimeni nu te poate face mai bun decât acestea. Urgenţele? Cele din totdeauna: cărţile la care lucrez şi, fireşte, lupta pentru a găsi sponsorizări pentru *Cultura*, revistă la care ţin foarte mult.

- De ce *Cultura?*

- Numele revistei mă urmăreşte din studenţie când profesorul meu de Istoria medicinii, Valeriu Bologa, îmi povestea de o revistă clujeană la care fusese secretar de redacţie, o revistă în patru limbi condusă de Sextil Puşcariu la care Lucian Blaga răspundea de ediţia în română, Yves Auger de cea franceză şi alţi doi universitari se ocupau de cea germană şi de cea maghiară. După înfiinţarea Institutului Cultural Român am avut posibilitatea să o realizez deşi

visam de foarte mult timp acest lucru, dar nu reuşisem, subvenţiile primite de la stat fiind ridicole. Când s-a ivit această posibilitate, n-am ezitat o clipă, am tipărit şi pagini în engleză, traduceri din poeţii români în principal, urmând ca, datorită generozităţii unui milionar din Elveţia, să-i adăugăm şi pagini în germană, ba ne propusesem să facem mai târziu şi o revistă în germană…

- De ce era necesară *Cultura*? Nu existau destule publicaţii în ţară care să poată fi exportate?

- Alte publicaţii de acest profil şi urmărind scopurile înscrise în statutele Fundaţiei sau ale Institutului, nu existau. Pe de altă parte, toate ţările interesate să-şi difuzeze cultura în lume au publicaţii specializate, sinteze, dicţionare, mai ales marile culturi sunt interesate să cucerească lumea prin reprezentanţii lor cei mai autorizaţi. Şi, la urma urmei, revista costa foarte puţin faţă de marea risipă care se făcea în ţară inclusiv în sfera culturii. Şi, în plus, nimeni nu vrea să evalueze cât costă prostia, rămânerea în urmă, intoleranţa, mimarea dialogului. Sau refuzul…N-am avut timp să punem proiectul pe picioare, căci *Culturii* nu i s-a dat nici o şansă să existe. Nu vreau să mai comentez acest subiect. Sigur este că la noi, dacă nu faci nimic este mult mai bine decât dacă încerci ceva. Mai ales că nimic nu trebuie inventat, există instituţii străine care şi-au dovedit valoarea şi utilitatea.

Întrebarea însă era necesară. Reînfiinţând revista după un an de la desfiinţarea ei, am vrut să dovedim că ne descurcăm foarte bine şi în sectorul privat, de aceea am readus în actualitate şi Fundaţia Culturală Română, revista şi editura acesteia. Cât despre *Cultura*, fosta revistă *Cultura,* Institutul avea obligaţia să difuzeze cultura română în străinătate. Aşa spunea legea şi, chiar dacă multe capitole ale ei nu ne conveneau, ni se părea firesc să o respectăm. Suntem o cultură care, chiar dacă avem multe de spus lumii, din păcate nu ne ştie nimeni. Şi oriunde mergeam, ne întâmpinau acele clişee străvechi despre noi care arătau faţa cea mai puţin plăcută, a ţării: copii handicapaţi, hoţi, prostituate etc. Prin urmare, trebuia să creăm mijloace prin care să comunicăm. Să dovedim că avem şi altceva, o altă faţă. Să le dăm şansa ca, înaintea unui eventual contract, să ne citească într-o limbă de circulaţie, în plus, să oferim traducătorilor un spaţiu în care să-şi dovedească valoarea. Apoi, nu numai noi doream să fim traduşi, ci şi alţii erau interesaţi să fie cunoscuţi şi în limba

noastră. În S.U.A. am câştigat foarte mult în dialogul cu Smithsonian, dar şi cu alte instituţii şi edituri, arătându-le cărţile şi publicaţiile tipărite de noi. Aşa a fost şi în alte împrejurări, tipăriturile noastre ne-au ajutat enorm. De aceea, am creat şi editura, şi alte publicaţii pentru diversele categorii sociale şi, fireşte, nivele de înţelegere etc. Dacă am fi avut bani, cred că puteam tipări mult de tot mai ales că existau relaţii foarte bune cu peste 30 de edituri străine. Deşi aveam exact de zece ori mai puţini bani decât actualul Institut, am organizat în câteva ţări importante săptămâni culturale româneşti în care cărţile şi publicaţiile noastre ocupau un loc important. Ca să nu mai vorbesc de expoziţiile de carte românească…

- La recentul Târg de carte, editura Institutului lipsea…

- N-a fost prezentă nici la târgul precedent, din câte ştiu. Se spune că au desfiinţat-o ca nu cumva să concureze editurile mari. Plus că astfel cumpără cărţi de la editurile care…trebuie! Noi şi ai noştri, în buna tradiţie naţională. Nu vor dureri de cap, oamenii au alte treburi, salariile sunt importante şi posibilităţile de a-ţi rezolva prietenii… *Cultura* şi alte publicaţii, desfiinţate fără jenă, au fost doar începutul noii „revoluţii culturale.” De fapt, am mai spus, tocmai felul în care a fost desfiinţată *Cultura* m-a îndemnat să o reiau într-o altă prezentare grafică şi cu multe capitole şi rubrici noi. Azi, revista are un tiraj bun şi în continuă creştere, este cerută şi citită. Foştilor redactori, nume de mare viitor, talente de mare valoare din generaţia tânără, li s-au adăugat şi alte nume de primă mărime din generaţia mea astfel că, într-un timp foarte scurt, au reuşit să facă o revistă interesantă care, nu am nici o îndoială, va însemna mult în promovarea unui dialog intelectual civilizat. Să ai o asemenea redacţie de mare valoare şi să o fugăreşti pur şi simplu, mi se pare un act anti-intelectual care a trecut cam neobservat, din păcate. „Fiecare cu echipa lui”, mi-a spus preşedintele Băsescu la plecare, şi, dacă aparent eşti în echipa care trebuie, nimeni nu te deranjează. În ceea ce mă priveşte, n-am urmărit ce s-a mai întâmplat pe la Institut, de altfel e un capitol încheiat. În paranteză vreau să spun că m-au sunat nişte prieteni din Israel care se distrau că, de Paşte, Institutul le-a trimis un cor, de altfel bun, care le-a cântat Hristos a înviat! Iar lumea a cam ieşit din sală. Credeam că măcar cu religia stau ceva mai bine…

- Mai păstraţi legăturile cu diaspora română şi cu românii din jurul ţării?

- Deşi statutul ne permite, posibilităţile noastre sunt foarte reduse. Dar în revistă am acordat spaţiu celor care au avut ceva de spus şi, în plus, ne-am ocupat cu multă pasiune de cercetătorii români aflaţi în universităţi şi centre de cercetări importante. N-am abandonat ideea unui Institut de mare performanţă, dar ne preocupă şi alte proiecte dintre cele vechi. Niciodată n-a existat o diasporă românească atât de valoroasă, mai ales cei ce au plecat după Revoluţie. Toţi sunt dispuşi să-şi ajute ţara, dar s-a văzut, ţara nu se lasă ajutată, chiar dacă cercetarea ştiinţifică suferă profund. La noi, lipsa de grijă faţă de cercetare, şcoală, sănătate, faţă de performanţele spiritului în general, este tragică. Ignorarea spiritului este foarte periculoasă pentru viitorul ţării, dar nesfârşitele scandaluri deviază atenţia de la tot ce este important, vital pentru ţară. Amestecul politicului în toate, nesfârşitele tele - scandaluri, teroarea noilor activişti este la fel de periculoasă ca în vremea lui Ceauşescu. Am mai spus-o, ţara este condusă după editoriale, talk show-uri şi sondaje din care, după părerea mea, adevărată pare doar cifra din dreptul maghiarilor. Ţara interesează doar cu o lună înainte de alegeri.

- La ce lucraţi? Ca să revin într-un fel la prima întrebare…

- La un roman, *Raport asupra singurătăţii,* început cu multă vreme în urmă, dar pe care nu m-am grăbit să-l termin, deşi timpul mă îndeamnă să-i pun punct. Mi-am pierdut vremea şi nervii în zadar crezând că se poate construi ceva. M-am străduit să recuperez lecturile, muzica şi filmele pierdute, dar şi să-mi duc la îndeplinire obsesia, aceea de a scrie un roman foarte deosebit de cele de până acum…

- Aţi putea să povestiţi, în mare, fireşte, subiectul romanului?

- Subiectul nu e complicat, e o poveste banală despre viaţă, dragoste şi moarte în vremi de teroare. O poveste despre trecerea timpului, despre durerile unei vârste…

- În alte împrejurări vorbeaţi şi de un eseu…

- Da, *A trăi, a gândi, a scrie…* Relaţia dintre ştiinţă şi literatură, dintre viaţă şi literatură, dintre individ şi o lume dominată de ştiinţă, pe de o parte, ameninţată de teroare şi barbarie… Vine o

vreme când trebuie să spui ce ştii, la ce concluzii ai ajuns la capătul unei vieţi, ce întrebări esenţiale au rămas fără răspunsuri… N-am trăit în funcţie de un moment sau altul al vieţii, m-am străduit să-mi urmez proiectele făcute încă din studenţie, cele mai multe. N-am concurat decât cu propriile mele nevoi, am fost, adică, propriul meu cobai şi propriul meu cercetător. Am scris exact ceea ce am crezut şi tot ce am făcut nu a fost pentru a primi recunoştinţa patriei, ci din nevoia de a fi de acord cu propria-mi conştiinţă. Sunt bucuros că am putut reveni la gazetărie. Ani întregi m-am chinuit să respect nişte statute care interziceau politica. Ani întregi am respectat instituţiile statului liber alese. Cred că eram singurul naiv într-o ţară în care legile sunt făcute doar de dragul de a fi ignorate, ocolite sau din dorinţa de a înfunda pe unul sau pe altul… În rest, televiziuni, scandaluri şi dosare. Securitatea a învins şi după Revoluţie, în sensul că dosarele făcute atunci dictează locul cuiva în diverse ierarhii. De 15 ani suntem înţepeniţi în aceleaşi proiecte absurde. Scriind, n-ai cum schimba ceva, răul este încă dominant, ura, suspiciunea şi prostia au devenit parte a religiei post-revoluţionare, din păcate, dar măcar mă consolez cu gândul că am făcut exact ceea ce mi se părea corect din punct de vedere moral. Era o glumă la Radio Erevan, despre definiţia deviaţionistului: Un om care merge înainte în vreme ce partidul o ia la stânga sau la dreapta, era răspunsul celebrului post. Cam aşa am fost obligat să mă simt în toţi aceşti ani, dar nu m-am plâns…

(Joi, 22 iunie 2006, Cronica Română)

Pornind de la un zâmbet...

De vorbă cu academicianul Solomon Marcus

- Ce mai face academicianul Solomon Marcus?

- După lansarea, la sfârşitul anului 2005, la Târgul Gaudeamus, a *Paradigmelor universale* (Editura Paralela 45), aştept să apară continuarea directă a acestei cărţi la aceeaşi editură, la sfârşitul lui martie: volumul *Pornind de la un zâmbet*. Primul capitol este o analiză a zâmbetului în toate subtilităţile şi ambiguităţile lui.

- Bergson a ales ca temă râsul, dumneavoastră zâmbetul...

- Nu este o înţelegere figurată, ci este actul propriu-zis, banal, de a zâmbi. Este o zona a subtilităţilor, a nuanţelor, care mă fascinează... nimic precis, numai presupuneri... Fac anatomia impreciziei, diverse tipuri de imprecizie, felul în care ele apar in diverse domenii: impreciziile în ştiinţă, în artă, în literatură, în religie. Ori de câte ori A îl critică pe B, B îi răspunde începând prin a arăta că nu asta a vrut să spună. Tot timpul apare neînţelegerea din cauza diferitelor forme de imprecizie. Neatenţia este şi ea o sursă de imprecizie.

- În ce condiţii imprecizia este utilă, în ce condiţii imprecizia este dăunătoare? Din ce perspective realizaţi analiza impreciziei?

- Din toate perspectivele posibile. Aici apar aspecte fizice, biologice, psihologice, lingvistice, literare, sociale, semiotice.

Imprecizia este legata, semantic, de aproximaţie. Am un capitol mare despre aproximaţie. Toată lumea spune că matematica este o ştiinţă exactă. Adevărul este că matematica este, în primul rând, o ştiinţă a inexactităţii. De pildă, aproximaţia este, aş spune, protagonistul scenei matematicii. Din cele mai vechi timpuri, matematica s-a ocupat de aproximaţii. Recurgem la ele când nu avem nici o cale de a dobândi o cunoaştere exactă. Când extragem rădăcina pătrată din 2 trebuie să ne mulţumim cu aproximaţii. Vederea umană: două puncte care sunt prea apropiate le percepem ca un singur punct. Peste tot apar aproximaţii. Sunt aproximaţii de condamnat şi aproximaţii care sunt foarte utile.

- Rezultă că matematica este o ştiinţă a aproximaţiilor?

- Este o ştiinţă a aproximaţiilor, dar acestor aproximaţii căutăm să le dam o anumită rigoare. Atunci când fac o aproximaţie, e bine să ştiu cam de ce mărime este eroarea pe care o comit. Dacă în loc să am o cunoaştere exactă am una aproximativă, înseamnă că apare o eroare.

- Ce consecinţe are aproximaţia în viaţa de toate zilele? Dar în politică?

- Tot timpul apar ambiguităţi, aproximaţii, neclarităţi, mereu ne lovim de imprecizie. În măsura în care informaţia devine, cantitativ, enormă, ea se transformă în zgomot. În altă ordine de idei, această ceartă între lumea musulmană şi lumea occidentală e tot rezultatul unui astfel de bruiaj: nu funcţionează comunicarea între aceste două lumi: fiecare decodifică mesajele celeilalte după propriile ei coduri. Trebuie să învăţăm să controlăm aceste fenomene, aceste procese pentru a micşora efectele nocive.

- Ce rol are monitorizarea ştiinţei în reducerea bruiajului informaţional?

- Modul în care comunitatea ştiinţifică internaţională urmăreşte, controlează şi evaluează rezultatele ştiinţifice publicate în diverse reviste de specialitate în lume este o activitate extrem de importantă pentru că, iată, sunt comunităţi naţionale care nu sunt încă în stare să se automonitorizeze, cum, din păcate, este şi comunitatea ştiinţifică românească. Noi aşteptăm să fim monitorizaţi la nivel internaţional, ca să ştim unde anume ne aflăm în diverse domenii ale ştiinţei, în raport cu alte ţări, lucru direct legat şi de intrarea noastră

în Uniunea Europeană. Tot ceea ce se referă la integrarea noastră sub aspect cultural, în comunitatea internaţională, intră la acest capitol.

- Cum se derulează aceasta monitorizare a ştiinţei?

- Comunitatea profesională internaţională a oamenilor de ştiinţă realizează aceasta monitorizare, diferenţiat, pe domenii: matematică, informatică, fizică etc. Există în SUA un Institut de informare ştiinţifică, la Philadelphia, se editează o lucrare enciclopedică intitulată Science Citation Index care consemnează, pentru fiecare articol publicat într-o revista de specialitate, care sunt autorii care s-au referit la articolul respectiv. Lucrarea aceasta este organizată pe trei direcţii: ştiinţe exacte, ştiinţe sociale şi direcţia umanistă: literatura, artele... Din aceasta lucrare poţi afla dacă articolul ştiinţific pe care l-ai publicat intr-o revistă de specialitate şi într-o limbă internaţională a interesat pe cineva care să-l preia, să-l continue, să-l dezvolte, etc. Există o altă revistă Scientometrics care discuta criteriile de evaluare ale informaţiilor ştiinţifice. Ipoteza celor mai lucide minţi este că, aproximativ trei sferturi din ceea ce se publică în lume nu beneficiază de nici un cititor. Fiecare se leagănă în iluzia ca el e in sfertul privilegiat. Dacă s-ar face o cercetare de piaţă, şi la noi în ţară s-ar constata că, într-adevăr, cele mai multe cărţi nu au, practic, nici un cititor, în afară de cei implicaţi în procesul de publicare a cărţii.

- Care sunt şansele României de a recepta corect mesajele si de a le transmite în aşa fel încât să se facă înţeleasă?

- De nenumărate ori am atras atenţia asupra marilor valori ale ştiinţei româneşti. Cele mai multe din aceste valori nu sunt cele care sunt mediatizate în ţară, ci sunt cu totul altele.

- Puteţi să exemplificaţi?

- În cartea mea Matematica în România pe care am publicat-o în limba engleza în 2003, dau o lista de câteva zeci de matematicieni români care au avut, în ultimele decenii, mari succese în lume. La noi în ţară, tendinţa este ca valoarea să fie dată după gradul de mediatizare. Dar ştiinţa îşi are drumurile ei şi abia după zeci de ani se vede care au fost valorile durabile sau nu.

- **Ce aveţi în pregătire?**

- O carte despre acele personalităţi pe care le-am întâlnit de-a lungul vieţii si care m-au marcat. Într-un demers autobiografic, vreau să prezint aceste personalităţi despre care am scris cu diverse ocazii.

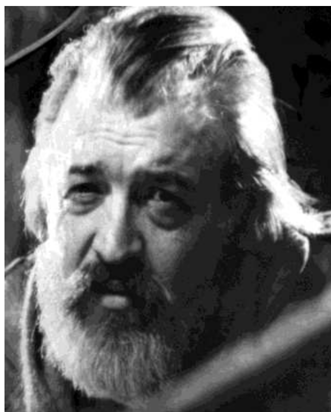
Sunt peste o sută, mulţi dintre ei sunt matematicieni, dar sunt şi lingvişti, filozofi etc. Voi revizui cartea mea despre timp, cartea mea despre paradox.

- Un gând pentru cititorii acestui interviu...

- Să înceapă orice zi *Pornind de la un zâmbet...*

(Marţi, 21 februarie 2006, Cronica Română)

Noile isprăvi ale lui Romulus Vulpescu

Intrăm în universul funambulesc al tălmăcitorului întru limba română Romulus Vulpescu După ce isprăveşte relatarea năstruşniciei gargantueşti şi ubueşti, se apucă, iată, de o carte nouă. După ce a dat gata hrisoavele pline de pantagruelie, după Villoniana, pune la cale o noua ispravă. După cum scria Nichita Stănescu în "Gazeta literară" în 1967, Romulus Vulpescu este unul din scriitorii care sunt, în acelaşi timp şi propriile lor personaje. "Romulus Vulpescu este invenţia lui Romulus Vulpescu, aşa cum Don Quijote este invenţia lui Cervantes. Autorul nostru este atât de lipit de propria sa opera încât, uneori, nu poţi şti cine l-a scris pe cine, care din cei doi este real şi care este ficţiunea."

Romulus Vulpescu s-a născut la 5 aprilie 1933, la Oradea, într-o familie de obârşie moldoveneasca. Trăieşte la Bucureşti. Bibliografie selectivă:
Opere: Poezii, 1965; Proză – Exerciţii de stil (proză şi teatru), 1967; Romulus Vulpescu şi alte poezii, 1970; Procesul Caragiale-Caion (teatru-document), 1973; Arte & meserie, 1979; Armura noastră – cartea (30 de poezii scrise şi rostite de autor), disc, „Electrecord", 1986;Versuri (1948-1993), 1995; Hincu – ba! (două volume de polemici, de opinii şi de controverse: Zodia Cacealmalei şi Praznicul puşlamalelor), 2002; Vraiştea, versuri, 2004
Traduceri (poezie şi proză): François Villon, Opurile magistrului, 1958; Marcos Ana, Rădăcinile zorilor (poezie spaniolă), 1961; Carolina María de Jesús, Strada A, nr. 9 (proză braziliană), 1962;

*François Rabelais, Gargantua, 1963; Gargantua si Pantagruel, 1968; ***Poeţi ai Pleiadei, 1965; Dante Alighieri, Vita Nuova, 1971; Alfred Jarry, Ubu (marea gestă), 1969; ***Aucassin şi Nicoleta, 1974; Charles d'Orléans, Poezii, 1975; Pleiada (ediţie bilingvă), 2001; François Villon (şi anonimi), Deocheatele, 2005.*

- Ce mai face scriitorul Romulus Vulpescu?

- Un proiect în curs de realizare îl reprezintă reeditarea traducerii tragediei Richard al III-lea de Shakespeare, editată pentru prima dată în 1965, în colecţia „Biblioteca pentru toţi". Mă zbăteam atunci să reapară numele lui Ion Barbu, dar abia în '70 am izbutit să public, la Editura Albatros, ediţia Barbu, iar mai tîrziu, în `84, am publicat la Cartea Românească, *Jocul secund,* într-o ediţie facsimilată. Poetul, cooptat şi el într-o mai largă echipă care urma să transpună Shakespeare în România, avea de tradus Richard al III-lea şi reuşise să termine primele două acte. Văduvei i se imputau banii luaţi în avans de Barbu. Fiind anul Shakespeare, am vorbit cu nişte prieteni de la „Biblioteca pentru toţi" să readucem numele poetului Ion Barbu în conştiinţa publicului. Cărţile lui au fost expuse în vitrina librăriei "Sadoveanu", a fost o nebunie. Barbu avea o mică teorie: cititorul român nu gustă versul alb englezesc. Şi am refăcut lacunele din traducerea actului al doilea în stilul Barbu. Eu nu ştiu englezeşte, am luat câteva versiuni, cea franceză, cea italiană şi cea germană, cele mai bune şi le-am comparat ca să mă dumiresc. O bună parte din engleza lui Shakespeare, engleza elisabetană, era marcată de cuvinte din franceza veche şi asta m-a ajutat foarte mult. După explicaţiile editorilor francezi, nemţi, italieni am scos-o la capăt. După care, intrând în fenomenul Shakespeare, am aflat de ipoteza că s-ar putea ca actele 3, 4 si 5 să fi fost scrise de Cristopher Marlowe. Se obişnuia în epocă, cei doi făceau lucrurile astea, erau foarte buni prieteni. Şi am găsit şi mărturii în sensul ăsta. Am respectat textul întru totul. Avea Shakespeare asonanţă, am pus şi eu asonanţă. Avea Shakespeare vers alb, am pus şi eu vers alb. Avea final de act rimat, aşa e şi la mine. Am respectat şi în formă şi în fond textul englezesc. Toate caracteristicile, particularităţile, specificul lui.

Lucrând la aceasta, m-am rătăcit într-o pădure de nume şi de personaje monarhice. Mi-am zis: trebuie să fac un arbore genealogic. Si, dintr-o glumă l-am făcut, iar englezii, cel puţin la Richard nu-l au.

Cartea s-a îmbogăţit cu acest arbore genealogic. Zoe Dumitrescu-Buşulenga care a scris studiul introductiv, a prezentat cartea şi în Anglia. Cartea a avut un mare ecou, pe banderola scria William Shakespeare-Ion Barbu. Vitrine pline, a fost un eveniment care a deschis drum ediţiei definitive Barbu din anul 1970. Barbu a revenit în conştiinţa publicului: nu în 500 de exemplare ci în 150 000.

- Vorbeaţi de un risc asumat...

- Mi-am asumat riscul de a traduce dintr-o limbă pe care n-o cunosc. Ştiu franceză, italiană, spaniolă, puţină portugheză şi provensală, adică pot citi în aceste limbi romanice. Dar engleză nu ştiu. Am făcut-o pentru Barbu, care m-a onorat cu prietenia lui în ultimii ani ai vieţii şi pentru ca s-o scot şi pe biata văduvă din situaţia în care se afla: i se imputau banii luaţi de Barbu în avans.

- Când va apărea această carte?

- In luna aprilie, la Editura Paralela 45, cu studiul introductiv al doamnei Zoe Dumitrescu - Buşulenga care rămâne unul dintre marile repere ale culturii româneşti.

- Ce mai pregătiţi?

- Vor apărea un Jarry, toate acestea sînt reeditări, dar reeditări aduse la zi, mă refer la note şi la comentarii. Sunt nişte reeditari în aceleaşi bune condiţii tehnice de atunci. Şi, în planurile noastre sunt o mulţime de reeditari, deşi la tirajele actuale, dar vom continua, în ediţie bilingvă, *Vita Nu*ova de Dante, volumul apărut in '71. În acest fel, sunt puse la îndemâna tineretului nişte lucruri mai greu de găsit, pentru că Dante în original e greu de promovat. Asta mi se pare mie vrednic de elogiat la Editura Paralela 45 ca editează şi cărţi cu text bilingv. Editura Paralela 45 ocupă un loc fruntaş în ierarhia marilor edituri şi are posibilitatea de a oferi publicului carte la un preţ rezonabil şi în condiţii grafice bune. Vor apărea, în decursul acestui an şi al anului următor, vreo zece sau douăsprezece lucrări traduse de mine. Va apărea şi Rabelais, o versiune superb ilustrată de Val Munteanu. Cred că anul acesta vor apărea vreo opt titluri, ceea ce este extraordinar.

- **Văd aici, pe masa dumneavoastră de lucru, „ printul ” cărţii Vechituri&novitale.**

- Este un volum nou care cuprinde 111 poezii scrise după ce am scos *Versuri,* în ediţie ne varietur, aparută la Editura Eminescu, în '95. După aceea, am mai scris şi am publicat Vraiştea în 2004, o

ediţie de autor în 300 de exemplare pe care le-am dăruit prietenilor: care, deci n-a fost pusă în vînzare şi nu există pe piaţă. Volumul era ilustrat cu desene inedite ale lui Mihu Vulcănescu şi cu un portret tot inedit de Nuni Anestin. A apărut în martie 2004. Între timp, am mai scris tot felul de poezii, din care am selectat materia unui nou volum. Am continuat să scriu şi am intitulat cartea *Adaos la haos.*

- **Ce va conţine noul volum?**

- Cele 61 de poezii din volumul Vraiştea la care se adaugă alte 50 de poezii inedite: Adaos la haos. Împreună, alcătuiesc un volum intitulat *Vechituri& novitale,* hituri vechi şi noi vitale. Şansa a fost ca Mihu, care îmi dăruise o serie de desene ilustrând *Vraiştea,* mi-a mai făcut un album intitulat *Frunze* cu care am ilustrat *Adaos la haos*. Şi atunci, *Vechituri&novitale,* această ediţie care cuprinde 111 poezii ilustrată cu "fetişoare" şi cu "frunze" de Mihu Vulcănescu, are două portrete inedite de Nuni Anestin pentru că şi Nuni Anestin în toamna lui '98, înainte de a se prăpădi, o noapte întreagă a stat aici şi mi-a lăsat o mapă cu desene, unele mai dăblăuzate care nu se pot chiar publica, tot felul de glume, caricaturi şi altele .

- **Cum aţi încheia rotund acest interviu?**

- Oferind cititorilor o poezie inedită din volumul în curs de apariţie la Editura Paralela 45, *Vechituri&novitale.*

Pariul divin - Romulus Vulpescu

Unii aşteaptă ca pe Mesia o Apocalipsă
De parcă numai de-aşa ceva duceam lipsă.

Alţii caută a Şaptea sau a Noua Poartă
A cărei cheie-ar fi-ntr-un papirus la Marea Moartă.

Biblia adăposteşte un cod în Pentateuc
De unde catastrofele dau năvală buluc.

Şi uite cum, de ici şi de colea
Se mai iveşte-o belea,

Încât ajungi să te minuni ca prostu'
Că nu pricepi noima şi nu distingi rostul,

Întrebându-te dacă Dumnezeu n-a creat o lume
- Aşa, bună-rea, dreaptă-strâmbă cum e –

Numai ca să-şi găsească la plictis leac
Şi până la urmă să-i vină de hac?

O fi avut cine-ştie-ce nobil scop:
Să ciştige rămăşagul cu Diavolul Şchiop.

Pe drac l-o fi făcut oare
Ca să-ncheie cu el o prinsoare?

(Sâmbătă, 11 martie 2006, Cronica Română)

„Trecutul să-l retrăim fără ură, fără patimă, fără dorinţă de răzbunare.”

Interviu cu Ioana Berindei, una dintre victimele sistemului concentraţionar al „deceniului obsedant”

Ioana Berindei este soţia istoricului Dan Berindei, "o doamnă fragilă, trecută azi de 80 de ani" care a fost cândva, "fără voia ei, «duşmanul de clasă al poporului»". Fiică a secretarului general adjunct al Partidului Naţional Ţărănesc, Ioan Hudiţă şi înrudită prin căsătorie cu una dintre familiile de tradiţie liberală, Ioana Berindei a fost arestată, împreună cu 22 de membri ai celor două familii. A fost închisă la Jilava. Fiind însărcinată, a fost transferată la Văcăreşti. În închisoare, s-a născut fiica ei, Ruxandra, pe care "a vegheat-o printre corvezi" timp de 11 luni. Ioana Berindei a fost eliberată în 1953, dar a mai fost condamnată la încă doi ani de domiciliu forţat. "Am făcut Jilava în pantofi de vară", volumul Laviniei Betea, apărut la Editura Compania, cuprinde convorbiri cu Ioana Berindei şi evocă "o experienţă-limită care transmite exemplar altor generaţii fiorul neomenesc al absurdului ideologic".

„Când este arestată, are 27 ani, un soţ de care este îndrăgostită éperdument (cum spuneau tinerii din Cartierul Latin pe la începutul anilor '70), un copil de un an şi, cum am precizat deja, un altul în pântece. Tatăl este deja arestat, mama o precede sau o urmează, nu mai ştiu bine, în puşcărie, soacra (Dina Balş) este

închisă şi ea, iar fraţii tatălui (patru sau cinci) au înfundat de mult timp închisorile comuniste. Numărul persoanelor din familia sa, în detenţie, în acelaşi timp, se ridică la 22. Pare o fantezie neagră, este doar o istorie atroce pe care multe familii româneşti au trăit-o. "Mica franţuzoaică", licenţiată în istorie, fiică de ministru ţărănist, soţie adorabilă şi mamă ireproşabilă, trece prin această istorie mizerabilă fără să se plângă prea tare. (acad. Eugen Simion)

"Trebuie să spui adevărul – spune autoarea - să încerci să povesteşti ce s-a întâmplat, indiferent în care parte ai fost; cu binele şi cu răul care au fost, şi să nu fii cu ura în suflet, să n-o povesteşti de aşa manieră încât să sădeşti tot ura mai departe; Doamne, dar cum să nu terminăm cu ura aceasta (...). Fără ură. Fac o pledoarie pentru umanitate, corectitudine. Şi pentru a face istoria dreaptă, fără părtinire. Fără ură. Nu ştiu dacă mă puteţi înţelege".

- **Cum era „Vechea lume” despre care amintiţi în paginile cărţii?**

- Vechea lume cuprinde amintirile mele de până la arestare...Nu eram bogaţi dar ne puteam permite luxul de a duce o viaţă cât se poate de plăcută. Ce amintiri frumoase, din copilărie...Prin faţa casei bunicilor din partea mamei mele treceau căruţe cu peşti. Pe urmă veneau căruţe cu pepeni: pepeni verzi, harbuji, fel de fel de pepeni galbeni. Acestea erau unele din cele mai frumoase momente ale copilăriei mele, timp în care am învăţat şi am citit foarte mult...Azi, când mă uit la copiii care bat mingea pe stradă îmi pare că sunt un fel de orfani cu părinţi. Mi-e milă de ei. Nu au nici o deschidere, nimeni nu se ocupă de ei...Am trăit o tinereţe frumoasă cu o viaţă muzicală intensă, cu lecturi minunate... Am făcut primele trei clase la Iaşi şi, pe urmă ne-am mutat la Bucureşti. M-am integrat greu în lumea bucureşteană, dar, încet, m-am adaptat. Am urmat un liceu foarte bun, Carmen Sylva. La română, aveam o profesoară excepţională, doamna Capriel, eleva lui Densusianu. Ne-a învăţat cum să învăţăm...

- **În ce împrejurări aţi fost azvârlită în ceea ce aţi numit în carte „altă lume” (închisorile comuniste)?**

- Modul în care am intrat eu la închisoare seamănă cu o pagină din Kafka. A fost o întâmplare stupidă, un lanţ al slăbiciunilor care a antrenat o lume întreagă absolut nevinovată În ziua lansării cărţii

Laviniei Betea, o doamnă mi-a adus un document din acea vreme şi abia atunci am aflat de ce am fost arestată. După ce am fost închisă, eu speram zilnic să plec acasă, zicându-mi că prostia pe care am făcut-o e prea mică, aceea de a duce mamei o scrisorică de la cineva pe care nu l-am cunoscut niciodată, şi despre care ştiam doar că făcuse politică cu tata. Abia în ziua lansării cărţii, pe 8 martie 2006, primesc această hârtie prin care aflu că fusesem implicată într-un „proces de spionaj englez". 22 de oameni din familia mea şi a soţului meu am umplut o boxă de nefericiţi neştiind de ce suntem acolo. Mama a stat un an şi jumătate la Jilava cu două doamne care fuseseră închise, fiecare din cauza soţului ei. În ziua procesului s-au trezit toate trei în boxă implicate în acelaşi proces. Nimeni nu-ţi spunea pentru ce erai acolo. Aveam 27 de ani, nu ştiam că sunt însărcinată. Între timp a avut loc procesul. Dar eu născusem o fetiţă, pe Ruxandra şi m-au dus la Mislea cu ea. M-au judecat abia de Sfântul Ştefan. La proces, Ruxandra avea deja 7 luni, iar în aprilie '52 a împlinit anul.

- **Mărturisiţi că priviţi înapoi fără mânie...**

- Eu mi-am dat seama, pe parcursul vieţii, că ura nu are loc în povestea asta. Nu am pe cine urî. Nu am pe cine să mă supăr. Era un regim de care nu aveai cum să scapi, eu nedându-mi seama cât era de gravă situaţia în ţară. Tatăl meu era arestat, dar el făcuse politică. Veniseră „eliberatorii", cei care au pus stăpânire pe noi. În acele clipe grele, le-am spus: „Nu vreau să mă cobor sub nivelul celor care au fost îndoctrinaţi să urască tot ce nu era la fel cu ei." Oamenii erau îndoctrinaţi să urască intelectualitatea. Comuniştii anilor '50 şi-au distrus intelectualii. Constantinescu-Iaşi era un intelectual. L-au dărâmat. Pe Pătrăşcanu l-au distrus. S-au urât ei între ei. Le-au promis ţăranilor marea cu sarea şi , până la urmă, cei care nu au vrut să intre în colectiv, au murit prin şanţuri, împuşcaţi. Sau au luat drumul pribegiei, s-au ascuns. A fost un fel de război între români. Dar sunt convinsă de un lucru: în momente foarte grele, cei buni devin şi mai buni şi cei răi devin şi mai răi. În închisoare, la Jilava, mama stătea lângă o doamnă cu un nume foarte cunoscut. Această doamnă, când li se aducea bucata de pâine sau de mămăligă, dacă mama era neatentă, schimba repede pâinea ei cu pâinea mamei, i se părea că bucata mamei e mai mare. Mi-e şi ruşine să-i spun numele pentru că nu merită să-i terfelesc memoria bărbatului ei care fusese o

personalitate şi care a murit la Râmnicu Sărat şi a ajuns într-o groapă comună. Repet: cine a fost bun a devenit, în condiţiile acelea şi mai bun şi cine a fost rău a devenit şi mai rău. Toate aceste sentimente s-au accentuat. Iar mesajul pe care îl transmit, este „Să nu urâm! Să nu ne coborâm la nivelul celor care au schingiuit.”

- **Cum vedeţi dumneavoastră „procesul comunismului”?**

- Procesul comunismului mi se pare de un ridicol nemaipomenit. Faci proces unei ideologii, deoarece comuniştii care au făcut rele, care au schingiuit, fie au murit, fie au fugit, fie sunt în frunte şi s-au volatilizat. Nu ai cui să faci proces. Cum să faci proces unei ideologii? Să arzi cărţile lui Marx, ale lui Engels, ale lui Lenin?

- **Ce credeţi despre această iniţiativă concretizată prin comisia condusă de Vladimir Tismăneanu?**

- Despre această comisie din care face parte chiar fiul nostru? Mi se pare ridicolă. Întâi de toate, e bine că sunt şi nişte istorici printre ei... Mi-e teamă că iniţiativa aceasta reprezintă o manevră, ca să nu ne mai gândim, poate, că o parte dintre români au plecat în bejenie, că Dunărea ajunge să se reverse ca o mare şi provoacă atâtea nenorociri... Nu, noi ne trezim să facem o comisie ca să nu ne mai gândim la toate nenorocirile astea. În loc să ne adunăm toate forţele pentru a ajuta oamenii, noi facem comisii ca să judecăm comunismul. Acum un an au fost inundaţii. A învăţat cineva ceva din acele nenorociri? S-a ridicat vreun dig? Eu când văd saci cu nisip şi cu pământ şi folii de plastic, îmi vine să mor de râs. Apele în furia lor dărâmă case şi n-o să dărâme nişte saci de pământ sau de nisip învelite în folii? Şi mai vine un deştept care recomandă: să nu călcaţi cu pantofi cu toc cui că se sparg sacii. Dar cine se plimbă pe digurile astea în pantofi cu toc cui?

- **De ce credeţi că suferă societatea noastră?**

- De incultură. Incultura unei părţi din cei care ne conduc. Unii sunt de rea credinţă, alţii sunt dominaţi de interese personale, lucru inadmisibil când conduci o ţară. De Paştele catolic, parlamentarii au plecat în vacanţă. Acum a venit Paştele ortodox şi ei iarăşi sunt în vacanţă în vreme ce apele îi omoară pe bieţii români. Nu ţi se rupe sufletul? Am făcut un Paşte cu gândul la nefericiţii de acolo. Şi cu un sentiment de jenă că suntem conduşi cum suntem conduşi. Aş mai menţiona aici pierderea sentimentului naţional. Dacă ieşim pe stradă şi întrebăm tinerii : care e ziua naţională a ţării

noastre? Dau din umeri şi râd. Îi admir, de pildă, pe americani. La evenimente, tot americanul pune mâna la inimă şi îşi cântă imnul. La noi, sentimentul naţional e la pământ. Şi nimeni nu e în stare să facă nimic. Pe 24 ianuarie, când aveam steagul arborat pe casă, ne-am trezit cu nişte poliţai care ne-au întrebat dacă aici e sediul legionar. Sediu care, de altfel, se află la câteva străzi mai încolo. Nu şi-au închipuit că tu, român, neîncartiruit în nici un fel de partid, poţi să-ţi pui steagul pe casă. Şi să comemorezi, astfel, o zi mare a neamului tău. Totul, acum, e în derâdere. Ţi-e ruşine să spui că eşti patriot. Nu se mai poartă.

- **Aţi răspuns la întrebările specialistei în psihologie politică, Lavinia Betea, cu seninătate, fără spirit vindicativ şi fără orgolii. "O călătorie în memorie", scrie Lavinia Betea, drumul prin infern prin care a trecut, cu demnitate, o tânără curajoasă şi plină de omenie. Care ar fi sensurile esenţiale ale cărţii?**

- În mare, cartea care a apărut a avut o rezonanţă care m-a bucurat. A ajuns la public, la publicul tânăr, în primul rând, mesajul în care cred cu toată convingerea. Trecutul să-l retrăim fără ură, fără patimă, fără dorinţă de răzbunare. Nu vreau să mă răzbun pe nimeni. Poate că, trecând prin câte am trecut, am reuşit să iau partea bună a lucrurilor şi să retrăiesc momentele plăcute ale vieţii mele. Iubesc tinerii, îi vreau buni, îi vreau luminaţi, şi doresc să se formeze ca buni creştini, ca oameni de omenie...Să revină în biblioteci cu încrederea că, astfel, se vor forma ca oameni...

- **Radu C. Ţeposu vorbea odată despre mişcarea secretă a cărţilor: vecinătatea lor, în biblioteca unei literaturi, e o formă de comunicare subtilă. Ce rol au avut bibliotecile în viaţa familiei dumneavoastră?**

- Bibliotecile au avut viaţa lor...O bibliotecă splendidă avea la ţară tatăl lui Dan, dar, într-o zi, a fost ridicat şi dus la canal, iar când a venit, nu a mai găsit nimic. Această bibliotecă fusese moştenită de la Gioni Berindei, cel care a proiectat Palatul Administrativ din Iaşi, Palatul Culturii, Palatul cu Lei, Casa Oamenilor de Ştiinţă, fostul Minister de Externe şi alte case din Bucureşti şi din ţară. Într-o zi a venit un prost la mine şi m-a întrebat: „Ce faceţi cu atâtea cărţi? La mine, la Târgu Jiu am scos în stradă şi am ars toată biblioteca lui Tătărăscu, dar am luat şi eu câteva poliţiste.” Foarte multe biblioteci

au fost omorâte astfel. Soţul soacrei mele, Alexandru Balş, avea o bibliotecă de literatură şi de inginerie, plină cu volume valoroase care fuseseră numerotate şi legate în piele. Era o minunăţie. Când a venit perioada aceea neagră, el le-a pus în lăzi şi le-a dat cuiva să le păstreze. Când s-au limpezit lucrurile, acel om nu i le-a mai înapoiat. Bibliotecile au viaţa lor, au memoria, lor, au suflet... Academia Română se va deschide către publicul tânăr prin librăria sa prin care va pune la dispoziţia tuturor, cărţile dorite. Le doresc tinerilor să revină în biblioteci...Este o şansă pe care nu o putem rata...

(Joi, 11 mai 2006, Cronica Română)

“Eu exorcizez nevrozele anilor ‘80”

„Ceea ce lipseşte peisajului publicistic actual,
la noi, este spiritul dialogului.”

De vorbă cu profesorul universitar Ion Ianoşi, membru de onoare al Academiei Române.

- Sunteţi un istoric al ideilor, al mentalităţilor. V-aţi ocupat de segmente distincte din istoria culturilor, ce culturi v-au atras cel mai mult?

- În principal trei culturi: cea germană, cea rusă, cea română, cu deosebire secolele al XIX-lea şi al XX-lea. Am republicat, în forme refăcute, o seamă de monografii: Tolstoi, Dostoievski, Thomas Mann, Hegel, istoria culturală a Sankt-Petersburgului.

- Anul acesta au apărut aceste două cărţi, „Constantin Noica”, într-o a doua ediţie şi „eu - şi el”, cu subtitlul „Însemnări subiective despre Ceauşescu”, tot într-o ediţie revizuită. Ele se situează la poli diferiţi ca arie de preocupări...

- Într-adevăr, după cum veţi vedea. Dar nu numai cele două cărţi, ci şi cele două spirite care dialoghează în prima carte menţionată: eu şi Noica ne-am aflat într-o relaţie foarte specială. Nu ne-am întâlnit, am comunicat doar prin scrisori. Şi ne-am trimis cărţile. Asta se întâmplase prin anii '70-'80. El a murit în '87 şi, până la sfârşitul vieţii, mi-a trimis, de la Păltiniş, scrisori. Eu nu sunt,

propriu-zis, un „păltinişan”, n-am fost acolo, nu am stat cu el de vorbă. În schimb, a fost extrem de amabil, citindu-mi cărţile, adnotându-le şi exprimându-şi opiniile. În câteva ocazii, i-am luat apărarea şi aşa a început relaţia dintre noi, într-o împrejurare pe care o evoc la un moment dat, întruna din scrierile mele. Fusese atacat şi eu i-am luat partea în paginile „României literare”. Era pe la începutul anilor '70. Atunci a început şi această corespondenţă, din care am publicat partea esenţială, 20 de scrisori, unele mai scurte, altele detaliate. Cartea e structurată în felul următor: o parte esenţială poartă titlul „Descrierea operei”, după care am adăugat trei articole pre-decembriste în care îi comentam textele, precum şi amintitele 20 de scrisori. La ora actuală există foarte multe dispute în legătură cu aspectele biografice ale lui Noica. Eu consemnez trei aspecte biografice gingaşe, episodul legionar, detenţia îndelungată şi presupusa apropiere a lui de punctele de vedere naţionaliste pe care le-a promovat regimul ceauşist. Nu insist asupra acestor elemente biografice, ci urmez îndemnul lui dintr-o notă testamentară: să ne ocupăm de operă. De aceea, întreg efortul meu din textul de bază în privinţa lui Noica are în vedere reconstituirea cât mai aplicată a acestei opere impunătoare. El se numără printre constructorii de sistem în filozofia românească, stând alături de Lucian Blaga, de Mircea Florian, de Constantin Rădulescu-Motru...

- Care este demersul principal al cărţii?

- Ocupându-mă de una dintre aceste opere capitale din istoria gândirii româneşti, îmi propun o reconstituire, mă situez pe o poziţie de hermeneut, ca să apun aşa. Nu m-au interesat aspectele exterioare operei decât consemnându-le ca simple fapte biografice. M-a preocupat, în schimb, această reconfigurare a muncii enorme pe care a depus-o, de la sfârşitul perioadei interbelice, după război, apoi după detenţie, de la mijlocul anilor '60, opera lui dintre anii '65 şi '87, cu accent, bineînţeles, pe marile cărţi, pe ontologie, pe logică, pe ciclul scrierilor despre specificul românesc şi aşa mai departe. Dorinţa mea a fost să fac o prezentare cât mai precisă din punctul de vedere al aliniamentelor lăuntrice ale concepţiei lui Constantin Noica. Nu pun la îndoială că se pot stabili anumite rime între aspectele bibliografice şi detaliile biografice care astăzi îi interesează asiduu pe publicişti. Însă încerc suspiciunea că destui se ocupă de biografie fără să-i cunoască prea bine opera. Veţi vedea că, în ultimele scrisori, plutea

în aer dorinţa mea de a scrie o monografie despre el. Dar m-a îndemnat să amân scrierea acestei monografii până după încheierea întregii sale opere. Nu ştia că sfârşitul i se apropia vertiginos şi ar fi dorit să mai elaboreze două sau trei volume. Am aşteptat, într-adevăr, ca opera să se rotunjească... Ulterior, am descris, în câteva etape, această operă, o dată în cadrul unei istorii a filozofiei româneşti care a apărut în '96 la Biblioteca Apostrof din Cluj, după aceea la Editura Ştiinţifică (ediţia întâi a volumului), în sfârşit la Editura Academiei Române, cea de a doua ediţie, revăzută, acum, în 2006.

- Ce v-a determinat să faceţi această confesiune despre anii ceauşişti?

- Această confesiune dureroasă a apărut, tot într-o a doua ediţie revăzută, la Editura Ideea Europeană, prin bunăvoinţa Aurei Christi şi a lui Andrei Potlog, care publicaseră anterior trilogia mea consacrată lui Dostoievski şi Tolstoi, ca şi câteva cărţi traduse de soţia mea, Janina Ianoşi, la care şi eu participasem din plin, cum ar fi, de pildă, „Romanul epistolar „Rilke, Ţvetaieva, Pasternak din 1926”, un monument semnificativ al spiritului european. Ei, bine, la insistenţele lor am revăzut şi prezentul volum, de mai mici dimensiuni, cu titlul „eu – şi el”. Cu litere mici, accentuez, „eu – şi el”; şi cu subtitlul „Însemnări subiective despre Ceauşescu”. Este o carte scrisă în 1991-'92, deci la scurtă vreme după cezura istoriei din decembrie 1989. Nu îmi arog merite în privinţa curajului premergător acestor evenimente. Cartea a fost scrisă în trei reprize, în anii 1991-1992, după care am lăsat-o în sertar pentru că nu am vrut să intru în iureşul post-decembrist al disputelor şi al patimilor care s-au manifestat atunci. Am pus cartea deoparte şi nu am publicat-o decât în 2003. Iată că acum, în 2006, a apărut o ediţie îmbunătăţită. În această carte mă raportez direct la o experienţă istorică trăită. Fac parte dintr-o generaţie care a parcurs multe perioade grele. În cazul de faţă, îmi exorcizez cu precădere nevrozele din anii '80. O perioadă foarte apăsătoare, psihic, cultural, spiritual vorbind. Dacă anii '50 au fost ani de exterminare, anii '80 au fost extrem de răi din punctul de vedere al existenţei cotidiene, întovărăşite de un aberant cult al personalităţii. În această atmosferă, nevrozele s-au acutizat, au dus, în cazul meu, la stări acute de depresie. Am vrut să mă eliberez de acumularea presiunii pe care am

trăit-o în rând cu atâţia. După '89 am început să fac însemnări, pe care le-am simţit ca pe o exorcizare, o eliberare, ca pe un soi de exhibare „psihanalitică” a încercărilor sufleteşti prin care trecusem. E ca o fişă clinică strict personală, dar asumată până la capăt. În ediţia a doua a cărţii am adăugat o postfaţă care explică raportarea mea la istoria secolului trecut. Este o mărturisire dar şi o descriere a situaţiei particulare din România anilor '80, în context est-european. Exceptând Albania, la noi a fost cea mai rea situaţie din estul Europei. Este o întrebare pentru istorici, de ce s-a aplicat tocmai la noi o variantă atât de nefastă a schemei globale staliniste? Adaug că, personal, am avut dintotdeauna o sensibilitate de „om de stânga”. M-am raportat foarte critic la adresa erorilor şi ororilor acestui regim. Iniţial sperasem într-o solidaritate socială şi naţională, etnică, eu făcând parte dintr-un dublu segment minoritar. Pe de o parte, provin dintr-o familie austro-ungară în care prima limbă a fost maghiara şi a doua a fost germana. Pe de altă parte, vin dintr-un mediu evreiesc, transilvănean, care a supravieţuit numai pentru că a rămas în Ardealul de sud. Deşi sunt originar dintr-un mediu burghez, am avut mereu înclinaţii „de stânga”, nu am fost adeptul unor privilegii nici materiale şi nici de ordin social. Cartea mărturiseşte un bilanţ, în ansamblu, negativ. Aşteptările noastre postbelice au fost irosite, ele au fost înşelate. Nu s-a reuşit însănătoşirea socială şi etnică la care sperasem. Am fost utopici, fără îndoială. Prin această carte am vrut să depun o mărturie personală cât mai lucidă cu putinţă.

- Aceste două cărţi demonstrează disponibilităţi foarte diferite...

- O explicitare suplimentară. După cum v-am spus, sunt un om cu ataşamente de stânga; Constantin Noica a fost, în schimb, un indiscutabil „om de dreapta”. Am dialogat fără prejudecăţi de o parte sau de alta. Am intrat în ţesătura unei gândiri foarte diferite de propria mea gândire. În majoritate autorii de care m-am ocupat se deosebesc, prin convingeri, de propriile mele crezuri: Dostoievski, de pildă. Dintre toţi, Tolstoi e cel mai aproape de sufletul meu, am publicat jurnalul lui în două volume, în tălmăcirea Janinei Ianoşi, eu prefaţându-l şi adnotându-l. Majoritatea scriitorilor şi filozofilor asupra cărora m-am aplecat pe axa filozofie-literatură, centrală în scrierile mele, au fost diferiţi de propria-mi gândire. Cred că am demonstrat disponibilităţi foarte diferite, un evantai cuprinzător al

deschiderilor, inclusiv propunând cititorilor două cărţi atât de neasemănătoare.

- Care ar fi semnificaţia mai largă a acestui gest?

- Ceea ce lipseşte peisajului publicistic actual, la noi, este spiritul dialogului. Cred în necesitatea dialogului între spirite diferite, cred în mărturia sinceră pe care trebuie să o depunem în faţa zilei de mâine.

- Care ar fi cea mai frumoasă „întâmplare” trăită de dumneavoastră în acest an?

- Am avut şansa ca, în februarie 2006, să fi fost invitat în Israel de fosta noastră studentă şi doctorandă a Facultăţii de Filozofie din Universitatea Bucureşti, Madeea Axinciuc, directoare a Institutului Cultural Român din Tel Aviv. Am ţinut conferinţe la Ierusalim, Haifa şi Tel Aviv pe o temă foarte fierbinte, **Evreii şi comunismul** dar şi pe o altă temă inspirată din Biblie, o meditaţie despre Iona, acest ciudat profet recunoscut şi de creştinătate ca premergător al lui Iisus. O conferinţă intitulată **Alegerea lui Iona**, bazată pe o carte a mea apărută, ca prin miracol, în anul 1974 la Editura Cartea Românească şi îngrijită de Alexandru Paleologu. Am fost, eu şi soţia mea, oaspeţii prietenilor şi cărturarilor români din Israel, m-a fascinat această ţară dar şi simpatia cu care am fost întâmpinat şi nu pierd speranţa să revin la locurile sfinte din această ţară minunată !

(Cronica Română, vineri, 8 decembrie 2006)

Iubim poezia carmeliană...

Ce fel de fiinţă supranaturală este Shaul Carmel? Un vulcan în evoluţie, un spirit pragmatic, preocupat să organizeze dezbateri pe teme obsedante precum: „Noi scriem...cine ne citeşte?” în cadrul Asociaţiei Scriitorilor Israelieni de Limbă română intrate în cel de-al patrulea deceniu de existenţă şi al cărei preşedinte este, un om al extremelor, frământat de întrebări adresate lumii şi sinelui, un înger al poeziei sau un demon al luptelor neîncetate cu sine şi cu lumea?

Ce fel de fiinţă supranaturală este Shaul Carmel?

Este un poet înnăscut, a cărui jertfă cu ardere de tot pe altarul poeziei îl mistuie până la anihilare... O poezie post-modernistă, în care eul liric primeşte binecuvântarea nemuririi şi blestemul creaţiei însângerate de ruptura de pământul natal, de dezrădăcinare, ca şi retrăirea durerii istoriei neamului său în locurile biblice.

„Vei trăi o eternitate
În anii puţini ce-ţi dau.
Cuvântul peltic de pe buzele tale
Va domni pe piele de oaie şi berbec
Toată veşnicia Mea. Ia seama!
Vei scrie cu sufletul,
Cu unghiile,
Cu lacrimile robilor mei,

Şi nu cu pana de gâscă.” (VOCEA DIN VIS, din volumul SÂNUL DREPT AL AMAZOANEI, volum premiat la Salonul Internaţional de Carte Românească de la Iaşi, ediţia 2005.)

Acest copil mare care vrea totul, cu o infinită dorinţă de iubire, îşi etalează, prin fiecare vers, „inima ca un cristal" după expresia poetului Odisseas Elytis, punctul vulnerabil al acestui Achile neliniştit, aflat în conexiune directă cu sevele tutelare ale istoriei unui popor care s-a luptat, în toată existenţa lui migratoare, cu obstacole ucigaşe pentru a se aşeza şi a se construi pe sine ca o plăsmuire îndivinată, în „pământul făgăduinţei". Firea sa combativă şi incomodă defineşte un spirit neliniştit, un om al extremelor, o sensibilitate exacerbată.

Este tânguirea poeziei lui o afirmare sau o negare a credinţei?

Poezia, dragoste tainică pe care Shaul Carmel o scrie, pare a sta sub conul de umbră al unei sfâşietoare nostalgii alunecând, ireversibil, către vindecătoarea moarte..."Un romantic cu tentă aulică", „un trubadur revoltat" „cu o viziune divinator profetică" cum îl definea, cândva, Gheorghe Istrate...Si mai reţinem că „fără poezia scrisă în limba română, ar fi un trup fără suflet." Subscriem la ideea Roxanei Sorescu şi adăugăm că pasiunea nesfârşită a acestui spirit apocaliptic se stinge în renunţări pline de un tragism care coboară la esenţe.

„Beau, beau, beau,
Cu moartea pe buze."(LA „BARZA ALBĂ")

Jocul său de-a viaţa şi de-a moartea, mistuirea în dragoste au un aer diafan de parfum suav pierdut în băierele existenţei sinelui liric:

„Am salvat o singură floare,
Un trandafir
Pe care l-am crescut
Şi-l cresc
În mine." (GRĂDINARUL)

Ce fel de fiinţă supranaturală este Shaul Carmel? El ascunde în sine o *Rugăciune cu flori* pe care ne-o aşterne la picioare cu un *Zâmbet pierdut,* ca un *Credo* smuls *Din coasta de vis* din care mâna sa cu ochi plămădeşte o himeră ispititoare.

„M-am înfruptat din tine
Cu disperarea naufragiatului." (GOODBYE!)

„Deci târziu mai pre urmă, de învăţătura părintelui mieu, carea pentru Inorog îm dedese, aminte aducându-mi, toate pustiile Araviii a cerca şi toate părţile lumii a cutriera nu m-am părăsit, până locul şi lăcaşul Inorogului am aflat."- povestea Cantemir în Istoria...sa. Fericită că l-am întâlnit în carne şi oase pe Poet pe pământul făgăduinţei, exclam, inspirată de o dedicaţie de pe prima pagină a volumului său celui mai recent, citat mai sus: Iubim poezia carmeliană!

(Joi, 15 decembrie 2005, Cronica Română)

Printre sute de sonete...

În dialog cu profesorul universitar dr. Paul Miclău

Paul Miclău s-a născut în ziua de Paşte a anului 1931, în satul Comoraşte din Caraş-Severin. Este licenţiat al Facultăţii de Filologie din Bucureşti unde începe o stralucită carieră universitară. Beneficiaza de o bursă de specializare la Sorbona şi îşi susţine doctoratul la Universitatea din Montpellier, cu teza "Le signe linguistique". Susţine lectorate la Institutul Naţional de Limbi şi Civilizaţii Orientale din Paris şi la Sorbona. Este decan al facultăţii de limbi străine timp de 10 ani. A introdus semiotica şi poetica în predarea şi cercetarea universitară din România. A condus, timp de 15 ani, mişcarea francofonă la nivel european, guvernul francez acordându-i cele mai înalte distincţii academice. A publicat peste 30 de volume şi mai mult de patru sute de sonete. Pe lângă lucrările din domeniul semioticii şi poeticii şi nenumărate articole publicate în reviste de specialitate din întreaga lume, a tradus în limba franceză poezia lui Eminescu, Blaga, Voiculescu, Barbu, fiind una din vocile cele mai autorizate în materie. A fost premiat de doua ori de Uniunea Scriitorilor din România. A publicat în Franţa volumul de proză „Roumains déracinés" (1995), pentru care a obţinut premiul Asociaţiei Scriitorilor de Limba Franceză. Versiunea cenzurată a acestuia a apărut cu titlul „Comoara" (1989) şi ulterior (necenzurat) „Dislocaţii" (1994).

Pentru întreaga activitate, i s-a acordat Palmes Académiques în grad de ofiţer.

„Personalitate proteiformă, autor de memorialistică politico-poetică, Paul Miclău se remarcă printr-o creaţie bilingvă, rod al unei francofonii asumate nu doar profesional ci şi sentimental, prin cultivarea rafinată a sonetului iar „transpunerea teoriei în carnea versurilor, în substanţa figurilor de stil poate asigura acesteia o durata la care tratatul de semiologie nici nu poate visa. (...). Există, oare, cineva în România care să se poată exprima în formula sonetului precum Paul Miclău? Fără îndoială, nu. Performanţa sa trece graniţele literaturii române, pentru a se circumscrie intr-o francofonie ideală“ (Mihai Zamfir).

- Ce mai face domnul profesor?

- Scrie. Am două cărţi sub tipar, una de poeme în limba franceză intitulată *Fugue,* (după Fugue de Bach) şi poeme scrise acum 40 de ani, când eram în Franţa şi care au apărut la Editura Paralela 45 unde voi publica şi o antologie a poeziei interbelice, cu Bacovia, Blaga, Arghezi, Voiculescu şi Barbu şi care se va numi „Corola de minuni a lumii”. În prezent lucrez pe mai multe fronturi. Sunt pe cale de a finaliza un volum despre participarea mea la Francofonia universitară care a început în 1972 şi a continuat mai bine de 30 de ani. Un fel de restituire a acestei mişcări cu toate bucuriile şi dramele, mai ales personale. Scriu al treilea volum de memorii care se va numi *Praguri,* volum precedat de o biografie auto-ficţională în două volume, în limba franceză.

- Din tot ceea ce aţi scris, care creaţii vă sunt mai aproape de suflet?

- Sunt două cărţi în limba franceză. Pe una dintre ele am scris-o acum 20 de ani, dar nu a putut fi tiparită, am tradus-o în limba română şi a fost publicată în '89. Aceasta a fost ultima carte din România înainte de căderea totalitarismului, cenzurată stalinist aş putea spune, mi s-a tăiat aproape o treime din text şi a apărut atunci sub un titlu deformat, *Comoara,* la Editura Facla din Timişoara, (supusă unei presiuni nemaipomenite de către Ministerul Culturii, editorii fiind chemaţi şi judecaţi pentru că au îndrăznit să pună pe tapet o carte ca asta). Titlul original era *Comoara de sânge*. Era versiunea, în limba română, a unei cărţi pe care eu am scris-o, iniţial, în franceză, intitulată *Roumains déracinés* care a obţinut premiul

Asociaţiei Europene a Scriitorilor de Limba Franceză şi care, în Franţa a avut patru lansări, inclusiv la Consiliul European.

- Ce v-a determinat să scrieţi această carte?

- Este o carte de memorii din perioada anilor ‘50, în paginile căreia am povestit şi drama familiei mele din Banat, deportată în Bărăgan. Români de la graniţa iugoslavă şi simplul fapt că locuiau acolo îi făcea să fie socotiţi prezumtivi simpatizanţi ai lui Tito. Au fost deportaţi bunicii şi sora mea. Doar cu doua săptămâni înainte de bacalaureat am fost exclus din UTM (Uniunea Tineretului Muncitoresc) iar această excludere era aproape asociată cu interdicţia de a urma o facultate. Am dat examen şi am intrat aproape clandestin în facultate. Promoţia noastră a fost, cum s-a spus, a celor 3 M: subsemnatul, înaintea mea era Irina Mavrodin, care avea o pregătire deosebită. Eu sunt dintr-o familie ţărănească - ea provenea dintr-o familie aleasă. Cel de-al treilea M a fost regretatul Modest Moraru, care a lucrat la Editura Meridiane şi care a avut un rol foarte important în cultura românească prin difuzarea cărţii de artă – el însuşi mare traducător şi poet. Eram solidari, aceasta fiind o formă de a rezista tensiunii fabuloase din perioada stalinistă. Am râs pentru a nu plânge. Această carte, în versiunea română se cheamă, la ora actuala, *Dislocaţii* şi e scrisă ca un roman poetic. Alţii au considerat-o un text post-modern, la limita dintre ficţiune şi realitate şi aceasta şi datorită unui anumit lirism.

- În general, în scrierile dumneavoastră predomină nota lirică.

- Este adevărat, am scris poeme triste încă de pe vremea studenţiei, printre care unul foarte trist intitulat Eminescu. Ulterior am scris poezie de iubire. Am scris 9 cicluri de poeme în limba franceză, aproape 500 de sonete. Aici, evident, alături de partea afectivă, erotică, există şi o tristeţe metafizică, gravă transpusă într-un metalimbaj care se apropie de meseria mea de cultivare a semioticii în plan poetic. Ultimul volum de sonete apărut recent se cheamă *Samânţă de înţelesuri, Sémence de sens.*

- Aţi predat primul curs despre Saussure. Cum aţi deschis drumul predării semanticii şi semioticii în România?

- Încă din '54, ca asistent, deşi teoria lui Saussure nu era pe atunci agreată, am obţinut aprobarea profesorului Graur să ţin un seminar special despre Cursul de Lingvistica Generală al lui

Saussure. Acest lucru mi-a dat o satisfacţie imensă. Am rămas marcat de Saussure, care este considerat unul dintre marii gânditori ai secolului XX. Am predat mult lingvistica generală până în anii 70, apoi semiotica, apoi poetica, iar din '84 predau poezia franceză de la Baudelaire până astăzi.

- Cum v-aţi defini propria poezie, este o poezie a semnelor, a simbolurilor? Dar proza?

- Mi-am propus să uit de tot abecedarul formulelor literare şi să scriu direct, ca expresie a fiinţei. Mi-am interzis presiuni din partea diferitelor curente literare. Sonetele mele vor să fie autonome. Al doilea volum este un volum de sonete şi se cheamă *Au bord du temps, (La marginea timpului),* expresie care e luată din poemul lui Blaga, Ulise. Structura strictă a sonetului te obligă la creşterea tensiunii discursului în cadru restrâns şi foarte bine pus la punct. Într-un sonet nu poţi să divaghezi. Cu cât forma este mai strictă, cu atât densitatea creşte. Un sonet este, din punct de vedere semantic, o explozie de sens. Există o componentă romantică permanentă în poezie, ca şi una postromantică ori postmodernă. Recunosc că sunt bolnav de sonetită. Am scris sute de sonete, mai ales în limba franceză. Am inventat o formulă de sonet filozofic în limba română, unde nu se foloseşte endecasilabul ci versul de 12 silabe. Am tradus multă poezie română de la Eminescu până astăzi, am tălmăcit Blaga, Barbu, Voiculescu precum şi poeţi postmoderni. Editura Paralela 45 urmăreşte să recupereze valori şi să le ofere, în cea mai bună variantă, în versiune bilingvă, publicului iubitor de poezie. Unii au văzut în scrisul meu o valorificare a metalimbajului semiotic, poetic, semantic, pusă într-o formulă poetică de o tensiune lirică acută care duce, de multe ori, la o presimţire a neantului, la un dialog mundan, laic, cu alcătuirile Trinităţii.

- Viaţa dumneavoastră a fost un şir lung de inteferenţe: cariera de profesor s-a îmbinat cu arta scrisului. Aţi fost şi mai sunteţi conducător de doctorate. Ce satisfacţii v-a adus aceasta alternare de funcţii?

- Am îndrumat teze de doctorat din 1972 şi am condus multe comisii de doctorat. Cu mulţi doctoranzi am rămas în relaţii foarte bune. Rectorul actual al Universităţii, profesorul Ioan Pânzaru mi-a fost student din primul an şi a făcut şi doctoratul cu mine. Primul meu doctorand, Mihai Stănescu, si-a susţinut teza în data de 4 martie

1977 şi eu l-am ajutat să ajungă lector de limba româna în Franţa unde a şi rămas. El este, actualmente, profesor de literatură medievală la Strassbourg.Noi l-am omagiat acum doi ani când a împlinit 60 de ani.

- Ce a însemnat mişcarea Francofoniei pentru dumneavoastră?

- A însemnat enorm pentru catedra de franceză din Bucureşti dar şi pentru mişcarea universitară din România. Timp de 12 ani am fost preşedintele Comitetului European al catedrelor de franceză din cadrul Asociaţiei Universităţilor de Limba Franceză şi vicepreşedinte al Comitetului Mondial. Am activat la vârf în mişcarea francofonă şi universitară. Am participat la aproape toate congresele, la foarte multe colocvii şi seminarii internaţionale, ultimele organizate chiar de subsemnatul. Am organizat chiar eu Congresul Francofoniei Universitare din 1988 din India. Ne-am luptat cu multe dificultăţi. La a doua întâlnire europeană am plecat fără viză. În Portugalia, unde am fost invitat de rectorul Universităţii, am plecat cu o viză de tranzit, a fost o aventură... Încă din acei ani, catedra de franceză a Universităţii din Bucureşti era considerată una dintre cele mai bune catedre din lume pentru că avea foarte multe programe, direcţii de predare şi de cercetare.

- În momentul de faţă ce importanţă are francofonia pentru tineret, pentru cercetare, pentru profesori, pentru români?

- Francofonia s-a orientat mult spre tineret, spre lumea sportului, spre muzică. S-a creat Festivalul Jeunesse Musicale. Dar şansa mare este cooperarea la nivel universitar, cultural şi chiar politic. În toamnă va avea loc, la Bucureşti, întâlnirea la vârf a organizaţiei internaţionale a Francofoniei. România este în centrul acestor mişcări deoarece ea va găzdui 60 de şefi de state si de guverne din ţările francofone. Cooperez cu Biroul din Bucureşti al Asociaţiei Universităţilor de Limba Franceză, al cărei directoare este o fostă doctorandă a mea din Madagascar, care a făcut o teză despre Macedonski ca scriitor de limba franceză. Am reuşit unele acţiuni importante, printre care şi afilierea Universităţii „Spiru Haret” la această Asociaţie a Universităţilor de Limba Franceză.

- **Cum s-a înnoit oferta educaţională a Facultăţii de Limbi Străine?**

- Facultatea de limbi moderne aplicate a fost creată sub presiunea pieţei. Mulţi din absolvenţii noştri lucrează la firme. Facultatea trebuie să formeze vorbitori de limbi străine dar care să aibă şi elemente de administraţie, de ştiinţe juridice, de management şi aşa mai departe.

- Este tineretul de astăzi în derută?

- Eu am trăit deruta tineretului în Franţa în '68, moment care a însemnat o schimbare radicală în Universitate, am cultivat acest spirit: relaţii deschise, de prietenie, de participare la cercetare. La noi, deruta actuală a tinerilor este determinată de decompresia de după revoluţie. Tinerii se angajează la firme. Nu mai există dorinţa de afirmare în cercuri studenţeşti, emulaţia care era atunci, motivată, în parte, de mitul repartiţiei. Era o alianţă tacită între profesori şi studenţi. Legătura dintre profesori şi studenţi este mai marcantă la noi decât în occident unde distanţa dintre profesor şi student este mult mai mare. Există chiar o coeziune în relaţia dintre student şi profesor, care în occident nu există. După cum se ştie, înainte de '89 toate promovările erau blocate în învăţământul superior. Şi ne-am trezit după '89 exact ca după război, când după profesorii care reprezentau doar generaţia mai în vârstă nu mai existau generaţii de mijloc în rândul profesorilor. Mulţi preparatori au fost angajaţi atunci chiar dintre studenţii din anii terminali. Tineretul care a venit acum este foarte promiţător şi cultivă o cercetare sincronizată cu ceea ce se face în occident. Majoritatea sunt fete. Spunea un profesor francez că, înainte vreme, ştiinţele umaniste au fost salvate de călugări iar în epoca modernă de sexul frumos. Unii pun deruta tinerei generaţii pe seama marilor schimbări din viaţa noastră, printre care şi implementarea Programului de la Bologna în învăţământ. Eu am convingerea că, în orice structură cadru se poate face treabă iar aceasta depinde de noi. În procesul actual de globalizare, va trebui să promovăm ceea ce aş numi „sub-globalizări” în care mişcarea francofonă să îşi joace rolul său determinant în evoluţia culturală şi civilizaţională a românilor.

(18 mai 2006, Cronica Română)

V. ACADEMICE

Între trecut şi viitor

Academia Română - forţă morală şi intelectuală

În dialog cu domnul academician Eugen Simion, preşedintele Academiei Române

- Peste câteva zile se va sărbători Ziua Academiei Române, când vi se va încheia şi cel de al doilea mandat de preşedinte al Academiei Române, prilej pentru un bilanţ al celor opt ani de când conduceţi acest for al ştiinţei şi culturii româneşti. Care dintre realizările acestor ani vi se par mai importante?

- Cea mai mare izbândă a Academiei Române este, după mine, faptul că a ieşit din izolarea, uitarea în care fusese împinsă. A devenit mai vizibilă, începe să fie luată în seamă, şi-a asumat un număr de proiecte de interes naţional şi a avut forţa intelectuală şi morală să le ducă la sfârşit. Câteva exemple:

a. Am încheiat lucrările la Biblioteca Academiei Române – cea mai importantă construcţie culturală ridicată după 1990. Avem, acum, o clădire modernă, cu 26.000 m^2, 320 de locuri de lectură, sală de expoziţie, un amfiteatru de 220 locuri (amfiteatrul „Heliade Rădulescu”, primul preşedinte al Academiei Române), în fine, o bibliotecă vastă (11 milioane piese de patrimoniu) în curs de informatizare.

b. „Casa Academiei Române” (unde se află 38 institute de cercetare) are o intrare splendidă şi două aripi gata.

c. La 4 aprilie a.c. deschidem „Casa Seniorilor” la Otopeni

d. Clubul Academiei Române – în interiorul Academiei, acolo unde se află portretele lui Ienăchiţă Văcărescu şi ale fiului său Alecu, realizate de Chladek...

e. Spaţiul pentru „Muzeul Academiei Române” şi „Librăria Academiei Române” de pe str. Dem. I. Dobrescu, nr.9

f. 75 volume în colecţia „Opere fundamentale”

g. „Caietele Eminescu”, facsimilate (6 volume)

h. Tratatul de istorie a românilor (I-VIII)

i. DOOM, Micul dicţionar al Academiei Române (4 volume), Gramatica limbii române (I-II)

j. Dicţionarul General al Literaturii Române (I-IV) şi Dicţionarul cronologic al romanului românesc.

k. Câteva institute de cercetare recunoscute ca institute de excelenţă de către Comunitatea Europeană

l. Biblia lui Samuel Micu (1895) şi Biblia lui Petru Pavel Aron (traducere din 1760-1765, publicată recent – prima oară – în cinci volume) – sub îngrijirea Institutului „G. Bariţ” din Cluj

m. Acceptarea de către Papa Ioan Paul al II-lea de a fi membru de onoare al Academiei Române

n. Sesiunea solemnă dedicată Academiei Române, octombrie 2003 de Institutul Franţei.

o. Sesiunea solemnă comună L'Institut de France – Academia Română, luni, 3 aprilie, 2006, la Bucureşti, pentru a marca 140 de ani de la fondarea Academiei Române. Participă o delegaţie importantă în frunte cu noul cancelar al Institutlui, Gabriel de Broglie...

p. Sporirea calităţii ştiinţifice a cercetării fundamentale în Academia Română şi faptul că tinerii au început să vină în institutele noastre.

- **De ce natură au fost obstacolele pe care le-aţi întâmpinat – dacă au fost – în îndeplinirea obiectivelor propuse?**

- Da, au fost şi sunt mereu obstacole de toate felurile: economice (nu se poate face cercetare de performanţă cu salarii mici şi bani puţini pentru tehnologia cercetării) şi, mai ales, obstacole care privesc

mentalitatea indivizilor. Acestea din urmă sunt cel mai greu de înfrânt. Mentalitate de „funcţionari ştiinţifici”: nu trebuie să faci ceva pentru a putea fi recompensat. Trebuie s-o schimbăm. Să introducem sistemul proiectelor şi recompensa materială diferenţiată în funcţie de calitate şi volumul cercetării. Filozofia Conului Leonida (guvernul trebuie să plătească, eventual două pensii) ne paralizează spiritul şi încurajează inerţia.

- Cum apreciaţi integrarea cercetării academice în reţeaua de cercetare europeană şi mondială? Ce ar mai trebui făcut?

- Este bună. Sunt câteva institute care au intrat deja în reţeaua de cercetare internaţională. Participă la proiecte, primesc granturi importante, au deja rezultate remarcabile. Luaţi, de pildă, Institutul „P. Poni” de la Iaşi sau Institutul de Biologie şi Patologie Celulară ori Institutul de Matematică... Sunt institute de excelenţă, competitive în plan internaţional.

- Cum vedeţi rolul Academiei Române şi, în general, al academiilor într-o lume a schimbărilor generate de procesul de globalizare?

- O Academie naţională trebuie să aibă grijă de tradiţiile spirituale naţionale şi, totodată, trebuie să facă în aşa fel încât ştiinţa să devină performantă. Mai este ceva: Academia Română trebuie să devină, cum zice cineva, un „Parlament al înţelepţilor”.

- Deşi problemele Academiei Române v-au cerut un efort considerabil, aţi avut timp să scrieţi şi să publicaţi o serie de cărţi reprezentative pentru cultura română. Dintre acestea „Ficţiunea jurnalului intim”. Ce v-a determinat o asemenea preocupare?

- Nimic special. E meseria mea, n-am abandonat-o, chiar dacă n-am publicat, mulţi ani, un articol săptămânal. Am preferat să scriu cărţi. Tocmai am terminat una despre „Tânărul Eugen Ionescu”. Nu-mi place să devin pensionarul propriei reputaţii. Citesc, mă culc devreme şi mă scol devreme pentru a scrie. Nu pot scrie decât dimineaţa. În rest, ţin discursuri, fac rapoarte academice, mă lupt cu vizigoţii, nu răspund celor care atacă pe Preşedintele Academiei Române în presă pentru că nu vreau să bag Academia Română într-o polemică zadarnică la Paralela 45. La noi, polemica de idei se traduce prin competiţia de injurii oborene. Nu gust stilul.

- Ce proiecte aveţi în cazul în care aţi fi reales în funcţia de preşedinte al Academiei Române?

- Deocamdată am spus că nu voi candida. Ar trebui să am un motiv foarte puternic ca să-mi schimb părerea. În fapt, ar fi unul singur: posibilitatea nefericită ca Academia Română să încapă pe mâna unor oameni lipsiţi de autoritate morală şi ştiinţifică. Dacă ar fi acest pericol, s-ar putea să-mi schimb părerea. N-aş vrea, nici în ruptul capului, ca Academia Română să devină teatrul unor intrigi, turnătorii, calomnii, insinuări, „lucrături" în presă... Ar fi o veritabilă nenorocire... Academia Română are o tradiţie intelectuală ce trebuie respectată şi continuată. Altminteri, vorba Dumneavoastră, ne globalizăm, mai direct spus: ne „oborizăm", ratăm destinaţia...

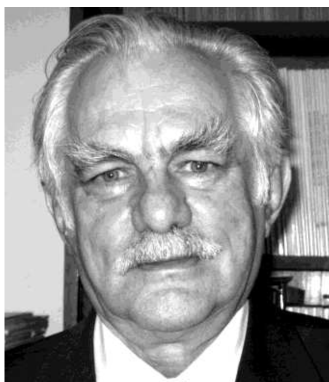
- Dacă nu se va întâmpla acest lucru, care sunt proiectele dumneavoastră de viitor?

- În toate variantele, un fapt e sigur: mă întorc numaidecât la „Scriitori români de azi". Reiau, recitesc, restructurez, completez, citesc pe nouăzecişti şi pe „douămiişti", comentez pe cei pe care, din motive diferite nu i-am putut comenta înainte de 1990, pe scurt: pregătesc I*storia literaturii române contemporane*, nu ca să-i concurez pe D. Micu, N. Manolescu, Alex. Ştefănescu – ci ca să propun viziunea mea asupra literaturii postbelice... Ea există deja în cele peste 2000 de pagini câte cuprind cele patru volume din **Scriitori români de azi**. Vreau doar, ca în regim de libertate şi complet detaşat sentimental de scriitorii despre care scriu, să pun ordine în discursul meu critic. Paralel, doresc să duc mai departe seria de „Opere fundamentale". Tocmai mă pregătesc să scriu o prefaţă la Eugen Barbu şi alta la D. Bolintineanu..

(Vineri, 31 martie 2006, Cronica Română)

Academia Română: for de consacrare şi actor în domeniul cercetării ştiinţifice

Interviu cu acad. Ionel Haiduc, preşedintele Academiei Române

Academicianul Ionel Haiduc, chimist, doctor în chimie, a condus filiala din Cluj-Napoca a Academiei Române, este profesor la Universitatea "Babeş Bolyai", din Cluj Napoca. Este membru titular al Academiei Române din anul 1991. La 5 aprilie a fost ales preşedinte al Academiei Române

- **Pe data de 4 aprilie, Academia Română a împlinit 140 de ani de existenţă. Au urmat alegerile noii conduceri, prilej cu care aţi fost ales preşedinte cu 105 voturi exprimate în favoarea dumneavoastră de membrii Adunării Generale a forului, din 143 posibile. Felicitându-vă, v-aş ruga să ne spuneţi cu ce gânduri aţi făcut acest pas, care sunt liniile directoare ale realizărilor anterioare precum şi ale proiectului propus, cu alte cuvinte, cum v-aţi convins distinşii colegi să vă voteze?**

- Să începem cu sfârşitul: mai întâi, confraţii din Academie m-au convins sa candidez, fiindca nu am avut intenţia şi nici dorinţa de a ocupa acest post înalt. Până de curând, când eram întrebat, răspundeam că nu voi candida. În cele din urmă am cedat îndemnurilor multor colegi şi am acceptat să candidez; un argument a fost acela că ar fi momentul ca în fruntea Academiei să vină cineva

din domeniul ştiinţelor exacte. Vin în această funcţie cu gândul ca, în viitorul apropiat, accentul principal să fie pus pe cercetarea ştiinţifică, dorind să continui ce a fost remarcabil în activitatea de până acum şi încercând să aduc şi ceva nou.

- **Academia Română este, ca instituţie, o prezenţă anormală în contextul Academiilor Naţionale din Europa occidentală unde modelul Academiilor Naţionale urmează, în linii mari, modelul francez, elaborat în secolul al XVII-lea, în timpul cardinalului Mazarin şi al ministrului de finanţe al lui Ludovic al XIV-lea, Colbert, model care, la rândul său, relua, rafinând şi extinzând la scară naţională, modelul academiilor italiene din epoca Renaşterii, model care, ulterior, a evoluat. Din for de consacrare a activităţii ştiinţifice individuale, Academia Română a devenit, după reforma postbelică şi marea epurare, şi un for de coordonare a unor institute de cercetare aflate în directa sa gestiune. Modelul reorganizării a fost cel sovietic, cu rădăcini în experienţa centralizatoare a Academiei ţariste. Mai este valabil acest model?**

- Nu este nimic anormal în faptul că Academia Română nu este doar un for de consacrare ci şi un actor în domeniul cercetării ştiinţifice. Şi alte academii au institute de cercetare (să amintim doar academiile din Austria, Suedia şi Ungaria, cu zeci de institute). Nu este un model sovietic, subliniez. Să fim realişti! Să nu uităm că sovieticii, prin academia lor, au avut realizări ştiinţifice importante, uneori răsplătite cu premiul Nobel. Academia sovietică a fost şi un loc de refugiu pentru cercetători de vârf dar indezirabili politic de care, însă, regimul avea nevoie pentru scopurile sale tehnice, economice şi pentru cucerirea unui prestigiu mondial prin realizări ştiinţifice. Ruşii nu au nici un motiv să se ruşineze de Academia lor de Ştiinţe, dimpotrivă.

- **În toate ţările europene cercetarea se concentrează prin Agenţiile naţionale – tip CNRS în Franţa, CNR în Italia, Institute Naţionale de profil – şi în structuri universitare care dezvoltă programe de cercetare în paralel cu activitatea didactică. Este necesară o noua reformă a cercetării din România, în care să conteze mai puţin privilegiile derivate din consacrare în coordonarea programelor unor instituţii şi mai mult eficienţa lor? Cum s-ar putea face?**

- Există cercetare extrauniversitară şi în Franţa, Italia, SUA, Germania, aşa cum menţionaţi dumneavoastră. Nu are importanţă denumirea "umbrelei" sub care se face, dacă se face bine. Un rol similar vrea să-şi asume parţial şi Academia Română în cercetarea fundamentală şi nu este nimic rău în asta din punct de vedere principial şi organizatoric. Deşi nu are institute proprii, Academia Naţionala de Ştiinţe din Statele Unite ale Americii (National Academy of Sciences) participă activ la elaborarea politicii ştiinţei şi la coordonarea unor programe de mare anvergură, realizate efectiv în universităţi, institute naţionale şi firme, în mod frecvent prin colaborare. Un exemplu concludent este programul "Economia bazată pe hidrogen" lansat recent de preşedintele George W. Bush, cu o finanţare de 1,7 miliarde de dolari pe perioada 2003-2007, considerat la fel de important ca şi programul spaţial. Aceeaşi Academie semnalează guvernului situaţiile noi şi riscurile (de exemplu reducerea stratului de ozon, încălzirea globală, efectul de seră, etc.) şi recomandările sunt tratate cu toată seriozitatea de autorităţi şi de societatea civilă.

Cercetarea fundamentală este nu numai o sursă de cunoştinţe noi, ci este şi şcoală (pentru formarea specialiştilor cu pregătire superioară, prin doctorat şi dincolo de doctorat) şi, de asemenea, este o sursă de prestigiu naţional, instituţional şi individual. Important este să fie cercetare de excelenţă pe care Academia Română trebuie să o promoveze.

- Care sunt principalele linii de forţă, în opinia dumneavoastră, ale activităţilor ce trebuie consolidate de structurile care au în centrul lor nucleul de membri ai Academiei Române, organizaţi pe secţii de specialitate?

- Cred că structurile actuale ale Academiei, mai nou grupate pe domenii, trebuie să consolideze colaborarea inter şi multidisciplinară, prin abordarea unor cercetări de anvergură, în proiecte de interes naţional.

- **Ce consideraţi a fi marcat în sens pozitiv activitatea Academiei Române în anii din urmă?**

- Activitatea Academiei Române a fost marcată pozitiv prin elaborarea unor lucrări de amploare (Istoria Românilor, Gramatica Limbii Române, Istoria Literaturii Române şi altele), prin programele referitoare la starea economiei naţionale (proiectele ESEN) sau

studiul amplu de analiză a riscurilor, prin publicarea unor lucrări de valoare culturală istorică (de exemplu Bibliile lui Şaguna şi Petru Pavel Aron, manuscrisele lui Eminescu), ca să amintesc câteva care îmi vin acum în minte.

- **Cum apreciaţi integrarea cercetărilor întreprinse în cadrul Institutelor Academiei în contextul programelor de cercetare ale institutelor, cu obiective asemnănătoare în reţeaua de cercetare europeană şi mondială?**

- Integrarea cercetărilor întreprinse în Academia Româna în reţelele europene şi mondiale este abia la început, dar se realizează prin proiecte finanţate de Uniunea Europeană, prin recunoaşterea unor institute ale Academiei drept centre de excelenţă ale Uniunii Europene, prin colaborările cercetătorilor români finalizate în publicaţii comune cu cercetători reputaţi din străinătate. Din păcate, acestea sunt încă prea puţine şi trebuie încurajate, stimulate şi dezvoltate. Speranţa noastră o reprezintă cercetătorii tineri şi mai puţin tineri, care au deja performanţe remarcabile.

- **Cum vedeţi rolul Academiei Române si, în general, al academiilor într-o lume a schimbărilor generate de procesul de globalizare?**

- - Cercetarea ştiinţifică este domeniul în care globalizarea a fost realizată încă înainte ca acest termen să fie folosit. Oamenii de ştiinţă comunică între ei, îşi publică şi îşi verifică reciproc rezultatele, colaborează, sunt în competiţie. Nu există o adevărată cercetare dacă nu intră în circuitul internaţional. Academiile, participanţi activi în viaţa ştiinţifică internaţională, sunt promotori şi beneficiari importanţi ai globalizării

- Care a fost aportul Filialei din Cluj-Napoca a Academiei Române pe care aţi condus-o, la progresul ştiinţei româneşti?

- Filiala din Cluj a Academiei Române şi-a adus contribuţia la progresul ştiinţei româneşti prin activitatea institutelor sale. Menţionez participarea la elaborarea Dicţionarului Tezaur al Limbii Române, a atlaselor lingvistice, a Tratatului de Istorie a Românilor, publicarea celor doua biblii amintite anterior, prin lucrările matematicienilor, descoperirile arheologilor şi speologilor etc.

- În calitate de profesor la Universitatea "Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, v-aţi preocupat de problema „exodului de creiere" din România şi aţi pus la punct un proiect de program

naţional de încurajare a repatrierii şi colaborării cercetătorilor şi specialiştilor români emigraţi cu cei aflaţi în ţară. Sunt prevăzute măsuri concrete în proiectul dumneavoastră?

- Problema "exodului de creiere" a fost preocuparea mea în cadrul Institutului Cultural Român, în scurta perioadă cât am activat acolo ca vicepreşedinte. Am organizat atunci o întâlnire, la Sinaia, cu tinerii cercetători români din diaspora, prilej cu care am cunoscut câţiva colegi absolut remarcabili prin performanţele lor. Am întocmit un proiect cu propuneri concrete, care a fost publicat, dar prin plecarea mea de la Institut, iniţiativa de a implica mai mult tinerii cercetători români din străinătate în viaţa ştiinţifică a ţării a fost întreruptă şi sper să poată fi reluată în noile împrejurări.

(Sâmbătă, 15 aprilie 2006)

Reglări de conturi în culisele Academiei Române

"O minciună durabilă şi agresivă a lui N. Manolescu" - susţine sociologul Ilie Bădescu

Ilie Bădescu, (09.05.1948, Luncaviţa, Caraş Severin), doctor în sociologie, profesor universitar şi şef al catedrei de sociologie a Universităţii din Bucureşti. Autorul mai multor studii şi monografii (printre care Tratat de geopolitică, 2004), precum şi coautor al cărţilor Geopolitica integrării europene (2002) şi Sociologia si geopolitica frontierei (2 vol., 1995). În 2002 a fondat Revista de sociologie, geopolitică şi geoistorie.

Premiul "Dimitrie Gusti" al Academiei Române pentru lucrarea "Sociologia şi geopolitica frontierei";

• Premiul revistei "Luceafărul" (Uniunea Scriitorilor), pentru lucrarea "Sincronism european şi cultură critică românească", 1984;

• Premiul "Dimitrie Gusti" al Fundatiei Internaţionale a Religiilor, pentru lucrarea "Teoria latenţelor".

- **Domnule profesor, recent, la Academia Română, într-o adunare generală a tuturor membrilor Academiei, Nicolae Manolescu a reafirmat că dumneavoastră „l-aţi făcut marxist pe Eminescu" într-o carte pe care aţi publicat-o în 1984, „Sincronism european şi cultură critică românească". Ştiu că, în ediţia nouă a cărţii aparute la Editura Dacia din Cluj ati lămurit chestiunea dovedind, prin citate masive din ediţia anterioară, că, în cartea din 1984 aţi argumentat exact contrariul, într-un**

capitol al cărţii, în care este prezentată polemica lui Eminescu tocmai cu marxismul fraţilor Nădejde, binecunoscuţi socialişti din epocă. Ce ne puteţi spune despre afirmaţia lui N. Manolescu, mai exact spus, despre tenacitatea cu care acesta revine, în diverse împrejurări, cu o aserţiune, care, constat că, de fapt, este o mistificare?

- Una dintre chestiunile tulburătoare pentru cel ce studiază o cultură este să descopere instaurarea, în cuprinsul ei, a unor mistificări durabile, a unor minciuni de o rară agresivitate faţă de un om, de o carte, de o grupare, o directie culturală, ba chiar faţă de un popor sau un grup de popoare, cum vedem că se întâmplă cu stigmatul balcanismului, de pildă. O asemenea minciună durabilă şi agresivă, durabil instaurată în cultura română, este cea referitoare la originea poporului român care ar proveni din „tâlharii Romei”. Au luptat contra ei marile spirite ale acestei culturi, de la Miron Costin şi Dimitrie Cantemir până la A. D. Xenopol şi N. Iorga, şi, mai recent, istoricul şi sociologul literar Mihai Ungheanu, care face radiografia acestei minciuni într-o carte cu titlu semnificativ, „Românii şi «tâlharii Romei»”. O altă minciună durabilă este cea referitoare la aşa numitul „mileniu negru” din istoria bimilenară a românilor, în cuprinsul căreia nu s-ar găsi, chipurile, nici o mărturie asupra existenţei vreunei populaţii cu o cultură şi o spiritualitate proprie (ceea ce-ar atesta nucleul etnospiritual al unui popor) în spaţiul carpato-ponto-danubian. În ciuda cercetărilor dedicate spiritualităţii străromâne sau daco-române, o anume mentalitate istoriografică şi ideologică aderă cu tenacitate la minciuna „mileniului negru” („gol de mărturii”). O altă minciună durabilă, o gravă mistificare, se referă la aşa-numitul pasivism etnoistoric şi etnopsihologic al românilor atestat, chipurile, de mioritism, când se ştie că „Mioriţa” este un poem apofatic de o rară înălţime metafizică şi cosmologică în chestiunea morţii, ceea ce nu concordă nici pe departe cu minciuna incultei echivalări: mioritism=pasivism etnopsihic şi etnoistoric românesc. La aceasta „familie” de minciuni se adaugă cele care vizează mari figuri istorice, de la Sfântul voevod Ştefan cel Mare şi până la Mihai Viteazul, ca să nu mai vorbim de Vlad Ţepeş. Unul dintre cei instauraţi la cârma conştiinţei publice cu privire la rostul şi destinul literaturii române, după 1989, este domnul Nicolae Manolescu. Nu voi invoca războiul sau contra ideii, împărtăşită de

spiritele tutelare ale acestei culturi, de la G. Călinescu la Iorga şi Noica, anume că Eminescu este „poet naţional” (când aud «Eminescu, poet naţional», scrie criticul literar, într-un cotidian de mare tiraj, îmi vine să sar pe pereţi”), ca start al răspunsului la întrebarea pe care mi-ai adresat-o. Este şi aceasta o problemă, dar ceea ce mă uluieşte în acest caz, la care te referi, este stăruinţa să într-o mistificare durabilă, vreme de 22 de ani, din 1984 şi până în 2006, în legatură cu o carte semnată de mine acum 22 de ani, „Sincronism european şi cultură critică românească”. N Manolescu a reluat într-o intervenţie a sa de la Academia Română, îmi spune domnul academician Cătălin Zamfir, aceeaşi mistificare, în ciuda răspunsurilor mele consecutive din tot acest interval (mistificare repetată şi de către alţii, pe urmele sale, acuzând şi aceştia fără să citească, după metoda maestrului). În răspunsurile mele am reamintit adevărul probatoriu conţinut chiar într-un capitol special al cărţii din 1984, în care era evocată polemica lui Eminescu tocmai cu tezele marxiste ale fraţilor Nădejde, polemică amplu ilustrată cu citate din textele politice ale lui Eminescu, la paginile 302-303 ale cărţii din 1984.

- Puteţi relua, pentru cititori, câteva dintre citatele din cartea publicată în 1984 ca probă că atunci aţi prezentat poziţia antimarxistă a lui Eminescu în chestiunea teoriei marxiştilor despre rolul capitalului în istoria popoarelor.

- Iată ce concluzie formulam în cartea din 1984, la paginile indicate, referitoare la poziţia lui Eminescu faţă de marxismul fraţilor Nădejde, iar acele pagini ar fi trebuit să le citească şi cel ce semna o cronică a cărţii în 1984, fie acesta chiar şi Nicolae Manolescu: „Eminescu, scriam atunci, nu este de acord cu ideea (socialistă) împărtăşită de fraţii Nădejde, că, în sine, organizarea bazată pe capital este cauza mizeriei. Capitalul generează exploatare, dar nu mizerie, sub forma unei întregi game de procese ale degradării sociale, sprijinite toate pe decădere economică. În Apus, organizarea bazată pe capital n-a antrenat decăderea economică, ci, dimpotrivă. Şi atunci, spune Eminescu, trebuie căutată adevărata cauză specifică, aceea care generează întâi decăderea economică şi apoi, în strânsă dependenţă de aceasta, degradarea morală, religioasă, culturală şi chiar degenerarea biologică”. Şi pentru a dezvălui reaua credinţă la tuturor celor ce mi-au imputat ieri şi reinventează azi că “l-aş fi făcut

marxist pe Eminescu”, reiau şi citatul din opera poetului, pe care îl reprodusesem şi în cartea din 1984: «Nouă ni se pare că adevărata cauză a mizeriei e cu totul altundeva (decât în organizarea bazată pe capital şi pe proprietate, aşa cum spun fraţii Nădejde în broşura lor, n.ns.); că ea e în caracterul întregii dezvoltări liberale, începute în secolul trecut, că-şi are temeiul în organizarea raţionalistă în locul vechei organizări mai naturale (...) Sunt aici mii şi mii de oameni care nu compensează prin nimic munca societăţii ce-i susţine, care în schimbul a patru clase primare sau a Codului Boerescu, învăţat pe dinafară, iau de la naţie, în puterea organizării lor în societate de exploatare, zeci de mii de franci, ca retribuţiuni anuale. Trebuinţele aristocratice ale plebei ignorante, ale plebei liberale, intelectual sterpe şi moraliceşte decăzute, iată ceea ce apasă asupra poporului. Această presiune nu ar exercita-o nici capitalul moştenit, nici cel câştigat prin muncă proprie. Acesta e, din contra, totdeauna la dispoziţia muncitorului, căci dacă n-ar fi, ar rămâne improductiv. Dacă socialiştii români ar face bine să cerceteze sub câte forme bugetare, fie ale comunei, ale judeţului, ale statului, se escamotează şi cel din urmă ban câştigat de omul din popor prin muncă, pentru a hrăni cu el clasa de postulanţi şi de ambiţioşi de rând care trăiesc din fondul mizeriei comune, fără nici o compensaţie pentru aproapele lor, atunci s-ar convinge că răul la noi este cu totul de alta natură”. “La noi mizeria e produsă în mod artificial, prin introducerea unor organizaţii şi a unor legi străine, nepotrivite cu stadiul de dezvoltare economică a ţării, organizaţie care costă prea scump şi nu produce nimic»” (citatele se află la paginile 302-303 ale cărţii mele, “Sincronism european şi cultură critică românească”, apărută în 1984 la Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, prin curajul unor oameni ca regretatul George Timcu şi remarcabilul om de editură şi de carte, Mircea Maciu, care, cu toate gesturile acelea nu s-au înghesuit niciodată la pupitrul dizidenţei, deşi ceea ce săvârşeau ei era dizidenţa). Chestiunea, pe care o ridicasem atunci, inclusiv evidenţierea acelei polemici a lui Eminescu deopotrivă cu ideea socialistă şi cu cea liberală, îndrăznind în 1984 să-l îndreptăţesc pe Eminescu şi nu marxismul, este de o extraordinară actualitate.

- **Este evident că, în buna tradiţie a lui Max Weber şi într-o preluare curată a tezelor lui Eminescu, v-aţi străduit să dovediţi că răul de care suferea societatea românească nu trebuia căutat**

în acţiunile capitalului, ca la marxişti, ci în caracterologia, în profilul păturii superpuse din care se extrag guvernanţii. Nici urmă de căutare a unei filiaţii marxiste la Eminescu în cartea dumneavoastră.

- Cu siguranţă. Faptul că, în ciuda acelei demonstraţii pe care o făcusem într-un capitol special al cărţii, nu printre rândurile cărţii ci într-un capitol special, cu titlul, el însuşi concludent, referindu-mă explicit la poziţia antimarxistă a lui Eminescu, N. Manolescu susţinuse contrariul şi anume că eu l-aş fi făcut marxist pe Eminescu, putea fi clasat în categoria fenomenelor de «sociologie şi psihologie beletristică» (ca să nu spun de «patologie literară») şi cu aceasta discuţia s-ar fi închis. Însă faptul că el reia această mistificare prin repetare monotonă, obsesivă, ultima oară public, sub cupola Academiei Române, în Adunarea generală a acestei reputate instituţii, este de acum o chestiune mult mai gravă, căci aduce prejudicii morale celui defăimat şi efecte perverse asupra instituţiei însăşi. N. Manolescu se situează de-a curmezişul unui curent de receptare corectă a cărţii mele, receptare atestată de studii sau cărţi semnate de reputaţi specialişti din România, SUA, Elveţia, Germania, atestând un ecou totuşi «internaţional» al acestei cărţi, chiar dacă dl Solomon Marcus s-a străduit să dovedească contrariul în intervenţia sa din aceeaşi ilustră adunare.

- Cred că ar fi nimerit să enumeraţi măcar câteva nume ale celor care au recenzat cartea sau au scris capitole ori studii în care se găsesc referinţe la carte, asa cum spuneţi.

- Cartea a fost recenzată elogios la vremea respectivă de către reputatul istoric literar şi cultural, Adrian Marino, a fost amplu analizată într-un capitol special al unei cărţi de mare ecou atunci, «Maestrul şi iedera», de către marele sociolog Achim Mihu, exponent al sociologiei româneşti postbelice şi totodată profesor la Universitatea clujeană, la carte s-a referit marele carturar Edgar Papu, inclusiv într-o lucrare a sa dedicată «ontologiei clasicismului», cartea a fost citată şi comentată de către istoricul şi traducatorul dramaturgiei shakspeare-iene, Dan Amedeo Lazarescu (căruia îi datorez, într-adevăr, şi caracterizarea sintetică a întregii cărţi, ca fiind o carte weberiana şi nu marxistă), a fost citată şi analizată de către profesoara de la Lugano (Elveţia), maestră a fenomenologiei literare, Svetlana Matta, a fost analizată de către editorul şi profesorul

Constantin Schifirneţ, de către istoricul, criticul şi sociologul literar, Mihai Ungheanu, a fost citată de către reputatul eminescolog şi editor al monumentalei Opera Omnia a lui Eminescu, Dumitru Vatamaniuc, în cărţi ale unor antropologi şi sociologi din SUA şi Germania, în frunte cu Katherine Verdery, a fost menţionată printre cărţile relevanrte ale deceniului de către un istoricul Al Zub, a fost recenzată elogios de către Mihnea Gheorghiu, Adrian Riza etc., ca să nu-i menţionez pe cei ce s-au aliniat lui Nicolae Manolescu, citându-l pe acesta fără să citească şi cartea, o listă ceva mai scurtă, e drept, dar cu reacţii pe cât de virulente pe atât de primitive.

- Prin urmare cartea aceasta este una nemarxistă, de vreme ce dovediţi că o cultură originală se poate afirma în condiţiile unei economii subdezvoltate : este vorba despre ceea ce aţi numit în carte «cultura critică românească». Am reţinut că această orientare a cărţii dumneavoastră a fost sesizată în perioada respectivă. Vreţi să faceţi o referire succintă la acest aspect?

- Dan Amedeo Lazarescu încadra cartea mea din 1984 printre lucrările de orientare weberiană, or opera lui Max Weber este tot ce poate fi mai opus marxismului din toată sociologia lumii. Iată ce scria regretatul istoric şi umanist: «Lucrarea lui Ilie Bădescu este inspirată de marile scheme sociologice weberiene». Citatul se află la pagina 37 a cărţii sale de imagologie istorică din 1985, apărută, iată, la un an după editarea cărţii mele. Or ce nevoie ar fi avut un weberian să caute un marxist în cultura română, ca director al acesteia pentru toată perioada modernă?! Lucrul cel mai grav însă nu este că N. Manolescu s-a instalat durabil în această mistificare privitoare la o carte şi la autorul ei, ci faptul că utilizează o atare mistificare în exerciţiul public, de atitudine, pe care i-l îngăduie poziţiile deţinute în diverse instituţii. Lucrul grav este că, de pe acele poziţii (şi lucrul acesta îl afirm referindu-mă la atitudinea sa faţă de cartea mea), dezinformează, provocând efecte grave asupra climatului acelor instituţii şi daune morale celui în cauză. Lucrul grav este că, în acest caz, a folosit poziţia pe care-o are în Academia Română dezinformând oameni de înaltă moralitate ai acelei instituţii. Nu faptul că cineva cade la un vot este în discuţie, ci faptul că acel rezultat a fost, probabil, influenţat printr-o dezinformare. Atunci când te decizi să intervii pentru a influenţa o comunitate academică

«contractezi» răspunderi morale uriaşe faţă de acea selectă adunare. Ascunzând faptul că în acea carte, la care criticul se referă, există un capitol în care eu am prezentat polemica lui Eminescu cu marxismul fraţilor Nădejde şi afirmând contrariul, cum că eu l-aş fi prezentat pe Eminescu drept marxist, N. Manolescu a dezinformat Adunarea generală a Academiei Române. Mă abţin să calific acest fapt. Despre minciună, o vorbă populară spune că «are picioare scurte». Iată, însă, că la noi, ca la nimenea: "minciuna are picioare lungi" (şi-i mult prea schimonosită şi primitivă, ducând spre barbarie).

(Joi, 16 martie 2006, Cronica Română)

Irina Cajal: la ceasul amintirilor

„M-am născut într-o familie bazată pe principii solide, clasice, în spiritul cultului pentru familie, pe care le-am văzut la minunaţii mei bunici şi părinţi şi graţie cărora am putut să rămânem o familie unită şi să învingem toate vicisitudinile vieţii. Bunicul meu, Marcu Cajal, un cunoscut pediatru a pus bazele primei catedre de pediatrie din Facultatea de Medicină, împreună cu Manicatide. Tatăl meu, virusologul Nicolae Cajal, discipol al faimoşilor Levaditti şi Ştefan Nicolau, s-a înscris în aceeaşi tradiţie. Dar mai presus de toate, bunicul şi tatăl meu au fost oameni pentru oameni, apropiaţi de cei aflaţi în suferinţă şi susţinători ai marilor talente din domeniul lor de activitate. Mama mea, un om de o mare probitate morală şi de o mare forţă sufletească a fost nu doar o soţie devotată dar şi o distinsă actriţă a Teatrului de Păpuşi. Poate de asta mama privea lumea ca pe o scenă şi putea distinge oamenii de marionete.”

Sunt doar câteva crâmpeie de amintiri pe care criticul de artă Irina Cajal, autoarea câtorva volume despre arta populară a aromânilor din Dobrogea, a evreilor din România precum şi despre obiectele rituale ale acestora, ni le-a destăinuit la masa amintirilor, în preziua inaugurării expoziţiei *„Viaţa în umbra morţii”* sau *„Prigoană şi rezistenţă spirituală în umbra Holocaustului*” deschisă la Ministerul Culturii.

- Am reuşit să prezentăm imagini prin care publicul şi mai ales tineretul pe care vrem să-l informăm şi să-l sensibilizăm, să-şi dea seama de ceea ce s-a întâmplat în anii aceia care au caracterizat o sumbră perioadă din istoria României, anii 1933-1944 şi, mai ales

ceea ce s-a întâmplat în Bucureşti între 21 şi 23 ianuarie acum 65 de ani şi ceea ce s-a întâmplat până în anul 1944 şi în Transilvania.

- Cum ar trebui văzută problema introducerii, ca obiect de studiu opţional, în şcolile din România, a Istoriei Holocasustului?

- Necesitatea ridicării mentalului colectiv şi recunoaşterea Holocaustului sunt elemente esenţiale ale formării simţului civic, din prima etapă a vieţii. Manualul a fost elaborat de Florin Petrescu, Lya Benjamin şi Alexandru Florian. Voi lupta pentru introducerea disciplinei ca obiect obligatoriu şi nu opţional.

- Regretatul Nicolae Cajal spunea că în România nu există antisemitism. Dumneavoastră ce credeţi?

- Tatăl meu spunea că în România nu există antisemitism de stat ci doar antisemiţi care fac un mare deserviciu ţării prin sloganele şi prejudecăţile lor. A-i combate înseamnă a contribui la consolidarea democraţiei în Europa.

- Cum a contribuit această expoziţie la înţelegerea Holocaustului?

- Această expoziţie care a fost deschisă timp de trei săptămâni, a fost vizitată de un numeros public şi mai ales ceea ce ne-a bucurat pe toţi , au venit foarte multe şcoli, copii, tineri care au început să înţeleagă mesajul nostru. Această expoziţie a fost mutată la Teatrul Evreiesc iar în ziua de 18 ianuarie a fost redeschisă sub titlul „Viaţa în umbra morţii" şi a fost urmată de spectacolul DIRECT DIN AMSTERDAM: ANNEEE FRANK! de Alexander Hausvater. Manifestarea s-a bucurat de aprecierea publicului, au fost foarte multe personalităţi ale lumii culturale şi politice şi, sperăm ca acest mesaj şi aceste expoziţii să poată fi frecventate de un număr din ce în ce mai mare de vizitatori. Tot cu ocazia comemorării a 65 de ani de la pogromul din Bucureşti a fost refăcută expoziţia care a fost deschisă în 1992 la Templul Adamache şi am reuşit să găsim un loc unde publicul să poată veni permanent iar profesorii să le poată explica elevilor, prin imagini, ceea ce s-a întâmplat acum 65 de ani. În proiect, vrem să pregătim, din vreme, de data asta, 9 octombrie, Ziua Naţională a Holocaustului şi avem de gând să realizăm o expoziţie legată de romi şi de evrei în aceşti ani tot cu aceşti prieteni ai mei, Lya Benjamin şi George Dimitriu.

- Aveţi un sprijin în asociaţiile evreilor originari din România, care sunt acum în Israel.

- Ar putea fi o idee bună şi o să ne gândim să-i luăm ca parteneri, dar şi în Israel se va înfiinţa un muzeu al diasporei şi vom căuta să-i ajutăm pe cei din Israel să-şi realizeze planul pe care-l au, de câţiva ani.

- Ce moşteniţi de la tatăl dumneavoastră, regretatul Nicolae Cajal?

- Bunătatea ca privilegiu unic: îţi dă o stare de bine care depăşeşte orice plăcere egoistă. Bunătatea şi dorinţa de a face bine. Acesta este darul cel mai preţios pe care l-am moştenit de la tata.

(Marţi, 14 februarie 2006, Cronica Română)

Dincolo de prag...
De vorbă cu profesorul şi muzicologul Grigore Constantinescu

- Domnule profesor, ce reprezintă această şansă pe care Dumnezeu v-a dat-o, de a trece pragul unei mari încercări şi de a reveni la o viaţă normală , fără suferinţe?

- După o vreme, odată cu trecerea timpului şi acumulările vârstei, eşti tentat să priveşti spre trecut, conturând anumite etape pe care le-ai parcurs. Invitaţia dumneavoastră, privind o perioadă recentă, poate corespunde unei asemenea tentaţii de a găsi repere de actualitate. Cred că ultimii doi ani reprezintă momentul în care am avut în faţă o mare încercare, pe care a trebuit să o traversez. Cu ajutorul lui Dumnezeu, trecerea aceasta riscantă a fost bună. De atunci există şi împărţirea între "înainte" şi "după" o operaţie pe cord deschis, care poate fi un hotar. Te gândeşti mai apoi cu o oarecare pondere, îngrijorare, la ceea ce trebuie să faci, la ce mai poţi să faci, dar resimţi totodată o anume lăcomie în a profita de timpul pe care, măcar la modul imaginar, consideri că l-ai câştigat.

- Deci…"după"…ce s-a mai întâmplat, semnificativ?

- Cele două toamne, din 2004 şi 2005 au fost îmbogăţite cu Festivalul Artelor şi cu o nouă ediţie a Festivalului Internaţional "George Enescu", au fost zile febrile de participări la concerte, de popasuri în faţa filelor de cronică. Ştiţi ce înseamnă scrisul la zi, desigur, aşa ca o să-mi daţi dreptate. Obositor, dar pasionant. Pentru colaborările cu presa românească, fiecare articol publicat este un câştig. Nu ştii niciodată cât va dura această şansă!

- **Explicaţi mai concret.**

- Unele ziare dispar peste noapte. Altele renunţă la ceea ce ţie ţi se pare important. Recent, de pildă, opt luni am scris săptămânal la

„Adevărul”, până când a venit un telefon scurt care m-a anunţat că preocupările mele muzicale nu interesează redacţia. Scurt ! Dar dureros, când crezi în ceea ce faci. Un accident? Nu prea, căci l-am retrăit de câteva ori de când cu „presa liberă” în care context am învăţat că muzica, subiectele de muzică nu sunt rentabile. Preferăm „pop, hit şi manele”, prioritatea o au bârfele şi scandalurile de orice fel. Cum ar fi Uniunea Compozitorilor versus Muzeul Enescu... Chiar sub aparenţa snobismului de cafenea.

- **Altfel, ce vă ţine, totuşi, legat de activitatea dumneavoastră?**

- Desigur, fiecare septembrie universitar, cu concursurile de admitere, de master, dar şi restanţele. Valurile vieţii sunt, după momentul de reper stabilit, tot cele ale combinaţiilor de activităţi, ca şi cum una nu ar fi suficientă. Pentru puţină ordine, să sistematizăm. Prima preocupare, ierarhic vorbind, este cea a relaţiei cu noile generaţii care vin să studieze în Universitatea de Muzică Bucureşti. Nu mă simt în apropierea pensiei, deşi...

- **Există preferinţe?**

- De câţiva ani am optat, în paralel cu cursurile de muzicologie şi îndrumarea licenţelor, pentru cursurile de Istoria muzicii universale la Facultatea de interpretare. Motivaţia? O relaţie vie şi interesantă cu cei care se pregătesc să devină interpreţi şi au nevoie de o călăuză prin timpul istoric muzical. Iubesc mult interpreţii, cei ce asigură viaţa vie a operelor, iar această afecţiune caut să o “traduc” în explicaţiile ce însoţesc perindarea, extrem de rapidă, prin destinele artistice sonore ale veacurilor. Un alt motiv de satisfacţie este cel al îndrumărilor din cadrul şcolii doctorale, unde număr până acum patruzeci de absolvenţi. Am avut, în ultimii doi ani, privilegiul de a colabora cu doctoranzi admirabili. Aş aminti aici excelenţa valorică a dirijorului Horia Andreescu, interesanta conturare a conceptului artei corale a dirijorului Dan Mihai Goia, viziunea filozofică în arta interpretării a dirijorului Mihai Diaconescu, versatilitatea pătrunderii în muzica portugheză a pianistului Constantin Sandu, pasionalitatea pentru arta vocală şi modelele existenţei sale abordate pornind din suflet a tenorului Ionel Voineag, sclipitoarea inteligenţă imaginativă a regizorului Cristian Mihăilescu. Toţi cei amintiţi acum, din mult mai mulţi muzicieni cu care am lucrat, au obţinut titlul de Doctor în muzică în această

perioadă, modesta mea semnătură aflându-se consemnată pe teza lor de doctorat. Într-un fel, aceste evenimentele – prezenţa la catedră şi doctorantura – pot să îţi ocupe tot timpul.

- Şi chiar se întâmplă aşa? Pasiunea dumneavoastră de a comunica, firesc şi cald, cu publicul larg, a rămas mereu vie...

- Pasiunea de a scrie, de la emisiuni radiofonice la articole, eseuri, studii, comunicări ştiinţifice până la cărţi. Enumerarea începe aici cu ce mi se pare mai important, după expresia lui Tudor Arghezi privind semnificaţia unui "nume pe o carte". Am terminat versiunea a doua, mult amplificată, a dicţionarului de teatru liric "Splendorile operei", muncă ce aduce deosebite satisfacţii la momentul apariţiei. Evenimentul a avut sorţi de izbândă datorită generozităţii unui editor meloman, Eftimie Pluti, directorul editurii "Noul Orfeu". Nu mi s-a întâmplat acelaşi lucru cu lucrarea pe care am finalizat-o apoi, rămânând deocamdată doar o "carte de sertar". Vedeţi, termenul nu s-a perimat !

- **În ce sens?**

- Este vorba de monografia în dialog dedicată marelui dirijor Iosif Conta, comandată de Editura Casa Radio dar, ulterior, rămasă printre dosarele cu proiecte, deşi manuscrisul este predat de aproape doi ani. Îmi pare rău şi pentru nădejdea maestrului Conta de a vedea cunoscută şi recunoscută în acest volum viaţa sa dăruită, timp de peste cinci decenii, concertelor de la Radiodifuziune. Deocamdată rămâne, undeva, speranţa că nu a fost o muncă inutilă. Pornind de la această experienţă, a apărut un alt subiect – tot o monografie în dialog cu marea artistă lirică Iulia Buciuceanu. Întâlnirile şi descoperirile vieţii acestei ilustre soliste sunt extrem de atrăgătoare şi, probabil, vor găsi calea spre inima cititorilor. Doresc să închei munca la un volum de istorie a muzicii universale, intitulat provizoriu „Creatori în oglinda timpului" care să ofere cititorului cele mai edificatoare informaţii şi judecăţi de valoare, necesare cunoaşterii artei sunetelor. Ceva care să poată fi citit fără teama elitismului şi a prezentărilor exhaustive care se îndepărtează de la contactul cu melomanul. Un partener de călătorie pentru iubitorul de muzică şi, de ce nu, şi pentru studenţii care ocolesc volumele cu dimensiuni impunătoare. Trebuie să găseşti buna măsură între a fi corect, informat şi agreabil. Oricum, încerc!

- **Aţi avut mereu plăcerea de a explica muzica în direct publicului meloman...**

- Am lăsat mai apoi relaţia cu cei care vin să urmărească concertele , plăcerea de a pleda pentru muzică fiind mereu o tentaţie, dovadă numărul mare de asemenea manifestări la care particip. Tot relaţia cu fenomenul viu, actual, o regăsesc în fiecare nouă ediţie de concursuri organizate în cadrul Uniunii Criticilor Muzicali "Mihail Jora", al cărui preşedinte am onoarea să fiu. Întâlnirile anuale de la Concursul şi Festivalul liedului "Ionel Perlea", de la Concursul naţional de interpretare muzicală "Mihail Jora", se pregătesc cu eforturi şi mare dificultate dar, cu ajutorul colegilor mei, până acum am reuşit să depăşim, pentru fiecare concurs, câte cincisprezece ediţii, adică ceva reprezentând o parte din viaţă.

- **Aţi fost „comunicatorul" cel mai avizat al Orchestrei Naţionale Radio în recentele sale turnee...**

- Ceea ce nu am avut în tinereţe, am primit acum, în aceşti doi ani, când am însoţit Orchestra Naţională Radio la Paris, Viena, Bratislava, când am fost la premiera cu Oedipul enescian la Cagliari în Sardinia sau am participat la Festivalul Enescu de la Heidelberg. Pentru cei care au văzut lumea mai ales din cărţi, filme şi DVD, înseamnă foarte mult !

- **Ce vă îmbie să scrieţi?**

- Scrisul ! Este o bucurie. Citesc pagina unui cotidian în care mi-a apărut un material cu o emoţie deloc îmbătrânită de patru decenii de publicistică, aceeaşi stare este reprezentată de emisiunile radiofonice, de programele săptămânale ale stagiunii formaţiilor Radiodifuziunii. De fapt, pe de o parte ar trebui să mă consider "universitar", pe de alta "muzicolog", dar în egală măsură aparţin şi lumii radioului. Mă gândeam la începutul convorbirii noastre ce aş putea să povestesc pentru a reprezenta conţinutul răstimpului recent în care au încăput aceşti doi ani. Poate este aşa, dar şi înainte de acest reper, cam tot la fel vieţuiam. Cu o subliniere deloc lipsită de importanţă. De patru decenii aproape, împart acest program zilnic, cu regim non stop şi fără vacanţe, împreună cu soţia mea, Liliana, parteneră de întrebări, răspunsuri, călătorii şi concerte…Vi se pare desuet că amândoi privim cum se înalţă, cu reuşite personale, viaţa fiicei noastre Irina, care mi-a oferit marea satisfacţie de a alege tot drumul muzicii.

- **Cum să încheiem această actualizare a vieţii trăite acum?**

- Există, într-o scriere a lui Mihail Sadoveanu, o frază care îmi este din ce în ce mai dragă:

”Viaţa-i după cum o socotim noi. Dac-o socotim bună, e bună!”

(Cronica Română, miercuri, 28 iunie 2006)

Ceva... cu şi despre Mihaela Şchiopu

- Dragă Mihaela, vrei să ne spui...Ceva... despre noua ta expoziţie de la Jimbolia?

Întâlnirea mea cu Petre Stoica o datorez prietenului nostru comun, artistul Ion Barbu (printre altele autorul unor slide show-ri minunate şi al unui set de vederi cu portrete ale lui Petre Stoica, având pe spate versurile lui). El m-a invitat să-l însoţesc în luna februarie atunci când prietenii lui din oraş l-au sărbătorit, de ziua lui de naştere pe Petre Stoica. Făcusem nişte desene pe care i le-am dăruit cu infinită emoţie. Atunci, era 20 februarie, am primit o invitaţie din partea poetului pentru o expoziţie la Jimbolia, el rugându-mă în mod special ca aceasta să nu aibă neapărat o legătură cu poezia lui . Până la urmă n-am reuşit să-i respect dorinţa şi sper ca lucrul acesta să nu-l supere. Am ales câteva fragmente din poemele lui (nu atâtea câte aş fi vrut), iar acestea, sub formă de manuscris au alcătuit punctul de pornire al lucrărilor mele. Expoziţia este un fel de încercare de dialog cu Petre Stoica, cu aceste poeme. Dialog care ar putea dura la nesfârşit. Mi-am închipuit expoziţia ca un fel de invitaţie a publicului în atelierul meu, ca un fel de prim pas al acestui dialog. Am făcut şi două cărţi desenate. Fiecare vers a devenit un fel de pretext pentru a descoperi o lume proprie mie în nădejdea de a născoci un ritm, un sunet, un semn prin care ceea ce încerc eu să fac este să devină un răspuns. În total sunt 14 fragmente de poeme, iar din toate sunt trei la care m-am gândit în mod special. Expoziţia poartă numele unei poezii care se numeşte „**Ceva**". Redau un fragment care figurează şi pe afiş:

”Într-o zi am găsit
Ceva ce găseşti numai o singură dată în viaţă,

Ceva fără formă,
Ceva fără gust şi culoare,
Ceva topindu-se ca literele soarelui pe apă,
Ceva mai frumos ca genele iubitei,
Ceva cald şi dureros,
Ceva ca o melodie depărtată..."

- **Cum au reacţionat prietenii tăi la vederea noilor tale creaţii?**

- „Mă aşteptam,” mi-a spus o prietenă, „ca o poezie să aibă un singur desen”, dar, de fapt, sunt zeci de desene pentru fiecare La versuri cum ar fi „este adevărat că adevărul se compune din ceşcuţe extrem de fragile” poţi găsi sute de răspunsuri grafice posibile. Este aşa, ca şi cum ai privi lucrurile esenţiale si răsturnările lor în timp cu ochii întredeschişi ca şi cum ai zări înţelesul lucrurilor pe care le-ai trăit în milioane de oglinzi. Poezia lui Petre Stoica are pentru mine calitatea emoţiei pe care trăieşti în faţa marilor opere de artă. Niciodată nu vezi totul, mereu mai rămâne ceva... Vreau să mă întorc la ea în fiecare zi, pentru că sunt absolut sigură că versurile lui vor căpăta încă un înţeles, iar asta numesc eu un mare cadou. Mi se întâmplă ceva similar cu Irina Nicolau. Am o înregistrare cu ea. Spusele ei sunt finite, dar felul în care eu le percep (de 4 ani încoace, de când a plecat dincolo), acest fel este mereu altul şi mi se pare că printre cuvinte s-a strecurat în mod magic câte o scrisoare pentru fiecare etapă a vieţii mele. Sunt încântată că nu am apucat să citesc încă toate poemele lui Petre Stoica. Mi se pare că există acolo o provizie uriaşă de emoţie, de idei, de privelişti simţitoare în faţa cărora aştept să mă aflu şi să înţeleg ce fel de continuare ar avea ele în modul meu de a privi şi gândi. În acelaşi timp, felul în care mă recunosc în poezia lui Petre Stoica este mereu neclar şi aştept să se ivească umbra, îndoiala, celălalt, aştept să disting lucruri pe care nu le-am ştiut, aştept să întrevăd stări şi fiinţe necunoscute, iar toate astea se compun mereu într-o surpriză.....pe care îmi doresc să o prind într-un „**ceva**”.

- **O expoziţie este germenul celei viitoare, spuneai cândva...**

- Mai am în plan o expoziţie, în ianuarie, care va fi despre prietenii mei. Expoziţia aceasta de la Jimbolia cuprinde şi picturi,

cuprinde desene mici, dar şi câteva desene mari... Eu sunt mulţumită dacă lumea îmi spune că se emoţionează privindu-le. Ceea ce uneşte prezentul de viitor, expoziţia „Ceva” de cea care va urma, este prietenia...

- **Cum vezi tu această viitoare expoziţie care va fi, cum spui tu despre prieteni?**

- Mă gândesc la chipurile prietenilor mei, la fiinţa lor aşa cum o văd eu, la lumina lor. Sunt foarte diferiţi. Simplul fapt că văd un om drag mie îmi provoacă o bucurie atât de mare încât îmi şterge orice tristeţe. Sunt voci pe care dacă le aud doar la telefon îmi schimbă ziua. Sunt cuvinte care răstoarnă sensul unui moment în care eşti nervos sau abătut. Am prieteni de la 20 la 92 de ani. Lidia Mihăescu, o artistă care a lucrat în atelierul care este acum al meu , are 92 de ani. E un om de mare fineţe, de o mare tolerantă, o persoana reflexivă, împăcată si foarte tandră. Are în ea o lumină interioară şi o dulceaţă şi un ataşament la care sper să ajung şi eu , este singura fiinţă care mi-a mărturisit într-un fel foarte blând că se află în aşteptarea lumii de dincolo fiind foarte curioasă.. Am mulţi prieteni din lumea scrisului în general (Irina Nicolau,Tatiana Bran, Adriana Gheorghe) poeţi, (Emil Brumaru, Petre Stoica, Gabriel Simon) artişti şi arhitecţi (Mircea Ochinciuc, Andra Panait)... Sunt fel şi fel de prietenii, de nuanţe, de sunete şi de cămăruţe. O iubesc enorm pe Elisabeta Sîrbu, care stă la Craiova - ne vedem rar dar vorbim aproape în fiecare zi. E o persoană cu un nuanţat simt al apropierii, o stabilitate teribilă a sentimentului un tip de umor exploziv, acoperitor de mari tristeţi, am mereu impresia ca respiră odată cu mine si că simte si ceea ce nu mi se întâmplă.. Pia Paleologu este unul din cei mai profund credincioşi oameni pe care-i cunosc.

- A fost colega mea de bancă la cursurile de masterat ale Universităţii de Artă susţinute de pictorul Sorin Dumitrescu. Pentru mine intră în rândul cursurilor senzaţionale la care am avut norocul să asist. Cel de angelologie al lui Pleşu, cele despre Dűrer, despre Michelangelo, despre Velasquez ale lui Cornel Mihai Ionescu. Prezenta Piei a dublat bucuria acestui curs pentru ca atunci când iţi place ceva foarte mult simţi nevoia să-l împărtăşeşti cu cineva drag iar in cazul ei as zice cu cineva fermecător curajos şi optimist.

Prietenii mei m-au împăcat cu viaţa şi uneori chiar cu moartea. Cu ei am râs, am vorbit, am pictat, am intrat în dispute, ei m-au

schimbat si m-au învăţat despre ceea ce este dincolo de noi. Expoziţia va fi un fel de album de familie cu prieteni.

- **Unde-ţi place cel mai mult să te afli?**

- Cel mai mult îmi place să stau la atelier. În visurile mele, atelierul ar trebui să fie plin, să existe o şină de tren de jur împrejur, eu să stau în mijloc şi fiecare să-şi vadă de treburile lui, să citească, să asculte muzică şi îmi place şi la şcoală foarte mult pentru că îmi plac studenţii, mi se par foarte proaspeţi, mi se par curajoşi, mai ales aceştia din ultimii ani, foarte personali, mi se pare că vezi în ochii lor dacă nu le convine ceva şi mi se pare că înveţi foarte mult de la ei. Dacă ai talentul să le placi şi dacă ai şansa să meargă pe acelaşi drum cu tine, să-ţi fie parteneri, poţi să înveţi foarte multe lucruri de la ei şi întrebările pe care ţi le pun şi faptul că îţi pot spune „Mă interesează”. Vorbind cu ei despre comunism mi-am dat seama că tema le este străină. Contactul cu ei, care văd lumea altfel, care o interpretează altfel, cu umor, te întăreşte. Te provoacă, te întristează când vezi că tu, fără să vrei, rişti să rămâi acelaşi. E o taină să te uiţi la celălalt ca în oglindă. E o provocare să te uiţi în ochii celorlalţi să-ţi dai seama dacă te mai recunoşti sau dacă îşi convine cine eşti.

- **Ce-ţi doreşti cel mai mult?**

- Cel mai mult îmi doresc să mă apropii de credinţă. Cred că înţelegerea, umorul, bucuria de a trăi fiecare clipă, împăcarea cu tine şi cu cei pe care îi iubeşti cu adevărat, cu sinceritate, pe care îi doreşti lângă tine, toate acestea te fac fericit. Cel mai mult mi-aş dori să am timp să povestesc şi să înţeleg, iar felul meu de a picta e un mod de a le cuprinde pe amândouă... Cred că cea mai frumoasă lume este aceasta a căldurii umane. Din partea studenţilor, din când în când, am sesizat un fel de căldură. Dacă eu observ că ei se bucură când fac ceva, este cea mai mare încântare.

- **Crezi că eşti un model pentru ei?**

- Nu cred că pot să fiu un model, dar dacă măcar aş fi un prieten bun care să îndemne spre un anumit drum, tot ar fi...**Ceva.**...

(Cronica Română, miercuri, 9 august, 2006)

Teatrul Bulandra: o şcoală, un model...

La început de stagiune: în dialog cu regizorul Alexandru Darie, directorul Teatrului Bulandra

- Recent, vi s-a decernat o strălucită distincţie italiană... Despre ce este vorba?

- Am primit diploma şi decoraţia Ordinul Stelei Solidarităţii Italiene în grad de Cavaler conferit de fostul preşedinte al Republicii Italiene Carlo Azeglio Ciampi, la propunerea ministrului afacerilor externe pentru promovarea culturii italiene. Avem parteneriate cu teatrele italiene, vorbesc, în primul rând de celebrul Piccolo Teatro, fondat de Giorgio Strehler, după aceea trei spectacole semnate de autori importanţi ai culturii italiene, vorbesc de Pretore Vincenzo al lui de Filippo şi cele două spectacole realizate de meşterul Ciulei cu „Henric al patrulea" şi „Şase personaje în căutarea unui autor" al lui Pirandello. Avem legături cu Teatrul Stabile din Torino, cu Teatrul Garibaldi din Palermo care a jucat aici ca şi Piccolo Teatro care a jucat Arlechino. Avem o colaborare excelentă cu Institutul Italian de Cultură, chiar în această toamnă s-a jucat Puppi Siciliani, acel spectacol de teatru tradiţional de păpuşi, sicilian care se adresează şi adulţilor, am avut, de-a lungul timpului, mai multe spectacole, probabil că spectatorii noştri le ţin minte. Am făcut foarte multe turnee în Italia în ultimii patru ani, am jucat la Roma, la Piccolo, de câteva ori, la Milano, vom merge, probabil, în anul care vine, la Torino, la Festivalul Uniunii Teatrelor din Europa, am fost la Palermo şi la Teatrul Garibaldi am jucat acolo „Anatomie. Titus".

- Teatrul italian se joacă alături de pagini din literatura dramatică rusă, engleză, irlandeză şi aşa mai departe...

- Ca o glumă, ar trebui să ni se acorde şi o distincţie din partea ruşilor, pentru că avem foarte multe spectacole semnate de mari autori ruşi, avem Oblomov, avem Sorry, avem Căsătoria, avem Unchiul Vania şi acum Crimă şi pedeapsă. Avem legătură, în cadrul Uniunii Teatrelor din Europa, cu teatre ruseşti importante, vorbim de Teatrul Levto din Sankt Petersburg, vorbim de Şcoala teatrală experimentală de la Moscova. Jucăm şi teatru englezesc şi teatru contemporan irlandez şi teatru românesc. Una dintre ultimele noastre premiere a fost cu piesa lui Matei Vişniec „Richard al treilea se interzice”, titlul original fiind „Richard al treilea nu se mai joacă”. Avem un repertoriu variat. Între piese există legături tematice. Avem şi un spectacol muzical, Elisaveta Bam gândit de Irinel Anghel pe un text de Daniil Harms în regia lui Tocilescu. Cred că este foarte important să oferim fie spectacole atât pe muzică foarte modernă cum este cea scrisă de Irinel Anghel, cât şi pe muzică clasică reinterpretată sau într-o viziune regizorală mai specială. Văd că se bucură de mare succes această idee. În cadrul Festivalului Naţional de Teatru avem şi noi două spectacole selecţionate, Elisaveta Bam şi Molly Sweeny în regia lui Alexandru Dabija.

- Ce ar cuprinde rubrica de noutăţi?

- Mamouret de Jean Sarment.

Mamouret e ultimul rol pe care l-a jucat doamna Bulandra pe această scenă, în această piesă. Avem bucuria să o revedem pe Tamara Buciuceanu în acest rol. Regia e semnată de Dinu Cernescu, costumele şi decorul de Mihai Mădescu şi Luana Drăgoescu iar distribuţia cuprinde actori cunoscuţi ai teatrului dar şi actori tineri. Textul are şi o semnificaţie mai profundă, nu este doar o simplă comedie. Vor intra în lucru mai multe spectacole, următorul, la Sala Izvor, va fi al meu, voi începe repetiţiile cu o piesă elisabetană a lui John Ford care se numeşte *„Ce păcat că-i curvă”* şi , după aceea, vor mai fi şi altele în anul care vine. Sunt discuţii la ora aceasta cu câţiva regizori mari din lume care vor veni să monteze la Bulandra. Sper ca Tocilescu să facă un spectacol, curând, aici, sper ca şi meşterul Ciulei să mai facă un spectacol ca şi unii regizori străini importanţi precum Kordonskiy şi alţii.

- Cu ce dificultăţi vă confruntaţi?

- Cred că ar fi momentul ca Teatrul Bulandra, unicul teatru membru în Uniunea Teatrelor Europene şi unicul teatru care se numeşte teatru municipal să fie primul căruia să i se acorde un nou sediu. Nu avem spaţiu de repetiţii şi, de aceea, suntem obligaţi să ocupăm scena mai mult decât ar trebui, cu repetiţiile. Un alt aspect, în acest moment, toţi directorii de teatru din România sunt un fel de administratori de bloc. Ei nu pot hotărî aproape nimic de capul lor. Trebuie tot timpul să ceară fel de fel de aprobări şi să întocmească o mulţime de hârtii. Există o teamă enormă să nu se fure...ce? Ca şi cum toţi directorii de teatru ar fi posesori de vilă cu piscină. Peste tot în lume se tinde către simplificarea deciziei. Îmi aduc aminte, lucram la Oxford Stage Company împreună cu Maria Miu care făcea decorurile şi costumele. Directorul teatrului a chemat-o, i-a pus în mână un plic şi a spus: „Ai aici 6000 de lire, du-te şi cumpără materiale pentru costume iar ea a întrebat: „Ce trebuie să vă aduc, chitanţe?" „Nu, trebuie să cumperi materiale de toţi banii." Încredere totală pentru că omul şi-a făcut un calcul foarte simplu: dacă tu cumperi materiale proaste, bagi banii în buzunar, te faci de râs ca scenograf şi a doua oară nu te mai cheamă nimeni dacă faci un lucru prost. Am un prieten în Franţa care s-a prezentat la o mare companie de film, i-au pus în braţe o cameră de luat vederi şi l-au trimis să filmeze nişte cadre în parcul de vis-a-vis. Omul putea să fugă cu camera în valoare de vreo 20 000 de dolari. El s-a dus, a filmat şi i s-a spus „OK, eşti angajat". Eu cred că, în teatre, lucrurile ar trebui să se desfăşoare foarte simplu. Să poţi să stabileşti nişte salarii, să faci nişte cheltuieli şi, la şase luni sau la un an să dai socoteală asupra lor. De doi ani de zile posturile în teatre sunt blocate printr-o hotărâre de guvern care se referă la bugetari. Am scris primului ministru rugându-l să dea o ordonanţă, să facă o derogare pentru teatre. Nu putem angaja tehnicieni când aceştia ne pleacă, nu putem angaja actori, nu putem stabili salariile actorilor pe care îi avem. Am primit un răspuns negativ. Aceasta denotă o lipsă de interes faţă de cultura teatrală românească.

- Care este secretul de a te menţine sus?

- Sunt trei lucruri importante: în primul rând o consecvenţă repertorială care priveşte piese clasice din marele repertoriu al literaturii ruse, englezeşti sau româneşti dar şi piese inedite ale unor mari autori cum este această piesă, „Triumful dragostei" a lui

Marivaux care nu s-a mai montat în România niciodată sau cum e piesa „Sorry” care nici ea nu s-a mai jucat niciodată sau cum este această adaptare a lui „Oblomov” sau a Elisavetei Bam, piese foarte rar jucate. Al doilea lucru important: faimoşii regizori români şi cei din străinătate care sunt, de asemenea, de prim rang. Cel de-al treilea aspect important îl reprezintă actorii: alături de numele uriaşe şi cunoscute au venit şi actori foarte tineri care, unii dintre ei, au mari premii internaţionale. E vorba de o trupă care păstrează această tradiţie a Teatrului Bulandra: spectacole de avangardă combinate cu o şcoală de actorie foarte serioasă. Pentru că, poate, cel mai important lucru este faptul că Teatrul Bulandra a devenit o şcoală, în sensul adânc, filozofic al termenului. O şcoală, un model...

(Luni, 30 octombrie 2006, Cronica Română)

VI. ÎN LUMEA ARTELOR

Din zborul păsării...

*Viorel Mărginean s-a născut la 12 decembrie 1933 în comuna Cenade, judeţul Alba. În zona colinară înaltă din centrul Transilvaniei îşi va petrece primii şapte ani din viaţă. Este al zecelea copil al lui Ilie Mărginean şi al Anei Alexe * Tatăl său, pădurar al Mitropoliei Blajului, a fost primul primar român de după 1918. Mama sa era o artizană talentată, faimoasă prin creaţiile sale de modele de ţesături specifice zonei * Între anii 1948 şi 1953 frecventează cursurile Şcolii Medii de Arte Plastice din Cluj, iar între 1953 şi 1959 urmează Institutul de Arte Plastice "Nicolae Grigorescu" din Bucureşti * În 1958 debutează la Expoziţia Interregională de pictură, sculptură, grafică din Bucureşti. În 1962 devine membru al Uniunii Artiştilor Plastici din România. Vicepreşedinte al Uniunii Artiştilor Plastici între 1978 şi 1989 * Director general al Muzeului de Artă al României între 1993 şi 1995 şi ministru al Culturii un an mai târziu *Membru de onoare al Academiei Române (din 24 martie 2006) * A avut numeroase expoziţii personale în ţară şi în străinătate. Lucrările sale sunt prezente în colecţii de prestigiu din diferite ţări.*

Parlamentul European din Bruxelles a găzduit, în perioada 24 aprilie - 12 mai, expoziţia artistului Viorel Mărginean, "România văzută din zborul păsării". Au fost expuse 61 de picturi (unele de

mari dimensiuni) şi desene, expoziţia fiind patronată de raportorul pentru România în PE, Pierre Moscovici. La vernisaj au participat numeroşi deputaţi europeni şi euroobservatori români, oameni de cultură precum şi români care locuiesc în Belgia.

- Care a fost parcursul care a dus la realizarea expoziţiei din rotonda sediului Parlamentului Uniunii Europene de la Bruxelles, expoziţie care s-a închis în aceste zile?

- Domnul Pierre Moscovici, secretarul general al Parlamentului European, profund cunoscător al României, a fost la originea acestei expoziţii. În timpul unei vizite de lucru a unei delegaţii de parlamentari europeni întreprinse în ţara noastră, după câteva zile de lucru, s-a simţit, probabil, nevoia unei relaxări. Eu am primit un telefon şi am fost întrebat dacă pot să primesc delegaţia la mine la atelier. I-am primit, le-am arătat lucrări, au fost încântaţi şi, ulterior, am fost invitat să realizez această expoziţie. După primirea invitaţiei, m-am deplasat la Bruxelles pentru acorduri şi programare. Am fost sprijinit, în organizarea expoziţiei şi de reprezentanţii noştri la Bruxelles, domnul ambasador Lazăr Comănescu, ambasador al României pe lângă U.E. şi de ambasadorul României în Belgia, domnul Ion Jinga. Am fost sprijinit, de asemenea, de unii europarlamentari români, ca şi de mulţi membri ai corpului diplomatic, în perioada cât am stat acolo. Nu pot să nu îl amintesc pe domnul Dan Hăulică, preşedinte de onoare al Asociaţiei Internaţionale a Criticilor de Artă, care a prezentat expoziţia mea, la vernisaj. O echipă a postului de televiziune Senso a realizat un documentar dedicat acestui eveniment.

- Ce a reprezentat expoziţia de la Parlamentul European? O retrospectivă? Este o expoziţie cu un anume profil tematic?

- Titlul expoziţiei reflectă o anume viziune proprie a mea asupra peisajului. În multe din tablourile mele el este văzut de sus, de unde se poate cuprinde un orizont larg, înfăţişat ca o imagine de pe un ecran lat. Eu provin, de altfel, dintr-o zonă din Transilvania cu dealuri foarte înalte, din zona comunei Cenade. Imaginile copilăriei ni se imprimă pe retină pentru tot restul vieţii şi probabil că această viziune a mea asupra peisajului îşi are originea în familiarizarea timpurie cu privirea lumii înconjurătoare de la o înălţime oarecare.

Pentru această expoziţie am selectat iniţial 93 de lucrări, din care am expus, însă, doar 61.

- De ce?

- Pentru că întotdeauna trebuie să ai mai multe opere adunate în vederea expunerii. Planul sălii, studiat pe hârtie, este abstract. Încadrarea pe simeze începe să configureze cicluri şi idei când te uiţi la lucrări, când vezi care pânză stă mai bine lângă alta. Orice expoziţie trebuie considerată drept o compoziţie în sine, ca un tablou. Spaţiul expoziţional de la Parlamentul European este foarte interesant: are o înălţime considerabilă şi se desfăşoară vertical, pe două suprafeţe circulare, distanţate între ele.

- Expoziţia, am înţeles văzând catalogul, are şi un caracter retrospectiv. Aţi "recuperat" pânze şi din alte colecţii decât acelea din atelierul dumneavoastră. Care au fost criteriile de alegere a lucrărilor?

- Am dus acolo lucrări din diferite perioade; majoritatea lucrărilor expuse sunt însă recente. Au fost împrumutate câteva lucrări de la Muzeul Naţional de Artă, Muzeul Municipiului Bucureşti şi Muzeul de Artă din Constanţa şi două de la Muzeul de Artă Contemporană şi de la unele colecţii particulare.

- Revin asupra criteriilor tematice...

- În acea expoziţie am avut câteva teme: zborul, peisajul câmpiei, muntelui, zonei colinare, deltei, în diferite anotimpuri. Am expus şi imagini de flori şi naturi statice.

- După închiderea expoziţiei de la Bruxelles veţi lua o « pauză de reflecţie » sau deja vă pregătiţi pentru alte expoziţii?

- În luna iunie 2006 voi expune la Paris, la sediul UNESCO, circa 40 de lucrări. Expoziţia respectivă se organizează în preajma împlinirii a 50 de ani de la primirea României ca ţară membră a UNESCO.

- Artistul nu poate trăi, desigur, rupt de viaţa socială. Dincolo de pereţii atelierului dumneavoastră, "în peisaj", ca să mă exprim astfel, se află lumea vie a unei ţări vii. Cum vede pictorul Mărginean, "de sus", poziţia României în Europa la ora actuală?

- Este foarte important ca o ţară să fie bine "aşezată", ca şi familiile sau instituţiile. Deocamdată, la noi, după cum vedeţi, lucrurile, "aşezările", sunt destul de neclare. Probabil că, în această

perioadă, înainte de intrarea României în Uniunea Europeană, sunt prea multe lucruri de făcut într-un timp mult prea scurt. Am credinţa, derivată din speranţă, că, în câţiva ani, situaţia se va schimba în bine. Am străbătut ambele “perioade de tranziţie” şi chiar o parte din cel de-al doilea război mondial. La noi, tot ce s-a făcut bine s-a făcut din mers.

- Ce înseamnă, pentru dumneavoastră, România?

- Orice succes al ţării mele mă bucură. Țara e ca o mamă. Îţi iubeşti mama necondiţionat. Îmi place sudul. Mi-a plăcut să pictez încă de pe când eram preşcolar. Îmi plăcea să mă uit la imaginile colorate din cărţile de istorie şi geografie, şi, având mai mulţi fraţi, fiecare în altă clasă, aveam multe manuale pe care le răsfoiam.

- De unde şi de la cine credeţi că aţi « moştenit » talentul dumneavoastră artistic?

- Mama mea ţesea lucruri extraordinare iar bunicul meu din partea mamei lucra în lemn: mobilier, porţi etc. Eu provin dintr-un sat unde românii lucrează lemnul, iar saşii sunt zidari. Fiecare cu tradiţia lui.

- Care este locul cel mai îndrăgit de dumneavoastră?

- Locul din lume care trebuie să-ţi placă cel mai mult este acasă. Casa este punctul fix al fiecărui om, acolo unde revii mereu. Dacă un om nu are un punct fix, o casă, o ţară, un oraş, un sat, el este ca o frunză care pluteşte pe o apă curgătoare. E normal să-ţi fie dor de casă şi să te simţi bine în atmosfera ta. Iubesc România cu oamenii şi peisajul ei. Şi parcă numai aici, acasă, simt că pot visa la toate zborurile, dintre care unele sunt “descrise” în pânzele mele.

„Am deschis această expoziţie în spaţiul Parlamentului European, într-un loc anume gândit, în formă circulară, unde am expus, cu acest prilej, 61 de lucrări. Expoziţia mea se intitulează «România văzută din zborul păsării»... o pasăre este un miracol, un spectacol prin formă, prin culoare, prin faptul că zboară (...) eram copil şi era un lucru extraordinar pe care puteam să-l văd în jurul meu. Eu însumi am visat că zburam şi mai visez chiar şi acum...”

Viorel Mărginean

(Luni, 22 mai 2006, Cronica Română)

Cristian Mihăilescu:
„Mă simt fiul spiritual al maestrului Jean Rânzescu”

*Cristian Mihăilescu a absolvit Cursurile Academiei de Muzică din Bucureşti, secţia Canto (promoţia 1969) * Ca solist la Opera Naţională din Bucureşti (tenor), a interpretat 47 de roluri în opere de diverşi autori printre care Mozart, Stravinski, Verdi, Puccini, Offenbach, Johann Strauss etc. * A urmat cursurile postuniversitare de regie de operă ale Academiei de Teatru şi Film din Bucureşti *Este membru al Academiei Europene de Teatru Muzical de la Viena şi al Asociaţiei «Eurolyrica» ce reuneşte cei mai importanţi directori de operă din Europa * A pus în scenă spectacole de operă în numeroase ţări, dintre care, cele mai recente sunt: "Madame Butterfly" la Nagasaki, "Balul mascat" la Tokyo, "Pescuitorii de perle" în Olanda, “Cosi fan tutte" (1999) şi "Carmen" (2000) la Toulon (Franta), "Elixirul dragostei" (2002) la Limoges (Franţa), "Rigoletto" (2004) la Pisa (Italia) * Premiul "Regizorul Anului" decernat de Uniunea Compozitorilor, pentru "Otello" in 1996 * Premiul Uniunii Criticii Muzicale pentru "Cel mai bun moment liric" ("I Capuletti ed I Montecchi", în 1997) şi premiul "Cel mai bun spectacol al anului" pentru "Traviata" pe scena Operei Naţionale din Bucuresti (1998) * Din 1996 membru permanent al juriului "Concursului Internaţional de canto" de la Marmande (Franta) * Din 2003 membru al juriului Concursului Internaţional de Canto de la Montreal (Canada) * Director General (1992) al Teatrului Liric din Constanţa, devenit sub conducerea sa, Opera din Constanţa * Director General al Teatrului Liric Braşov (din septembrie 2000),*

*redenumit ulterior Opera din Braşov * Cadru didactic la Universitatea Naţională de Muzică din Bucuresti din 2004) * Visiting Professor la Tokio, Nagasaki, Saytama (Japonia), la Praga si Brno (Cehia), la Montreal, Toronto şi Vancouver (Canada) , la Beijing şi Shanghai (China) * Doctor în Muzică al Universităţii Naţionale de Muzică din Bucuresti cu menţiunea "Magna cum laudae" * In decursul anilor a desfăşurat şi o intensă activitate publicistică.*

- Sunteţi un personaj despre care se spune că nu este uşor de abordat deoarece preferă, când se află în Bucureşti, să se dedice vieţii familiale. Este acesta un refugiu pentru un cântareţ de operă sau o modalitate de "reîncărcare a bateriilor" artistice?

- Toate obiectele care ne înconjoară, pe Felicia Filip şi pe mine, au o mare încărcătură afectivă. Încercăm, în permanenţă să ne bucurăm de ceva. Dimineaţa, de ciripitul păsărilor, când plecăm spre Braşov; ne bucurăm de un apus de soare sau de o lumina specială pe Crucea de pe Caraiman. În plus, atunci când obţinem ceva, un succes, un obiect, nu uităm să mulţumim împrejurării sau persoanei care a contribuit la naşterea oportunităţii. În momentul în care mulţumeşti, capeţi energie, dai energie. În familie ne uneşte firescul de zi cu zi. Familia este locul geometric al energiilor pozitive şi al simplităţii care elimină cabotinismul. A nu-l cultiva în viaţă înseamnă să ai şi tăria să nu-l transferi pe scenă. Firescul cotidian, pentru a nu mai vorbi de afecte, mă ţine "în jurul casei".

- Maestrul Jean Rânzescu mi-a vorbit o dată despre Cristian Mihăilescu ca despre cel mai stralucit elev al lui.

- Sunt profund emoţionat în acest moment... Mă simt fiul spiritual al maestrului Jean Rânzescu, îndrăznesc să spun... Multe din montările lui îmi par şi acum geniale: abordările lui reflectau o filozofie proprie a punerii în scenă. Era şi un fin interpret al valenţelor simbolice ale operelor. Fiecare spectacol pus în scenă de domnia sa reprezenta o viziune, o concepţie, aveau propriul Weltanschaung. Scena Nilului din "Aida" a fost pentru mine cea mai frumoasă montare făcută vreodată în această operă. Maestrul Rânzescu a fost primul care a făcut luna difuză. Pentru că, din cauza căldurii, pe Nil evaporarea apei este foarte puternică. Niciodată luna nu se vede clar. La "Oedip" viziunea regizorală a maestrului a fost

fantastică. "Oedip"-ul, înaintea lui s-a făcut o singură dată, prin anii 30 şi ceva, în Belgia. Şi el a realizat, după 20 de ani, în România, al doilea spectacol. Pentru a pune în valoare rolul corului, acela de a comenta tot timpul, el l-a văzut ca un cor antic, situat la bază, sub scenă, iar deasupra, epurat de tot acest cor care comenta, se desfăşura acţiunea propriu-zisă, o revoluţie în istoria regiei mondiale de operă, în 58, la prima ediţie a Festivalului "George Enescu".

Fiindcă a avut neşansa să trăiască în România într-o perioadă în care era greu să călătoreşti în străinătate, nu i-au fost totdeauna cunoscute spectacolele. Şi eu cred că dacă Jean Rânzescu, realizatorul multor montări strălucite, sute, dacă ar fi montat numai "Oedip", în 1958 şi tot ar fi rămas în istoria regiei universale. El era inspiratul, era Mozart-ul regiei de operă. Ca şi Mozart, şi Jean Rânzescu a creat enorm. El reprezenta însăşi regia de operă. Şi mi-a acordat această profundă preţuire şi prietenie care m-a marcat.

- După câte ştiu aţi şi scris un studiu dedicat maestrului Rânzescu...

- Într-adevăr, am şi scris un studiu despre el, singurul studiu care s-a scris când era încă în viaţă, de asemenea dimensiuni. Mi-a încredinţat extrem de multe lucruri. Avea 87 de ani atunci. Era de o tinereţe spirituală fantastică, chiar dacă trupul nu îl ajuta la fel de mult... Carmen a fost una dintre primele opere pe care el le-a regizat. După mai bine de 40 de ani îmi spunea că a descoperit ceva în plus la Jabanera. Avea peste 80 de ani când a venit să vadă premiera cu spectacolul Bărbierul din Sevilla montat de mine la Braşov cu Felicia în distribuţie, înfruntând o căldură toridă în vara aceea ...pe urmă am vorbit cu el, zile şi zile întregi, onorându-mă cu nişte aprecieri deosebite şi analizându-mi montarea, cu o memorie fantastică, fiecare scenă în parte, fiecare detaliu îl filmase cu ochii minţii... niciodată nu-mi spunea „nu e bine”, spunea „eu aş fi făcut altfel”. Avea această generozitate şi gentileţe. Îţi mărturisesc un lucru în premieră absolută, pentru că eşti prietena noastră de mulţi ani, că, în viaţa unui regizor, ca şi în viaţa unui interpret, a unui scriitor, există momente de cumpănă, când nu ştii care este rezolvarea unui moment, a unei scene, ai mai multe alternative şi nu ştii pe care să o alegi. Într-un astfel de moment mă întreb cum ar fi făcut maestrul Rânzescu. Şi vreau să spun că găsesc rezolvările. Îmi amintesc de soţia sa, Maria Rânzescu, fusese o mare mezzosoprană. Ea m-a

îndrumat să citesc anumite cărţi şi de la ea am notat nişte reflecţii extraordinare, era convingătoare şi intuitivă.

- O altă personalitate regizorală de care aţi fost legat a fost Hero Lupescu. La Conservator, el v-a predat ştafeta...

- Profesorul Hero Lupescu mi-a fost profesor la Conservator, apoi am jucat în multe spectacole montate de domnia sa, iar acum mi-a făcut marea onoare, din 2005, de a-mi preda clasa de operă. A fost ca o predare de ştafetă şi lucrul acesta mă onorează. Aceşti doi mari regizori au fost, de fapt, pilonii care mi-au marcat cariera regizorala. In realizarea spectacolului cu „Nunta lui Figaro" am lucrat în spiritul maestrului Rânzescu care era un excelent pedagog. Tehnica de scenă a artistului de operă e profund diferită de cea a actorului de teatru. Timpul muzicii este dilatat faţă de vorbirea curentă. Gestul trebuie să aibă alte conotaţii, care să respecte ritmul muzicii. Aceasta e o tehnică pe care mi-am însuşit-o de la maestrul Rânzescu, care se suia pe scena şi explica toate aceste lucruri.

- **În momentul de faţă predaţi viitorilor regizori şi elemente de tehnică de scenă, disciplină complexă, nu foarte frecventată în programele autohtone...**

- Ei, bine, aceasta tehnică de scenă care este mai rar studiată de regizorul de operă m-a purtat pe foarte multe meridiane. Începuturile mele în domeniu datează din 1992, când am început nişte cursuri de tehnică de scenă cu cântareţi japonezi. In '94 am iniţiat un master-class care-mi poartă numele la Tokyo, la Nagasaki, la Saytama, unde japonezii m-au invitat pentru că ei nu au un astfel de profesor. La Praga şi la Brno susţin în această lună un master-class alături de un profesor din Canada, Alain Nonat, fost tenor şi care acum se ocupă de tehnica vocală, de frazare, de pronunţia în franceză, şi împreună cu care am ţinut cursuri şi la Montreal, la Toronto, la Vancouver. După aceea am plecat în China şi am făcut un master-class de regie. Acestea toate sunt axate pe tehnica de scenă în care m-am specializat.

- În paralel cu activităţile curente legate de practicarea artei regizorului va ocupaţi şi cu punerea în valoare a noilor talente. Care este starea tinerelor talente in România şi în alte ţări?

- Sunt invitat în foarte multe jurii de concursuri internaţionale de canto unde încerc a detecta voci: încerc sã le aduc şi pe scena

Operei din Braşov al cărui director general sunt... Sunt membru de 12 ani în juriul Concursului Internaţional de la Marmande, Bordeaux unde participă între 200 si 250 de candidaţi. Juriul este format din directori de operă din Franţa, din Germania şi din Italia, fac parte şi din juriul concursului de canto de la Montreal şi iată, acum, am marea onoare să fiu numit membru al juriului Concursului de la Pamplon din Spania, al cărui preşedinte este Jose Carreras. Am predat la Universitatea Ovidius din Constanţa, la Universitatea Transilvania din Braşov şi acum, sunt profesor la Universitatea Naţională de Muzică din Bucureşti. Mă simt foarte legat de activitatea pedagogică. Cred că regizorul este şi un pedagog. Iar un director de operă trebuie să unească valorile care, prin definiţie sunt nişte individualităţi, fiecare cu caracteristica lui, cu temperamentul lui, cu cultura lui, într-un tot armonic care se cheamă spectacol.

- De ce repere ţine cont regizorul în momentul în care îşi propune să monteze un spectacol pe o anumită scenă din lume?

- Am regizat în spaţii foarte diverse: „Bal mascat" la Tokyo, „Carmen" la Toulon, unde, pe urmă, am făcut şi „Cosi fan Tutte". Am montat la Pisa „Elixirul dragostei", la Amsterdam am facut „Pescuitorii de perle"... E foarte important să cunoşti mentalitatea publicului, tipologia publicului: acelaşi titlu, daca îl montezi în Franţa sau in Japonia, îl realizezi diferit în funcţie de orizontul de aşteptare... Se vorbeşte foarte rar de acea altă mare componentă a spectacolului care este publicul. Când am fost invitat la Opera Naţională din Bucureşti să montez „Traviata" care a şi primit premiul pentru cel mai bun spectacol de operă din România, puteam să-l fac în foarte multe feluri. „Traviata" precedentă dăinuia pe scenă de 45 de ani. Nu puteam să vin cu un spectacol total schimbat. Regizorul trebuie să ţină cont de acest public.

- În multe opere, alături de personaje nefericite sunt prezente şi personaje strict fericite. În viaţa de toate zilele, dumneavoastră vă puteţi defini un personaj stors de oboseală, un personaj satisfăcut de propria muncă, sau pur si simplu un personaj fericit? Ce apreciaţi cel mai mult la cei apropiaţi?

- Cuplul artistic ce formeaza familia noastră poate fi definit ca o pereche ce ştie să se bucure de frumuseţile vieţii, în ciuda faptului că, în general, muncim în neştire. Câteodată eu fac într-o săptămână de 5 ori drumul Bucuresti-Braşov. Plec la două noaptea şi ajung la 5

dimineaţa, pe urmă, la ora nouă, am repetiţie. Cred că secretul faptului că lucrurile se prezintă aşa este lipsa dorinţei da a avea altceva decât ceea ce putem avea. Ne dorim ca înţelegerea dintre noi să dăinuie până la capăt, ne dorim sănătate, ne dorim tot timpul să mai câştigăm un prieten. Unii prieteni vin şi se duc. Dacă înainte aş fi fost întrebat ce preţuiesc cel mai mult la un om aş fi spus, fără să clipesc, inteligenţa. Acum spun: cel mai important lucru este caracterul.

(13 iunie, 2006, Cronica Română)

Filipissima
„Credinţa este secretul acestei armonii."

Felicia Filip s-a născut la Slatina. A studiat vioara şi apoi canto. După absolvirea Academiei de Muzică din Bucureşti, secţia canto, la clasa Georgetei Stoleriu, a fost angajată ca solistă la Opera Naţională din Bucureşti. Cariera internaţională a început-o imediat după Revoluţia din 1989, prima data în Elveţia la Basel, apoi la Covent Garden, Viena, Hamburg, Dresda, Frankfurt, la Teatrul Capitoliului din Toulouse etc. Calităţile sale vocale au fost apreciate în mod deosebit, ea obţinând mai multe premii internaţionale la următoarele concursuri: în 1983 premiul I la Concursul Francisco Vinas la Barcelona, în 1985 premiul II la Moscova la Concursul Piotr I. Ceaikovski, în 1987 premiul al doilea, premiul Mozart si Premiul Japonez la Belvedere din Viena. A cântat sub bagheta unor mari dirijori ca Silvio Varviso, Anton Guadagno, Daniel Oren, Carlo Rizzi, în regia lui Otto Schenk, John Cox, Jean Claude Auvray, Axel Corti si alături de mari cântăreţi.

Fie că i s-a spus Filipissima, apoi Traviatissima, apoi Mozartissima, Felicia Filip a rămas aceeaşi: o voce cu străluciri diamantine, cu un ambitus impresionant, cu o impecabilă frazare şi o subtilă tălmăcire a rolurilor atât de diverse din repertoriul abordat. A fost Violeta, Gilda, Lina, Contesa de Fallevile, Berenice, Rosina, Lucia, Adina, Norina, Elvira, Giulietta, Constanze, Bastienne, Susanna, Leila, Museta, Rosalinde. A reuşit roluri de creaţie alături de interpreţi precum Montserrat Caballe, Roberto

Alagna, Francesco Araiza, Franco Farina, Salvatore Fisichella, Marcelo Alvares, Fabio Armiliato. Dar, dincolo de viaţa scenei, a iubit şi iubeşte cu pasiune orice „sursă" de lumină şi căldură în viaţă. Se bucură de fiecare clipă pe care o trăieşte cu pasiune şi optimism.

- În recitalul extraordinar de la Palatul Cotroceni, prilejuit de „Anul Internaţional Mozart", recital susţinut în iunie, sub înaltul patronaj al preşedintelui României, aţi dat viaţă unor binecunoscute personaje din operele lui Mozart cărora le-aţi adăugat versiuni memorabile ale unor lieduri mozartiene cu acompaniamentul pianistei Verona Maier. Recitalul a avut o notă de noutate. Aţi putea explica în ce a constat aceasta?

- Aş vrea să remarc, mai întâi, faptul că după acest recital a apărut un articol superb într-o publicaţie pe care noi o apreciem foarte mult, „Cultura". Anul acesta este supranumit „anul Mozart" de la a cărui naştere se împlinesc 250 de ani, iar eu sunt singura cântăreaţă din lume care a câştigat toate premiile internaţionale Mozart. A fost un an special care s-a concretizat cu un mare recital care a cuprins deopotrivă arii de operă şi lieduri. Ineditul recitalului a fost dat de faptul că am interpretat două roluri diferite din aceeaşi operă: am cântat două personaje diferite, din Don Giovanni, am fost pe de o parte Donna Elvira, dar am cântat şi aria Zerlinei. Pe urmă, în „Nunta lui Figaro" am cântat în Susanna, dar şi rolul contesei, iar în „Cosi fan tutte" am fost Fiordiligi ca şi Despina. Personaje cu caractere de voce şi temperamentale foarte diferite. Situaţie mai rar întâlnită, deoarece, în aceeaşi operă, de obicei, un tip de soprană cântă un anumit rol, un alt tip de soprană cântă un alt rol. Eu am cântat două tipuri diferite, lucru apreciat de criticii muzicali. Apoi am abordat lieduri de Mozart, cu care câştigasem mari concursuri internaţionale. Iar la Opera din Bucureşti am încheiat stagiunea cu Donna Elvira în Don Giovanni. Pe parcursul stagiunii am cântat în mai multe rânduri Mozart. Am fost la Viena unde am cântat în ultimul spectacol cu „Văduva veselă" într-o montare care a rezistat foarte mulţi ani. „Văduva veselă" are trei acte. Fiind un spectacol festiv, a cântat alt cuplu de protagonişti iar eu am făcut încheierea spectacolului în patria operetei. Iarăşi un lucru foarte frumos, în cadrul Festivalului „Jeunnesse Musicale" am cântat în Sala Tronului

la Palatul Regal, un concert Mozart într-o atmosferă extraordinară, într-o sală încărcată de istorie, ca şi la Muzeul Cotroceni unde recitalul meu s-a desfăşurat sub înaltul patronaj al preşedintelui României. Marea doamnă care conduce Muzeul Naţional Cotroceni, Carmen Păsculescu Florian, un om de mare cultură, ne-a rememorat toate momentele istorice care s-au petrecut în acea sală: consiliul care a decis neintrarea noastră în primul război mondial şi tot în aceeaşi sală consiliul care a decis intrarea noastră în război. Primirea delegaţiilor tuturor provinciilor româneşti după Marea Unire, pe 2 decembrie 1918, de către regele Ferdinand şi regina Maria. Bustul lui George Enescu parcă mă veghea în timpul recitalului.

- **În stagiunea care tocmai s-a încheiat aţi evoluat şi în megaspectacole despre care presa internaţională a vuit zile de-a rândul...**

- Tot în stagiunea trecută, un lucru extraordinar, am apărut la Barcelona, pe stadionul olimpic cu mii şi mii de spectatori, unde am cântat „Traviata” alături de 300 de corişti şi figuranţi, un spectacol gigantic desfăşurat pe o scenă cu latura de 100 de metri. Între mine şi dirijor erau aproximativ 100-120 de metri. Fiecare solist avea un microfon al lui, individual, iar soţul meu care stătea la tribuna I ca la meci, mă auzea ca şi cum aş fi cântat lângă urechea lui. Reacţia publicului, în final a fost greu de descris în cuvinte. Tot stadionul s-a ridicat în picioare şi a ovaţionat. De acolo am plecat imediat la Madrid unde, în Plaza de Toros, am cântat în faţa a mii de oameni.

- **Ce semnificaţie au aceste concerte de pe stadioane?**

- Sunt mai multe tipuri de concerte. Noi am vorbit despre surprinzătoarele spectacole de operă. Există o stare pe care o voce frumoasă i-o creează spectatorului. O bucurie fizică. Aceste vibraţii ale unei voci splendide creează o euforie. Faptul cultural major este revenirea spectatorului la operă. În faza ei iniţială, opera a fost un spectacol popular. Opera se cânta în mari pieţe, se cânta în spaţii mari. Să nu uităm că, după Nabucco al lui Giuseppe Verdi, lumea a ieşit pe stradă şi s-a declanşat revoluţia. Şi scriau „Viva Verdi” care, în subtext însemna „Victor Emmanuel, Re d' Italia”. Deci opera stimula masele. După aceea, din cauza modului în care a fost tratată, opera a devenit un spectacol al elitelor. Şi atunci publicul s-a restrâns. În momentul de faţă, noi, cei care am conştientizat acest lucru, încercăm să redăm opera publicului şi să ieşim în amfiteatre.

Cei care au făcut un imens serviciu operei au fost cei trei tenori: Pavarotti, Carreras şi Domingo. Ei au început să cânte la campionatele mondiale, la olimpiade şi publicul a descoperit opera. Iar acum se dau spectacole la Arenele din Verona, care au acustică naturală, unde asistă 20 000 de spectatori, la Terme di Caracalla de la Roma, unde iarăşi vin sute şi mii de oameni. Lumea vine ca la un spectacol accesibil. Acest lucru îl şi dorim: ca efortul fenomenal al cântului să nu se mai vadă, să pară firesc. Cei mari reuşesc: joacă rolurile ca nişte actori şi cântă ca nişte îngeri.

- **Ce veţi mai dărui spectatorilor?**

- În luna august va fi tot un concert Mozart pe care îl voi susţine cu orchestra Operei din Iaşi, apoi este această surpriză pe care noi o pregătim şi despre care nu suflăm o vorbă. Voi participa, tot în luna august, la un festival de care sunt foarte legată, este vorba de „Callatis" care se desfăşoară pe o platformă pe mare, sunt mii şi mii de spectatori. Ce se întâmplă la Mangalia este fenomenal. Este o manifestare de nivel european. Ca mii de oameni să asculte tot felul de muzici, şi muzică pop şi muzică rock, iar eu să cânt muzică cultă cu acelaşi succes... Asta se întâmplă chiar de Sfânta Maria, de Ziua Marinei.

- **Ce noutăţi va aduce stagiunea următoare?**

- La Limoges am fost Adina în „Elixirul dragostei", în regia lui Cristian Mihăilescu. În acelaşi rol voi apărea pentru prima oară pe scenă, chiar pe 7 septembrie şi voi cânta pentru prima oară „Elixirul dragostei" în România. În stagiunea 2007-2008, voi fi prezentă şi pe continentul american.

- **Cine vă însoţeşte peste tot în lume?**

- În Franţa există un fan-club Felicia Filip. Ei vin la toate spectacolele mele oriunde în lume. De asemenea, contele de Lenoit care este preşedintele celui mai mare festival muzical din lume, „Regina Elisabeta" de la Bruxelles şi care este un fan al Feliciei Filip, a venit şi la Toulon, a venit şi la Dresda, a venit peste tot să mă asculte şi, la ediţia de anul trecut a festivalului, eu şi soţul meu am fost invitaţii de onoare la Bruxelles, am „dinat" cu regina care a dorit foarte mult să o cunoască pe această divă de care contele de Lenoit i-a vorbit atât de mult. Regina ne-a impresionat prin faptul că ştia foarte multe lucruri despre România, vorbea cu mult respect.

Doamna ei de companie vine adeseori în România iar contele de Lenoit este prezent oriunde cânt eu.

- **Mi-aţi mărturisit cândva că aveţi foarte mulţi prieteni români în străinătate...**

- Avem foarte mulţi prieteni români, am cântat mult cu Alexandru Agachi ba chiar am inaugurat Neue Oper din Frankfurt, în Traviata în prezenţa cancelarului Germaniei. Am mai cântat cu Ruxandra Donose în „I Capuletti e i Montecchi" de Bellini, la Basel. Cristian Mihăilescu a montat această operă la Constanţa cu Felicia Filip şi cu Ruxandra Donose. Ne-am întâlnit deseori cu Eduard Tumagian, îşi zice aşa pentru că e mai uşor de pronunţat decât Tumageanian, cu Leontina Văduva, cu Gheorghe Petean, un bariton excelent, fratele lui Alexandru Agachi. La Limoges, în regia semnată de mine, eu sunt Adina şi Belcore este Gheorghe Petean. Suntem prieteni şi cu Angela Gheorghiu. La sfârşitul unui spectacol la Bucureşti, cu Mefistofele de Boito, ne trezim în uşă cu Angela, cu care am mai rămas o oră spunând anecdote, ea fiind, ca şi noi, mare „colecţionară".

- **Ce a însemnat colaborarea cu formaţia Iris?**

- Colaborarea cu formaţia Iris este cu totul specială. Până la ei au mai fost Freddy Mercury şi Monserrat Caballe, un cuplu artistic aşa cum este Felicia şi cu Cristi Minculescu. În perioada în care am debutat la Covent Garden într-o operă de Rossini alături de Monserrat Caballe, ea m-a apreciat extraordinar, ne-a legat o prietenie şi atunci ea ne-a povestit despre experienţa ei cu Freddy Mercury. Noi, întorcându-ne acasă ne întrebam dacă, vreodată, se va putea realiza şi în România aşa ceva. Şi, nu după mult timp, a venit telefonul lui Mihai Godoroja, mentorul formaţiei Iris, care m-a invitat să cânt cu ei. A fost surprins de cât de repede am acceptat. Din două motive, în primul rând pentru că ştiam această poveste a lui Monserrat Caballe şi în al doilea rând pentru că noi eram fani ai formaţiei Iris. A debutat acest cuplu, Filipiris, la Sala palatului cu 7000 de tineri în sală. Nu ştiam cu vor primi aceşti tineri o cântăreaţă de operă. Impactul a fost imediat. Am cântat pentru prima dată la Sala Polivalentă, publicul m-a primit şi m-a adoptat ca şi când aş fi fost un membru al formaţiei Iris şi s-a simţit cum a venit spre mine acea undă de căldură, am simţit că mă iubesc şi că sunt cu mine. Au venit mulţi la cabină spunându-mi că îşi vor aduce şi prietenii. Şi au

reuşit, astfel, să se apropie de operă, o altă muzică decât cunoşteau ei până atunci. Concertul de la Sala Palatului s-a numit Iris Atheneum şi a generat şi primul DVD creat în România. Acest concert Felicia Filip- Iris s-a situat multă vreme pe primul loc în topuri. Atât tinerii iubitori de rock cât şi toţi ceilalţi care veniseră să mă vadă, au scandat numele protagoniştilor, cu mâinile pe sus.

- **Ce apreciaţi cel mai mult la oameni?**

- Ceea ce apreciez cel mai mult la oameni este prietenia. Cărţile vechi, tablourile, oamenii... toate le măsurăm din punct de vedere afectiv. Noi doi ne-am cunoscut pe scenă, interpretând 4 roluri de compoziţie în „Povestirile lui Hoffman” la Opera din Bucureşti. Ne-am cunoscut în 1987. Prietenia noastră ne-a făcut să creăm în jurul nostru o lume plină de căldură şi lumină. El a evoluat spre regia de operă şi, într-un fel lucrăm complementar. Ajunge la spectacolele mele din străinătate, la repetiţiile generale, atunci când poate să ajungă tot aşa cum şi eu încerc să ajung la repetiţiile generale ale spectacolelor montate de el. E foarte important să ne destăinuim unul altuia impresiile, să ne ajutăm astfel unul pe celălalt sesizând dacă ne-a scăpat ceva, dacă mai trebuie schimbat ceva, pentru că într-un fel vezi lucrurile din interior, implicat fiind în realizarea lor şi altfel le vezi ca spectator.

- **Care este secretul acestei armonii, Cristian Mihăilescu?**

- De cunoscut, ne-am cunoscut pe scenă, cum spuneam, în „Povestirile lui Hoffmann”.

În timpul repetiţiilor s-a legat o prietenie durabilă care, cu timpul, a devenit un sentiment foarte profund, iar muzica ne-a apropiat. Dar, mai presus decât asta a fost faptul că amândoi suntem profund credincioşi, suntem trăitori în credinţă. Avem foarte multe lucru în comun, avem gusturi comune. Ne-am influenţat reciproc. Părinţii ei şi ai mei sunt foarte legaţi. Aş vrea să mai spun un lucru: Felicia este unul dintre starurile moderne cele mai modeste. În străfundul sufletului ei este profund modestă şi umilă în faţa vieţii şi a actului de cultură. Îşi dă seama de ce înseamnă acesta. Trufaş este acela care nu îşi dă seama cât de lung este drumul până la perfecţiune. Ea primeşte sfaturi. Suntem două firi complementare, eu sunt zodia Leului, ea este zodia Peştilor. Avem o cameră, în spate, plină de lei şi de peşti, dar şi de maimuţe şi de mistreţi, pentru că eu sunt maimuţă, ea este mistreţ. Încercăm în permanenţă să ne bucurăm

de ceva. Dimineaţa, de ciripitul păsărilor... Plecăm spre Braşov, ne bucurăm de un apus de soare sau de o lumină specială pe Crucea de pe Caraiman. În plus, atunci când obţinem ceva, nu uităm să mulţumim. În momentul în care mulţumeşti, capeţi energie, dai energie pozitivă. De fiecare dată când suntem invitaţi undeva, lumea se aşteaptă să întâlnească starul distant, cu un aer de superioritate şi găsesc o persoană perfect normală care vorbeşte cu greu despre ea însăşi. Firescul de zi cu zi. Credinţa este, aş spune eu, secretul acestei armonii..

(6 iulie, 2006, Cronica Română)

Centenar Stroe

***Mai bine vesel decât trist**... Acesta era titlul unuia dintre spectacolele care au făcut epocă pe scena Teatrului „C. Tănase" cu o distribuţie de zile mari : N. Stroe, Didi Ionescu, Rolanda Camin şi alţii, în regia lui N. Stroe şi Aurel Felea, unul din nenumăratele spectacole de revistă, mai vechi sau mai noi, care au descreţit fruntea românului în perioadele cele mai tulburi ale istoriei acestui neam. Centenarul naşterii lui N. Stroe a fost marcat miercuri, 14 iunie, de întâlnirea cu mari oameni ai scenei, mari* **oameni,** *la Centrul Cultural Evreiesc, unde a fost evocată figura lui N. Stroe într-un singur medalion alături de marele lui partener de scenă, Vasile Vasilache. Maeştrii de ceremonii au fost prof.dr. Aurel Vainer , Preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România şi ing. O. Lazăr, preşedintele Comunităţii Evreieşti din Bucureşti.*

„Actorul adevărat spune: la Paris sau la Ţurloaia joc la fel. Cu o mie de spectatori sau cu trei spectatori în sală, joc la fel. La un matineu, într-un oraş din ţară, erau, în sală, 20 de spectatori. Colegii mei nu prea aveau chemare să joace. La care mie îmi vine o idee şi spun: fraţilor, e un mare impresar în sală. Te pomeneşti că e pentru un turneu în străinătate. Parcă le-am dat cu flit. Au jucat ca niciodată, cu 20 de oameni în sală. La final mă întreabă: care era impresarul? Eu, foarte calm, le răspund: oricare din cei 20."

(N. Stroe)

„Ne-am întâlnit azi, aici, pentru a marca 100 de ani de la naşterea celui ce a fost N. Stroe.Vom vorbi despre colaborarea , în perioade grele, între evreul N.Stroe şi neevreul Vasilache."

(O.Lazăr).

„Dorim să readucem în memoria dumneavoastră, la un veac de glorie şi, uneori, de singurătate, figura legendară a lui N. Stroe, o glorie a revistei de altădată. În această profesie în care e atât de dificil să fii profesionist, Stroe reprezenta o autoritate. El era autor, actor şi regizor şi în fiecare din aceste ipostaze a presărat paietele multicolore şi strălucitoare ale talentului şi dragostei sale pentru revista românească. Constantin Tănase îl iubea ca pe un frate şi, pe vremea când, din cauza unei singure iniţiale, N. de la Nacht, Stroe era cu desăvârşire interzis, patronul Cărăbuşului încuia toate uşile sălii de spectacol şi repeta noua revistă sub îndrumarea unui regizor căruia o lege criminală îi furase şi dreptul de a-şi face meseria pe care o ştia mai bine decât alţii. Timp de peste un an, Tănase îi trimitea acasă, lună de lună, neştiut de nimeni, angajatului său fantomă, salariul integral. Mai târziu, în perioada strălucită a revistelor de la „Atlantic", Stroe s-a impus ca o mare vedetă a genului, au fost anii săi de maturitate care i-au deschis calea unei cariere îndelungate. După război, a făcut şi revistă, apoi a jucat şi a pus în scenă la Teatrul Tănase până când, în împrejurări discutabile, a ieşit la pensie, cu un fel de regret înăbuşit. Şi-a alcătuit o trupă de 5-6 actori şi cântăreţi şi a făcut lungi turnee în localităţi în praful cărora nu se mai aflau urmele altor paşi de actori. Mai mult decât emerit, a fost un artist. Apoi a părăsit ţara cu o enormă tristeţe şi nu a mai fost auzit la radio Bucureşti până în ziua de 28 iulie 1990, exact a doua zi după ce acest mare actor de revistă se dusese să moară puţin. Pe Vasile Vasilache nu l-a uitat niciodată. Au stat împreună, au făcut un film, au făcut muncă obligatorie, Stroe ca titular iar Vasilache din solidaritate cu Stroe, iar într-o duminică de 1 septembrie a anului 1932 l-au convins pe directorul Radiodifuziunii să apară pe viu, într-o emisiune devenită celebră, „Ora veselă". Stroe şi Vasilache reprezintă pentru revista românească nu numai cuplul unor artişti de mare talent, ci şi simbolul unei prietenii care nu a putut fi clătinată de nimeni. Ei rămân în istoria revistei româneşti nu

numai cu valoarea artei lor ci, mai presus de toate cu gestul, incomensurabil, de a fi trăit şi de a fi murit prieteni.”

(Aurel Storin)

„Ne-a înseninat gândurile cu voioşia glumelor. Suntem toţi aici pentru că îl iubim şi pentru că suntem fericiţi să-l regăsim.”

(Ion Vova)

„Stroe a mai avut o mare calitate, a fost un pedagog, a fost un om care ştia să lucreze şi să explice actorilor din jur multe din tainele revistei româneşti. Mai târziu, domnul Teşu Solomovici, atunci când s-a stabilit în Israel, a avut inspiraţia să facă un mare spectacol, „Nu te lăsa, Stroe.” iar eu am avut onoarea şi bucuria, în 1978, să joc lângă Stroe. Îi mulţumesc şi mulţumesc amintirii pe care o port moldoveanului meu din Răcăciuni. Trec de multe ori prin Răcăciuni în drum spre Dolhasca şi reduc viteza din două motive, în amintirea lui Stroe şi pentru că în Răcăciuni să ştiţi că există radar.”

(Alexandru Arşinel)

„Iată o ilustrată pe care marele regizor Sică Alexandrescu le-a trimis-o din străinătate cu următorul conţinut: ***Stroe şi Vasilache, România... Dacă veţi primi această scrisoare fără altă adresă decât numele vostru şi ţara, sunteţi cu adevărat, cei mai buni şi la înapoierea mea vă voi da un cârlig*** (adică o poantă, un gag). Ei, bine, Stroe şi Vasilache au primit această carte poştală iar maestrul Sică Alexandrescu a fost nevoit să le dea ***cârligul*** promis. Era epoca marilor lor succese de pe scenă care se completau cu cele de la radio inclusiv cu reclamele radiofonice care deveneau adevărate şlagăre... Maestrul Vova a avut grijă, o viaţă întreagă, să nu se veştejească ***Ora veselă.*** Din păcate, de vreo două săptămâni, ***Ora veselă*** se numeşte ***Bonton, life style***. Vrem să vadă Europa că suntem gata, ne-am făcut reforma şi cu gripa la găini şi cu divertismentul la radio.

Păcat de cei 75 de ani de existenţă. Puteau să-i spună mai simplu, în loc de ***Ora veselă***, „ora tristă” Pe 5 mai Stroe ar fi împlinit 100 de ani. Un obicei străvechi ne îndeamnă, când şi când, la câte o

zi mare, să vărsăm o picătură de vin, în amintirea celor dragi, care nu mai sunt lângă noi, cu convingerea că toţi câţi suntem aici o vom face pentru N. Stroe, pentru Vasile Vasilache, pentru Aurel Felea şi, vă rog eu, din suflet, şi pentru Radu Zaharescu." (Horia Şerbănescu)

„Eu i-am impresariat lui Stroe toate spectacolele în Israel. În ebraică este o zicală: ***Numele omului merge înaintea sa.*** Celebritatea lui Stroe circula în Israel înainte ca dânsul să devină cetăţean al Israelului. Venise cu vreo 30-40 de ani înainte în faimoasa trupă a lui Tănase. Era adulat, era admirat şi iată că, într-o zi, N. Stroe îşi face bagajele şi pleacă în Israel cu soţia sa, Rolanda Camin. Stroe şi-a sacrificat cariera din România pentru copiii săi care emigraseră. Am luat sala de trei mii de locuri. Oamenii erau stupefiaţi. Trei mii de locuri la Stroe? Trei mii de locuri se vânduseră a doua zi... Îmbătrânise Stroe. Mergea greu. A schimbat scena cu pana. A scris două cărţi în Israel. Una în care făcea elogiul prietenului său dispărut, Vasile Vasilache, a doua intitulată „Aplauze". Dar nostalgia scenei îi rodea inima. Şi am făcut ultimul spectacol al său, ***Stroe pe acoperiş.*** Era aproape de cer. La sfârşitul spectacolui a urcat în ceruri. Vă mulţumesc."

(Teşu Solomovici)

„În Israel comemorarea lui Stroe a fost o nebunie. Faptul că Rolanda Carmin a vorbit liber la nouăzeci de ani, incredibil de frumos, a ridicat sala în picioare. Copiii, nepoţii lui Stroe cântau pe scenă, a fost o... revărsare de N. Stroe. A fost ceva de neuitat"

(Florin Piersic)

(Vineri, 16 iunie 2006, Cronica Română)

Pictorul Mihai Mănescu
între practica şi teoria artei

Născut în 1943, 23 iunie, în Bucureşti, pictorul şi profesorul Mihai Manescu este, astăzi, decan al Facultăţii de Arte Plastice a Universităţii de Artă Bucureşti.

Este conducător de doctorate în arte vizuale din 2002 şi preşedinte al Comisiei Naţionale de Educaţie Vizuală din 2003. Este doctor în Estetica Artelor / Arte Vizuale din 2001 şi profesor universitar din 1994, la catedra de grafică. A îndeplinit funcţia de şef de catedra între 1994-2000. Îndeplineşte funcţia de preşedinte al Uniunii Artiştilor Plastici din România între 1990-1993 şi pe cea de vicepreşedinte al Uniunii Artiştilor Plastici între 1998-2002. Expoziţii în străinatate - începând cu anul 1969 participări la: • Stuttgart, Linz, Ontario, Los Angeles, Rio de Janeiro, Praga, Cannes, Moscova, Budapesta, Brazilia, Paris, Bruxelles, Napoli, Thessaloniki

Premii şi menţiuni: pentru lucrări de grafică, grafica aplicată, activitate artistică în general - 1970 - Bucureşti, 1972 - Ontario, 1973 - Moscova, 1975 - Cannes, 1978 - Bucureşti, 2003 - Timişoara, 2004 - Bucureşti - Ordinul Meritul Cultural în grad de Ofiţer. Cărţi publicate: "Ordine şi Dezordine în limbajul graficii", "Tehnici de figurare în gravură" - Editura Tehnică 2001, "Retorică şi candoare în artele grafice" - Ed. Aletheia 2004, "Triunghiul apelor" - Editura Semne -Bucureşti 2005, "Tehnici tradiţionale ale gravurii in slujba figurarii plastice" - Ed. Aletheia - 2005, "Ţarcul cu flori" - Ed. Semne - Bucureşti 2005, "Mental şi senzorial", Editura Aletheia, 2006.

Un interviu cu pictorul şi profesorul Mihai Mănescu, decanul Facultăţii de Arte Plastice a Universităţii de Artă Bucureşti

- Se spune că Mihai Mănescu a devenit o şcoală.

- Chiar dacă par lipsit de modestie, mi-e greu să refuz în totalitate un asemenea apelativ. În ani, am realizat că aceste două noi direcţii, masteratul şi doctoratul, mai cu seamă reprezintă, într-adevăr, un nivel de instruire artistică mult mai special. Activitatea se înmănunchează cu rute teoretice de cercetare care sunt altele decât cursurile obişnuite, fundamentale, teoretice, mai ales în universităţile de artă unde domeniul de masterat şi cel doctorat sunt noi, conducătorii sunt extrem de puţini şi temele teoretice sunt abia acum aduse la lumină. Teorie legată de limbajul specific nu prea există. Există doar unele traduceri şi acelea greu adaptabile la sistemul nostru, la tradiţia noastră românească de *beaux arts* şi aşa mai departe.

- Ce mai face Mihai Mănescu, autorul atât al unor cărţi de teoria artei, cât şi al unor volume de artă culinară, de pescuit, al unor jurnale din taberele de creaţie?

- De fapt toate subiectele s-au legat de condiţia de artist plastic participant la tabere de creaţie, cărţile au fost determinate de o sumă de amintiri care se cuveneau aduse la lumină, extrem de preţioase, atât ca simţire a peisajului cât şi ca întâmplări cu oameni deosebiţi aşa cum sunt plasticienii, cu atitudini extrem de speciale faţă de peisaj, faţă de lumină, faţă de aventuri precum pescuitul, prietenia şi aşa mai departe. Sculptorul Virgil Mihăescu, cu o remarcabilă insistenţă, ne-a convins, prin anii '75, pe câţiva artişti bucureşteni, tineri pe atunci dar marcaţi deja de o rutină a existenţei noastre profesionale, să-l însoţim în deltă. La plecare eram graficieni, pictori, ceramişti, critici de artă şi sculptori. Peste câteva zile eram tot atâţia împătimiţi ai deltei, fanatici ai peisajului şi pescuitului. Atleticul coleg, sportiv cu medalii internaţionale, ne era, în egală măsură, ghid, mentor în delicata artă a pescarilor-plasticieni, conducător necontestat, judecător al măruntelor neînţelegeri dar, mai cu seamă, administrator al bucuriilor noastre. Lumina argintie, de negăsit altundeva, peisajul de o rafinată monotonie, cu raporturi mereu imprevizibile, cu sunete şi vietăţi fermecătoare, strălucirea primelor

noastre capturi, toate acestea ne-au otrăvit dulce dar irevocabil, ne-au făcut dependenţi, au devenit drogul toamnelor noastre. Şi astfel, în principal datorită lui, au devenit posibile taberele de la Partizani. Spectacolul oferit de Virgil la vâsle nu era numai o performanţă sportivă ci, mai ales, o bucurie estetică aşa încât nu mi l-am putut niciodată imagina stins din viaţă, ci doar vâslind, lunecând pe ape aurii şi îndepărtate...

- Când aţi devenit autor de lucrări teoretice?

- Recunosc că momentul determinant pentru a scrie anumite lucrări teoretice a fost doctoratul. Am învăţat că trebuie să gândesc sistematic, am învăţat că anumite teme neabordate de alţii se impun a fi limpezite nu atât pentru o comisie care mi-a aprobat doctoratul cât mai ales pentru studenţii noştri dar şi pentru viitorii noştri studenţi. Plec de la premisa că orice doctorat în arte vizuale trebuie să fie tipărit, pentru a fi găsit la biblioteca facultăţii noastre, pentru a deveni un instrument de lucru, de instruire pentru oricine este interesat de temă.

- Vreţi să evocaţi aici câteva teme preferate din cărţile dumneavoastră?

- Cred că se pot sintetiza aceste idei care, prin limpeziri repetate, prin nişte manevre de tip retoric, fac ca un mesaj să fie nu numai inteligibil ci şi convingător: le-am numit tehnici de expresivizare, tratate într-un capitol dintr-o carte care s-a numit „Retorică şi candoare în limbajul graficii”. O altă categorie de interes a fost tehnica mesajului în grafica aplicată unde se pot identifica, cu mare uşurinţă, mijloace prin care mesajul devine proeminent, convingător. În „Tehnici de figurare în gravură”, am plecat de la premisa că, în orice domeniu al artelor plastice, există nişte tehnici specifice de figurare, iar modul în care vizibilul este tradus în forme plastice evocă acel vizibil care a fost iniţial pretext. Calităţile de seducţie plastică, datorând mult tehnicilor manuale de

încerneluire, ca şi subtilele, abia sesizabilele diferenţe de ştergere a plăcii incizate, care pot conferi imaginii plastice calităţi mereu nuanţate, aportul adâncimii şanţurilor la calitatea haşurilor gravate, importanţa calităţii hârtiei de gravură pentru distinsa materialitate a stampei, reprezintă doar câteva dintre virtuţile gravurii raportate la cele mai performante modalităţi tipografice ale zilelor noastre.

O ultimă preocupare, „Arta învăţării artei” este un soi de reculegere faţă de întâmplările din ultimii 20 de ani din domeniul acesta al învăţământului în care am conceptualizat modul în care verbul „ învăţa” are atât un sens activ cât şi unul pasiv. Această carte e foarte aproape de a fi încheiată, dar, pe de altă parte, această „carte” nu poate fi niciodată încheiată. Un profesor de măiestrie trebuie „să se multiplice” în funcţie de sensibilitatea fiecărui student. Temele teoretice trebuie nuanţate foarte mult la cursurile de masterat. Iar la doctorat sunt teme foarte diferite care pretind o bibliografie amplă, la zi, o implicare continuă a profesorului dintr-o universitate de artă cu pretenţii şi care vrea să formeze tineri pregătiţi să se confrunte cu realităţile din lume, dar şi cu piaţa de artă, ceea ce nu este deloc uşor.

- Ce mai face pictorul şi graficianul Mihai Mănescu?

- Se vaită că nu are suficient timp să ajungă la atelier de câte ori ar vrea... Dar am şi o veste bună: o invitaţie în Centrul Cultural de la Lilles, unde vom realiza o expoziţie în 2008.

- O dorinţă mărturisită acum?

- Un concediu adevărat pe care nu l-am mai avut de câţiva ani şi asta şi din cauza obligaţiilor universitare şi din cauza unor teme care au devenit extrem de fierbinţi: activitatea doctorală care a devenit de o importanţă majoră pentru mediul academic şi care mă solicită enorm. Dar nu pot să nu visez, totuşi...

(Vineri, 18 august 2006, Cronica Română)

Terra Incognita în viziunea ceramistei Gherghina Costea

După cum singură mărturiseşte, pe Gherghina Costea a atras-o albul care sună ca o tăcere, ca un neant dinaintea începutului. Semnele frământate şi limpezite în căldura inimii, florile, ierburile, lujerii ireali, inefabili au întâmpinat vizitatorii expoziţiei sale intitulate „Terra incognita” al cărui vernisaj a avut loc la Muzeul Ţăranului Român joi, 26 octombrie, la ora 18. Gazda expoziţiei, directorul muzeului, prof. univ. Dr. Vintilă Mihăilescu a spus, printre altele: „Această expoziţie deşi, la prima vedere este „doar” o expoziţie de autor, face parte dintr-un proiect mai larg cu care ne mândrim.”

În cuvântul său, criticul de artă Corneliu Antim a spus: „Asistăm la un eveniment. Acest proiect, Terra incognita este un concept expoziţional migălit de foarte mult timp în jurul unor idei, a unor nuclee de discursuri perfect conturate într-o anume cursivitate de gând, de filozofie plastică şi o altă abordare, de data aceasta experimentală, aceea de atragere în această sferă a fragilităţilor extreme cu care îndeobşte ea operează, a unor noi materiale, mai mult sau mai puţin convenţionale, unele extra-ceramice, cum sunt acele compoziţii parietale minunate, instalaţii în care a folosit elemente botanice, în conjuncţie cu celelalte reprezentări simbolice ale universurilor din acest cuprins expoziţional. E vorba de o cercetare, firea ei iscoditoare a împins-o către tentative limită în ceea ce ea numeşte introducerea în ecuaţia plastică a unor pământuri de peşteră, sunt nişte matrix-uri genuine geologic neconsolidate,

nesedimentate. E ca şi cum ai opri un proces de Facere, îl atragi în universul tău interior, îl fluidizezi ca să-l poţi modela, intervii cu elemente de cromatism dorite, laşi liberă şi expresia plastică după ofranda dată focului... Este un domeniu al pionieratului pentru că, de fapt, creaţia are şi această nebunie a conquistei în domenii necunoscute. Ceea ce face Gherghina Costea, într-o reducţie sublimată, este aducerea, în universul imperceptibil, a acestor grădini selenare...Eu le văd ca nişte spaţii ale Edenului preadamic, acolo unde asemenea fluxuri vitale care vin din pământ sunt hiperbolizate, sunt transformate prin sublimare şi ne îmbie să le avem aproape, cu aura noastră de înţelegere, de dialog spiritual subtil cu asemenea obiecte. V-am atras atenţia asupra unor concepte cardinale în creaţia ei plastică, în conceptul expoziţional, în filozofia ei plastică: aceea de a remodela, în continuare, acest real şi de a-l duce, din zona inefabilului, în aceea a palpabilului incontestabilului."

Aurelia Mocanu, critic de artă: „Gherghina Costea şi-a dorit o expoziţie de etapă a maturităţii ei artistice, în primul rând. A sprijinit-o extrem de mult Valeriu Costea, soţul ei care şi-a asumat construcţia evenimentului. Pe lângă ajungerea la o performanţă tehnologică a materiilor pe care ea le manevrează, s-au urmărit şi anumite sonorizări, pentru că, dacă baţi porţelanul într-un anumit fel sună ca un clopot. Pentru profesionişti, performanţele ei sunt, într-adevăr, uluitoare. Pentru public, remarcabil este spectacolul acestei expoziţii care a fost gândită cu lumini speciale, exact pentru acest spaţiu care, în liniştea de după vernisaj, este un moment de reculegere cum puţine expoziţii mai sunt gândite în acest fel."

Părintele Prof. Univ. Dr. Ioan G. Coman: „Gherghina , nume de floare, ne este foarte dragă, o cunoaştem de mai bine de douăzeci de ani şi ne emoţionează de fiecare dată . Artista poate vedea lucruri pe care noi nu le vedem şi de a le exprima într-un mod unic. Ca teolog, ca preot, aş spune că mă emoţionează aerul extrem de ceresc şi de duhovnicesc al exponatelor. Ceramica este un material supus imaginaţiei artistei, petalele, florile parcă plutesc într-un aer divin. Mă emoţionează lucrul frumos şi foarte sensibil care ne invită spre această transparenţă a realităţii şi a creaţiei. În transparenţa lucrurilor vedem şi sensul lor."

Doina Mândru, director al Centrului Cultural „Palatele Brâncoveneşti”: „Deşi o cunosc de multă vreme pe Gherghina Costea, de data asta o redescopăr, nu este doar o Terra incognita, este o Terra sublima. Aşa cum spiritul ardent poate să facă, dintr-o privelişte, transfigurând-o, o altă realitate, tot aşa şi plasticianul Gherghina Costea, din realitatea lutului construieşte o lume secundă, o lume sublimă. M-a impresionat prospeţimea acestor lujeri ireali, acurateţea expunerii, compoziţia întregii expoziţii, bogăţia proiectului, este o expoziţie extrem de bogată, rareori suntem chemaţi la un asemenea festin vizual.”

(Luni, 30 octombrie 2006, Cronica Română)

Cu Alexandru Tocilescu despre spectacolul total

În cadrul Festivalului Naţional de Teatru s-a jucat exploziv, pe scena de la Bulandra, spectacolul lui Daniil Harms, „Elisaveta Bam”, cu Crina Mureşan, Mihai Constantin, Virginia Mirea, Vlad Ivanov, Şerban Cellea şi Irina Petrescu.

- Sunteţi regizorul cu cele mai multe piese româneşti în peisajul teatral actual. O personalitate incomodă, nonconformistă, un veşnic revoltat împotriva mediocrităţii, a suficienţei. În ultimul timp v-a preocupat foarte mult istoria de viaţă şi moarte a oamenilor trăitori sub dictatura comunistă.Aţi abordat texte semnate de Emil Poenaru, Angela Bocancea, Constantin Turturică, Denis Dinulescu. Aţi trecut de la această etapă a « comediei roşii » la atmosfera fabuloasă şi ludică a teatrului suprarealist, nu fără a păstra, ca o legătură între ele, simbolurile dictaturii sovietice. Ce înseamnă, pentru dumneavoastră, acest popas în lumea suprarealistă?

- Popasul ăsta este o întoarcere acasă. Pentru că suprarealismul este locul unde m-am simţit şi mă voi simţi cel mai bine şi la mine acasă. Gândirea mea nu a fost niciodată prea realistă. Ea a încercat să fie puţin deasupra. E un loc unde mă simt bine, mă joc, sunt ca atunci când eram copil, am jucării, am muzică, am lumini, am culori, mă simt minunat în atmosfera asta.

- Cum aţi colaborat cu actorii? Care este, aici, rolul muzicii? Actorii au intrat uşor în joc?

- Cred că da, pentru că, pe de o parte, s-a apelat la copilăria fiecăruia într-un anume fel, la voluptatea de a juca, la plăcerea de a te arunca într-o poveste din asta şi ei au reacţionat exact aşa cum ne-am

aşteptat şi, pentru ei, din ce ştiu eu, din câte mi-au spus, a fost o mare bucurie.

- "Nu e teatru muzical!", spuneaţi despre spectacolul "Elisaveta Bam" care beneficiază de elemente ale dadaismului, suprarealismului, ermetismului, constructivismului rus, ale avangardei dintre anii `20 şi `30. Este acesta un moment de referinţă în creaţia dumneavoastră? Reprezintă începutul unei serii, al unei noi abordări tematico-stilistice?

- Cred că da, pentru că intenţionez să fac, la Teatrul de Comedie, o adaptare după o lucrare complet trăsnită a lui Grigore Cugler care se numeşte „Apunache şi alte fenomene" şi care nu a fost niciodată văzută, niciodată pusă în scenă şi e total necunoscută la noi. Lucrarea a apărut în 36. Nu e piesă, e o scriere în genul lui Urmuz. Grigore Cugler, după război, a emigrat în Peru, a fost violonist al orchestrei din Lima, nu a mai avut nici un contact cu lumea literară şi n-a mai scris niciodată nimic. E o scriere de mărimea „Pâlniei şi Stamate".

- În ce formulă o veţi monta?

- Nu ştiu, deocamdată Mihaela Tonitza încearcă adaptarea acestei opere. Muzica poate să pornească de la actori. Dacă am să găsesc actori care să mânuiască plăcut instrumente, am să încerc să fac un fel de teatru instrumental.

- Ce vă aduce cea mai mare bucurie în viaţă?

- Viaţa.

- Cum aţi încheia acest dialog?

- Transmiţând tuturor cititorilor Cronicii Române un gând bun şi invitându-i la teatru.

În antract, cu Irinel Anghel ...

- Ce a determinat-o pe compozitoarea Irinel Anghel să vină în întâmpinarea invitaţiei de a construi muzical acest spectacol?

- Mie mi s-a propus această colaborare cu Alexandru Tocilescu în ideea de a face ceva neobişnuit, o operă pentru actori, cu pornire de la acest text care m-a fascinat. Daniil Harms nu este foarte cunoscut în România şi, mult timp, el nu a fost apreciat nici în spaţiul internaţional. Critica suprarealistă este foarte apropiată de creaţia mea de autor. Or, în acest sens, demersul a fost pentru mine fascinant, am scris muzica extrem de repede, cu mare plăcere, am lucrat cu actorii într-un ritm incredibil, ei au fost extrem de receptivi şi cred că am format o echipă împreună cu Alexandru Tocilescu şi cu Dragoş Buhagiar care a dat naştere acestei trăsnăi, am numit-o operă bufă, nu ştiu dacă este operă, nu ştiu dacă este musical, nu este nici piesă simplă de teatru, este un produs nou care aduce, în această perioadă post-modernă a secolului XXI, un text scris cu aproape 100 de ani în urmă. Dar un text atât de modern şi care pune atât de multe probleme actuale şi este atât de actual pe cât simţim în spatele nostru şi în faţa noastră urmele absurdului pe care-l conţine şi pe care, de altfel, din păcate, continuăm să îl trăim.

- Spaţiul poveştii a fost încadrat de nenumărate simboluri, mai ales cele ale dictaturii roşii. Muzica dumneavoastră conţine repere spaţio-temporale şi, în acelaşi timp, îmbină comicul cu tragicul, într-un ritm ameţitor.

- Există această variantă a depăşirii absurdului prin comic, prin ironie. În acest fel s-a născut o operă bufă în coaja unei tragedii. Pentru că acest comic al absurdului se naşte dintr-o halucinaţie pe care eu o urmăresc muzical şi o exploatez. Se pot desluşi foarte mult

influenţe stilistice de muzică clasică, de jazz, rock, de muzică folclorică, muzică de avangardă, toate acestea cerute de faliile acestui text - suport, de mulţimea de fâşii în care se desparte el însuşi. Spectacolul pe care Alexandru Tocilescu l-a realizat extrem de frumos, de palpitant, mi-a adus o mare bucurie, sunt fericită că am intrat în acest proiect, este cea mai fascinantă experienţă profesională de până acum, îmi deschide o altă perspectivă, cea a spectacolului total, a spectacolului complex de care, cred eu, avem din ce în ce mai multă nevoie.

(Luni, 13 noiembrie 2006, Cronica Română)

Cu Horaţiu... despre Mălăele...
„Râsul va mântui lumea”

- Ce are Horaţiu Mălăele pe masa de lucru?

- Un proiect cinematografic, un scenariu de film, pe care încercăm să-l trecem prin furcile caudine ale birocraţiei cinematografiei române. E un scenariu excepţional cu atât mai mult cu cât e născut dintr-o întâmplare adevărată. Povestea e cutremurătoare, pentru că, aşa cum spuneam, parafrazând o vorbă deşteaptă, „Somnul naţiunii naşte monştri” . Acolo unde poporul intră în amorţeală şi lasă monştrii să-şi facă de cap, întâmplările se situează între tragedie şi ridicol. Filmul nostru, în ciuda faptului că povesteşte drama unor oameni, o face cu foarte mult umor. Filmul transcende două segmente de timp situate la mare distanţă unul de altul. Scenariul este scris de mine şi de Adrian Lustig care confirmă în teatru că e un bun dramaturg şi are o uşurinţă excepţională de a scrie.

- Cât despre distribuţie?

- Avem în vedere câţiva actori de memorie ai teatrului şi filmului românesc. Nu este un film simplu, este un film frumos, cu multă lume, deşi acţiunea se petrece în 1953, lucrurile se situează la nivelul eternului posibil. Am făcut un fel de casting pentru casa producătoare care cuprinde şi actori tineri. Va fi o distribuţie bună.

- De ce 1953?

- Vremurile erau ciudate, vremurile erau caraghioase. Acum, din perspectiva timpului te poţi detaşa, le poţi comenta, îţi poţi permite să le vezi cu mai puţină încrâncenare, cu mai puţină patimă. Patima vremurilor a nenorocit mulţi oameni. Mie mi-a plăcut foarte mult un film rusesc al lui Nikita Mihalkov, se numea „Sclava

iubirii”. Era cu Elena Sorovei, cu Alexandr Kaliakin .. Era vorba de o echipă de filmare şi povestea dragostea dintre un operator şi o actriţă. Totodată vorbea despre revoluţie în sensul cel mai comunist al cuvântului. Revoluţie care se topea în această poveste de dragoste.

- Ce-ţi place la Nikita Mihalkov?

- La amândoi Mihalkovii îmi place vigoarea cu care povestesc, creaţia regizorală nu are transparenţa unei poezii, Platon spunea: „Poezia e ceva plăpând, înaripat şi sacru”. Filmele lor nu au gingăşia asta, dar au robusteţe, ei povestesc cu mult umor faptele şi întâmplările unui scenariu cinematografic şi apoi dispar puţin într-o boare metafizică, după care „ îşi revin”... Am lucrat cu Kordonskyi... Noi poate nu aveam curaj să spargem această vitrină cehoviană, el a avut acest curaj. A descoperit sensuri moderne. Chiar la spectacolul „Unchiul Vania” am avut câteva variante total diferite de ceea ce a ieşit, diferite ca stil, ca mod, ca spaţiu. Mi-a făcut plăcere să lucrez cu un astfel de regizor extrem de deschis şi extrem de novator. De asta îl iubesc mult şi pe Mihalkov. În „Pianina mecanică”, de exemplu, nu are personajele alea sfâşiate de viaţă şi de nenorociri, are nişte personaje viguroase, vii, mânate de dorinţe, de poftă de viaţă.

- Povesteste-ne ceva despre ‚Revizorul„!

- Ca de fiecare dată, sunt complet confiscat de proiect şi ţin la el aşa cum aş ţine la proprii mei copii, nu poţi să iubeşti un copil mai mult decât pe celălalt. Iubesc foarte mult acest ultim proiect pe care l-am realizat la Teatrul de Comedie, o trupă excepţională şi devotată şi mă refer acum la „Revizorul.” Pentru că au crezut în proiect, nu a fost uşor, cu atât mai mult cu cât pluteau peste noi umbrele fostelor spectacole .. Trupa este extraordinară şi cred că a şi ieşit o treabă bună Din păcate, am fost şi suntem în continuare şocaţi de această dispariţie prematură a Dorinei Crisan Rusu care a compus muzica. Este o mare pierdere pentru noi şi pentru teatru în general.

- Ce fereastră se deschide când râzi, în pielea personajului sau prin desenul pe care ni-l oferi?

- Nu am acelaşi râs, nu râd tot timpul dar cred în continuare că râsul va mântui lumea. Dacă omul îşi va permite să râdă, cred că lucrurile ar deveni mult mai simple.

- Cât despre celelalte arte...?

- In data de 19 voi vernisa o expoziţie de grafică şi caricatură căreia eu i-am zis „Graficatură” la Galateea. Este o expoziţie itinerantă ce a văzut până acum Veneţia, New York şi Bonn şi iată, în sfârşit, Bucureştiul .

- Caricatura e un lucru mare, ca să parafrazăm o expresie faimoasă...

- Este un lucru mare şi cred că nu mă circumscriu sensului adevărat al cuvântului. Caricatură în sensul clar al cuvântului face Bogdan Petri sau Ştefan Popa Popas. În momentul în care te apuci să desenezi un om îl şi cunoşti foarte bine desenul trebuie să exprime ceva şi din interiorul omului aşa încât cred că lucrarile mele se apropie mai mult de grafică.

- Îmi vorbeai de proiecte. Filmul ar fi primul, şi, poate, cel mai greu. Cel de-al doilea ar fi vernisajul, venim să-ţi apreciem cele mai noi zâmbete desenate şi să-ţi bem şampania şi... ce mai urmează?

- Mai am o dramatizare după „Oameni sărmani” de Dostoievski şi încerc să pun lucrurile cap la cap şi să întocmesc un caiet de regie pentru un viitor spectacol. Mai sunt câteva proiecte care înoată pe lângă mine în smoala asta care se numeşte Viaţă...Aş vrea să fac o mărturisire...Eu sunt în permanentă competiţie cu timpul care mi-a devenit duşman. Un duşman pe care încerc să-l îmbunez. Aşa încât el m-a lăsat să termin, împreună cu Lustig acest scenariu care, la urma urmei cuprinde vreo 80 de pagini şi nu a fost deloc uşor. Lucrurile au fost destul de complicate. Tot scriind, mi-am dat seama că vreau să creez ceva de un realism fantastic **à** la Marquez, o săritură în suprarealism şi metafizic. Băiatul meu cel mare este student la regie de film în anul III şi poate să fie un ajutor neprecupeţit în acest proiect, dacă va dori; cel mic este la Business Management, boboc şi poate să fie un ajutor de alt ordin dacă termină repede facultatea şi noi nu apucăm să terminăm, Doamne fereşte, filmul.

- Dar poate să ajute la următoarele proiecte....Ce îţi doreşti cel mai mult?

- Să fim sănătoşi si să ne vedem de treabă. Acest film îmi doresc să fie un film de la care şi tânărul şi bătrânul şi copilul şi înţeleptul să plece de acolo câştigat. Iar ca român, îmi doresc să fim mai solidari. Am mulţi prieteni în afară, buni prieteni, inclusiv în

Israel, scriitori, jurnalişti, o comunitate de evrei români mari iubitori de teatru. Printre ei se numără şi acest prieten, scriitorul Mosari, colaboratorul ziarului dumneavoastră care este un om elegant, un factor de coeziune la care lumea vine pentru un sfat când sunt probleme. Un lucru preţios pentru că românii, unde se adună, maioneza se taie imediat. Aşa că am avea nevoie de mai mulţi Mosari, nu doar de unul singur.

- Alte proiecte?

- Am făcut un spectacol cu catedra UNESCO după „Primul om" al lui Camus, s-a făcut o dramatizare bună, am reuşit un spectacol bun în regia Cătălinei Buzoianu şi iată că plecăm cu el acum, pe 24, la Bruxelles. Se joacă în franceză. La Praga am avut o întâlnire cu comunitatea română de acolo, unde am prezentat un microrecital şi o expoziţie de „graficatură".

- Ce ar mai fi de corectat în viaţa teatrală?

- Prin 1968 domnul Ciulei a iniţiat o mişcare de protest, s-a născut un curent important: reteatralizarea. Pe urmă a apărut altă generaţie care a preluat lucrurile astea în mod formal şi a făcut un teatru extrem de criptic şi fără substanţă. Critic, regizor, profesor, în momentul în care îţi asumi o responsabilitate globală, trebuie să fii „acolo", în epicentru. Dacă nu poţi, părăseşte corabia. Ştii cum spunea Valentin Silvestru, „Dacă cine trebuie să fie nu e, cine e nu trebuie să fie". În altă ordine de idei, este o mare tragedie faptul că dăinuim într-un sistem birocratic şi puturos care nu mai are sens, acum, după 16 ani de la ceea ce ne-am dorit să fie o revoluţie.

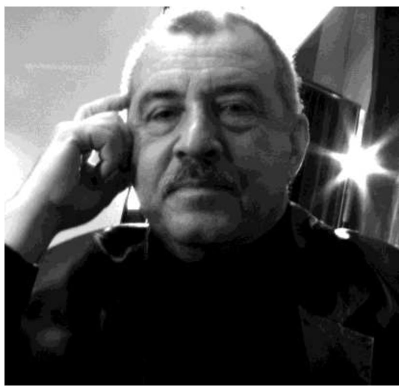
- Un gând pentru cel ce citeşte aici şi acum aceste rânduri?

- Iată un distih fatalisto-existenţialist

Alcătuirea mea cea condamnată ,/
Să-ncapă în ... „a fost odată..."

(Cronica Română, luni, 6 noiembrie 2006)

Costel Constantin : „Să-ţi respecţi rădăcinile şi să crezi în ele...”

- Cum a fost începutul?

- Eu eram băiat sărac, am venit în Bucureşti să fac teatru, o pasiune moştenită de la un unchi al meu, actor la Galaţi şi apoi la Brăila. Se făcea pregătire pentru admitere aici, pe scena Naţionalului. Şi cine era îndrumătorul meu la pregătire? Ion Finteşteanu, marele actor cu care, apoi, am avut cinstea să fiu coleg. Am lucrat cu el, mi-a dat să învăţ nişte poezii de Goga, simţea că am undeva un filon care mă atrage spre pământ. După facultate am fost repartizat la Iaşi. Când a ajuns director al Teatrului Naţional, Radu Beligan şi-a propus să împrospăteze colectivul, a adus nişte actori tineri din toată ţara. A luat pe Ovidiu Iuliu Moldovan şi pe Florina Cercel de la Timişoara, pe mine de la Iaşi... Şi primul spectacol în care am jucat aici, *Moartea ultimului golan* de Virgil Stoenescu, a fost pus în scenă tot de Ion Finteşteanu.

- Aţi creat roluri memorabile în piese româneşti şi străine, clasice şi contemporane . Care au fost rolurile cele mai dificile, a căror creaţie a fost mai laborioasă?

- De obicei, rolurile le iubeşti şi atunci când iubeşti ceva foarte mult, munca, oricât de grea ar fi, nu ţi se mai pare dificilă. De exemplu n-am să uit niciodată şi poate ăsta este unul din vârfurile carierei mele şi am să încep cu el, ceea ce s-a întâmplat prin `83, cam la vreo 20 de ani după ce terminasem, în `64, institutul şi după cinci ani la Iaşi... Deci, prin `83 am apărut într-o premieră care s-a numit *Zbor deasupra unui cuib de cuci*, în care l-am jucat pe Mc Murphy, a

fost un spectacol care a avut un răsunet extraordinar. S-a jucat cam 11 ani în acest spectacol, au fost sute de reprezentaţii în nenumărate oraşe ale ţării. Spectacolul, atunci, s-a lansat într-un moment extraordinar pentru noi, românii. Toată lumea îşi aduce aminte de povestea acestui spectacol. Fiecare din noi ne gândeam la cu totul altceva, că trăim în întuneric, că e frig, că sunt alte lucruri care ne constrâng, că suntem izolaţi şi atunci acest spectacol care, voalat, atingea toate aceste lucruri, a stârnit interesul oamenilor, mai ales că spectacolul se referea la acea maşinărie care strivea personalitatea omului, chiar şi cei mai înzestraţi trecând prin roţile dinţate care te prefăceau în fărâme dacă nu făceai ce ţi se spunea. O maşinărie din asta mare care încerca să taie elanul oricărei structuri umane, oricât de solide ar fi fost ea.

- Aţi putea evoca aici câteva figuri de mari regizori cu care aţi colaborat?

- Un moment foarte important a fost acela al venirii lui Andrei Şerban aici, după `89 când am jucat în *Trilogia antică*. Acesta a fost un moment de purificare, un moment de limpezire, chiar din punct de vedere profesional, al mijloacelor, iată că poate am avut şi norocul să trăiesc această experienţă, nu a fost nici prea târziu dar nici prea devreme, aşa încât să nu mă pot bucura cum trebuie de ele. Eu, aici, în teatru, am lucrat foarte multe spectacole cu Horea Popescu, regizorul care a făcut minuni, a făcut *Generoasa fundaţie*, a făcut *Caligula* în care eu nu am jucat decât mult mai târziu, a realizat *Ploşniţa, Zbor deasupra unui cuib de cuci, Richard al III-lea,* a pus în scenă *Danton,* celebrul spectacol *Danton,* textul acesta scris de Camil Petrescu nu s-a mai jucat de atunci... Nici francezii nu au o piesă atât de complexă despre Revoluţia lor. Nu am să uit niciodată rolul din spectacolul realizat de un tânăr extraordinar care era Aurică Manea, *Filoctet* de Sofocle, în care am jucat Neoptolem la Iaşi în ,65, dar nu am să uit nici spectacolul de la Bucureşti *Regele Lear* de W. Shakespeare**,** regizat de Radu Penciulescu pe scena Teatrului Naţional

- Aţi jucat roluri în piese româneşti. Cât de mult a însemnat acest lucru?

- Din dramaturgia românească nu am să uit niciodată *Moartea ultimului golan* de Virgil.Soenescu, minunată montare în care aveam rolul principal, dar cel mai bun era colegul meu Costică Diplan care

făcea un fel de arlechino modern. Un spectacol pe care l-am jucat cu atâta bucurie şi plăcere de a improviza încât sălile erau arhipline. Am luat şi un premiu de interpretare pentru un rol de tânăr într-o piesă românească. Eu sunt printre puţinii care au inaugurat toate cele trei săli. Atunci când a fost deschisă sala mică am jucat rolul lui Dragomir în *Năpasta* de Ion Luca Caragiale cu Silvia Popovici şi Florin Piersic în rolul lui Ion Nebunul. Sala Atelier s-a deschis cu o piesă care se numea *Capul* , o piesă originală de Mihnea Gheorghiu. Nu pot să nu amintesc de singura piesă românească –aceea care s-a jucat cel mai mult, până acum doi-trei ani şi care era *Crimă pentru pământ,* o dramatizare după romanul *Nişte ţărani* al lui Dinu Săraru, o minunată poveste de dragoste, o poveste despre dorinţa românului de a-şi relua pământul şi patima cu care-şi doreşte proprietatea, conflictele din zilele noastre, acţiunea petrecându-se într-un sat de ţărani săraci din Oltenia. O minune de spectacol care s-a jucat destul de des, cu o distribuţie mare, cu o montare amplă pe scenă. Oamenii aceia atât de legaţi de pământ sunt atât de puternici pentru că pământul le dă energie. Dinu Săraru e de acolo, îi cunoaşte, e de-al lor...şi cred că avem o credinţă comună : să-ţi respecţi rădăcinile şi să crezi în ele. Forţă ai numai dacă crezi în rădăcini şi te hrăneşti din ele. Puterea nu ţi-o dă nici banul, nici poziţia socială. Forţa adevărată ţi-o dau rădăcinile. Pentru mine, piesa românească este foarte importantă. Consider că datoria unui actor român este să joace cât mai multe piese româneşti. Avem o literatură dramatică de excepţie. Chiar miercuri am evoluat într-o premieră cu un text minunat al lui Teodor Mazilu, *Incontestabila ipocrizie,* unde joc alături de mari actori precum Mariana Mihuţ, Magda Catone şi Cornel Scripcaru, în regia lui Mihai Ionescu.

- Cum se îmbină tragedia cu comedia, teatrul, filmul şi televiziunea?

- Am făcut foarte mulţi eroi, roluri tragice, am făcut în televiziune Cuza vodă, am jucat Vulpaşin într-un spectacol tot pentru televiziune, *Domnişoara Nastasia* regizat de Sorana Coroamă, am jucat şi mai joc în *Apus de soare*. Nu e deloc simplu să joci comedie. Dar dacă un actor a jucat ani de zile roluri eroice, e bine să joace, uneori şi roluri de comedie. Pentru variaţie, pentru schimbare, pentru împrospătarea mijloacelor artistice. O altă experienţă interesantă a fost să realizez, ani de zile, o emisiune de televiziune în

direct. Este o schimbare de stil şi mijloace din care am deprins multe.

- Care sunt tendinţele în teatru, la ora actuală?

- Eu cred că regia românească actuală suferă foarte mult. Ştiu că teatrul trebuie să-şi găsească forme noi. Dar, deocamdată, nu se regăseşte. Regia nu trebuie să vină cu nişte lucruri preconcepute ci cu lucruri care se nasc în ateliere de lucru.

- Ce înseamnă "casă" pentru Costel Constantin?

- Casă înseamnă familie. Eu şi cu Mihaela, soţia mea, suntem casa peste tot. Casă înseamnă legătura noastră, ce ne-am propus la început şi am realizat împreună. Casa e legătura dintre noi. Ea m-a înţeles întotdeauna, a fost o reală armonie între noi.

- Ce vă place să faceţi în timpul liber? Ce vă doriţi cel mai mult?

- Cel mai mult îmi doresc sănătate. Să te duci la un spectacol, să ieşi la un concert, să citeşti o carte...Îmi doresc lucruri realizabile... Cel mai mult, însă, îmi place să îmi cultiv grădina. La propriu. Grădina mea de la Breaza, plină de flori de toate soiurile şi pentru toate anotimpurile, de la primul ghiocel până la ultimele tufănele. Iubesc enorm florile, merii plini de fructe colorate. Este casa mea de la Breaza, mereu deschisă familiei şi prietenilor mei...Este inima mea deschisă tuturor celor pe care îi iubesc şi care mă iubesc...

(Cronica Română, sâmbătă, 18 noiembrie 2006)

Horaţiu Mălăele: Graficatura

Galeria Galateea: vernisajul expoziţiei de lumini, umbre şi culori, creion şi acuarelă Graficatura semnată *Horaţiu Mălăele*. O întâlnire cu prieteni, un prilej de a ciocni un pahar de şampanie Veuve Cliquot în onoarea celui care şi-a încercat talentul, cu strălucire, în regie dar şi în regia de armonii şi culori a cartonului şi pergamentului.

Am spicuit câteva gânduri din aceste clipe trăite"pe furate"...

Horaţiu Mălăele:

"Este o expoziţie care "a umblat" pe la Veneţia, pe la New York, pe la Bonn şi o parte din ea a poposit în această bună la suflet galerie Galateea, dar prost îmbrăcată, nu din lipsa de grijă a celor de la Uniunea Artiştilor Plastici, pentru că acolo sunt nişte oameni cu cap, dar a celor de la putere care îngroapă banii mai mult în drumuri şi poduri decât în cultură."

- Şi cam ce personalităţi au vorbit la Institutul Cultural de la Veneţia, respectiv la cel de la New York şi Bonn?

- Directorii acestor institute culturale iar, la Veneţia, unde am deschis un festival de film românesc, am avut participanţi de toate categoriile...E o expoziţie eteroclită, eterogenă, din timpuri diferite, care nu urmăreşte cursul unui stil, este mai mult o expoziţie de grafică, e puţină caricatură satirică şi sunt şi vreo două-trei acuarele de suflet. Sunt desene din perioade diferite, am încercat să extrag măcar intenţiile din fiecare perioadă pentru a le aşeza unitar în povestea acestei galerii. E o poveste mai mult de suflet dar nu numai...o poveste cu prieteni şi "duşmani"...

- Vezi viaţa râzând?

Aşa cum am stabilit.

George Mihăiţă:

Eu am venit să respir Horaţiu Mălăele în seara asta. Am câteva caricaturi ale lui Horaţiu, le păstrez cu sfinţenie...Am venit la unul din puţinii mei buni prieteni.

V-a caricaturizat de multe ori?

De multe ori, mi le-a şi oferit. Le-am primit cu sufletul, tot ce-mi oferă Horaţiu primesc cu sufletul.

Cum aţi colaborat în *Revizorul?*

Păi, uitaţi-vă ce faţă mi-a făcut şi o să înţelegeţi. Dacă ne luăm după cronici, trebuie să-i mulţumesc căci, datorită lui, am făcut cel mai frumos rol al carierei mele.

Şi dacă nu ne luăm după cronici?

Dacă nu ne luăm după cronici, tot la fel.

Cum îi răspundeţi la o astfel de graficatură?

Îi răspund cu o nouă propunere repertorială. Vom încerca să abordăm anul viitor împreună cu Horaţiu ca regizor, o piesă de Shakespeare. Va fi o surpriză.

Dorin Suciu, jurnalist:

Am remarcat şi în ***Revizorul***, a cărui regie a semnat-o, ca şi aici, în expoziţie,comicul cu faţă abisală pe care îl afişează...Un talent nativ, o linie expresivă care surprinde sufletul omului...cu detaşare, cu nepăsare, s-ar spune...Cineva ar zice că e comic. Nu e comic, e foarte dramatic, este chiar expresionist în ceea ce face şi, ceea ce e absolut remarcabil, el face totul din instinct, nu din lucruri învăţate...El desenează cu prospeţimea celui care vede lumea prima dată. El vede enorm şi simte monstruos, ca să parafrazăm o expresie celebră, vine de la dramatic spre tragic, fără poză, absolut natural...

Ilie Năstase:

V-a caricaturizat?

Nu o dată.

Cum i-aţi dat replica?

Am jucat un tenis cu el.

Şi l-aţi bătut?

Am jucat împreună la dublu şi am câştigat.
Joacă teatru şi în viaţa de zi cu zi?
El? Da. Toate poveştile, toate bancurile de la Horaţiu le ştim.
Ce vă doriţi cel mai mult?
Să stau cât mai mult alături de familie şi de prieteni ca Horaţiu...

(Cronica Română, joi, 23 noiembrie)

VII. PERSONALITĂŢI ALE MEDICINEI ROMÂNEŞTI

„Încearcă să-ţi faci datoria şi vei afla cine eşti”

Interviu cu prof. univ. dr. Mircea Buruian

Născut la 1 februarie 1949 în comuna Crăieşti, judeţul Mureş, devine absolvent al Facultăţii de Medicină şi Farmacie din Târgu Mureş (1967-1973) . Din 1999 este Profesor la Clinica Radiologică din Târgu Mureş

Este autorul a două monografii de specialitate şi a Tratatului de Tomografie Computerizată, a 45 de lucrări ştiinţifice de specialitate publicate in extenso în ţară precum şi autor sau coautor a peste 260 lucrări ştiinţifice publicate în ţară şi în străinătate.

Este preşedinte şi organizator al Congresului Naţional de

Radiologie-Imagistică Medicală, ediţia 15, Tg.-Mureş, din 23-25 septembrie 2004.

Este vicepreşedinte al Societăţii Române de Radiologie şi Imagistică Medicală din 2004.

Este membru al Societăţii Internaţionale de Rezonanţă Magnetică în Medicină (ISMRM) , al Asociaţiei Europene de Radiologie, al Societăţii Americane de Radiologie (ARRS).

De asemenea, este membru fondator al Societăţii Române de Rezonanţă Magnetică în Medicină şi al Societăţii Române de Neuroradiologie şi Radiologie Intervenţională.

Un interviu în exclusivitate cu profesorul universitar dr. Mircea Buruian, şeful Clinicii de Radiologie, Imagistică Medicală şi al Centrului de Formare în Ultrasonografie din cadrul Spitalului Clinic Judeţean Târgu Mureş

- Cum a fost începutul?

- După absolvirea facultăţii am fost repartizat în Vânători, Neamţ, unde m-am format ca medic practician. Cu entuziasmul vârstei, simţeam că pot reuşi aproape orice în propuneam. Am fost „ministru al sănătăţii" la Vânători. Am început prin a pune la punct registrele de evidenţă ale bolnavilor, am vrut să creez un cadru cât mai prietenos pentru toţi pacienţii, iar celor mici le-am pictat, în sala de aşteptare şi de tratament, scene şi personaje din basmele lui Creangă... Am monitorizat situaţia vaccinărilor, a focarelor de TBC, de hepatită. Am condus acţiuni profilactice de vaccinare a sugarilor şi poate şi de aceea morbiditatea şi mortalitatea infantilă a fost zero, în toţi acei ani. Tot în acea perioadă am organizat, în comuna Vânători campanii de donare de sânge. Şi pentru că „Nimic nu ni se iartă mai greu decât greşeala facerii de bine", cu câteva zile în urmă, la sărbătorirea semicentenarului, comuna Vânători mi-a oferit titlul de fiu de onoare al obştii, lucru care m-a impresionat. Acesta a fost începutul…" Încearcă să-ţi faci datoria şi vei afla cine eşti. „ Eu cred că mi-am făcut datoria de medic şi de om încă din prima clipă în care am început să profesez în nobila meserie a halatelor albe.

- Cariera dumneavoastră a urmat apoi drumul cercetării...

- Din 1979 am intrat ca asistent stagiar în cadrul Universităţii de Medicină şi Farmacie din Târgu Mureş unde am elaborat o serie de lucrări sub conducerea profesorului Stanciu. Am evoluat în cariera universitară de-abia după 1989. În 1995 am susţinut teza de doctorat cu tema *Diagnosticul comparat tomografic şi angiografic al anevrismelor cerebral*".

- Aţi reuşit înfiinţarea şi punerea în funcţiune a departamentului de radiologie intervenţională. Puteţi să descrieţi evoluţia, importanţa şi perspectivele acestui tip de activitate pe teritoriul României? În ce constă importanţa noului sistem PACS, a reconstrucţiei 3D în medicină?

- Sistemul „Picture Archiving Communication System" (PACS) se referă la stocarea, arhivarea şi transmiterea via Internet a

datelor şi imaginilor medicale.În sprijinul examinării prin rezonanţă magnetică stă softul pentru reconstrucţia tridimensională apoi sistemul de navigaţie în realitatea virtuală pe care îl implementăm în colaborare cu CEDARA Company din Toronto. Ca urmare, vom putea realiza artroscopie, histerosalpingografie şi colonoscopie virtuală. Am pus bazele cercetării ştiinţifice aplicate în cancerul de sân, la standarde europene. Prin sistemul PACS asigurăm transmiterea de imagini în sălile de operaţii. În cazul bolii Parkinson dorim să realizăm electrostimularea nucleului subtalamic cu căutarea pragului optim de electrostimulare. De asemenea, aş vrea să mai menţionez realizările deosebite în ceea ce priveşte angioplastia endoluminală percutanată; fibroamele uterine le embolizăm cu rezultate foarte bune. În cancerul uterin în stagiul IV, artera care irigă tumora canceroasă se embolizează şi astfel sporim şansele de supravieţuire ale bolnavei. Se pot obţine rezultate importante şi în prevenirea crizelor de epilepsie.

- Cu ce dificultăţi vă confruntaţi?

- Una din cele patru instalaţii de neuronavigaţie achiziţionate de Ministerul Sănătăţii se află la Târgu Mureş. Ce folos dacă nu poate fi folosită din cauză că masa de neuronavigaţie se află la Spitalul din Târnăveni la secţia de chirurgie, fiind utilizată într-un mod cu totul impropriu. Aş mai menţiona aici modul în care profesorul Antonio Chiesa, preşedintele Comitetului European de radiologie a fost împiedicat să ia cuvântul la Congresul Naţional de Radiologie şi Imagistică Medicală de la Târgu Mureş din 2004. Dar mai există şi impedimente de alt ordin: invidia profesională, sistemul de „pile” care coboară ştacheta profesionalismului în branşă.

- Ce satisfacţii vă oferă activitatea cu studenţii?

- Aş da un singur exemplu: un strălucit absolvent al nostru, Ciprian Catană, ca doctorand al Universităţii Davis (California) realizează o cercetare privind tomografia cu emisie de pozitroni prin care se studiază metabolismul tumorii obţinându-se date de ordin funcţional. El şi-a prezentat o parte din rezultatele cercetărilor sale privind noua instalaţie MRI-PET (Magnetic Resonance Imaging – PET) la Congresul Mondial de Rezonanţă Magnetică de la Seattle din 2006. El experimentează tomografia printr-un câmp magnetic de mare putere (7 Tesla). De sărbători, se strâng acolo câteva zeci de români, specialişti în domeniile tehnologiei şi ştiinţelor de vârf din

California, ocazie cu care se discută performanţele obţinute. Specialişti formaţi în România... Dar la noi condiţii pentru cercetare fundamentală nu prea avem...

- Aţi fost „ministru al sănătăţii”în Vânători, Neamţ. Dacă aţi fi ministru al sănătăţii care ar fi preocupările şi proiectele dumneavoastră?

- Lăsând gluma deoparte, vă destăinui că primul proiect cu finanţare fermă se referă la evaluarea şi cuantificarea fenomenului de îmbătrânire normală şi patologică pe care îl vom duce la îndeplinire în colaborare cu profesorul Silviu Sfrângeu de la Clinica de Radiologie din Cluj. Un alt proiect vizează depistarea precoce în masă a cancerului de sân prin mijloace radioimagistice şi de laborator ataşate unui sistem PACS aplicabil prin Internet, în colaborare cu Universitatea de Medicină din Heidelberg.

De asemenea, un proiect de anvergură l-ar reprezenta informatizarea sistemului public de sănătate şi introducerea cardului medical în rândul populaţiei. Un alt proiect, în curs de derulare, vizează redactarea primului jurnal electronic al Societăţii Române de Rezonanţă Magnetică afiliată la Societatea Internaţională de profil şi care va fi lansat în 2007 sub titlul: „The Românian Electronic Journal of Magnetic Resonance in Medicine. Un alt proiect constă în crearea, la Târgu Mureş, a unui parc ştiinţific şi tehnologic cu construcţia unei ferme de animale transgenice, ca sursă de bază pentru transplantul de organe.

- Cum se îmbină aceste faţete ale activităţii dumneavoastră, partea teoretică cu cea practică, activitatea academică, de cercetare, clinică şi cea de autor de tratate şi lucrări ştiinţifice?

Menirea noastră de dascăli este, şi aceea de a scrie cărţi mai ales că în acest domeniu de vârf materialele documentare sunt destul de puţine. Am publicat două monografii de specialitate şi Tratatul de Tomografie Computerizată, am publicat 45 de lucrări ştiinţifice de specialitate in extenso în ţară. De asemenea, am publicat la editura Didactică şi Pedagogică primul curs de radiologie stomatologică precum şi monografia „Radiologie stomatologică”.

- Ce vă doriţi cel mai mult?

- Ceea ce doresc tuturor cititorilor acestui interviu : sănătate !

Cum ne reîntoarcem la... Adam şi Eva?

În dialog cu profesorul dr. Constantin Dumitrache, directorul Institutului de Endocrinologie "C.I. Parhon"

La Editura "Naţional" a apărut monografia medicală "Jocul sexualizării", ai cărei autori sunt prof. dr. Constantin Dumitrache şi dr. Mădălina Muşat. Tema sexualizării, la modă în contextul goanei după senzaţional a mass-media, este una serioasă şi, în mod inevitabil, autorii au tratat-o dintr-o perspectivă interdisciplinară. "Sexualizarea reprezintă o noţiune al cărei conţinut este greu de definit, greu delimitabil, greu de cuantificat - genetică, embriologie, auxologie, endocrinologie, antropologie, cronobiologie, biologie şi filozofie; şi totul poate continua" – afirmă prof. dr. Constantin Dumitrache. El explică faptul că studiul sexualizării a antrenat generaţii de cercetători, din domenii diverse, în dorinţa de a descifra misterul şi fascinaţia vieţii, de a răspunde mecanismelor şi motivaţiilor sexologice, de a clarifica veşnica taină a existenţei. Monografia este o încununare a activităţii de decenii a prof. dr. Constantin Dumitrache, personalitate marcantă a endocrinologiei româneşti actuale. Volumul reprezintă, de asemenea, un instrument util biologilor, medicilor, sociologilor interesaţi de procesul de sexualizare. Cartea recent aparută reia teme abordate anterior de către profesorul Dumitrache şi le racordează la ultimele cercetări specializate efectuate în ţară şi străinătate. Temele dezvoltate în "Jocul sexualizării" se situează în prelungirea unor mai vechi preocupări ale autorului. În 1980, a publicat lucrarea *Patologia sexualizării*, onorată cu premiul Academiei Române. În 1987 a urmat *Sexualizarea normală şi patologică*, despre care academicianul

Ştefan Milcu afirma că este cartea anului. *Jocul sexualizării* este un volum incitant, în care sunt prezentate fenomenele care definesc biologia procesului de sexualizare: genetica, sexualizarea morfologică şi funcţională, aberaţiile sexualizării, disfuncţia erectilă, infertilitatea etc. Lucrarea îmbină în mod armonios anatomia cu genetica, embriologia cu hormonologia, aspectele clinice cu cele filozofice şi aduce un elogiu celui care a fost mentorul multor generaţii de endocrinologi, prof.dr. Barbu Ionescu, cel care i-a îndrumat autorului paşii în misterele biologiei.

- Cartea apărută recent este rezultatul unor cercetări şi observaţii clinic extinse pe parcursul câtorva decenii. Putem presupune că ele vor continua. Ce proiecte aveţi în momentul de faţă?

- În această toamnă, Asociaţia de Endocrinologie Clinică din

România va avea primul său Congres la Brăila. Se vor întâlni acolo endocrinologii practicieni, pentru care teoria este de neconceput în afara practicii clinice. Medicina românească are un bun renume pe toate meridianele lumii, datorită excelenţilor săi clinicieni. La Brăila, aşadar, se vor întâlni endocrinologii din toată ţara, pentru un schimb de experienţă. Suntem o mare familie. Probabil nu suntem aşa de numeroşi ca medicii de alte specialităţi. Marea majoritate a endocrinologilor au dat examenele de specialist sau de primar cu mine aşa încât îi cunosc pe majoritatea.

- A apărut recent "Jocul sexualizării", carte al cărui conţinut nu ştiu dacă este mai bine să-l definim ca excitant sau incitant, în ciuda faptului ca este "doar" o carte de ştiinţă în care cunoştinţele anatomice îşi dau mâna cu cercetările ultime din domeniul geneticii, în care fiziologia dialoghează cu endocrinologia şi antropologia. În jurul cărei teme mari se focalizează discursul, care sunt elementele esenţiale ale acestei cărţi?

- Tema centrală este aceea a dimorfismului sexual. Cum şi prin ce mecanisme se ajunge să fim... Adam şi Eva? Pornind de la perioada micilor celule, de la unirea lor, trecem printr-un proces îndelungat, ca o carte care poate avea şi greşeli de tipar. În biologie, greşelile de tipar ale acestui procedeu nu pot să se perpetueze. Cartea discută şi motivează risipa pe care o face biologia pentru perpetuarea vieţii. Fiecare dintre noi înţelege că un ml de lichid ejaculat înseamnă

100 milioane de spermatozoizi. Cât se fructifică din aceste... cohorte? Unul, doi, maxim... douăzeci. Această carte ia fiecare element şi îl aduce în discuţie. Prima formă a acestei cărţi a primit Premiul Academiei. Ediţia din 1987, nu mai seamănă deloc cu cea din 2006. Poate doar titlurile capitolelor să se repete de la o etapă la alta. Bineînţeles că se mai discută şi despre fertilizarea in vitro, despre infertilitate, despre toată patologia acestui lucru. Sexologia se ocupă de alte lucruri.

- Ce legătură are declinul demografic al Europei cu problematicile sexualizării? Studii de genul celor întreprinse de dumneavoastră pot oferi sugestii sau soluţii în elaborarea aşa numitelor "politici demografice"?

- Declinul demografic este, înainte de toate, o triplă problemă: politică, socială şi culturală. A dispărut sentimentul că viitorul unei naţii sunt copiii. S-au inversat – cel puţin în societăţile democratice dezvoltate - valorile vieţii civice, care se sprijineau până de curând pe valorile configurate în mediul familiar. Primele locuri în priorităţile personale sunt ocupate de casă, maşină, călătorie şi divertisment: tinerii vor să-şi trăiască viaţa şi apoi să facă un copil. Concepţia de viaţă actuală îl direcţionează pe individ doar spre satisfacţia sexuală. Respectul pentru familie nu mai este o valoare de prim plan.

- În legătură cu familia au apărut, în special după anii '60, anii afirmării mişcărilor feministe şi a mişcărilor gay, concepţii care tind a se impune şi în plan legislativ în anumite ţări. Pe de altă parte, spiritul de independenţă al femeii a fost stimulat şi de relativizarea valorilor familiare. Este chiar la modă, în anumite ţări, doctrina egoistă a mamelor single, după care copilul este autofabricat ca un bun propriu...

- Un copil născut într-o familie uniparentală consideră existenţa sa ca fiind normală. Nu are de la bun început sensul apartenenţei la o celulă de bază, familia. Eu nu sunt credincios practicant, dar cine nu a citit Biblia nu înţelege nimic din spiritul creştin. Dumnezeu l-a făcut – conform învăţăturii biblice, temei al moralei pentru popoarele creştine - pe Adam, din a cărui coastă

a zămislit-o pe Eva. Deci nu a făcut un al doilea Adam. Din toate speciile, Noe a luat perechi, nu câte două exemplare de acelaşi sex. In cazul opţiunilor diverse în ceea ce priveşte participarea prin

viaţa personală, la “clonarea” propriei persoane, fiecare ar trebui, cred eu, “să-şi ducă crucea”, adică să-şi aleagă singur calea, respectându-şi aproapele, fără a încerca să impună acreditarea la scară largă a propriilor opţiuni. Ar fi ca şi cum am respecta fiecare din noi, fără prozelitisme, opţiunile altora... Ieşirea din rândurile fenomenului natural, din curiozitate, din prostie, din necesitate, nu trebuie să devină motiv de mândrie personală, de transformat în model de viaţă naţională.

(Miercuri, 5 iulie 2006, Cronica Română)

VIII. ROMÂNIA-ISRAEL: PUNŢI DE SUFLET

E.S. Rodica Radian Gordon, Ambasadorul Israelului la Bucureşti:

"Sunt optimistă pentru viitorul României"

- Ce înseamnă să fii femeie ambasador?

- Într-o lume în care nu este un post foarte obişnuit pentru o femeie, faptul că eu sunt ambasador (şi nu sunt foarte multe femei ambasadoare aici, în România) sper că va da o anumită încredere şi altor femei. E un fapt care arată că femeile sunt tot atât de capabile ca şi bărbaţii şi, sub nici o formă, acesta nu este un obstacol - aş zice chiar că în diplomaţie este chiar un plus.

- **Puteţi să descrieţi câteva dintre priorităţile pe care vi le-aţi propus iniţial şi rezultatele acţiunilor de cooperare până în prezent?**

- Eu cred că, în zilele noastre, când legăturile dintre lideri sunt legături directe şi nu au nevoie de o mijlocire prin ambasadori aflaţi în alte ţări, ambasadorii au un rol foarte important în a întări legăturile dintre popoare. Fiindcă, la urma urmei, după părerea mea, faptul că există o bază de valori comune între ţările noastre întăreşte foarte mult legăturile politice, diplomatice, economice şi pe toate planurile. De aceea, în afara faptului că mă ocup, ca orice ambasador, în mod obişnuit, de problemele pe plan diplomatic, economic, politic, eu mi-am propus să pun accentul pe doua zone care, după părerea mea sunt foarte importante. Şi anume, aş dori să iniţiez demersuri pentru a întări legăturile dintre generaţiile tinere din

cele doua ţări, mergând pe domeniul educaţiei, istoriei, prin faptul că, în ultimii ani s-a acordat foarte mare atenţie şi capitolului Holocaustului în România. Faptul că generaţia tânără manifestă curiozitatea de a cunoaşte mai bine şi cultura şi istoria evreilor, dar şi Israelul contemporan, viaţa contemporană din Israel, pe israelieni, mă poate ajuta. Pe de altă parte, cred că trebuie întărite legăturile ştiinţifice dintre Israel şi România, fiindcă România va deveni, în curând, un membru al Uniunii Europene, iar, în prezent, participă la mai multe programe europene de educaţie, de ştiinţă, ca şi Israelul.

- **Ca popoare, cât suntem de apropiaţi?**

- Cred că suntem destul de apropiaţi, luând în considerare faptul că, în România a existat o comunitate evreiască importantă, a treia ca mărime din Europa, sigur, înaintea celui de-al doilea război mondial şi, ca urmare, evreii originari din România au fost şi mai sunt o comunitate destul de mare în Israel. Aici se află o mare populaţie de evrei originari din România. Aceşti oameni din care, o parte au învăţat în universităţile din România, pot deveni o verigă importantă în întărirea legăturilor ştiinţifice, însă sper că aceste legături vor apropia generaţiile tinere şi, pe termen lung, vor avea un efect foarte important pentru legăturile dintre popoarele noastre. Avem multe elemente comune, în cultura şi în mentalitatea israeliană, care ne apropie. De altfel şi eu fac parte din această comunitate de evrei originari din România. Ambele ţări aparţin familiei democraţiilor occidentale, iar acesta e un fapt care ne leagă. România va intra în Uniunea Europeană şi legăturile Israelului cu Uniunea Europeană sunt foarte importante.

- **Publicul israelian este, în general, un public mare iubitor de cultură. Ca şi E. S. Ambasadorul României în Israel, doamna Mariana Stoica, şi dumneavoastră aţi fost sufletul manifestărilor culturale comune. Ce ne puteţi spune despre prezentul şi viitorul relaţiilor culturale ale Israelului cu România?**

- După cum am mai spus, cred că şi în Israel şi în România sunt foarte mulţi iubitori de cultură şi suntem legaţi prin aceeaşi tradiţie culturală. De altfel, în Israel sunt foarte mulţi artişti, muzicieni, scriitori de origine română. Cred că este foarte important să aducem la cunoştinţa publicului şi aici şi în Israel arta, muzica, teatrul contemporan. Ambasada Israelului la Bucureşti şi Ambasada României în Israel avem proiecte asemănătoare. Vom continua

proiectele noastre mari în genul vizitei Filarmonicii Israeliene în cadrul Festivalului Enescu, dar şi cu proiecte punctuale cum ar fi expoziţii de artă contemporană, lansări de carte, vizite ale unor oameni de cultură, scriitori, şi aşa mai departe.
- **Ce mai cuprinde programul anului 2006?**

- Printre elementele principale pe care le-am inclus în programul acestui an amintim o expoziţie a graficianului laureat al Premiului Israel, Dan Reisinger, un minifestival dedicat filmului israelian, vom participa la festivaluri precum cel de jazz de la Sibiu, Festivalul Internaţional de Muzică Electronică. Şi, de asemenea, sper să mai avem şi surprize plăcute, un turneu de teatru din Israel, un turneu muzical. Sper să apară noi oportunităţi pentru a îmbogăţi programul nostru cultural pe parcursul acestui an.

- Mama este, printr-o frumoasă tradiţie, stâlpul familiei şi păstrătoarea moştenirii culturale precum şi catalizatorul continuităţii. Cum reuşiţi să împăcaţi cerinţele familiei cu cele profesionale?

- Într-adevăr, nu e uşor, dar mă străduiesc să lucrez la cota maximă la birou, iar la sfârşit de săptămână să dedic cele câteva ore libere doar familiei. Mă străduiesc, pe cât posibil să nu aduc de lucru acasă, deşi vreau să vă spun că este foarte greu. Copiii mei, cred, s-au obişnuit cu agitaţia. Dar mai cred că sunt o mamă destul prezentă în viaţa lor.

- Ce înţelegeţi prin fericire? Care este modelul dumneavoastră în viaţă?

- Munca mea mă pasionează, diplomaţia mă pasionează şi, sigur, familia la care revin îmi dă forţă să continui. Când se poate, ne adunăm cu toţii, cu soţul, cu cei trei băieţi şi cu mama mea şi mai ieşim şi noi din oraş. Acum, de sărbători am fost plecaţi în Maramureş pentru aproape o săptămână, am avut o vacanţă de vis, chiar de vis. Este, pe de o parte, un mod foarte plăcut de a ne relaxa şi, pe de altă parte de a ne apropia de viaţa din România. Unul din lucrurile cele mai frumoase pe care diplomaţia mi le oferă este posibilitatea de a trăi şi de a cunoaşte felul şi viaţa oamenilor de aici, de a avea acest contact cu oamenii, cu cultura, cu societatea românească. Încerc să-i învăţ şi pe copiii mei să cunoască, să fie deschişi, să aibă această curiozitate de a vedea şi altfel de viaţă, alt stil. Cu atât mai mult cu cât şi ei se simt legaţi de România, prin

faptul că au o mamă care e născută în România ca şi bunica lor, mama mea care este cu noi.

- Cum vedeţi viitorul societăţii româneşti? Dar al Israelului?

- În ceea ce priveşte România, mă aflu într-o poziţie privilegiată pentru că pot să am o perspectivă. Deşi nu sunt deloc vremuri uşoare pentru populaţia României, totuşi eu rămân o optimistă pentru că sunt convinsă că direcţia în care merge România este cea bună. Pentru mine e foarte clar unde se îndreaptă România şi unde va ajunge. Cert este că, în ultima vreme, am trecut şi noi printr-o perioadă foarte grea nu numai din punctul de vedere al siguranţei naţionale dar şi din punctul de vedere al societăţii. Ultimele săptămâni, boala premierului Sharon nu au fost deloc simple. Însă, în acelaşi timp, societatea israeliană a dovedit că este o societate puternică şi rezistentă, o societate democratică. În această perioadă de criză nu ne-am pierdut firea şi am dovedit că suntem în stare să ne continuăm politica democratică.

- Dacă v-aţi întoarce în timp, aţi schimba ceva? Dar pentru un viitor mai bun în relaţiile româno-israeliene ce ar fi de schimbat, ce ar mai fi de făcut?

- Să asigurăm continuitatea relaţiilor noastre şi creşterea interesului bilateral în viitor. De aceea cred că generaţia tânără este generaţia cheie pentru viitorul relaţiilor noastre. Pentru Israel şi pentru poporul evreu, faptul că, în societatea română se poate vorbi, în ultimii ani, de o recunoaştere sinceră şi de un interes sporit în ceea ce priveşte evreii din România şi anii Holocaustului. Acest interes sincer încurajează relaţiile noastre. Această onestitate în a aborda problema este foarte necesară şi ajută foarte mult la întărirea relaţiilor noastre. Într-adevăr, lucrurile s-au îmbunătăţit. Nu căutăm vinovaţi. Este vorba despre o recunoaştere, despre o abordare sinceră a trecutului. Faptul că acest proces a început acum vreo doi ani şi jumătate în societatea română este un fapt pozitiv şi, de aceea, eu privesc viitorul relaţiilor bilaterale în planul societăţii, cu multa încredere.

- Ce gânduri transmiteţi poporului român?

- Sunt convinsă că românii merg pe un drum care nu este uşor dar este cel bun şi sunt optimistă pentru viitorul României. Personal aş zice că mă simt foarte bine aici şi mulţumesc poporului român

pentru asta, mă simt privilegiată pentru că nu oricine se poate bucura de şansa de a retrăi câţiva ani în mediul în care s-a născut. Eu am plecat din România la vârsta de şase ani, am amintiri doar din copilărie şi de aceea mă simt privilegiată pentru că reuşesc, ca adult, să trăiesc de câţiva ani realitatea românească şi să regăsesc nişte lucruri pe care le-am cunoscut acasă la mine, să mă apropii mai mult de cultura şi de felul de a gândi al românilor. Acest fapt mă bucură. Toată dragostea mea pentru poporul român.

(Luni, 6 februarie 2006, Cronica Română)

O ambasadoare pentru România

“Am fost şi am rămas o sentimentală”
(E.S. dr. Mariana Stoica)

Între România şi Israel există o legătură de suflet. Aici, această solidară şi sensibilă comunitate românească trăieşte şi simte româneşte. Aici se vorbeşte o limba îngrijită, cultivată, intelectualitatea israelienilor de limba română păstrează tradiţiile şi legăturile cu ţara de origine. Şi tot aici se simte, se trăieşte şi se gândeşte româneşte. Jurnaliştii israelieni de limba română publică două ziare de succes, “Viaţa noastră” şi “Ultima oră”, dar şi reviste “pe sufletul cititorului” precum “Revista Familiei” sau pagini “pentru minte, inimă şi literatură” în revista “Minimum”. Gazetari pasionaţi şi scriitori cunoscuţi precum Shaul Carmel, G. Mosari, I. Aurescu, Al. Mirodan, Mario Nando Varga, Martin Marcus, Jean Steiger, I. Schechter, fac parte integrantă din aceasta inimă care bate, acolo, în Ţara Sfântă, pentru România. Această elită de gazetari, scriitori şi intelectuali iubitori de frumos trăieşte şi simte româneşte. Cu dor, cu nostalgie.

În acest context, Excelenţa Sa, ambasadorul României în Israel doamna dr. Mariana Stoica ne-a mărturisit:

- Noi încercăm, prin toate mijloacele, să promovăm România. Sunt membru activ al Organizaţiei Internaţionale a Femeilor care organizează anual o acţiune intitulată “Întâlneşte ţara mea”. Anul acesta, reuniunea a avut ca temă turismul medical. Eu am venit în

costumul moştenit de la bunica mea din Muscel. Sper ca şi fiica mea să păstreze cu aceeaşi grijă costumele şi amintirile familiei mele.

- **Cum vedeţi dumneavoastră viaţa celor veniţi aici la lucru, din România?**

- Sunt foarte sensibilizată şi de situaţia prin care trec româncele venite aici să îngrijească bătrâni, ele fiind departe de familiile lor rămase în ţară, dar şi de situaţia tuturor celor plecaţi la lucru şi ajunşi aici, din România. Pentru aceştia, uşile Ambasadei României rămân deschise, cu înţelegerea şi ataşamentul firesc în astfel de situaţii. Eu fost şi am rămas o sentimentală chiar dacă nu-mi place să recunosc acest lucru, dar fermitatea necesară rolului meu aici nu exclude sensibilitatea cu care ochii sufletului meu percep realitatea...

- **Ca popoare, cât suntem de apropiaţi?**

- Asemănarea dintre cele două popoare se explică, cred, şi prin punţile de suflet dintre cei care au venit aici din România, de ani de zile, şi ţara natală. Aş spune că există o anumită relaţie de tip sentimental, o relaţie emoţională, de aceea eu mă întâlnesc cu foarte mare plăcere cu evreii plecaţi din România, mai cu seamă pentru că aici am şi o mulţime de foşti colegi de şcoală şi de facultate. Israelianul ştie să te facă să te simţi acasă. Ne asemănăm şi prin grija de a oferi copiilor noştri foarte mult. Suntem, în fond, aceiaşi părinţi cu aceleaşi dorinţe pentru copiii noştri. Din nefericire, pentru israelieni, aspiraţia lor pentru linişte şi pace este departe de a se putea realiza. Există şi israelieni care au venit aici de mulţi ani şi care doresc să se întoarcă în ţară natală, în România. Ei şi nu numai ei poartă în suflet nostalgia copilăriei şi tinereţii trăite acolo, departe. Pe de altă parte, Israelul este o ţară tânără care se preocupă să-şi creeze conştiinţa apartenenţei la cetăţenia israeliană. În Israel sunt evrei care au venit din 95 de ţări. Bogăţia şi diversitatea culturală sunt extraordinare, fiecare comunitate menţinându-şi tradiţiile şi cultura din ţara de origine. Este fascinant să descifrezi modul în care s-a menţinut stilul de viaţă iudaic în cartierele religioase şi ultrareligioase precum Mea Sharim din Ierusalim. Israelul este beneficiarul unei moşteniri formidabile, în afară de istoria biblică familiară şi nouă. Aici se află creuzetul celor trei mari religii monoteiste ale lumii şi cele şapte porţi ale Ierusalimului reprezintă mult atât pentru creştini cât şi pentru iudaici şi musulmani.

- Cum v-aţi simţit la început?

- Sincer vorbind, mi-a fost foarte greu. Primul an a fost mai dificil pentru că am încercat să consolidez punţile de legătură cu România, să fac conexiuni cu lumea afacerilor din Israel, să conving lumea să investească în România şi pot spune, cu satisfacţie, că, după 5 ani, marile firme israeliene sunt şi mari investitori în România.

- **Cum v-a primit mediul intelectualilor de origine română?**

- Ţin să menţionez câteva cercuri de elită. Faptul că aici este deosebit de activă Asociaţia Scriitorilor Israelieni de expresie românească este un lucru formidabil. Aici apar două ziare cotidiene în limba româna, "Ultima oră" şi "Viaţa noastră", în care veţi găsi şi rubrici permanente de ştiri din România. Intelectualii israelieni de limba română percep Ambasada României ca şi casa lor, ca o instituţie deschisă, în care vin cu plăcere pentru a petrece seri literare, pentru a depăna amintiri dar şi pentru a fi mereu cuplaţi la actualitatea românească. Află că există la teatru sau la operă, în România, o premieră, vin să se intereseze. Mulţi participă la Festivalul Darclée. Sper ca, în 2006, să o avem aici, în Israel, pe distinsa doamnă a muzicii, Mariana Nicolesco alături de cunoscutul om de artă Radu Varia, cu sprijinul evreilor originari din România.

- Entuziasmul cu care aceştia menţin aici, vie, o limbă cultivată, este tineresc...

- Deşi, în general, media de vârstă a celor născuţi în România este destul de ridicată, ei au un suflet tânăr, prin ceea ce creează, iar munca lor intelectuală este neobosită. Sunt şapte centre culturale care desfăşoară o activitate extraordinară, aici, în Israel. Asociaţia Scriitorilor Israelieni de Origine Română condusă de Shaul Carmel, cercul de la Kraiot condus de Shlomo David, cercul Aton, cercul de la Ierusalim condus de domnul Saferman care adună la Cinemateca din Ierusalim crema intelectualităţii care provine din România, cercul din Ur cu activitate deosebită în domeniul istoriei comune. La Universitatea din Tel Aviv există un centru de studiere a istoriei evreilor din România, iar la Universitatea din Ierusalim, prestigiosul profesor Leon Volovici se ocupă de istoria evreilor români, cercul de la Tel Aviv condus de Mosari, al cărui umor regăsit şi în paginile notelor sale de călătorie ne delectează pe toţi. Există un acord de cooperare între ministerele culturii şi cel al învăţământului din ambele ţări. De asemenea, un acord între Teatrul Naţional din

Bucureşti, teatrele Habimah şi Cameri din Israel. O relaţie dinamică, aşadar, ca şi dinamica dezvoltării israeliene.

- **Aţi iniţiat şi un lectorat de limba română...**

- Lectoratul funcţionează deja mulţumită Institutului Cultural Român şi doamnei director Madeea Axinciuc.

- **Ce mai cuprinde programul anului 2006?**

- Câteva conferinţe la Universităţile din Tel Aviv şi din Beer Sheva referitoare la integrarea României în Uniunea Europeană, câteva turnee ale Teatrului Naţional din Bucureşti precum şi expoziţii de pictură şi artă grafică. De asemenea, un program de schimburi de elevi şi profesori între orasele Ashdod şi Iaşi. Centrele de studii iudaice au foarte multe conexiuni cu centrele din Israel. Anul viitor finalizăm prima etapă de pregătire a profesorilor din România. Mă bucură faptul că ţara noastră este una dintre destinaţiile preferate ale israelienilor. Ea este vizitată periodic de israelienii născuţi în România care vin, împreună cu copiii lor şi cu nepoţii, pentru a le arăta locurile natale, pentru a menţine neîntrerupte legături cu prietenii de o viaţă. Un gest mai mult decât emoţionant, de o tăcută profunzime şi poezie.

(Cronica Română, sâmbătă, 24 decembrie, 2005)

Puls românesc la Ultima oră

O zi însorită de decembrie mângâie peisajul destul de pestriţ de pe strada Salame. O stradă dintr-un cartier popular al Tel Aviv-ului, aproape de Tahana Mercazit (Autogara centrală). Metropola trăieşte frenetic, ca în fiecare zi, cu toate uşile prăvăliilor deschise, cu mici şantiere, ici şi colo, care îţi captează atenţia, cu dezordinea şi aerul pauper al periferiilor, o viaţă levantină care, în frământarea ei continuă, te face curios dar te şi dezgustă în acelaşi timp.

Un imens bazar, alcătuit dintr-o salbă de prăvălioare şi de tarabe care se termină într-un şir de case albe, cochete...Ne oprim la numărul 61. O firmă elegantă care ne anunţă, într-o grafie ireproşabilă: Redacţia ziarului **Ultima oră.** O hală deschisă de birouri în stil american, despărţită prin pereţi volanţi, din spatele cărora, se iţesc, curioase, priviri iuţi şi calde în acelaşi timp. Mă prezint. „Sunt Irina Airinei, corespondenta cotidianului **Cronica Română**.” Cele trei figuri zâmbesc, semn că mesajul a fost bine primit. „Jean Steiger” - îmi întinde mâna un domn slăbuţ, cu ochi vioi. Aflu cu uimire că are 74 de ani. N-aş fi crezut, după aerul tineresc pe care îl afişează. Şi-a început cariera de gazetar „de mic, de la 16 ani”. La 18 ani se angajează la ziarul *Sportul popular.* Apoi devine redactor la *Agerpres* unde lucrează după-amiezele în redacţia sport, urmând şi facultatea la zi. Se mândreşte cu profesorii săi Tudor Vianu, Vera Călin, Edgar Papu, Costin Murgescu...După absolvire, intră în redacţia de ştiri externe pentru că stăpâneşte bine câteva limbi străine. Pleacă în Israel în 1972 unde îşi continuă cariera de gazetar în redacţia cotidianului **Viaţa noastră.** Din `95 conduce

echipa care s-a desprins de la cotidianul respectiv, creând un nou ziar: **Ultima oră.**

„Am reuşit să cucerim piaţa”- afirmă cu un zâmbet pe buze, Jean Steiger, „deşi ziarul concurent n-o să recunoască asta niciodată.” „Dificultăţi? Inerente. Fiecare anunţ mortuar înseamnă pentru noi un cititor mai puţin. Asta e. Dar noi nu profesăm ca să ne îmbogăţim.”

„Ziarul acesta s-a născut cu dureri.” ne mărturiseşte colegul său: Izy Schechter. „Este scris de o echipă de gazetari cu multă experienţă. Am avut emoţii, la început, nu ştiam dacă va prinde. A prins. În ceea ce mă priveşte, eu cultiv genul satiric, în special pe teme israeliene, activitate din care, până acum, au rezultat 15 cărţi. Ele au avut succes, iar cea mai recentă, intitulată, ***Cea mai mare ţară mică*** (evident, Israelul), s-a bucurat de cronici favorabile, atât în *România Literară* cât şi în *Dilema veche.* Deşi, uneori, este greu de scris pe hartă numele ţării, Israelul este o ţară mare în multe domenii industriale de vârf. Este mama mea adoptivă. Iar ţara care m-a născut şi format, ţara în care am iubit prima dată, este România. Eu am plecat fără a fi supărat pe ea. M-am întors de nenumărate ori în România unde am prieteni, unde sunt publicat, unde cărţile mele sunt bine primite.” „Ce vă doriţi cel mai mult?” l-am întrebat. „Trei lucruri: mai întâi, succesul, în plan artistic, al fiului meu care este asistent de regie la Opera Israeliană. Pace pentru această ţară şi pentru România. Şi, în fine, doresc, ca Moise, tuturor celor pe care-i iubesc, să trăiască 120 de ani.”

„Frumoasă urare”- se aude o voce învăluitoare. O doamnă plină de farmec îmi întinde mâna. ”Doina Meiseles”. O recunosc imediat: este semnatara, alături de cunoscutul Carol Isac, a numeroase articole de informaţie culturală , atât în cotidianul **Ultima oră** cât şi în revista **Orient Expres**, din al cărui număr recent menţionăm articolele dedicate Doamnei

Teatrului, Lia Koenig, cântăreţei romance Ileana Tonca, adusă în luminile rampei Operei de Stat din Viena de Ioan Holender, Festivalului Internaţional de Film de la Haifa, muzelor lui Boris Pasternak...Puls românesc, sensibilitate şi trăire românească, iată, aici, pe coasta Mediteranei.

Şi atât **Ultima oră** cât şi **Orient Expres** alcătuiesc, prin legătura lor neîntreruptă cu ţara mamă, alături de **Viaţa Noastră,** de revista **Minimum** sau de **Revista Familiei**, acel front comun de spiritualitate românească vie şi fierbinte, marcată de evenimente culturale trăite profund de evreii originari din România care încearcă să-şi apropie şi copiii şi nepoţii de patria care le-a dat viaţă şi care se numesc pe ei înşişi, aici, în Israel, cu atâta mândrie: **români**.

(Cronica Română, joi, 5 Ianuarie 2006)

În vizită la “Viaţa Noastră”

O străduţă care face legătura între două bulevarde din Tel Aviv. Nu este nevoie să cauţi mult clădirea unde îşi are redacţia cotidianul “Viaţa Noastră”. Ea se profilează în faţa ta, înfăşurând colţul străzii pe care intri cu o bandă tricoloră. Şi, într-adevăr, păşesc în clădirea arcuită pe colţ şi zugrăvită în culorile drapelului românesc. Dau „bună ziua” . Mi se răspunde tonic, cu un aer primitor. Un bărbos simpatic, zâmbind a râde, îmi întinde mâna prezentându-se pe un ton care-mi aduce aminte de eroul filmului Mihai Viteazul: Martin Marcus!

- O piesă de bază a cotidianului Viaţa Noastră din Tel Aviv (zic)...

- Alături de Mario Nando Varga, cealaltă piesă de bază, redactor şef al ziarului. Doi oameni facem un ziar cotidian, cred că suntem unici în lume. Ne vor înscrie în Guinesss. N-am auzit de altă situaţie similară. Cum-necum scoatem un ziar despre care se spune că-i bun. Suntem actuali. Facem politică, reportaje, scupuri încoace şi-ncolo. Ne concurăm cu presa ebraică. Suntem răspândiţi în Israel, în lume şi în România. Avem o răspândire naţională şi internaţională. Putem fi găsiţi şi pe Internet. Deşi cititorii noştri sunt oameni în vârstă, nu scade tirajul pentru că există o a doua sau o a treia generaţie de vorbitori de limba română, sunt muncitorii din România care au şi ei nevoie de presă. Nu avem sponsori, partide sau oameni cu bani... Dar, în fine, ne descurcăm, plutim.

- Sunteţi păstrătorii spiritului românesc?

- Spirit românesc există în Israel de 50 de ani, cel puţin, după cum o mare parte a populaţiei israeliene este de origine românească. Până la deschiderea porţilor fostei Uniuni Sovietice, originarii din România reprezentau cel mai important grup etnic din Israel. Cea de-a doua generaţie a cam uitat româneşte, în schimb nepoţii, care, probabil că nu ştiu unde este România, au început să scrie şi să citească româneşte. Tel Avivul este un oraş în care sunt 14 restaurante şi cârciumi româneşti. În limba ebraică au intrat multe cuvinte româneşti, unele nu le pot reproduce, evident, altele sunt simple, simpatice precum ciorbă, sarmale, mămăligă, brânză. Fenomenul românesc există în Israel şi va continua să existe câtă vreme vom exista noi şi urmaşii noştri.

- Ce vă leagă de România?

- Sunt un produs al României, sunt mândru de această moştenire culturală. Îmi amintesc de perioada de studenţie de la IATC, şi, uneori, când sunt singur, deşi se spune că sunt un tip dur, îmi permit să lăcrimez. A fost, poate, cea mai frumoasă perioadă din viaţa mea, am reuşit să scăpăm de teroarea securităţii, cumva am trăit pe o insulă mai bine decât ceilalţi, între noi, studenţii din anii '73-'75, formasem un mic clan al celor „diferiţi" care rezistau cumva sprijinindu-se unul pe celălalt.

- Ce aţi moştenit de la tatăl dumneavoastră, regizorul Manole Marcus?

- De la tata am moştenit numele şi barba şi un fel de a fi foarte special care nu mă lasă să câştig bani. Tata, Dumnezeu să-l ierte, a fost un idealist care a crezut în fiecare lucru pe care l-a făcut. Nu a ştiut să se compromită, nu a ştiut să-şi plece capul când a trebuit. Din păcate, sufăr de aceleaşi boli, nu ştiu să mă plec, nu ştiu să cânt osanale şi nu cred că, la 50 de ani, mai pot să învăţ. De la mama am moştenit o anumită sensibilitate pe care, din cauza lumii în care trăim încerc s-o ascund. În calitate de ziarist internaţional am nevoie de o formă de rinocerizare, o piele foarte rezistentă la tot ce se întâmplă, pentru că, altfel, înnebuneşti.

- Ce vă aduce cea mai mare bucurie în viaţa privată?

- Discurile mele, cele trei pisici, câinele şi prietena mea.

- Ce vă doriţi cel mai mult?

- În primul rând îmi trebuie urgent două sau trei milioane de dolari, în al doilea rând mi-aş dori o scurtă vacanţă de vreo 50 de ani

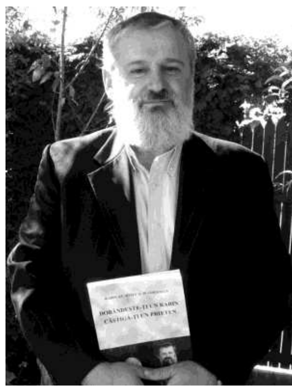
în fiordurile din nordul Europei şi, în al treilea rând, aş vrea să mă odihnesc vreo două zile.

Dar iată-l şi pe Mario Nando Varga, redactor şef al cotidianului "Viaţa Noastră", omul surprizelor (cum spune Martin):

- Sunt împotriva celor care îşi uită originea lor română. Pentru nimic în lume. Fiului meu îi explic întotdeauna ce înseamnă România, cât poate înţelege el la vârsta lui, ce importantă este cultura româna şi ce a dat cultura română lumii şi mă doare că valorile româneşti nu sunt apreciate aşa cum trebuie peste hotare. Mă doare că oamenii trebuie să părăsească România ca să muncească aici în loc să-şi folosească inteligenţa şi forţa de muncă pentru a construi această ţară superbă care este România. În altă ordine de idei eu întotdeauna am declarat că poporul român nu este antisemit. Iar cei peste 400.000 de mii de evrei români care au venit în Israel au adus cu ei cultura românească. De aici a rezultat un conglomerat interesant de obiceiuri. Si daca priviţi la distracţiile populare şi la petreceri sau la festivităţi veţi vedea că unul din momentele atractive este hora. Principiul de bază şi numele vin de la hora româneasca. Imnul de stat al Israelului are versurile şi muzica scrise de oameni care sunt originari din România. Deci, vedeţi, ţările noastre se întrepătrund. Sunt câteva organizaţii mari, este Asociaţia Scriitorilor Israelieni de Limba Română, este ACMEORUL care se ocupă de tot ce înseamnă cultură şi iudaism, este HOR care se ocupă de integrarea originarilor din România, este AMIR, o organizaţie care are ca principal scop construirea unui muzeu al originarilor din România. Cu noul Institut Cultural Român înfiinţat la Tel Aviv, condus de doamna Dr. Axinciuc, asistăm la o explozie culturală, aproape nu e zi în care să nu existe o acţiune culturală. Se trăieşte şi se gândeşte, se vorbeşte, se scrie şi se dansează româneşte. Prin activitatea noastră la acest cotidian, suntem conectaţi, în permanenţă, la realităţile din România, avem o rubrică permanentă de ştiri din ţara noastră de origine. Le doresc românilor de acolo o viaţă mai bună în noul an şi să intram, împreună, într-o lume a păcii!

(Miercuri, 11 ianuarie 2006, Cronica Română)

Un prieten al României: Rabinul Wasserman
“Vrem să facem lobby pentru România”

Nu mi-a trebuit mult să-l recunosc: o figură deschisă, luminoasă, un zâmbet plăcut, o privire expresivă... Mă aştepta în parkingul de lângă eleganta Tahana Merkazit (autogara centrală) a Ierusalimului, anunţat de Nando, directorul cotidianului “Viaţa Noastră”. Alături de soţie şi de una dintre fiice, am început să urcăm dealurile Ierusalimului până la poarta casei scăldate în flori în care locuieşte cel plecat în anul 1969 din Dorohoi, dar care nu a uitat locurile natale...“Sunt foarte legat de oraşul, de ţara în care m-am născut, în primul rând pentru că sunt fiul regretatului mare rabin Pinhas Eliahu Waserman, care a slujit această obşte timp de 50 de ani”- mărturiseşte rabinul cu o voce care trădează emoţia. “Aici am primit învăţătura şi iubirea conaţionalilor mei şi, de aceea, aduc mulţumire acestei ţări şi oraşului pentru cei 14 ani de copilărie fericită, ani de învăţătură şi de iubire pe care n-am să-i uit niciodată”. Aşa începe discuţia cu Rabinul Avocat Josef Aharon Wasserman care, în prezent, este rabin al Asociaţiei Evreilor Originari din România (HOR), preşedinte al Baroului Avocaţilor Rabinici din Israel, conduce un program de iudaism in limba română la postul de radio Kol Israel unde colaborează cu Noam Yaffe şi Gad Ben-Itzhak şi “ţine” o rubrică permanentă în paginile cotidianului *Viaţa noastră*. O activitate desfăşurată voluntar, în dorinţa de a explica morala şi înţelepciunea Torei în rândul vorbitorilor de limba română din Israel precum şi în rândul publicului din România. A grupat o mare parte din aceste conferinţe, articole şi interviuri în cartea sa apărută la

Editura Papyrus din Tel Aviv, intitulată *Dobândeşte-ţi un rabin, câştigă-ţi un prieten.*

- Aţi vizitat România împreună cu copiii dumneavoastră...

- Cele două vizite pe care le-am făcut în România cu copiii în anul 1995 când am candidat pentru titlul de şef rabin al României şi anul trecut când am organizat şi când s-a desfăşurat Marşul Vieţii în oraşul Dorohoi, au îmbogăţit mintea şi sufletul copiilor mei: tot ce au aflat despre bunic, căldura şi solidaritatea cu care s-a desfăşurat Marşul Vieţii pentru a comemora 65 ani de la Holocaust i-au impresionat atât de tare încât, când au venit în Israel, la Universităţile în care învaţă, au povestit ore în şir colegilor şi profesorilor, impresiile lor din România. Am trăit împreună emoţiile intrării în sinagogă, unde am devenit major, la vârsta de 13 ani. Nu pot să vă spun ce am trăit revenind în locul şi casa în care m-am născut şi am crescut... Memoria bunicului evocată de toţi cei de faţă le-a insuflat copiilor mei o mândrie deosebită. Dar acesta este numai începutul...Vrem să continuăm tradiţia obştii noastre, chiar dacă ea s-a răspândit pe toate meridianele. Să avem o legătură cu toata lumea şi să ajutăm ţara în care ne-am născut făcând lobby pentru România. E timpul sa ne unim în acest scop.

- Aceste gânduri vă însoţesc în activitatea fundaţiei pe care aţi înfiinţat-o.

- Eu cred că aşa procedează obştea din Rusia şi cea din Ungaria. E timpul ca şi obştea evreilor originari din România sa fie unită, indiferent în care ţară s-ar afla, şi să ajute România. Pe lângă Marşul Vieţii pe care vreau să-l continui, invitând nu numai 70 de personalităţi din Israel şi prieteni ai României ca prima oară, mult mai mulţi, vom iniţia şi alte programe pentru a ne apropia tineretul, atât evreu cât şi creştin, pentru a cunoaşte şi respecta împreună istoria şi tradiţiile noastre şi pentru a ajuta România să acceadă spre un viitor mai bun.

- Ce vă doriţi acum?

- Aşa cum, în fiecare an, preşedintele Statelor Unite aprinde lumânări de Hanuka, aş dori tare mult să-l cunosc pe preşedintele Băsescu şi să aprind, împreună cu el, lumânări pentru ca, din zi în zi, lumina să crească. Şi tot aşa să crească şi bunăstarea României şi lumina din sufletele noastre. Cum spunea tatăl meu, regretatul mare rabin Pinhas Eliahu Wasserman: “Puţină lumină alungă mult

întuneric”. Lumină în suflete doresc poporului român, de aici, din oraşul sfânt, Ierusalim.

(Luni, 23 ianuarie 2006, Cronica Română)

Cu Jean Steiger, între cultură şi politică...

Un interviu cu unul din „căpitanii” corabiei cu speranţe a evreilor români din Israel,

Jean Steiger, directorul ziarului *Ultima oră* din Tel Aviv.

- Iată-vă din nou în Bucureşti şi bun venit...Ce vânt vă aduce, domnule Jean Steiger?

- Am venit în România pentru a sărbători Anul Nou evreiesc la Templul Coral din Bucureşti unde a avut loc o ceremonie impresionantă. Am remarcat o iniţiativă care m-a emoţionat: se vorbeşte despre acele 9-10 mii de evrei care mai trăiesc în România din care 7 mii se află în Bucureşti. O comunitate pe cale de dispariţie, s-ar spune... Dar am remarcat iniţiativa de a crea o generaţie continuatoare, copii şi tineri proveniţi chiar din familii mixte şi crescuţi în spiritul culturii iudaice... Am asistat la evoluţia corului Klezmer condus de Bogdan Lifşin, un cor extraordinar alcătuit din vreo 5o de tineri, de la vârste de 6-8 ani până la 25.

- Cum aţi trecut prin recent încheiata perioadă de război?

- Ca jurnalişti, eram tot timpul pe fază. În fiecare oră se schimba situaţia. Nordul a fost bombardat zi şi noapte, timp de mai bine de 30 de zile. În urma acestor evenimente dureroase, popularitatea lui Ehud Olmert s-a prăbuşit... În sondajul de săptămâna trecută, a ieşit chiar pe locul al V-lea ca popularitate. Pe primul loc s-a situat Benjamin Netanyahu. A fost o situaţie nemaiîntâlnită în istoria Israelului: 1 milion de oameni s-au refugiat din nord în sud, fiind cazaţi în cămine studenţeşti, în şcoli... Bombardamentele au avut loc timp de 33 de zile şi nopţi, oamenii au stat în adăposturi sau au părăsit zona...Acest guvern avea 3 luni când

a apărut acea situaţie de criză cu răpirea celor doi soldaţi israelieni la care prim-ministrul a răspuns intempestiv, fără nici o pregătire prea serioasă, printr-un gest de forţă. A declanşat, într-o primă fază, un război aerian, moment în care ministrul apărării, provenit din rândurile aviaţiei, a afirmat că va înfrânge Hezbollahul în 4 zile, prin intermediul acesteia. Ceea ce nu s-a întâmplat, iar războiul a continuat, după cum se ştie. Un alt aspect foarte criticat de presă a fost faptul că forţele terestre au fost trimise în luptă după ce se preconiza rezoluţia ONU de încetare a focului, acţiune care s-a soldat cu multe victime omeneşti: în total vreo 140 de morţi israelieni, ceea ce a creat o adevărată traumă în Israel. În rezoluţia de încetare a focului nici nu se menţionează situaţia celor 2 soldaţi israelieni care sunt, în continuare, prizonieri. Am trecut în revistă doar câteva aspecte aspru criticate de presă.

- Încetarea focului vă dă speranţe de rezolvare a situaţiei?

- În sudul Libanului se mobilizează trupe ale ONU, intenţia este să se concentreze până la 15 mii de soldaţi. Dar, în ciuda dorinţei noastre fierbinţi de pace şi de linişte, aşa cum unii se pregătesc de nunţi sau de botezuri, noi ne pregătim de război... Se impune, fără îndoială, o reorganizare a armatei... şi asta şi pentru că guvernul palestinian nu vrea să accepte condiţiile cerute de ONU, SUA, Rusia şi UE, şi anume recunoaşterea statului Israel, renunţarea la lupta armată şi terorism şi recunoaşterea acordurilor internaţionale, inclusiv a celui de la Oslo...

- De ce v-aţi făcut jurnalist?

- Gazetăria e frumoasă pentru că eşti martor al istoriei şi te şi implici în schimbarea lumii. Se spune aşa: „Câte se întâmplă în Israel într-o zi, se întâmplă în Elveţia într-un an.” Între cultură şi politică, pendulezi prin toate domeniile vieţii...Cred că sunt un pasionat al profesiei mele şi, împreună cu colegii mei de la ziarul de limbă română Ultima Oră din Tel Aviv, formăm o echipă de oameni pasionaţi. Există, alături de noi, oameni admirabili care, ajunşi în cel de-al zecelea deceniu de existenţă, sunt la fel de tineri spiritual ca şi noi: jurnaliştii Marius Mircu şi I. Aurescu.

- Ce vă doriţi cel mai mult?

- Îmi propun să nu las să treacă nici o clipă din viaţa mea în care să nu se întâmple ceva interesant. Nu vreau să pierd nici o zi, vreau să călătoresc, să gândesc şi să scriu. Anul acesta am vizitat

Argentina şi Brazilia unde am întâlnit oameni interesanţi despre care voi scrie. Acum mă îndrept, pentru prima dată, spre Apusenii noştri, împreună cu prietenii mei de o viaţă din Alba-Iulia, inginerul Sabin Vâclea şi soţia. Daţi-mi voie să profit de această ocazie şi să transmit cititorilor ziarului Cronica Română cele mai bune urări de pace, sănătate şi împliniri...

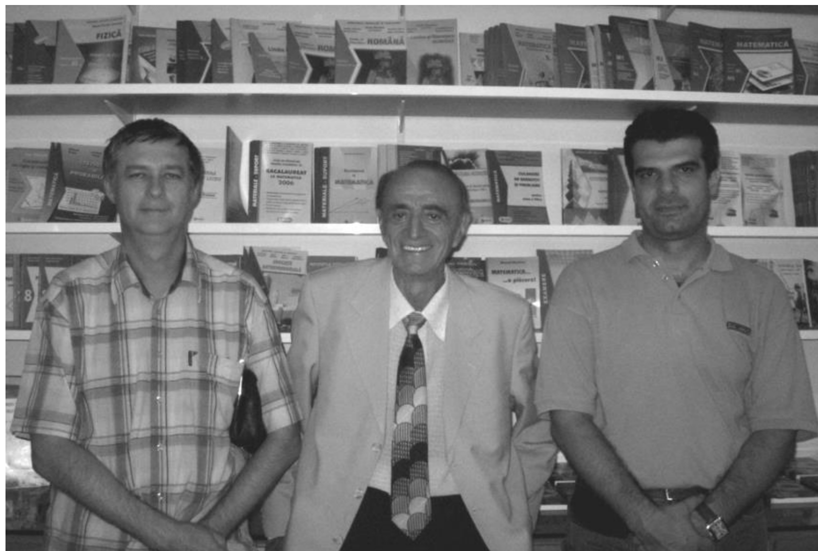
(Cronica Română, marţi, 26 septembrie 2006)

Mosari - Dublă lansare

O iniţiativă a Asociaţiei Scriitorilor Israelieni de Limbă Română şi a Uniunii Scriitorilor din România, săptămâna trecută a avut loc, la filiala Iaşi a Uniunii, lansarea celei de-a doua ediţii a "Almanahului călătoriilor mele" al scriitorului israelian de origine româna Mosari, vicepreşedinte al Asociaţiei Scriitorilor din Tel Aviv. Mosari a primit Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor, filiala Iaşi. *Manifestarea a fost prezidată de preşedintele filialei Iaşi a Uniunii Scriitorilor şi director al revistei Cronica, Valeriu Stancu. Au evocat stilul lejer si direct al reporterului călător prin lume, Horia Zilieru, Nicolae Busuioc, Marius Chelaru, Constantin Parascan, Liviu Apetroaie.*

Luni, 18 septembrie 2006: lansarea celei de-a doua ediţii, revizuite şi îmbogăţite, a "Almanahului călătoriilor mele" de Mosari, apărut la Editura Sigma are loc la librăria cu acelaşi nume de pe strada Berthelot. O întâlnire cu prieteni din care spicuim:

„Aş vrea, în calitatea mea de preşedinte de onoare al

Asociaţiei România-Israel, să semnalez dorinţa de a scrie, de a gândi în româneşte şi de a publica în România. Ceea ce face prietenul Mosari prin aceasta carte este o chemare la ordinul acela firesc de a fi român. Nu pot uita că, în cele două vizite oficiale ca invitat al statului Israel, în calitatea onorantă de cetăţean de onoare al Israelului am găsit în Israel 450.000 de patrioţi români". (Constantin Vişinevschi).

„Comunitatea Evreilor din România a fost foarte implicată în îmbogăţirea culturii române. Evreii chiar şi plecaţi în Israel se simt in continuare foarte români. Sperăm că aceasta flacără să fie continuată şi de a doua şi de a treia generaţie. Putem constata că o parte dintre evrei se întorc mereu în România şi că unii dintre ei îşi proiectează un viitor aici. Mulţumim încă o dată domnului Mosari care acum, în acest an, lansează a doua ediţie a cărţii sale de călătorie. El demonstrează o viaţă extraordinară, o viaţă plină, o viaţă care ne transmite şi nouă şi posterităţii o chintesenţă". (Boris Singer, directorul Editurii Sigma)

„Am fericirea de a mă număra printre prietenii lui Mosari, am prefaţat această carte şi am vorbit şi în alte împrejurări despre literatura lui Mosari. Am început să citesc cu atenţie literatura evreilor români din Israel care este cea mai bună literatură de limba română din afara graniţelor ţării. Scriitorii români din Israel sunt de cea mai buna calitate, sunt scriitori de primă mărime ai literaturii române iar condiţia limbii române este, de departe, cea mai bună. În ceea ce priveşte *Almanahul,* el ni-l prezintă pe Mosari în calitate de călător şi de căutător de frumos. El are un sentiment universal al frumosului pe care-l caută peste tot. Şi îl află, cel mai adesea în realizările culturii şi civilizaţiei şi în oameni. Prezenţa aici ai unor mari maeştri ai scenei şi ai umorului românesc ne atrage atenţia că Mosari este un scriitor care străbate cu folos zona umorului şi care depune mărturie despre înalta condiţie morală a umorului şi despre umorul de înaltă condiţie. Mosari este un umorist subtil, atent la limbă, la limbaj, la felul în care vorbesc oamenii şi are pana mereu proaspătă". (Răzvan Voncu, redactor şef al revistei Big Magazin)

„La propunerea lui Boris Singer de a mai tipări o ediţie, deoarece prima ediţie s-a epuizat, am venit cu ideea de a mai adăuga câteva călătorii şi întâmplări cu turişti. Lansarea celei de-a doua ediţii am făcut-o la Iaşi, la invitaţia Uniunii Scriitorilor. Aici, ca şi la

Bacău s-au făcut nişte aprecieri foarte frumoase cu privire la cartea mea, dar am avut şi surpriza ca Uniunea Scriitorilor să-mi acorde premiul pentru această ediţie a doua a cărţii călătoriilor. Dacă aveţi posibilitatea să cunoaşteţi lumea, vă veţi îmbogăţi. Am trăit şi am văzut cât pentru şapte vieţi, de la oraşele celui de-al treilea val, de la civilizaţie până la plimbarea cu elefanţi prin junglele din Thailanda, din Peru, din satele indiene până în Republica Dominicană unde sunt oameni foarte săraci, foarte simpli care cântă, dansează şi sunt fericiţi în această lume a lor şi, mai ales, nu cerşesc. Dar despre toate acestea puteţi citi în carte. O carte pe care o dăruiesc tuturor prietenilor şi cititorilor mei". (Mosari)

„Mosari este, în primul rând, un prieten. Este atât de greu azi să poţi spune că ai un prieten. De aceea, am fost unul dintre oamenii favorizaţi de soartă ... Este un om de cultură, cald, sensibil, dăruit profesiei lui şi dăruit prietenilor şi orice întâlnire cu el este o sărbătoare". (Adela Mărculescu)

(Miercuri, 20 septembrie 2006, Cronica Română)

Lansare-eveniment
Madeleine Davidsohn şi "Femeile nopţii"

Muzeul Literaturii Române din Bucureşti a găzduit joi, 5 octombrie, în primitoarea dar neîncăpătoarea sală de expoziţii, lansarea romanului „Femeile nopţii" al scriitoarei israeliene de origine română Madeleine Davidsohn, volum apărut la Editura Libra, îngrijit şi redactat de editoarea Daniela Tomescu, cu o prefaţa semnată de Aura Christi, cea care a dat startul discuţiilor pe marginea acestui volum, spunând, printre altele:

„Am vorbit la lansarea cărţii de proză scurtă "Al cincilea anotimp" şi am spus atunci că scriitoarea Madeleine Davidsohn merge împotriva curentului: aceasta înseamnă a-ţi cultiva un instinct cvasi-sinucigaş - social, literar şi aşa mai departe. Şi aceasta pentru că, în România de azi este la modă prostul gust, în România de azi este în vogă şi are priză la public vulgaritatea stridentă, prostituţia, trivialitatea cea mai sfidătoare, incultura şi ţopenia. Eterna, nemişcata din loc ţopenie, plină de ea, arogantă, însoţită de o prostie la fel de agresivă. În acest context, a scrie proză scurtă, cu personaje bine delimitate, respectând rigorile prozei realiste înseamnă, de fapt, a te condamna la o aparentă singurătate care, nu rareori capătă accente inumane, cvasi-sălbatice. Madeleine Davidsohn este un caz atipic pentru că vine dinspre poezie şi merge spre proză în siajul acelor scriitori care sunt consideraţi ca mari trădători şi când spun acest lucru mă refer la o listă impunătoare care are în capul ei nume ca Marina Ţvetaeva, Osip Mandelştam, mă refer la Poe, mă refer la Emily Dickinson, iar dacă ne mutăm în bogata grădină a literaturii române, mă refer la Gabriela Melinescu, la Nora Iuga, la Adrian

Popescu şi la mulţi alţi poeţi care se îndreaptă dinspre poezie spre proză. Aveam senzaţia, citind volumul ei de proză scurtă, că, deşi ştia bine meserie şi de desfăşura excelent, totuşi spaţiile erau prea strâmte. În faţa dumneavoastră este un roman cu tramă, cu o construcţie clasică, cu o intrigă, cu câteva nuclee epice foarte bine delimitate, cu câteva epicentre enigmatice, enigmele fiind dezvelite, deconspirate parcimonios, lectorul fiind ţinut într-o formidabilă tensiune. Cu un bun instinct, autoarea abordează o temă majoră, bătătorită, răzbătătorită. Relaţia omului cu moartea... Există o simetrie cu singura scriere de sorginte dostoievskiană a lui Tolstoi, "Moartea lui Ivan Ilici" , romanul de faţă face simetrie cu această nuvelă. În apropierea terifiantă, zguduitoare a morţii, Ivan Ilici, iluminat de o revelaţie, zguduit, cutremurat în subteranele fiinţei, înţelege că şi-a trăit viaţa în zadar. Că a trăit undeva în afara vieţii, că a trăit un surogat de existenţă. Madeleine face exact la fel, abordează aceeaşi temă, dar dintr-o altă angulaţie, de asemenea sangvino-colerică. Moare capul familiei Hartman-ilor. Romanul va începe cu o înmormântare care se desfăşoară în Israel. Este un moment care va schimba vieţi, destine, îi va determina pe unii să afle adevărul de sine. Şi aici vedem pagini de o poezie splendidă, se simte că autoarea este în primul rând poetă. Madeleine Davidsohn reuşeşte să ne ofere o porţiune de lume, o lume încărcată de umanitate, de un erotism subtil, superior. E un roman şi poetic şi realist în acelaşi timp. Are pagini lirice încastrate în structura textului cu multă ştiinţă şi cu mult dozaj, are simţul măsurii şi veţi vedea curgând în cascade pe porţiuni întinse, destine atacate la rădăcină de moarte şi totul pentru a scoate la lumină acele calităţi umane, voinţa de a rămâne, de a transcende acea realitate superioară, în continuare."

Daniela Tomescu, directorul Editurii Libra, a declarat în exclusivitate pentru Cronica Română:

„Pe lângă programele de mare anvergură pe care le dezvoltă, Fundaţia Culturală LIBRA desfăşoară şi o activitate editorială prin această componentă a ei, colecţia CONTEMPORANEA în care apare proză contemporană scrisă de români rezidenţi în România dar şi proză scrisă de români de peste graniţe. O serie importantă de români din Israel au apărut în această colecţie, aş menţiona-o pe Sonia Palty, l-aş menţiona pe Eugen Campus, pe Madeleine

Davidsohn care, iată, se află la a patra apariţie editorială. Aş menţiona-o pe Anja Boguslava, as sublinia legăturile foarte puternice cu ţara ale tuturor acestor autori. Să nu uităm că ei sunt născuţi aici în România, că spiritul lor este aproape în întregime românesc, că limba pe care o vorbesc este limba română, că nu au uitat-o şi ăsta este un lucru extraordinar, că, an de an, vin pe pământ românesc, vorbesc româneşte şi vizitează România, ţara lor natală. Madeleine Davidsohn a început seria de cărţi apărute la Libra cu un volum de proză scurtă, *Întinde mâna zilei care vine* şi atunci am descoperit-o pe poeta Madeleine Davidsohn ca fiind o foarte bună prozatoare. Am încurajat-o şi am pariat pe ea. Al doilea volum, *Al cincilea anotimp*, şi-a dovedit maturitatea, iar romanul de faţă, *Femeile nopţii* este, într-adevăr, împlinirea talentului său narativ. Pentru că Madeleine Davidsohn are un verb alert, are o viziune uşor fabuloasă care atrage interesul cititorului, ştie foarte bine să dozeze şi personaje şi întâmplări şi reacţii şi, în felul acesta, economia întregii scriituri este foarte echilibrată. Intenţionez să-i propun partenerului nostru din Canada, Editura Humanitas din Montreal, o co-ediţie a acestui roman în limba franceză."

La lansare, una dintre iniţiatoarele Cercului Cultural de la Haifa, scriitoarea Francisca Stolero ne-a mărturisit:

„Am fost prezentă şi la lansarea volumului *Al cincilea anotimp*, tot aici, la Bucureşti. Vreau s-o cunoaşteţi pe Madeleine nu numai ca medic, nu numai ca scriitor. Ea face parte din conducerea Cercului Cultural din Haifa înfiinţat acum patru ani de "cele patru doamne": Madeleine Davidsohn, scriitoare, Liane Saxone Horodi, pictoriţă, Bitty Caragiale, ziaristă şi cu mine. Şi suntem mereu cu faţa şi cu inima spre România şi prestigiul Cercului nostru este o punte de suflet înspre şi pentru România."

Un alt membru al Cercului de la Haifa, scriitorul Ivan Lungu ne-a mărturisit: „Autoarea este o apariţie elegantă în deplinul înţeles al cuvântului, are o eleganţă culturală, o eleganţă literară deosebită, are o limbă românească pe care cu toţii o apreciem."

Iar cuvântul de încheiere a aparţinut autoarei:

„Eu mi-am propus să scriu un roman israelian în limba română. Pentru că în Israel viaţa nu este cum apare prin intermediul presei sau din auzite. Imaginaţia e una şi realitatea e alta. Am simţit

nevoia să evoc toate aceste experienţe şocante pe care le au tinerii la 18-19 ani care vin de pe front, am vrut să descriu acest turn Babel unde se întâlnesc culturi şi mentalităţi diferite, erau atât de multe lucruri care ţipau în mine şi care trebuia scoase la lumină. Am vrut să evoc terorismul. Am alcătuit un puzzle din care poţi să iei fragmente din vieţile oamenilor de zi cu zi. De fapt, n-am aprofundat nimic din toate aceste subiecte. Fiecare dintre ele poate fi un subiect în sine.. Cu o prefaţă eseu aparţinând Aurei Christi, cu o asemenea copertă semnată de Liane Horodi, cu o asemenea acribie editorială de care a dat dovadă doamna Daniela Tomescu, cum mi-aş fi putut permite să nu fiu la aceeaşi înălţime?”

(Cronica Română, sâmbătă, 7 octombrie 2006)

Noam Yaffe: „Să fii Om...”

Noam Yaffe este directorul Departamentului de emisiuni în limbi străine pentru noii veniţi şi pentru Europa de est (română, maghiară, idiş, buhară, georgiană, moghrabit, amhară şi dialectul tigra) al postului de radio Kol Israel din Ierusalim (care emite în 14 limbi).

- **Aţi venit ca invitat al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România cu ocazia sărbătorilor de Hanuka. Ce înseamnă acest moment pentru dumneavoastră ?**
- Pentru mine, de fiecare dată Hanukiada a însemnat o cursă contra timp pentru a vizita toate comunităţile evreieşti din România. Pot spune că această iniţiativă i-a aparţinut regretatului Şef Rabin al României, Moses Rosen, eu fiind, într-un fel, coautor. În alte locuri din lume nu veţi găsi o asemenea manifestare. Să nu uităm că, în acei ani grei, în urmă cu 28 de ani, el m-a invitat să-l însoţesc în mijlocul comunităţilor. Păşind pentru prima dată în oraşul meu natal după 18 ani de absenţă, am plâns. Şi pentru noi era o ocazie nemaipomenită să ne întâlnim cu ascultătorii noştri, pentru că, în acei ani, nu exista casă de evreu în care să nu se asculte, seară de seară, emisiunile postului de radio KOL ISRAEL. Am bătut România în lung şi în lat, am venit în contact cu ascultătorii noştri, am receptat realitatea pe viu.
- **Cum este concepută grila de programe a postului pe care îl conduceţi ?**
- Emisiunile noastre se adresează numai evreilor din diaspora. Nu ne ocupăm de politicile ţărilor în care transmitem decât în măsura în care apar probleme privind emigrarea, libertatea credinţei, manifestări

antisemite şi altele. De fiecare dată când am fost aici la Hanukiadă transmiteam în direct despre comunităţi, despre felurile de mâncare tradiţionale, despre corurile de tineret. Am organizat chiar şi un concurs între corurile din comunităţi. Am încercat să menţinem tradiţia strămoşească, flacăra care nu trebuia să se stingă ci să revină în patria mamă. Ceea ce emitem noi este o sinteză a ceea ce emite postul naţional de radio din ţara respectivă. Un sfert de oră un buletin de ştiri apoi un program care poate cuprinde un interviu, rubrici despre tradiţii, despre istorie, relatări despre vizite oficiale, expoziţii, concerte, spectacole... Majoritatea ascultătorilor noştri sunt veniţi de ani buni în Israel dar ne ascultă din nostalgie şi transmit aceste sentimente faţă de pământul natal şi nepoţilor. Avem o rubrică foarte îndrăgită, o sinteză a presei israeliene. De ani de zile, fiecare comunitate etnică pentru care transmitem, consideră această activitate a noastră un bun propriu de patrimoniu. Dacă la înfiinţarea statului, pe vremea lui Ben Gurion se mergea pe ideea modelului israelianului pentru care doar limba ebraică trebuie să conteze, astăzi fiecare comunitate încearcă să îşi perpetueze tradiţiile şi limba din ţara de origine, toate aceste valori fiind considerate ca făcând parte din patrimoniul tradiţiei evreilor din Maroc sau Rusia, din Ungaria sau România, ca să dau doar câteva exemple.

- **Cum aţi resimţit, ca om de presă, recent încheiatul război de 33 de zile ?**
- Toţi cei care trăim acolo avem nepoţi pe front sau suntem rezervişti. Toţi oamenii de presă din Israel au lucrat zi şi noapte pentru a le da oamenilor ceea ce îi interesa. Au existat şi combatanţi de origine română căzuţi la datorie. Printre ei , o fată care era mecanic de bord aeropurtat şi care se afla în elicopterul care a fost

doborât. Vorbea româneşte iar părinţii ei veniseră din Bucureşti. În presa noastră, atitudinea faţă de familiile îndurerate este plină de respect. Cu toţii avem sau am avut copii în armată, rude sau prieteni.

- **Când va fi pace ?**
- Se zice că speranţa moare ultima. Sper ca acest conflict să se rezolve. Sper ca generaţiile următoare să înţeleagă că trebuie să găsească o soluţie. Din păcate, nu avem un partener real de discuţie. Şi Ariel Sharon şi premierul Ehud Olmert şi, cu ani în urmă, premierul Ehud Barak au făcut propuneri extrem de generoase. Ce am cerut în schimb ? Încetarea acţiunilor teroriste. Şi am fost refuzaţi. De aceea va trebui să ne apărăm în continuare şi să fim vigilenţi. Dar va mai trece mult timp până va fi pace sub măslinii din Ţara Sfântă.
- **Care ar fi consecinţele acestui congres negaţionist de la Teheran ?**
- Consecinţe prea mari nu poate avea această reuniune care neagă Holocaustul, nişte pseudo-istorici care sfidează adevărurile istoriei şi legile moralei. Întreaga lume civilizată trebuie să ia atitudine pentru că democraţia are dreptul la autoapărare. Să nu uităm lecţiile trecutului.
- **Cum vedeţi paşii care s-au făcut pentru a aduce la cunoştinţa marelui public ororile Holocaustului ?**
- O ţară nu are un viitor dacă nu este capabilă să se confrunte cu propriul trecut. În România nu s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat în alte ţări, ca de exemplu în Ungaria, unde evreii au fost trimişi sistematic la Auschwitz pentru a fi exterminaţi. Sute de mii de evrei au fost omorâţi după Dictatul de la Viena, în Ardealul de nord ocupat de Ungaria horthystă. Dar există şi în istoria României episoade regretabile cum ar fi cel din Transnistria, unde au ajuns evreii deportaţi din

Dorohoi şi din Botoşani. Nici despre pogromul de la Iaşi nu s-a vorbit nimic multă vreme. Acum toate aceste lucruri au început să fie incluse în manualele şcolare. Generalul Mihai Ionescu, cel care conduce Institutul de studiere a Holocaustului are o contribuţie ştiinţifică majoră în această problemă care, înainte, era tratată fals, prin prismă politică. La şcoala Institutului Memorial Yad Vashem din Ierusalim au venit profesori de istorie din România. Acest proces este unul de durată. Tânăra generaţie din România trebuie să-şi cunoască trecutul. Faptul că există o zi naţională de comemorare a Holocaustului la 9 octombrie – ziua când au început deportările în România, faptul că se va ridica un monument al Holocaustului denotă că s-au făcut paşi importanţi în această direcţie. Radio România Actualităţi a fost singurul organ de presă care, în 1991 a relatat pe larg împlinirea a 50 de ani de la pogromul de la Iaşi, din iunie, 1941. Tot cu ani în urmă, Radio România organiza seminarii internaţionale, la iniţiativa marelui om de radio care a fost dr. Eugen Preda. Acestea au fost nişte momente care au intrat în conştiinţa noastră. Documente există, mai sunt şi supravieţuitori. Eram copil şi auzeam ce se şoptea despre cei pieriţi în această perioadă cruntă. A durat mult până s-au putut face comentarii şi comemorări oficiale. S-a organizat şi în România un Marş al Vieţii ca în Polonia, când, în urmă cu doi ani, a avut loc, la cimitirul evreiesc din Bucureşti, o ceremonie militară la monumentul ridicat în memoria martirilor de pe nava Struma. S-a comemorat masacrul din Transnistria, până la Moghilev unde evreii au murit în masă de foame, de frig, de boli, lăsaţi acolo, în câmp.

- **Îmi vorbeaţi despre personalităţile despre care nu se vorbeşte suficient în România ...**

- Parafrazând o expresie binecunoscută,...nasc şi în România oameni...Am admirat curajul şi omenia unor personalităţi, cum a fost regretatul savant Raoul Şorban care, folosind toate legăturile şi autoritatea lui morală, a organizat salvarea multor evrei pe care i-a ajutat să treacă graniţa din Ardealul ocupat de Ungaria horthystă, în România. Institutul Yad Vashem i-a acordat titlul de „Drept între popoare” pentru că, în vremuri de neomenie a fost Om. Ce a făcut el ar putea deveni scenariu de film sau subiect de roman. L-au ajutat ofiţeri din armată, poliţie, din serviciile secrete şi chiar oameni de rând care şi-au pus în pericol viaţa. Aceste fapte îi fac cinste şi arată că în România au fost oameni de omenie care nu au stat indiferenţi în faţa acelor orori. Să nu o uităm nici pe Viorica Agarici, preşedinta Crucii Roşii din Roman care a ordonat să se deschidă vagoanele trenului morţii care venea de la Iaşi salvându-i pe cei rămaşi în viaţă, cam jumătate din cei înghesuiţi acolo, ceilalţi fiind deja decedaţi. Mormintele lor pot fi văzute şi azi în cimitirul evreiesc din Roman. Şi au mai fost români care, cu preţul vieţii lor, au salvat evrei şi pe care suntem datori să-i evocăm. Mai sus de specificul etnic, de natura sau de cultura fiecăruia, cel mai important, până la urmă, este să fii Om...

„Un an nou excelent în relaţiile dintre ţările noastre !”

Interviu acordat de Excelenţa Sa, Dr. Rodica Radian-Gordon, Ambasador al Israelului în România

- Aţi revenit acasă, în ţara natală, după 40 de ani, dar perspectiva este alta. Cum vede un diplomat de carieră, interminabila etapă de tranziţie prin care trece România ? Sunt şanse ca România să ajungă o ţară cu un standard de viaţă acceptabil ?

- Judecând evoluţia acestor trei ani de când mă aflu în România, observ o constantă îmbunătăţire în tot ce se petrece în România în general. Desigur, mai sunt şi lipsuri, mai sunt şi anumite slăbiciuni care nu pot fi depăşite chiar după 17 ani de la evenimentele din '89. Dar este clar că România se află acum în cu totul alt loc decât atunci. Asta nu înseamnă că lucrurile se vor schimba complet după 1 ianuarie. Dar este clar că din ce în ce mai mulţi oameni vor simţi că fac parte din Uniune. Nu este vorba de optimism, în primul rând, ci de realism. Economic mai sunt multe lucruri de făcut, dar şi în ceea ce priveşte schimbarea mentalităţii. Totuşi, cred că s-au făcut nişte paşi semnificativi în această direcţie în ultimii 17 ani.

- De curând, doamna ambasador al României în Israel Mariana Stoica şi-a încheiat mandatul. Ce ar fi de preluat şi de dezvoltat de către ambasadorul care va fi trimis la Tel Aviv ? Cum aţi caracteriza relaţiile dintre cele două ţări ?

- Eu sunt convinsă că viitorul ambasador al României în Israel va reuşi să întărească şi să menţină relaţiile foarte bune dintre cele două ţări. Sunt foarte multe puncte care ne leagă iar legăturile culturale constituie o parte importantă din aceste elemente ca şi legăturile economice. Cred că ceea ce caracterizează actualmente relaţiile româno-israeliene o reprezintă diversitatea lor. Avem legături foarte strânse pe mai multe planuri: şi pe plan economic şi pe plan politic şi pe plan cultural...Sunt relaţii foarte profunde şi de substanţă. Şi, de aceea, orice ambasador ar veni şi la Tel Aviv şi la Bucureşti, nu are decât să continue aceste relaţii care există în toate domeniile vieţii. În ceea ce priveşte legăturile economice, ele se dezvoltă rapid, în România existând un număr semnificativ de investitori israelieni şi sunt diversificate domeniile, avem reprezentanţi în HI TECH, LOW TECH, afaceri imobiliare, alimentaţie, textile, infrastructură, medicină şi altele. Firmele israeliene importante sunt foarte bine reprezentate pe piaţa românească. Cred că ceea ce ar trebui făcut ar fi şi fluxul invers, să vedem mai mulţi oameni de afaceri români care îşi deschid afaceri în Israel. Pe de altă parte, faptul că România devine membru al Uniunii Europene va da încă un impuls relaţiilor noastre economice. Uniunea Europeană este partenerul economic numărul unu al Israelului şi cest lucru va avea urmări benefice în relaţiile cu România.

- Există vreo "luminiţă la capătul tunelului" în această eternă dispută cu palestinienii, cu unele ţări arabe ? Daţi o şansă păcii reale şi de durată ?

- Situaţia din Orientul Mijlociu este, în continuare, extrem de complexă. Noi ne confruntăm, astăzi, cu conflictul dintre forţele moderate şi cele extremiste din zonă. Acest conflict se manifestă în Liban unde un guvern care este gata să implementeze rezoluţiile comunităţii internaţionale este gata de a relua şi de a schimba situaţia foarte grea care a existat înaintea războiului , legăturile dintre Hezbollah şi Iran au devenit foarte evidente în special în timpul războiului şi după, deci e vorba de un guvern moderat care se confruntă cu o organizaţie extremistă sprijinită de Iran, unicul stat care, în mod persistent cere dispariţia Israelului. În aceste zile are loc un congres fără precedent al celor care neagă Holocaustul. Vă daţi seama până unde s-a ajuns şi ce ură fără precedent se manifestă astfel. Pe de altă parte şi în tabăra palestiniană se manifestă un

conflict între moderaţi şi extremiştii reprezentaţi de Hamas şi de şefii Hamasului care se află la Damasc. Orientările din orientul Mijlociu s-au redefinit într-o axă moderată versus o axă extremistă. În această situaţie, Israelul priveşte cu mare speranţă spre comunitatea internaţională fiindcă, la urma urmei este vorba despre aceleaşi valori împărtăşite de Israel, de comunitatea internaţională şi de forţele liberale din Orientul Mijlociu. Sperăm în rolul pozitiv al comunităţii internaţionale, în fermitatea acesteia în faţa Iranului, în faţa organizaţiilor teroriste ca Hamas, Jihadul islamic. Nu putem să compromitem cerinţa de bază ca guvernul palestinian să recunoască legitimitatea statului Israel şi tratatele semnate de Israel şi palestinieni, să renunţe la terorism. Sunt cerinţe de bază logice care sunt acceptate de comunitatea internaţională care are un rol major în întărirea forţelor moderate în Liban.

- Irina Marin-Cajal şi Lya Benjamin au creat expoziţii itinerante sub titlul "Prigoana şi rezistenta spirituală în anii Holocaustului - Viaţa în umbra morţii." O lecţie de neuitare, s-a spus... Ce puteţi remarca referitor la ceea ce s-a făcut şi ce credeţi că ar mai fi de făcut pentru ca adevărurile crude ale acelei perioade să fie cunoscute de toţi românii ?

- Eu cred că în România s-au făcut nişte paşi importanţi prin faptul că există o zi dedicată memoriei Holocaustului. Prin introducerea, în câteva sute de şcoli, a cursului opţional de istoria Holocaustului în România, toate aceste lucruri sunt aduse treptat la cunoştinţa românilor. România ca ţară democratică, în curând membră a Uniunii Europene, încă nu a terminat să se confrunte în mod foarte sincer cu istoria recentă. Este un proces pe care societatea română îl parcurge în aceşti ani, este un proces care se află, de fapt, la început. Chiar preşedintele României a afirmat anul acesta, pe 9 octombrie că, în opinia domniei sale, 22 de milioane de români ar trebui să-şi cunoască propria istorie aşa cum s-a petrecut şi eu sper că aşa se va întâmpla şi că şi formatorii de opinie şi societatea civilă română se vor implica mai mult în cunoaşterea unui trecut care, de fapt, este trecutul României şi nu este cunoscut de toţi. Vreau să atrag atenţia că în întreaga Europă se studiază trecutul recent deoarece cunoaşterea trecutului, cunoaşterea istoriei este cea mai bună garanţie că istoria nu se va repeta.

- Ce mai face doamna ambasador Gordon în calitate de mamă şi de soţie ? Ce aţi învăţat din experienţa mamei dumneavoastră pe care scriitorul israelian plecat din Bacău, Mosari a numit-o într-o povestire "Mama din Buhuşi" ? Este "meseria "de mamă o "meserie" grea ?

- Aşa cum sunt milioane de femei, milioane de mame care au şi o meserie şi o familie, încerc şi eu să le fac pe toate şi sper că le fac în modul cel mai bun. Sigur că ajutorul mamei mele este foarte apreciat nu numai de mine ci şi de întreaga familie. „Meseria" de mamă este, aş zice, cea mai frumoasă dintre toate. Înseamnă iubire, respect şi o minunată certitudine în viaţă.

- Ce vă place să faceţi în puţinul timp liber pe care-l mai aveţi ?

- Îmi place foarte mult să citesc, să fiu cu familia, să ne plimbăm. De sărbători vom fi împreună, în Israel. Cu această ocazie aş dori să urez tuturor cititorilor ***Cronicii Române***, conducerii ziarului, inimoşilor lui redactori sărbători fericite, ca şi poporului român, un an reuşit şi bun, un an care să îi apropie pe români de împlinirea viselor lor şi sper ca anul următor să fie un an nou excelent în relaţiile dintre Israel şi România, un an în care legăturile dintre popoarele noastre, dintre indivizi se vor dezvolta în continuare. Cele mai bune gânduri poporului român.

- Un an fericit şi dumneavoastră.

(Cronica Română, sâmbătă, 13 decembrie 2006)